

69. Стеријино позорје

69. Стеријино позорје
Нови Сад, 26. мај – 3. јун 2024.
69. Sterijino pozorje Festival
Novi Sad, 26th May – 3rd June 2024

Беседа на отварању 69. Стеријиног позорја ГОРАН ШУШЉИК, глумац, редитељ и продуцент

Један човек пролази преко празног простора. Други човек га посматра. То је позориште. По Бруку. Могло би бити, али по ономе што се мени догодило, и није.

Неких двеста или триста метара одавде, пре много година, улазим у неку врсту учионице у којој је малена сцена. Кажем добар дан. Чујем да треба да се попнем на ту позорницу. Ходам до кратких степеница. Корачам по њима, ступам на сцену и ходам до неке столице. Од стола, подно сцене, из полумрака, стижу питања. Зашто сте ходали тако споро до сцене, тако се споро пењали степеницама, пришли споро столици? Кажем: не разумем питање, то док сам ишао није била никаква глума, нисам имао никакву намеру, у ствари не знам зашто!

Онда сам се представио, па монолог, песма, крај. Дошао сам да полажем пријемни код Шербеције, није био у сали. Нисам примљен. Глас који ми је постављао питања био је, после се испоставило, глас Боре Драшковића.

Неких седам или осам година касније, баш неколико метара одавде, ево ту негде, глумцу и вашем беседнику додељују Стеријину награду за глуму, након великог тријумфа представе *Лукреција илићи Жгери* у режији Јагоша Марковића. Чак девет фестивалских награда. Председник жирија те године, Љуба Тадић, пита ме неколико месеци касније, у салону Југословенског драмског, знаш ли зашто сам ти дао награду? Питам, зашто? Каже Љуба, због оног дела кад ћутке, сломљен и сам, ходаш с једне стране сцене ка другој. Тамо где ти је стајао чамац. Много си, брате, играо, урлао, ломио се, али ето, због тога како си прилазио том чамцу, због тога хода ето ти награде. Гледам у оне његове огромне очи, а он се грохотом насмеја.

(Глумац, беседник, мало прохода као Скапин по просценијуму.)

На моју несрећу, док ми је Љуба то говорио, у салону је био и Богдан Диклић. После је годинама убеђивао, и мене и друге, да сам Стеријину награду добио за сценски покрет а не за глуму.

Суботица. Тамо сам рођен. Имам неких седам или осам година. Поподне је и мој отац, официр ЈНА, доноси с посла две карте. Нисам до тада био у позоришту. У самом центру града, риђа и са репликом античких стубова, позоришна зграда. Отац у оделу и ја улазимо у њу, па кроз гужву у фоајеу, показавши наше карте, седамо у ложу. Мрак, тишина. Из задњег дела сцене, један човек с некаквим ковчегом прилази предњем делу простора. Нас двојица, отац и син, гледамо га. Он клекне, отвара ковчег којег одједном обасја светло. Благо је у ковчегу. Човек је узбуђен и говори неким готово неразумљивим језиком. Зарива шаке у ковчег а онда се осврће. Узима ковчег и хода као да нешто крије од неког.

Док по први пут у животу читам неки драмски текст, неких двеста, триста метара одавде, на врху Змај Јовине гимназије, у тада импровизованој библиотеци, неких седам, осам година касније, схватам да је та, прва представа коју сам гледао, била *Кир Јања* Јована Стерије Поповића. Текст, да га срочем, у руке ми је дао Димитрије Зековица, дивни професор књижевности који је водио драмску групу при гимназији.

Иначе, школски друг Љубе Тадића. У тој драмској секцији учили су се речима, поезији и драми многи од нас. Ту сам први пут угледао једну од највећих европских глумица, Јасну Ђуричић. Спремала се за пријемни. А, већ је била спремна!

Овде доле, почетком деведесетих, у фоајеу је била књижара. Након седам дана рада у позоришту, уместо плате узео сам књигу сабраних дела Марина Држића. Бела велика књига. После сам из ње учио о ренесансном позоришту и штриховао монолог Помета за испит на трећој години глуме. Излази човек, прилази просценијуму и задовољно говори о храни. Затим се окрене и оде. Помет и Скапин из *Лукреције* говорили су истим језиком. Хођао их је исти човек.

Раша из представе *Хагерсфилд*, на крају представе, учини само неколико корака до Ивана. Гледају се. Гледају их. Онда се загрле Иван и Раша. Неколико стотина метара одавде, у Ујвидеки синхазу, загрлили смо се Глоша и ја, у лето 2006. Загрљај који је променио мој живот. Стеријино позорје. Представа за памћење. Награде. Схватио сам то вече, у овом граду у којем сам провео део живота и који ме је понео у свет театра, да позориште није ушло у мој живот, ја бих био Раша из малог града у прерији. Шајтинчев незадовољни, несрећни принц књига и цинизма. То би заиста био мој живот.

Опростите што сам ову прилику искористио да причам о свом животу. Обично са овог места причам о туђим. Украо сам ову привилегију.

Но, један живот не може да се исприча једном беседом.

Али, једном позоришном представом може да се исприча прича о свим људима, од постанка света до његовог краја.

Зато смо ми вечерас на Стеријиним позорју.

Верујем да ће се следеће вечери, након судњег дана, када и ако до њега дође, догодити позоришна представа која ће сведочити о њему, судњем дану и животу пре и након њега.

Барем један глумац ће ходати сценом, и барем један ће га гледалац посматрати.

И би позориште!

Овим проглашавам 69. Стеријино позорје отвореним.

Opening speech of the 69th Sterijino pozorje GORAN ŠUŠLIJK, actor, director and producer

A man crosses an empty space. Another man watches him. That is theatre, according to Brook. It might be, but it was not like that for me.

Some two or three hundred meters from here, many years ago, I entered a sort of classroom with a small stage. I said good day. I was told I needed to climb onto that stage. I walked to the short steps, climbed onto the stage, and walked to a chair. Questions came from a table at the foot of the stage in the semi-darkness. Why did you stroll to the stage, climb the steps so slowly, and approach the chair so slowly? I said I did not understand the question; when I was walking, it was not acting, I had no intention, and I honestly do not know why!

Then I introduced myself, delivered a monologue, recited a poem, and finished. I had come to audition for Šerbedžija, but he was not in the hall. I was not accepted. The voice asking me questions turned out to belong to Bora Drašković.

Some seven or eight years later, just a few meters from here, somewhere around here, the actor and your speaker was awarded the Sterija's Award for acting, following the great triumph of the play *Lucretia or the Gobbler* directed by Jagoš Marković. The play won nine festival awards. The president of the jury that year, Ljuba Tadić, asked me a few months later in the Yugoslav Drama Theatre lounge, do you know why I gave you the award? I asked, why? Ljuba said, because of the part where you silently, broken and alone, walk from one side of the stage to the other, to where your boat stood. You acted a lot, brother, you shouted, and you struggled, but because of how you approached that boat, because of that walk, that is why you got the award. I looked into his huge eyes, and he laughed heartily.

(The actor, the speaker, takes a few steps like Scapin across the proscenium)

To my misfortune, while Ljuba was telling me this, Bogdan Diklić was also in the lounge. For years afterward, he convinced both me and others that I won the Sterija's Award for stage movement and not for acting.

Subotica. That is where I was born. I am about seven or eight years old. It is afternoon, and my father, an officer in the Yugoslav National Army, brings home two tickets from work. I had not been to the theatre before. In the city center, red and with replicas of ancient columns, stands the theatre building. My father in a suit and I enter it, through the crowd in the foyer, showing our tickets, and we sit in a box. Darkness, silence. From the back of the stage, a man with some kind of chest approaches the front. The two of us, father and son, watch him. He kneels and opens the chest which is suddenly illuminated by light. There is the treasure in the chest. The man is excited and speaks in a nearly incomprehensible language. He buries his hands in the chest and then looks around. He takes the chest and walks as if hiding something from someone.

When I read a dramatic text for the first time in my life, some two or three hundred meters from here, at the top of Zmaj Jovina Gymnasium, in a makeshift library, some seven or eight years later, I realized that the first play I saw was *Kir Janja* by Jovan Sterija Popović. The text, to read slowly, was handed to me by Dimitrije Zekavica, a wonderful literature professor who led the school's drama group. Incidentally, he was a schoolmate of Ljuba Tadić. In that drama section, many of us learned words, poetry, and drama. There I first saw one of Europe's greatest actresses, Jasna Đuričić. She was preparing for her entrance exam. And, she was already ready!

Down here, in the early nineties, there was a bookstore in the foyer. After working there for seven days, instead of a salary, I took a book of collected works by Marin Držić. A big white book. Later, I learned about Renaissance theatre from it and annotated Pomet's monologue for my third-year acting exam. A man comes out, approaches the proscenium, and happily talks about food. Then he turns and leaves. Pomet and Scapin from *Lucretia* spoke the same language. The same man walked them.

Raša from the play *Huddersfield*, at the end of the performance, takes only a few steps to Ivan. They look at each other. The audience watches them. Then Ivan and Raša embrace. A few hundred meters from here, in the Újvidéki Színház Theatre, Gloša and I embraced in the summer of 2006. An embrace that changed my life. Sterijino Pozorje Festival. A performance to remember. Awards. That evening, in this city where I spent part of my life and which introduced me to the world of theatre, I realized that if the theatre had not entered my life, I would have been Raša from a small town in the prairie. Šajtinac's discontented, unhappy prince of books and cynicism. That would indeed have been my life.

Forgive me for using this opportunity to talk about my life. Usually, from this place, I speak of others. I stole this privilege.

But, one life cannot be told in one speech.

However, one theatrical performance can tell the story of all people, from the beginning of the world to its end.

That is why we are here tonight at the Sterijino Pozorje Festival.

I believe that the evening after Judgment Day if it ever comes, a theatrical performance will happen to testify about it, Judgment Day, and life before and after it.

At least one actor will walk the stage, and at least one spectator will watch him.

And there will be theatre!

With this, I declare the 69th Sterijino Pozorje Festival open.

БЕСЕДНИК НА ОТВАРАЊУ 69. СТЕРИЈИНОГ ПОЗОРЈА

ORATOR AT THE OPENING CEREMONY OF THE 69TH STERIJINO POZORJE FESTIVAL

ГОРАН ШУШЉИК

Глумац, редитељ и продуцент. Дипломирао глуму на ФДУ у Београду, а представом *Издаја* у ЈДП-у добио је звање мастера режије код ментора Слободана Унковског на Факултету драмских уметности у Скопљу. Био је члан Позоришта „Бошко Буха“, а од 1995. је члан Југословенског драмског позоришта.

Позоришне представе (избор): *Тити Андроник*, *Хамлејт*, *Уображени болесник*, *Издаја*, *Није смрт дицикло (да ти ја украду)*, *Метаморфозе*, *Расправа*, *Небески одред*, *Провођење*, *Кандид или Ойтимизам*, *Барбело, о њима и деци*, *Брод за лутке*, *Хадерсфилд*, *Италијанска ноћ*, *Псећи валицер*, *Млејачки трговац*, *Шине*, *Сујермаркет*, *Београдска трилогија*, *Мизантроп*, *Буре баруџа* (Југословенско драмско позориште), *Велика свеска*, *Породичне приче*, *Време чуда* (Атеље 212), *Мајстор и Маргарита*, *Буда*, *Наши синови* (Звездара театар), *Улични њи* (Битеф), *Наши очеви* (Београдско драмско позориште), *Лукреција илићи Ждеро* (Позориште на Теразијама), *Ромео и Јулија*, *Принц Раско*, *монах Сава* („Бошко Буха“), *У име оца и сина*, *Вишњик* (Народно позориште Београд), *Складиште Данила Киша* (ЦЗКД), *100 минута* (PANDUR.THEATERS).

Режије: *Два вишеза из Вероне* Вилијама Шекспира (Позориште „Бошко Буха“), *Шуман – њеник звука* Ирине Дечермић (Атеље 212), *Вишње у чоколади* Анатолија Маријенгофа (Звездара театар), *Сабља димскија* Александра Поповића (Установа културе „Вук Караџић“), *Жица* Милене Марковић (Народно позориште Приштина), *Кројцеров соната* (Мадленианум), *Издаја* Харолда Пинтера (Југословенско драмско позориште).

ТВ избор: *Време смрти*, *Време зла*, *Корени*, *Слепи њишник на броду лудака*, *Чизмаши*, *Фолк*, *Крај династије Обреновић...*

Филм: *Сјаго*, *Дневник машиновође*, *Ничије дете*, *Травелатор*, *Хадерсфилд*, *Кројачева џајна*, *Балканска браћа*, *Диши дубоко*, *Журка*, *Свјетско чудовиште*, *Јајода у сујермаркету*, *Јевреји долазе...*

Продуцент креатор серија *Време смрти*, *Време зла*, продуцент серија *Корени*, *Чизмаши* и *Фолк*, и филмова *Хадерсфилд* и *Травелатор*.

Награде: Стеријине награде (1995. за улогу Скапина у представи *Лукреција илићи Ждеро* и 2005. за улогу Раше у представи *Хадерсфилд*), Годишње награде ЈДП-а (колективна 2005, 2011), „Зоран Радмиловић“, „Цар Константин“...

GORAN ŠUŠLJIK

Actor and director. Graduated from the Faculty of Dramatic Art in Belgrade and his production of *The Betrayal* at YDT won him a Master's Degree under the mentorship of Slobodan Unkovski from the Faculty of Dramatic Art in Skopje. Initially a member of Boško Buha ensemble after which he joined Yugoslav Drama Theatre ensemble in 1995.

Productions (selection) - YDT: *Offing*, *The Imaginary Invalid*, *The Betrayal*, *Crime and Punishment*, *Death Is Not a Bicycle (to be stolen from you)*, *Metamorphoses*, *La Dispute*, *Sky Battalion*, *Translations*, *Candide: Or Optimism*,

Barbello, *of Dogs and Children*, *Boat for Dolls*, *Hamlet*, *Huddersfield*, *Italian Night*, *Dog Waltz*, *The Merchant of Venice*, *Tracks*, *Supermarket*, *Belgrade Trilogy*, *Misanthrope*, *The Powder Keg*; Atelje 212: *The Notebook*, *Family Stories*, *The Time of Miracles*; Zvezdara teatar: *The Master and Margarita*, *Beetle*, *Our Sons*; BITEF: *Street Dogs*; BDT: *Our Fathers*; Pozorište na Terazijama: *Lukrecija iliti Ždero*; BOŠKO BUHA: *Romeo and Juliet*, *Prince Rastko*, *Monk Sava*; National Theatre: *The Cherry Orchard*; CZKD: *The Warehouse of Danilo Kiš*; PANDUR.THEATERS: *100 minutes*.

Productions directed: *The Two Gentlemen of Verona* – William Shakespeare (Boško Buha Theatre), *Schumann – Poet of Sound* – Irina Dečermić (Atelje 212), *Cherries in Chocolate* – Anatoly Mariengof (Zvezdara teatar), *Sablja dimiskija* – Aleksandar Popović (Cultural Centre Vuk Karadžić), *The Wire* – Milena Marković (National Theatre Prishtina), *The Kreutzer Sonata* (Madlenianum).

TV: *Roots*, *The Herd*, *A Stowaway on a Ship of Fools*, *Čizmaši*, *Folk*, *End of the Obrenović Dynasty...*

Film: *The Herd*, *Train Driver's Diary*, *No One's Child*, *Travelator*, *Huddersfield*, *A Tailor's Secret*, *Balkan Brothers*, *Take a Deep Breath*, *Party*, *The World's Greatest Monster*, *Strawberries in the Supermarket*, *The Jews Are Coming...*

Acted as producer for *Roots*, *Čizmaši*, *Folk*, *Time of Death*, and *Time of Evil* – all television series – as well as feature films *Huddersfield* and *Travelator*.

Awards: Sterijino Pozorje awards (2005, 1995), YDT Annual awards (collective 2011, 2005), Zoran Radmilović award, Emperor Constantine award...

ПРОГРАМ

ЧЕТВРТАК, 23. мај

Пролог 69. Стеријиног позорја

19.00 часова / Сценска лабораторија „Борислав Гвојић“, Факултет техничких наука, Трг Доситеја Обрадовића 6, Нови Сад

Чему уметност служи данас?

Предавање Иве Чукић

Организатор: Одсек за уметност и дизајн, Факултет техничких наука, Универзитет у Новом Саду

НЕДЕЉА, 26. мај

11.00 часова / СНП, горњи фоаје Сцене „Јован Ђорђевић“

Сцена, маска, костим, лутка

Отварање изложбе дечјих радова, уручење награда

Организатор: Центар за ликовно образовање деце и омладине Војводине

19.00 часова / СНП, доњи фоаје Сцене „Пера Добриновић“

Тренутак – позоришни кроки

Отварање изложбе Угљеше Цолића

20.00 часова / СНП, Сцена „Јован Ђорђевић“

Свечано отварање Фестивала

Беседа: Горан Шушљик

ТАКМИЧАРСКА СЕЛЕКЦИЈА

БИЛО ЈЕДНОМ У НОВОМ САДУ

Текст и режија: Андраш Урбан

Новосадско позориште / Újvidéki Színház

ПОНЕДЕЉАК, 27. мај

09.00 часова / Културни центар Новог Сада (Велика сала)

17. Међународни симпозијум позоришних критичара и театролога

Тема: Позориште и политичка коректност

11.00 часова / Такмичарска селекција

Округли сто: Било једном у Новом Саду

12.00 часова (после Округлог стола критике) / СНП, горњи фоаје Сцене „Пера Добриновић“

Дани књиге

Промоција позоришних издања

13.30 часова / СНП, горњи фоаје Сцене „Пера Добриновић“

Суба – Музика за сцену

Промоција позоришне музике Митра Суботића Субе

Продукција: Фондација „Митар Суботић Суба“

17.00 часова / Биоскоп „Арена синеплекс“

Филмски кругови – селекција документарних филмова са простора бивше Југославије

El Shatt – нацрт за утопију (аутор Иван Рамљак)

18.00 часова / Новосадско позориште / Újvidéki Színház

Тактилне сценографије (Додирни речи)

Отварање изложбе студената основних студија Сценске архитектуре, технике и дизајна

Организатори: Удружење грађана РеАктор и Одсек за уметност и дизајн, Департман за архитектуру и урбанизам Факултета техничких наука Универзитета у Новом Саду

20.00 часова / СНП, Сцена „Пера Добриновић“

ТАКМИЧАРСКА СЕЛЕКЦИЈА

МАЛИ РАТОВИ И КАБИНЕ ЗАРЕ

Текст: Вида Давидовић

Режија: Ивица Буљан

Народно позориште Републике Српске Бања Лука (Република Српска, БиХ)

УТОРАК, 28. мај

- 09.00 часова / Културни центар Новог Сада (Велика сала)
17. Међународни симпозијум позоришних критичара и театролога
Тема: Позориште и политичка коректност
- 11.00 часова / Такмичарска селекција
Округли сто: Мали ратови и кабине Заре
- 12.00 часова (после Округлог стола критике) / СНП, горњи фоаје Сцене „Пера Добриновић“
Дани књиге
Промоција позоришних издања
- 17.00 часова / Централна галерија Шок ЗаДруге и Шок коридор, Змај Јовина пасаж бр. 22
Вишњик
Отварање изложбе костима и простора игре студената мастер студија Сценске архитектуре и дизајна
Организатори: Одсек за уметност и дизајн, Депарتمان за архитектуру и урбанизам Факултета техничких наука Универзитета у Новом Саду и Шок ЗаДруга
Изложба траје до 1. јуна
- 17.00 часова / Биоскоп „Арена синеплекс“
Филмски кругови – селекција документарних филмова са простора бивше Југославије
Једна жена, један век (аутор Желимир Жилник)
- 18.00 часова / Академија уметности Нови Сад
Позорје младих
Антон Павлович Чехов: Три сестре
Академија уметности Нови Сад (Класа глуме на српском језику)
- 20.00 часова / СНП, Сцена „Јован Ђорђевић“
Међународна селекција „Кругови“
МОЈИ ТУЖНИ МОНСТРУМИ
Текст: Мате Матишић
Режија: Вито Тауфер
Градско драмско казалиште Гавела, Загреб (Хрватска)

СРЕДА, 29. Мај

- 11.00 часова / Међународна селекција „Кругови“
Округли сто: Моји тужни монструми
- 12.00 часова (после Округлог стола критике) / СНП, горњи фоаје Сцене „Пера Добриновић“
Дани књиге
Промоција позоришних издања
- 14.00 часова / Културни центар Новог Сада
Јавно читање радова студената драматургије
Факултет драмских уметности Београд
- 16.00 часова / СНП, Камерна сцена
Позорје младих
Иван Вирипајев: Пијани
Факултет савремених уметности Београд
- 17.00 часова / Биоскоп „Арена синеплекс“
Филмски кругови – селекција документарних филмова са простора бивше Југославије
Мила Турајлић – Live Documentary Performance (премијера)
Филмске гериле – Сцене из Фонда Лабудовић (ауторка Мила Турајлић)
- 18.30 часова / Позориште младих
Позорје младих
Еурипид: Хекаба
Академија уметности Бања Лука (Република Српска, БиХ)
- 19.00 часова / Новосадско позориште / Újvidéki Színház
ТАКМИЧАРСКА СЕЛЕКЦИЈА
СИРОТА МИЛЕВА ИЗ БОСНЕ У НАШОЈ ЦИВИЛИЗАЦИЈИ ГОДИНЕ 1878.
Текст: Албина Подградска
Режија: Анђелка Николић
Народно позориште / Narodno kazalište / Népszínház
Суботица, Дечје позориште Суботица и Сеоски културни центар Марковац

21.00 час / СНП, Сцена „Јован Ђорђевић“

Међународна селекција „Кругови“

ЦРВЕНА ВОДА

Према роману Јурице Павичића

Драматизација: Ивор Мартинић

Режија: Ивица Буљан

Хрватско народно казалиште Сплит (Хрватска)

21.00 час / Културни центар Новог Сада

Позорје младих

Антон Павлович Чехов: Вишњик

Академија драмских умјетности Универзитета у Тузли

(Босна и Херцеговина)

ЧЕТВРТАК, 30. мај

11.00 часова / Међународна селекција „Кругови“

Округли сто: Црвена вода

12.00 часова / Такмичарска селекција

Округли сто: Сирота Милева из Босне у нашој цивилизацији године 1878.

12.00 час / Културни центар Новог Сада

Позорје младих

Александар Поповић: Смртоносна мотористика и Љубинко и Десанка

Факултет уметности Приштина – Звечан

13.00 часова / Филмски кругови

Округли сто: Документарни филм са постјугословенском темом; продукција, копродукције и дистрибуција документарних филмова на постјугословенском простору

15.30 часова / СНП, Камерна сцена

Позорје младих

Александар Поповић: Смртоносна мотористика

Академија уметности у Београду

17.00 часова / Биоскоп „Арена синеплекс“

Филмски кругови – селекција документарних филмова са простора бивше Југославије

Творнице радницима (аутор Срђан Ковачевић)

17.30 часова / СНП, Камерна сцена

Представљање фестивала ИНТЕФ

19.00 часова / СНП, Сцена „Пера Добриновић“

ТАКМИЧАРСКА СЕЛЕКЦИЈА

КИШНИ ДАН У ГУРЛИЧУ

Текст: Милан Рамшак Марковић

Режија: Себастијан Хорват

Прешерново гледалиште Крањ и Местно гледалиште Птуј (Словенија)

21.00 час / Културни центар Новог Сада

Позорје младих

Антон Павлович Чехов – једночинке

Факултет драмских уметности Београд

21.30 часова / СНП, Сцена „Јован Ђорђевић“

ТАКМИЧАРСКА СЕЛЕКЦИЈА

БРОД ЗА ЛУТКЕ

Текст: Милена Марковић

Режија: Кокан Младеновић

Народно позориште Битољ (Северна Македонија)

ПЕТАК, 31. мај

11.00 часова / Такмичарска селекција

Округли сто: Кишни дан у Гурличу

11.00 часова / СНП, Камерна сцена

Јавно читање радова студената драматургије

Академија умјетности Бања Лука (Република Српска, БиХ)

12.00 часова / Такмичарска селекција

Округли сто: Брод за лутке

14.00 часова / Аждадемија уметности Нови Сад

Позорје младих

Бертолд Брехт: Кавкаски круг кредом

Академија уметности Нови Сад

(Класа глуме на мађарском језику)

- 17.00 часова / Позориште младих
Позорје младих
Коста Трифковић: Избирачица
 Академија уметности у Београду
- 17.00 часова / Биоскоп „Арена синеплекс“
Филмски кругови – селекција документарних филмова са простора бивше Југославије
Помрачење (ауторка Наташа Урбан)
- 19.00 часова / СНП, Сцена „Пера Добриновић“
ТАКМИЧАРСКА СЕЛЕКЦИЈА
КИШНИ ДАН У ГУРЛИЧУ / реприза
 Текст: Милан Рамшак Марковић
 Режија: Себастијан Хорват
 Прешерново гледалиште Крањ и Местно гледалиште Птуј (Словенија)
- 19.30 часова / Културни центар Новог Сада
Позорје младих
По мотивима драме На гну Максима Горког: Смрт наш савременик
 Факултет драмских уметности Београд
- 21.30 часова / СНП, Сцена „Јован Ђорђевић“
 (публика је на сцени)
ТАКМИЧАРСКА СЕЛЕКЦИЈА
РЕЖИМ ИСЦЕЉЕЊА
 Текст: Тања Шљивар
 Режија: Бојан Ђорђевић
 Хрватско народно казалиште у Вараждину (Хрватска)

СУБОТА, 1. јун

- 11.00 часова / Такмичарска селекција
Округли сто: Режим исцељења
- 12.00 часова (после Округлог стола критике) / СНП, горњи фоаје Сцене „Пера Добриновић“
Дани књиге
 Промоција позоришних издања

- 14.00 часова / СНП, Камерна сцена
Позорје младих
Милена Демоло и Бобан Скерлић: Трпеле
Х. С. Синистера: Путуј глумче
 Факултет савремених уметности Београд
- 17.00 часова / Биоскоп „Арена синеплекс“
Филмски кругови – селекција документарних филмова са простора бивше Југославије
Корени (ауторка Теа Ковач)
- 17.00 часова / СНП, Камерна сцена
Јавно читање радова студената драматургије
 Академија уметности Нови Сад
- 19.00 часова / Новосадско позориште / Újvidéki Színház
Представа ван конкуренције
КАТАЛИН ЛАДИК ДОЖИВЉАВА НЕРВНИ СЛОМ, ДАЈЕ ОТКАЗ НА МЕСТО СЛУЖБЕНИЦЕ У БАНЦИ И ПОСТАЈЕ КОНЦЕПТУАЛНА УМЕТНИЦА
 Аутор и редитељ: Златко Паковић
 Позориште „Деже Костолањи / Kosztolányi Deszö“ Суботица и Стеријино позорје
- 19.00 часова / Културна станица Барка
Окрени тај рингишпил
 Музичко-плесно вече студената Департмана драмских уметности Академије уметности у Новом Саду
- 21.00 час / СНП, Сцена „Пера Добриновић“
ТАКМИЧАРСКА СЕЛЕКЦИЈА
ОЧЕВИ И ОЦИ
 Према истоименом роману Слободана Селенића
 Драматизација: Ката Ђармати
 Режија: Вељко Мићуновић
 Народно позориште Београд

НЕДЕЉА, 2. јун

11.00 часова / Такмичарска селекција

Округли сто: Очеви и оци

12.00 часова / Представа ван конкуренције

Округли сто: Каталин Ладик доживљава нервни слом, даје отказ на место службенице у банци и постаје концептуална уметница

19.00 часова / СНП, Сцена „Јован Ђорђевић“ (публика је на сцени)

Међународна селекција „Крутови“

ЉУБИЧАСТО

Текст: Селма Спахић, Татјана Шојић, Маја Изетбеговић, Борис Лер, Сабит Сејдиновић, Ања Краљевић, Емина Омеровић

Режија: Селма Спахић

Камерни театар 55 Сарајево (Босна и Херцеговина)

21.00 час / СНП, Сцена „Пера Добриновић“

ТАКМИЧАРСКА СЕЛЕКЦИЈА

ОЧЕВИ И ОЦИ / реприза

Према истоименом роману Слободана Селенића

Драматизација: Ката Ђармати

Режија: Вељко Мићуновић

Народно позориште Београд

23.00 часа / Међународна селекција „Кругови“

Округли сто: Љубичасто

ПОНЕДЕЉАК, 3. јун

20.00 часова / СНП, Сцена „Пера Добриновић“

Проглашење и уручење Стеријиних награда

Програм у част награђених

БОЈЕ НОЋИ

Вече филмске музике

69. Стеријино позорје финансирају:

Град Нови Сад, Градска управа за културу

Министарство културе Републике Србије

Покрајински секретаријат за културу, јавно информисање и односе са верским заједницама

Округли столови одржавају се у горњем фоајеу Сцене „Пера Добриновић“

Свакога дана, уочи Округлог стола критика, у истом простору биће постављена изложба крокија насталих на представама претходне вечери. Аутор изложбе **Тренутак – позоришни кроки** је академски сликар др Угљеша Цолић.

Организатор задржава право измене програма

PROGRAMME

THURSDAY, 23rd May

Prologue of the 69th Sterijino Pozorje Festival

7 PM / Theatre Lab of the Faculty of Technical Sciences

What does the art do today?

A lecture by Iva Čukić

Organizers: Art and Design Department and Architecture and Urbanism Department at the Faculty of Technical Sciences

SUNDAY, 26th May

11 AM / SNT, the upper foyer of the "Jovan Đorđević" stage

Stage, Mask, Costume, Puppet

Opening of the exhibition and the award ceremony

Organizer: Centre for Visual Art Education of Children and Youth of Vojvodina

7 PM / SNT, the lower foyer of the "Jovan Đorđević" stage

A Moment – A Theatre Croquis

Opening of the exhibition by Uglješa Colić

8 PM / SNT, "Jovan Đorđević" stage

Opening ceremony

Opening speech: Goran Šušljik

COMPETITION SELECTION

ONCE UPON A TIME IN NOVI SAD

Written and directed by Urbán András
Újvidéki Színház Theater

MONDAY, 27th May

9 AM / Cultural Center of Novi Sad

17th International Symposium of Theatre Critics and Theatre Scholars

Topic: Theatre and political correctness

11 AM / Competition selection

Round table: Once Upon a Time in Novi Sad

12 AM (after the round table) / SNT, the upper foyer of the "Pera Dobrinović" stage

Book days

Theatre publications promotion

1:30 PM / SNT, the upper foyer of the "Jovan Đorđević" stage

Suba – Music for the Stage

Promotion of theatre music by Mitar Subotić Suba
Production: Mitar Subotić Suba Fondation

5 PM / Arena Cineplex Cinema

Movie Circles – a selection of documentary movies from the former SFRY

El Shatt – A Blueprint for Utopia (Ivan Ramljak)

6 PM / Újvidéki Színház

Tactile Set Designs (Touch the Words)

Opening of the exhibition by the students of Set Design, Architecture, Technic, and Design

Organizers: ReActor and Art and Design Department and Architecture and Urbanism Department at the Faculty of Technical Sciences

8 PM / SNT, "Pera Dobrinović" stage

COMPETITION SELECTION

LITTLE WARS AND THE CABINS IN ZARA

Written by Vida Davidović

Directed by Ivica Buljan

National Theater of the Republika Srpska Banja Luka (Bosnia and Herzegovina, The Republika Srpska) and the Sterijino Pozorje (Serbia)

TUESDAY, 28th May

- 9 AM / Cultural Center of Novi Sad
17th International Symposium of Theatre Critics and Theatre Scholars
Topic: Theatre and political correctness
- 11 AM / Competition selection
Round table: Little Wars and the Cabins in Zara
- 12 AM (after the round table) / SNT, the upper foyer of the "Pera Dobrinović" stage
Book days
Theatre publications promotion
- 5 PM / Shock Corridor (22 Zmaj Jovina Street)
The Cherry Orchard
The Exhibition of costume and set design made by the MA students of the Set Architecture and Design Department
Opening of the exhibition
Organizers: Art and Design Department and Architecture and Urbanism Department at the Faculty of Technical Sciences and Shock Corridor
The exhibition is open until 1st June
- 5 PM / Arena Cineplex Cinema
Movie Circles – a selection of documentary movies from the former SFRY
One Woman – One Century (Želimir Žilnik)
- 6 PM / Academy of Arts Novi Sad
Pozorje of the Young
Anton Chekhov: Three Sisters
Academy of Arts Novi Sad, Serbian language class
- 8 PM / SNT, "Jovan Đorđević" stage
International selection "Circles"
MY SAD MONSTERS
Written by Mate Matišić
Directed by Vito Taufer
Gavella Drama Theatre, Zagreb (Croatia)

WEDNESDAY, 29th May

- 11 AM / Competition selection
Round table: My Sad Monsters
- 12 AM (after the round table) / SNT, the upper foyer of the "Pera Dobrinović" stage
Book days
Theatre publications promotion
- 2 PM / Cultural Center of Novi Sad
Public reading of plays written by the students of dramaturge
Faculty of Dramatic Arts in Belgrade
- 4 PM / Academy of Arts Novi Sad
Pozorje of the Young
Ivan Vyrpaev: The Drunks
The Faculty of Contemporary Arts, Belgrade
- 5 PM / Arena Cineplex Cinema
Movie Circles – a selection of documentary movies from the former SFRY
Mila Turajlić – Live Documentary Performance (premiere)
Ciné-Guerrillas: Scenes from the Labudović Reels (Mila Turajlić)
- 6:30 PM / Youth Theater
Pozorje of the Young
Euripides: Hecuba
Academy of Arts in Banja Luka (The Republika Srpska, Bosnia and Herzegovina)
- 7 PM / Újvidéki Színház
COMPETITION SELECTION
MILEVA, AN ORPHAN FROM BOSNIA IN OUR CIVILIZATION IN 1878
Written by Albina Podgradska
Directed by Anđelka Nikolić
National Theater in Subotica, Youth Theatre in Subotica and Rural Cultural Center Markovac (Serbia)

9 PM / SNT, "Jovan Đorđević" stage
International selection "Circles"
RED WATER
Based on the novel by Jurica Pavičić
Dramatized by Ivor Martinić
Directed by Ivica Buljan
Croatian National Theatre in Split (Croatia)

9 PM / Academy of Arts Novi Sad
Pozorje of the Young
Anton Chekhov: The Cherry Orchard
Academy of Drama Arts, University in Tuzla (Bosnia and Herzegovina)

THURSDAY, 30th May

11 AM / International selection "Circles"
Round table: Red Water

12 AM / Competition Selection
Round table: Mileva, an Orphan from Bosnia in Our Civilization in 1878

12 PM / Academy of Arts Novi Sad
Pozorje of the Young
Aleksandar Popović: Deadly Motorcycling and Ljubinko and Desanka
Faculty of Arts in Priština-Zvečan

1 PM / Movie Circles
Round table: Documentary movies with post-Yugoslav themes; production, coproduction, and distribution of documentary movies in post-Yugoslav countries

3.30 PM / SNT, Chamber scene
Pozorje of the Young
Aleksandar Popović: Deadly Motorcycling
Academy of Arts in Belgrade

5 PM / Arena Cineplex Cinema
Movie Circles – a selection of documentary movies from the former SFRY
Factory to the Workers (Srđan Kovačević)

5.30 PM / SNT, Chamber scene
Presentation of INTEF Festival

7 PM / SNT, "Pera Dobrinović" stage
COMPETITION SELECTION
A RAINY DAY IN GURLICH
Written by Milan Ramšak Marković
Directed by Sebastian Horvat
Prešern Theater Kranj and Ptuj City Theatre (Slovenia)

9 PM / Cultural Center Novi Sad
Pozorje of the Young
Anton Chekhov: One-Act Plays
Faculty of Dramatic Arts in Belgrade

9:30 PM / SNT, Scena „Jovan Đorđević“
COMPETITION SELECTION
A BOAT FOR DOLLS
Written by Milena Marković
Directed by Kokan Mladenović
National Theatre in Bitola (North Macedonia)

FRIDAY, 31st May

11 AM / Competition selection
Round table: A Rainy Day in Gurlich

11 AM / SNT, Chamber scene
Public reading of plays written by the students of dramaturge
Academy of Arts in Banja Luka (The Republika Srpska, Bosnia and Herzegovina)

12 AM / Competition selection
Round table: A Boat for Dolls

2 PM / Academy of Arts Novi Sad
Pozorje of the Young
Bertolt Brecht: The Caucasian Chalk Circle
Academy of Arts Novi Sad, Hungarian language class

5 PM / Youth Theater
Pozorje of the Young
Kosta Trifković: The Choosy Bride-to-Be
Academy of Arts Belgrade

5 PM / Arena Cineplex Cinema
Movie Circles – a selection of documentary movies from the former SFRY
The Eclipse (Nataša Urban)

7 PM / SNT, "Pera Dobrinović" stage
COMPETITION SELECTION
A RAINY DAY IN GURLICH / rerun
Written by Milan Ramšak Marković
Directed by Sebastian Horvat
Prešern Theater Kranj and Ptuj City Theatre (Slovenia)

7.30 PM / Cultural Center of Novi Sad
Pozorje of the Young
Based on *The Lower Depths* by Maxim Gorky
Faculty of Dramatic Arts in Belgrade

9.30 PM / SNT, "Jovan Đorđević" stage
(the audience is on the stage)
COMPETITION SELECTION
HEALING REGIME
Written by Tanja Šljivar
Directed by Bojan Đorđev
Croatian National Theatre in Varaždin (Croatia)

SATURDAY, 1st June

11 AM / Competition selection
Round table: Healing Regime

12 AM (after the round table) / SNT, the upper foyer of the "Pera Dobrinović" stage
Book days
Theatre publications promotion

2 PM / SNT, Chamber scene
Pozorje of the Young
Milena Depolo and Boban Skerlić: Suffered
José Sanchis Sinisterra: So Long, Actor
The Faculty of Contemporary Arts, Belgrade

5 PM / Arena Cineplex Cinema
Movie Circles – a selection of documentary movies from the former SFRY
Roots (Tea Kovač)

5 PM / SNT, Chamber scene
Public reading of plays written by the students of dramaturge
Academy of Arts in Novi Sad

7 PM / Újvidéki Színház
Non-competition performance
AFTER A NERVOUS BREAKDOWN, KATALIN LADIK QUILTS HER JOB AS A BANK CLERK AND BECOMES A CONCEPTUAL ARTIST
Written and directed by Zlatko Paković
Kosztolányi Dezső Theatre (Subotica) and Sterijino pozorje (Novi Sad)

7 PM / Barka Cultural Station
Turn the Carousel
Music and dance performance by the students of the Department of Dramatic Arts at the Academy of Arts Novi Sad

9 PM / SNT, "Pera Dobrinović" stage
COMPETITION SELECTION
FATHERS AND FOREFATHERS
Based on the eponymous novel by Slobodan Selenić
Dramatized by Kata Gyarmati
Directed by Veljko Mićunović
National Theater in Belgrade (Serbia)

SUNDAY, 2nd June

11 AM / Competition selection
Round table: Fathers and Forefathers

12 AM / Non-competition performance
Round table: After a Nervous Breakdown, Katalin Ladik Quits Her Job as a Bank Clerk and Becomes a Conceptual Artist

7 PM / SNT, "Jovan Đorđević" stage
(the audience is on the stage)
International selection "Circles"
VIOLET
Written by Selma Spahić, Tatjana Šojić, Maja Izetbegović, Boris Ler, Sabit Sejdinović, Ana Kraljević, Emina Omerović
Directed by Selma Spahić
Chamber Theater 55, Sarajevo (Bosnia and Herzegovina)

9 PM / SNT, "Pera Dobrinović" stage
COMPETITION SELECTION
FATHERS AND FOREFATHERS / rerun
Based on the eponymous novel by Slobodan Selenić
Dramatized by Kata Gyarmati
Directed by Veljko Mićunović
National Theater in Belgrade (Serbia)

11 PM / International selection "Circles"
Round table: Violet

MONDAY, 3rd June

8 PM / SNT, "Pera Dobrinović" stage
Sterija Award Ceremony
Performance in honor of the award winners
COLOR OF THE NIGHT
Actors perform songs from movies

69th Sterijino Pozorje Festival is financed by:
The City of Novi Sad, City Board for Culture
Ministry of Culture and Information of the Republic of Serbia
Provincial Secretariat for Culture Public Information and Relations with Religious Communities

Round tables are held in the upper foyer of the "Pera Dobrinović" stage

Every day, as a part of the Round Table Sessions, this space will feature an exhibition of croquis made during the previous nights' performances. The author of the exhibition **A Moment – Theatre Croquis** is Uglješa Colić, PhD, an academic painter.

The organizer reserves the right to change the program

Такмичарска селекција

The background is a dark, almost black, space filled with vibrant red elements. A prominent feature is a central, three-dimensional square tunnel that recedes into the distance, creating a strong sense of perspective. The walls of this tunnel are a bright, saturated red. Surrounding this central element are various abstract geometric shapes and lines, also in red, including rectangles, squares, and curved lines that suggest movement and depth. The overall composition is dynamic and modern.

Селекторка/Selector
Ана Тасић/Ana Tasić

ДР АНА ТАСИЋ, театролошкиња и позоришна критичарка, на седници Управног одбора Стеријиног позорја, одржаној 30. августа текуће године, именована је за селекторку 69. Позорја (26. мај – 3. јун 2024).

Др Ана Тасић завршила је основне студије на Факултету драмских уметности у Београду 2002. године (Одсек за позоришну и радио продукцију). Магистрирала је 2008. у области театрологије, темом *Трејман шела/шелесности у новој брујалистичкој драми и њозоришћу*, на Факултету драмских уметности у Београду. Одбранила је докторску дисертацију *Ушлицај и ујошреба елекџронских медија у њосџграмском њозоришћу* 2012, на Факултету драмских уметности у Београду, на Одсеку за театрологију.

Била је селекторка многобројних позоришних фестивала, националних и интернационалних: Дани комедије у Јагодини (2007–2012, 2016–2018), Фестивал професионалних позоришта Војводине (2011–2012), Шоукејс програм на Битефу (2008), Стеријино позорје, програм националне драме (2010), Бијенале црногорског театра у Подгорици (2012–2014), Фестивал МЕСС у Сарајеву, програм босанскохерцеговачке драме (2022).

Била је и чланица стручних жирија и комисија у институцијама културе у Србији и иностранству (Министарство културе и информисања Републике Србије, Секретаријат за културу града Београда, Стеријино позорје, Битеф, Инфант, Фестивал кореографских минијатура, награда „Љубинка Бобић“, награда „Раша Плаовић“, Которски фестивал позоришта за дјецу, Театар фест у Бања Луци итд.). Учествовала је у низу националних и интернационалних трибина, радионица, симпозијума и конференција у области театрологије (Београд, Нови Сад, Подгорица, Братислава, Лондон, Москва, Абериствит, Кембриџ, Линколн, Крајова итд.). Као стипендисткиња Министарства науке Републике Србије допринела је истраживачком раду у научним пројектима „Уметност и медији у функцији европских интеграција“ и „Идентитет и сећање: транскултурални текстови драмских уметности и медија (Србија 1989–2015)“. Објавила је бројне студије у области позоришног стваралаштва у стручним националним и интернационалним часописима (*Театрон*, *Сцена*, *ТФТ*, *Кулџура*, *Гесџ*, *Зборник радова Факулџеџа драмских умеџности*, *Зборник Маџице срџске за сценске умеџности и музику*, *Моноџрафија Позоришџа на Теразијама*, *Моноџрафија Малоџ њозоришџа* „*Душко Радовић*“, *Ког 21*, *Unpack the Arts* (Копенхаген), *Színház* (Будимпешта) итд.). На студијска путовања ишла је у Лондон, Единбург, Абериствит, Беч, Праг, Москву, Берлин, Стокхолм, Копенхаген, Братиславу, Ремс, Келн, Клуж.

Објавила је три књиге, од којих су две књиге театролошких студија: *Ошворене ране (шело у необруџалистичкој драми и њозоришћу)* (Институт за позориште, филм, радио и телевизију, 2009) и *Дџиџтални двојници (Позоришџе у екранском свеџу)* (Стеријино позорје, 2015), и збирку позоришних критика *Траџови њозоришне бесмрџности* (Стеријино позорје, 2022).

Од 2005. је стална позоришна критичарка дневног листа *Полиџика*.

Од 2017. је уредница у редакцији Културно-уметничког програма Радио телевизије Србије.

Од 2022. је доценткиња на Факултету савремених уметности у Београду, на предметима историје и теорије позоришта.

Добитница је Стеријине награде за позоришну критику (2015) и награде „Нико Гароне“ за посебно ангажовање и посвећеност у области културе (2016).

ANA TASIĆ, PHD, completed her undergraduate studies at the Faculty of Dramatic Arts in Belgrade in 2002 (Department for Management and Production in Theater, Radio, and Culture). In 2008, she earned a master's degree in Theater studies with a thesis on "*Treatment of Body/Corporeality in New Brutalist Drama and Theater*" at the Faculty of Dramatic Arts in Belgrade. She defended her doctoral dissertation on "*The Influence and Use of Electronic Media in Postdramatic Theater*" in 2012 at the Faculty of Dramatic Arts in Belgrade, specializing in theater studies.

She has been a selector for numerous theater festivals, both national and international, including Days of Comedy in Jagodina (2007–2012, 2016–2018), Festival of Professional Theaters of Vojvodina (2011–2012), Showcase Program at Bitef (2008), Sterijino Pozorje, National Drama Program (2010), Montenegrin Theater Biennale in Podgorica (2012–2014), MESS Festival in Sarajevo, Bosnian-Herzegovinian Drama Program (2022), etc.

She has been a member of various expert juries and committees in institutions in Serbia and abroad, including the Ministry of Culture and Information of the Republic of Serbia, Secretariat for Culture of the City of Belgrade, Sterijino Pozorje, Bitef, Infant, Festival of Choreographic Miniatures, "Ljubinka Bobić" award, "Raša Plaović" award, Kotor Festival of Theater for Children, Teatar Fest in Banja Luka, etc.

She has moderated and participated in numerous national and international forums, workshops, symposiums, and conferences on theater studies (Belgrade, Novi Sad, Podgorica, Bratislava, London, Moscow, Aberystwyth, Cambridge, Lincoln, Craiova, etc.). She was a recipient of scholarships from the Ministry of Science of the Republic of Serbia and conducted research within scientific projects "Umetnost i mediji u funkciji evropskih integracija" and "Identitet i sećanje: transkulturalni tekstovi dramskih umetnosti i medija (Srbija 1989–2015)". She has published numerous studies in the field of theater creation in specialized national and international journals (*Teatron, Scena, TFT, Kultura, Gest, Book of Proceedings of the Faculty of Dramatic Arts, Book of Proceedings of Matica Srpska for Stage Arts and Music, Monografija Pozorišta na Terazijama, Monografija Malog pozorišta Duško Radović, Kod 21 journal, Unpack the Arts* (Copenhagen), *Szinhasz* (Budapest), etc.). She has undertaken numerous study trips to London, Edinburgh, Aberystwyth, Vienna, Prague, Moscow, Berlin, Stockholm, Copenhagen, Bratislava, Reims, Cologne, Cluj, etc.

She has published three books, including two theater studies: *Otvorene rane (telo u neobrutalističkoj drami i pozorištu)* (Institute for Theater, Film, Radio and Television, 2009) and *Digitalni dvojnici (Pozorište u ekranskom svetu)* (Sterijino pozorje, 2015), and a collection of theater critiques titled *Tragovi pozorišne besmrtnosti* (Sterijino pozorje, 2023).

Since 2005, she has been a permanent theater critic for the daily newspaper *Politika*.

Since 2017, she has been an editor and author in the editorial office of the Cultural and Artistic Program of RTS.

Since 2022, she has been working as an assistant professor at the Faculty of Contemporary Arts in Belgrade.

She is the winner of Sterija's award for theater criticism (2015) and the "Niko Garone" award for special engagement and commitment in the field of culture (2016).

69. Стеријино позорје

Извештај селектора

(ПОСТ)АПОКАЛИПТИЧНЕ СВЕТЛОСТИ ПОЗОРНИЦА

У процесу селекције програма 69. Стеријиног позорја, погледала сам око седамдесет представа из Словеније, Хрватске, Босне и Херцеговине, Црне Горе, Македоније, Мађарске и Србије, од којих је направљен коначан репертоар који чини седам представа у Такмичарском програму и три у Међународној селекцији „Кругови“. Приоритетан критеријум у избору представа био је њихов уметнички квалитет, вредности драмских текстова, режије, глуме, музике, сценографије и костима и све остало било је подређено томе – географско порекло дела, опште тематске одреднице програма, продукцијски услови извођења итд.

Овогодишњи Такмичарски програм специфичан је по томе што све три праизведбе савремених оригиналних драмских текстова, Милана Рамшака Марковића, Тање Шљивар и Виде Давидовић, долазе из позоришта ван Србије – из Крања и Птуја (*Кишни дан у Гурличу*), Вараждина (*Режим исцељења*) и Бања Луке (*Мали рајтови и кабине Заре*). Ову чињеницу треба, пре свега, схватити као афирмацију српске драме и потврду мисије Стеријиног позорја да промовише домаћу драматургију и изван граница наше земље. Селекција је увек одраз продукције, програм фестивала не може ићи квалитативно даље од могућности репертоара позоришта, а они су ове сезоне у Србији, односно између 20. марта 2023. године и 20. марта 2024. године, били врло скромни, у квантитативном али и квалитативном погледу уметничких вредности продукције савремене оригиналне домаће драме (око десет представа). Посматрајући у целини продукцију домаћих текстова у Србији, и ове сезоне је наставаљен тренд драматизација романа и других књижевних дела (око петнаест представа), затим ауторских пројеката, чији су текстови настајали у радионицама са глумцима, али и према мотивима филмова, и наравно, било је више или мање савремених тумачења нашег драмског наслеђа (око двадесет представа).

Осим три наведене праизведбе оригиналних савремених драмских текстова, у Такмичарски програм улази и ауторски пројекат Андраша Урбана *Било једном у Новом Сагу*, који преиспитује смисао и функције позоришта у савременом друштву, у контексту историје Новосадског позоришта. На репертоару ће се наћи и адаптација драме *Сироша Милева из Босне у нашој цивилизацији године 1878* Албине Подградске, из друге половине деветнаестог века, која је овом приликом први пут изведена у Народном позоришту у Суботици, у заиста несвакидашњој режији Анђелке Николић. Укључено је и ново читање бајковите и архетипске драме Милене Марковић *Брод за лушке*, у необично естетизованом, поетском виђењу Кокана Младеновића, на сцени у Битољу. И на крају, али свакако не најмање важно, у Такмичарском програму биће изведена и нова драматизација Селенићевог романа *Очеви и оци* Кате Ђармати (Народно позориште у Београду), у такође истраживачкој, постдрамској форми редитеља Вељка Мићуновића, којом се траже савремени и свевремене одговори на питања о генерацијским сукобима и наслеђу (ратне) прошлости.

Истакла бих и вредности представа *Тихо, тише* (Београдско драмско позориште), *Шта ће бити са свима нама* (Народно позориште „Тоша Јовановић“, Зрењанин) и *Ништа нећемо заборавити* (Позориште „Бора Станковић“, Врање), које су биле прве „испод црте“, такође интригантни и ангажовани одрази борби савременог човека у искорењавању различитих облика друштвених и личних репресија и неједнакости.

Међународни програм „Кругови“ чине три вредне представе из Хрватске и Босне и Херцеговине, *Моји шљужи монструми* (Градско драмско казалиште Гавела, Загреб), *Црвена вода* (ХНК Сплит) и *Љубичасто* (Камерни театар 55, Сарајево), тематски међусобно блиске

у погледу драматичних, трилерских, епских и трагикомичних одсјаја личних и политичких раздора у савременој историји екс-југословенског простора. *Моји џужни монструми* настали су према најновијем тексту једног од најбољих савремених драмских писаца у региону, Мате Матишића, *Црвена вода* је донела драматизацију изузетног романа Јурице Павичића, а *Љубичасто* је ауторски пројекат Селме Спахић, врло особене форме и значења.

Слоган 69. Позорја „(Пост)апокалиптичне светлости позорница“ у највећој мери се односи на представе које су донеле праизведбе савремене драме, али заправо све продукције, и у Такмичарском програму, и у „Круговима“ комуницирају са њим у већој или мањој мери. Слоган одражава потраге протагониста за делићима раздробљених идентитета у (пост)апокалиптичном времену, после кошмара или у кошмару који и даље локално и глобално живимо, након опорављања од екс-југословенских ратова, транзиција, пандемије. Другим речима, из апокалиптичне фазе нисмо још изашли, нисмо се превезли на другу страну реке, метафорично речено, нисмо стигли у *пост* фазу. Апокалиптичност је и даље одредница нашег света, коренито уздрманог бројним ратним жариштима на Планети, која се неминовно одражавају и на локалном плану у виду непрестаних немира изазиваних трагичним вестима, нових економских потешкоћа, уплива миграната, али и упадљивог локалног разбуктавања насиља, као реакције на свеprisутне облике наказности. Радње и животи ликова у представама које ћемо видети на овогодишњем Позорју одражавају овакво време, дистопију суморнију од Орвелових визија, не одустајући од потраге за светлима у скоро мрклом мраку. А без светла нема уметности, позоршта које се увек рађало из потребе за проналаском неуништивног језгра, оног које блиста на крају тмине.

ТАКМИЧАРСКА СЕЛЕКЦИЈА 69. СТЕРИЈИНОГ ПОЗОРЈА

„Кишни дан у Гурличу“, текст Милан Рамшак Марковић, режија Себастијан Хорват, копродукција Прешерново гледалиште Крањ и Местно гледалиште Птуј (Словенија)

Радња *Кишној дану у Гурличу* Милана Рамшака Марковића, савремене драме исписане у фрагментарној форми, дешава се у Аустрији, а усмерена је на испитивање кризе идентитета протагонисте Петера, новинара и ангажованог интелектуалаца чији се свет постепено распада у парампарчад. Садашњост се преплиће са прошлошћу, са сећањима на његово болно детињство. Трауме из младости сакривене иза фасада прописно уређеног дома, продиру у тренуцима нарастајуће кризе, у односу са његовом женом Ингрид, градећи експресионистичку структуру кошмара. Петеров пад и лутања у лавиринтима личног мрака обојени су дискретним, отрежњујућим црним хумором. Вођени прецизним редитељем Себастијаном Хорватом, глумци доследно и узбудљиво граде опипљиву атмосферу провинцијског безнађа, нарочито изражајну у сценама у мусавој, тмурној кафани. Игра се одвија близу публице, понекада се глумци и мешају са нама, а сценски простор је неконвенционално, камерно уобличен. Простори игре су раштркани на више пунктова, што омогућује ефектну, врло филмичну промену призора. Разбијена форма представе је и одраз Петерове конфузије, једног војцековског слома, а због начина сценске обраде теме, стилизованог кошмара, тај лом постаје метафора суноврата човечанства. Он такође суптилно сугерише да треба да застанемо у јурњави коју намеће савремено друштво, да се повремено сагледамо и самоиспитамо док још имамо времена – ако још имамо времена.

„Мали ратови и кабине Заре“, текст Вида Давидовић, редитељ Ивица Буљан, копродукција Народно позориште Републике Српске, Бања Лука (Босна и Херцеговина – Република Српска) и Стеријино позорје (Србија)

Веома вредна, стилски особена драма Вида Давидовић, у фрагментарној форми, кроз преплитање временских токова, у предратном и послератном времену, бритким, сочним и поетски пробојним језиком, поставља важне теме (пост)ратних траума, суочавања са губитком ближњих, генерацијских сукоба, емиграције, усамљености, али и (зло)употребе сексуалности, телесности. Битно се отвара и проблем анорексије, као пројекције жеље да се остане вечно млад, да се избрише сексуалност, или да се живи на ризицијој граници са укидањем живота. Стилизована радња се одвија на симболички ефектно и интригантно дизајнираној позорници, одређеној препознатљивим Денићевим ироничним стилем, (анти)рекламама и дискретним видео пројекцијама, и сламом по којој

ликови вишезначно ходају, леже, порађају се, постоје, аскетски или налик животињама. Костимографска решења Ане Савић Геџан такође битно оживљавају визуелни план игре, врло разгранатим, благо кичастим решењима која разбуктавају магију младалачког заноса. Редитељ Буљан радњу води себи својственим језиком наглашене сензуалности, киптеће енергије и поетске стилизације, који аутентично сценски отелотворује сећања на трауме и истовремене жеље да се живи као да стварност не постоји. Као у песми Белог Дугмета „Гирибирибела“, чији стихови постају сламке спаса ликовима, ухваћенима у вртлозима ратова, политичких и личних.

„Режим исцељења“, текст Тања Шљивар, режија Бојан Ђорђевић, Хрватско народно казалиште Вараждин (Хрватска)

Нова драма Тање Шљивар стилски и тематски је препознатљива у њеном досадашњем раду, у погледу интересовања за нове, пост-драмске форме изражавања, на рушевинама традиционалног позоришта. На значењском плану *Режим исцељења* се сатирично обрачунава са стереотипима о нашем здрављу, духовном и физичком стању савременог човека који тражи алтернативне начине психофизичке равнотеже. Реч је о специфичном наставку текста *Режим љубави* који је, такође у режији Бојана Ђорђевића, пре пет година са успехом игран у Атељеу 212. Изведена на камерној сцени вараждинског националног театра, радња је смештена у центру кружног гледалишта, градећи на тај начин конкретан и симболички облик покушаја ритуалног исцељења. Изванредно изражајна, субверзивно иронична игра глумаца представља фрагменте људи, или сенки људи, у једном (пост)апокалиптичном, постпандемијском времену. Експлицитна на плану вербалног израза који разоткрива лица и наличја нашег психофизичког постојања, представа доноси и покушаје савременог човека да се избори и са трагичном плиткошћу и бесмислом у јавном простору. А страхови од болести, усамљености и нестанка људске блискости у околностима техно капитализма разрешавају се кроз суптилну комуку која постаје деликатно средство борбе са приватним, али и друштвеним демонима.

„Било једном у Новом Саду“, текст и режија Андраш Урбан, Новосадско позориште / Újvidéki Színház (Србија)

Поводом педесетог рођендана Новосадског позоришта, настала је музичко-драмска представа *Било једном у Новом Саду*, спектакуларна посвета овом позоришту, према тексту и у режији Андраша Урбана, у његовом такође препознатљивом, аутоироничном стилу који истрајно преиспитује смисао, значења и конвенције извођачких уметности. На трагу блештаве, заводљиве и урнебесно комичне Урбанове представе *Вишезови лаке мале*, радња је и овде постављена као позориште у позоришту, а поводом прославе рођендана театра који прати пригодан шоу програм. То је полазиште на коме ниче дубинско пропитивање односа позоришта према публици, односа између ангажованог и забављачког театра, затим позиција глумаца и редитеља (и њихове међусобне нетрпељивости), релација према политици и структурама моћи. Намећу се и шира друштвена питања попут статуса мађарске, али и нове руске мањине у Новом Саду, као и нарастајуће угрожености човека због све дубљег друштвеног утицаја вештачке интелигенције. Атрактивна, енергетски експлозивна музичко-драмска игра никада није једнозначна, већ увек носи критичко наличје, тамну сенку која даје суштински смисао ироничном блештању шљокица. Тако је ово позориште одраз или метафора живота (што позориште скоро увек јесте) потраге за светлом, која вероватно не би имала смисла без кривудаваог тумарања у мраку.

„Сирота Милева из Босне у нашој цивилизацији године 1878“, текст Албина Подградска, режија Анђелка Николић, копродукција Народно позориште Суботица / Narodno kazalište / Népszínház; Дечје позориште Суботица и Сеоски културни центар Марковац (Србија)

Полазећи од никада изведеног драмског текста Албине Подградске, наведеног као први комад у нашој историји позоришта који је написала једна жена, редитељка Анђелка Николић изградила је заиста несвакидашњу представу, жанровски веома сложено и специфичну. Реч је о хибридном извођачком облику који укршта игру аматера и професионалаца, стварајући необично дело које има елементе драмског театра, постављеног у Брехтовом маниру отуђења, испреплетане са елементима позоришта заједнице и позоришта форума, где су конкретно и симболички избрисане границе између извођача и публике. У представи учествује четрдесетак извођача, доносећи снажну енергију колективног присуства, која одражава и бујну моћ мултиетничке заједнице, што је акцентовано избором коришћења различитих језика – мађарског, словачког, ромског, српског. Радња тече у фрагментима, у отвореној форми

битно ослоњеној и на учешће гледалаца који у представи гласају и коментаришу догађаје, и прати причу о Милевином принудном избеглиштву са мајком из Босне. Бежећи од рата и болних сећања на губитак оца и сестре, које су убили Турци, оне стижу у Србију где се грчевито боре да преживе, у новим трагичним, (пост)апокалиптичним околностима. Вишезначна радња отвара питања последица гажења достојанства у ратним временима, затим класних разлика које утичу на промене међуљудских односа, деликатно критикујући бахатост економске елите, као и поражавајуће друштвене владавине новца. Ипак, и у овом мраку рашчерупане људскости, указују се знаке наде кроз солидарност, потребу да се помогне онима који су (привремено) пали на дно, у муљ постојања.

„Брод за лутке“, текст Милена Марковић, режија Кокан Младеновић, Народно позориште Битољ (Северна Македонија)

Брод за лутке, можда најбољи драмски текст Милене Марковић који је на Стеријином позорју до сада одигран у две сценски различите интерпретације, редитеља Ане Томовић (Српско народно позориште) и Александра Поповског (СНГ Љубљана), овај пут гледамо у другачијем, сасвим свежем тумачењу Кокана Младеновића. Његово вођење радње је упадљиво нежније и суптилније у односу на директнији и нападнији стил игре, карактеристичнији за представе које он ауторски потписује. Овај *Брод за лутке* визуелно је деликатно, вишезначно промишљен, маштовита сценографија зачудно прати промене ликова и радње, укључени су симболички ефектни елементи позоришта сенки и снелика кореографија, који одговарајуће представљају бајковиту срж Миленине драме. Ансамбл битољског позоришта суверено носи стилизовану радњу, у драмским, као и у музичким деловима, у заводљивим сонговима, у целини естетски заокружено обликујући трагичну позицију жене у апокалиптичном патријархату. Вешто користећи наслеђе бајки, између осталих „Снежану и седам патуљака“, „Златокосу“, „Ивицу и Марицу“ аутори представе их изазовно демитологизују, суптилно разоткривајући лажну ведрину илузија, беду малограђанског насиља.

„Очеви и оци“, према роману Слободана Селенића, драматизација Ката Ђармати, редитељ Вељко Мићуновић, Народно позориште Београд (Србија)

Ново сценско тумачење Селенићевог слојевитог, епско-историјског, психолошког и породичног романа *Очеви и оци*, неконвенционално је, истраживачко, стилски и формално врло провокативно и савремено дело. Полазећи од виртуозно исписане саге о жестоким генерацијским сукобима у грађанској породици Медаковић, у првој половини двадесетог века, из угла Стевана Медаковића, сплета његових сећања и размишљања, аутори граде представу *Иосифграмске* структуре, спојем наративних и драмских делова, међусобно сударених и укршетних, као на бојишту. Наратори наступају индивидуално и колективно, појединачни гласови се по потреби издвајају из специфичног хора, да би се поново стопили у колектив. Тако се гради опчињавајућа партитура, сценски моћна, као да је у питању експресионистичка драма или опера у којој гласови представљају пре и (пост)ратно окружење, у сукобу са побуњеним појединцем. Индивидуални ликови деликатно израњају из ове суптилно уобличене, вишеслојне сценске грађе која разоткрива ломове протагониста, због згађености негативном друштвеном селекцијом, свеprisутног расула и непотизма, као и због неминовног суочавања са различитим мишљењем најближих, а затим и са њиховим трагичним страдањем у рату.

МЕЂУНАРОДНА СЕЛЕКЦИЈА „КРУГОВИ“ (личних и политичких раздора)

„Моји тужни монструми“, текст Мате Матишић, режија Вито Тауфер, Градско драмско казалиште Гавела, Загреб (Хрватска)

Најновији комад Мате Матишића *Моји тужни монструми* тематски и стилски се надовезује на његове раније *Љуге од воска*, у погледу ироничног поигравања са аутобиографским елементима, у пиранделовском сплету стварности и фикције. То трусно, измичуће тло одраза стварности, често урнебесно комично, без пардона руши стереотипе и предрасуде, личне, као и друштвено-политичке. Уз оштрије или нежније црнохуморне тонове, у зависности од природе питања која се претресају, аутор отвара теме односа између

позоришта и друштва, нормалности и лудила, значења и последица популарности, као и закопаних ратних траума и злочина. Као и *Људи од воска*, и овај текст и представа у режији Вита Тауфера жанровски су разнолики, фрагментарне структуре. Радња се дешава на различитим местима, од Загреба, преко Далматинске загоре до Београда, и има елементе сатиричне и црне комедије, напетог трилера, али и трагедије античких размера. Изузетно спретни глумци играју више улога, између стилизације и опипљиве, дирљиве психолошке истинитости, градећи сценски изазован и вредан одраз нашег света и његових замагљених граница између лудила и нормалности, добра и зла, комедије и трагедије.

„ЦРВЕНА ВОДА“, ПРЕМА РОМАНУ ЈУРИЦЕ ПАВИЧИЋА, ДРАМАТИЗАЦИЈА ИВОРА МАРТИНИЋА, РЕЖИЈА ИВИЦА БУЉАН, ХРВАТСКО НАРОДНО КАЗАЛИШТЕ СПЛИТ (ХРВАТСКА)

Настала према награђиваном роману Јурице Павичића, у прецизној драматизацији Ивора Мартинића, представа *Црвена вода* такође има узбудљиву трилерску форму која расплиће приповест о нестанку седамнаестогодишње девојке крајем осамдесетих година у малом далматинском месту. Потрага за њом се растеже на двадесет седам година које протичу кроз бурне политичке и друштвене турбуленције и промене које ће скрајнути полицијске притиске да се мистерија разоткрије. Узбудљиво решавање случаја прати вешто грађена, психолошки истинита породична драма, која деликатно открива промене у њиховим односима, последице спољашњих и унутрашњих раздора. Лични потреси су исплетени са друштвено-политичким спознајама, отрежњујућим мислима о заблудама транзиције. Ову вишезначну драмску грађу редитељ Ивица Буљан поставља на изузетно функционалну ротациону сцену, утврђену препознатљивом сценографијом Александра Денића, која ефектно означава безнадежни проток времена. Крахови личних и политичких илузија, разоткривање истина иза маски које прикривају љубомору, сујету, малограђанство и корупцију, тече у симболичком, хипнотичком кругу, који суптилно увлачи гледаоца у вртлоге понављајућих историја.

„ЉУБИЧАСТО“, АУТОРСКИ ПРОЈЕКАТ СЕЛМЕ СПАХИЋ, КАМЕРНИ ТЕАТАР 55, САРАЈЕВО (БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА)

У центру пажње ове вредне, жанровски слојевите, трагикомичне представе је породица која се окупља поводом рођендана старе Мајке. Први део је постављен натуралистички, троје деце у пратњи вереника једне трудне ћерке, стижу са поклонима, бацајући се на припрему хране, која се крчка на шпорету, ширећи мирис запршке. Психолошки изражајни глумци истанчано граде аутентичне, живе ликове и препознатљиву свакодневицу балканске породице, обележену вртоглавим сменама жестоких, свађалачких расправа и комичких растерећења. Постепено се открива претерано заштитнички однос деце према мајци, на танкој граници са терором. На крају првог дела представе, они привремено одлазе, одводећи са сцене натурализам, и препуштајући простор фантазмагоричној, експресионистичкој игри, плодном тлу за симболичко тумачење. Лик Мајке је репрезентативан тип жртве, балканске мајке која губи лични живот и идентитет због патријархалних обичаја. Они отварају бескрајну унутрашњу празнину, одузимајући индивидуализам жени чије се заслуге не цене, а подразумевају се. Тај болни приказ губитка слободе, у основној ћелији друштва – породици, дискретно указује на корене друштвених репресија, фашизма на макро плану, који (увек) потиче са поља личних траума.

Др Ана Тасић
театролошкиња и позоришна критичарка

69th Sterijino Pozorje Festival Selector's Report

THE (POST)APOCALYPTIC LIGHT OF THE STAGE

In the process of selecting the plays for the 69th Sterijino Pozorje Festival, I have watched around seventy performances from Slovenia, Croatia, Bosnia and Herzegovina, Montenegro, North Macedonia, Hungary, and Serbia. With all these in mind, I reached a final selection of seven performances in the competition selection and three in the non-competitive international selection "The Circles." The primary criterion in selecting the performances was their artistic quality, the value of the dramatic texts, direction, acting, music, stage design, and costumes, with everything else – the geographical origin of the works, general thematic determinants of the program, production conditions, etc. – subordinate to it.

This year's competition selection is specific in that all three performances of contemporary original dramatic texts, written by Milan Ramšak Marković, Tanja Šljivar, and Vida Davidović, come from theaters outside of Serbia – from Kranj and Ptuj (*A Rainy Day in Gurlich*), Varaždin (*Healing Regime*), and Banja Luka (*Little Wars and the Cabins in Zara*). This is something that affirms Serbian drama and confirms the mission of the Sterijino Pozorje Festival to promote domestic dramaturgy beyond the borders of our country. The selection is always a reflection of the production; the festival's program cannot exceed the qualitative possibilities of the theater repertoire, which this season in Serbia, between March 20th, 2023, and March 20th, 2024, has been very modest, both quantitatively and qualitatively, in terms of the artistic values of contemporary original domestic drama productions (we have seen about ten performances). Looking at the overall production of the domestic texts in Serbia, this season also continues the trend of dramatizations of novels and other literary works (about fifteen performances), as well as authorial projects, whose texts were created in workshops with actors, but also based on movie motifs, and of course, there were more or less contemporary interpretations of our dramatic heritage (about twenty performances)

In addition to the three mentioned performances of original contemporary dramatic texts, the competition program also includes Andraš Urban's authorial project *Once Upon a Time in Novi Sad*, which examines the meaning and functions of the theater in contemporary society, in the context of the history of the Ujvidéki Színház Theater. The selection will also feature an adaptation of the drama *Mileva, an Orphan from Bosnia in Our Civilization in 1878* by Albina Podgradska, written in the second half of the 19th century, which was performed for the first time at the National Theater in Subotica and truly extraordinary directed by Anđelka Nikolić. Another play that is included is a new interpretation of the fairy-tale and archetypal drama *A Boat for Dolls* by Milena Marković, in an unusually aestheticized, poetic vision by Kokan Mladenović, staged in Bitola. And last, but certainly not least, the competition selection will feature a new dramatization of Slobodan Selenić's novel *Fathers and Forefathers* by Kata Gyarmati (National Theater in Belgrade), in a similarly investigative, post-dramatic form by the director Veljko Mićunović, which seeks contemporary and timeless answers to questions about generational conflicts and the legacy of the (war) past.

I would also highlight the values of the performances *Quiet, Quieter* (Belgrade Drama Theater), *What Will Happen to Us All* (National Theater Toša Jovanović, Zrenjanin), and *We Will Not Forget Anything* (Theater Bora Stanković, Vranje), which almost made the selection as intriguing and engaged reflections of the contemporary man's struggle in eradicating various forms of social and personal repression and inequality.

The international selection "The Circles" features three valuable performances from Croatia and Bosnia and Herzegovina: *My Sad Monsters* (Gavella Drama Theatre, Zagreb), *Red Water* (Croatian National Theatre Split), and *Violet* (Chamber Theater 55, Sarajevo). Thematically, they are closely related in terms of dramatic, thriller, epic, and tragicomic reflections of personal and political discord in the contemporary history of the former Yugoslav region. *My Sad Monsters* is a play based on the newest text by one of the best contemporary playwrights in the region, Mate Matišić, *Red Water* is a dramatization of the outstanding novel by Jurica Pavičić, while *Violet* is an authorial project by Selma Spahić and a truly unique and significant play.

The slogan of the 69th Sterijino Pozorje Festival, "The (Post)apocalyptic Light of the Stage," mostly refers to the performances that brought premieres of the contemporary drama, but this phrase is true for all productions, both in the competition and non-competition selection, communicate with this slogan to a greater or lesser extent. The slogan reflects the protagonists' search for the fragments of fragmented identities in the (post)apocalyptic times, after the nightmares or in the middle of the nightmare we are still living in, both locally and globally, after recovering from the Yugoslav wars, transitions, pandemics. In other words, we have not yet emerged from the apocalyptic phase, we have not, metaphorically speaking, crossed to the other side of the river, and we have not reached the *post*-phase. Apocalypticism is still a determinant of our world, deeply shaken by numerous war zones across the globe, which is inevitably reflected locally in the form of ongoing unrest caused by tragic news, new economic difficulties, the influx of migrants, but also the noticeable local eruption of violence as a reaction to omnipresent forms of punishment. The actions and lives of the characters in the performances we will see at this year's Sterijino Pozorje Festival reflect such times, a dystopia even gloomier than Orwell's visions, without giving up the search for lights in almost pitch darkness. And without light, there is no art, no theater that has always been born out of the need to find an indestructible core, one that shines at the end of darkness.

THE 69TH STERIJINO POZORJE FESTIVAL COMPETITION SELECTION

A RAINY DAY IN GURLICH, WRITTEN BY MILAN RAMŠAK MARKOVIĆ, DIRECTED BY SEBASTIAN HORVAT, PREŠERN THEATER KRANJ AND PTUJ CITY THEATRE (SLOVENIA)

The play *A Rainy Day in Gurlich*, written by Milan Ramshak Markovic as a contemporary drama in a fragmentary form, takes place in Austria and is focused on exploring the identity crisis of the protagonist Peter, a journalist and engaged intellectual whose world gradually falls apart in fragments. The present intertwines with the past, with memories of his painful childhood. Traumas from his youth, hidden behind the facades of a perfectly decorated home, penetrate in the moments of increasing crisis, in his relationship with his wife Ingrid, building an expressionist structure of nightmares. Peter's descent and his wandering in the labyrinths of the personal darkness are colored with discreet, incisive black humor. Guided by the precise direction of Sebastian Horvat, the actors consistently and excitingly build a palpable atmosphere of provincial despair, particularly expressive in the scenes set in the dirty, gloomy tavern. The play unfolds near the audience; sometimes the actors mingle with us, and the stage space is shaped unconventionally and intimately. The acting areas are scattered across multiple points, allowing for a striking, very cinematic change of scenes. The fragmented form of the performance reflects Peter's confusion, a kind of modern breakdown, and due to the way this theme is scenically processed, and stylized as a nightmare, his breakdown becomes a metaphor for the collapse of the entire humanity. This breakdown subtly suggests that we should take a pause, stop living in the rush imposed by modern society, and take a moment to reflect and self-examine while we still have time – if we still have the time.

LITTLE WARS AND THE CABINS IN ZARA, WRITTEN BY VIDA DAVIDOVIĆ, DIRECTED BY IVICA BULJAN, NATIONAL THEATER OF THE REPUBLIKA SRPSKA BANJA LUKA (BOSNIA AND HERZEGOVINA, THE REPUBLIKA SRPSKA) AND THE STERIJINO POZORJE (SERBIA)

A very important and stylistically unique drama by Vida Davidović uses a fragmentary form, intertwining temporal flows of the pre-war and post-war times, and a sharp, juicy, and poetically penetrating language to raise important themes of the (post)war traumas, coping with the loss of loved ones, generational conflicts, emigration, and loneliness, but also of the (mis)use of sexuality and corporeality. It

significantly addresses the issue of anorexia as a projection of the desire to remain eternally young, to erase sexuality, or to live on the risky edge of life. The stylized action unfolds on a symbolically effective and intriguingly designed stage, defined by the recognizable Denić's ironic style, (false) advertisements, and discreet video projections, with the straw on which characters ambiguously walk, lie down, give birth, and exist, both ascetically and resembling animals. Ana Savić Gecan's costume designs also significantly enliven the visual aspect of the play, with very extensive, slightly kitschy solutions that ignite the magic of youthful enthusiasm. Director Buljan guides the action with his characteristic language of pronounced sensuality, boiling energy, and poetic stylization, which authentically embodies memories of traumas and simultaneous desires to live as if reality does not exist. Like in the song "Ćiribiribela" by Bijelo Dugme, whose lyrics become the rope of salvation for characters caught in the whirlpools of wars, and political and personal turmoil.

HEALING REGIME, WRITTEN BY TANJA ŠLJIVAR, DIRECTED BY BOJAN ĐORĐEV, CROATIAN NATIONAL THEATRE IN VARAŽDIN (CROATIA)

A new drama by Tanja Šljivar is stylistically and thematically grounded in her previous work, with an interest in exploring new, post-dramatic forms of expression, amidst the ruins of the traditional theater. On a thematic level, *Healing Regime* satirically deals with stereotypes regarding the health, spiritual, and physical condition of contemporary individuals seeking alternative ways of psychophysical balance. It is a specific continuation of the text *Love Regime*, also directed by Bojan Đorđev, which was successfully staged five years ago at Atelje 212. Performed on the chamber stage of the Croatian National Theater in Varaždin, the play is set in the center of a circular theater, thus creating a concrete and symbolic form of ritual healing attempts. The exceptionally expressive, subversively ironic performances of the actors present fragments of people, or shadows of people, in a (post)apocalyptic, post-pandemic time. Explicit in its verbal expression that reveals the faces and facets of our psychophysical existence, the performance also addresses a contemporary individual's attempts to cope with the tragic superficiality and senselessness in public space. Fears of illness, loneliness, and the disappearance of human closeness in the circumstances of techno-capitalism are resolved using subtle comedy that becomes a delicate tool for battling private and public demons.

ONCE UPON A TIME IN NOVI SAD, WRITTEN AND DIRECTED BY ANDRAŠ URBAN, ÚJVÍDEKI SZÍNHÁZ THEATER (SERBIA)

Once Upon a Time in Novi Sad is a music drama created for the celebration of the fiftieth birthday of the Újvidéki Színház Theater, and it is a spectacular homage to this theatre written and directed by Andraš Urban, in his recognizable, self-ironic style that persistently questions the meaning, significance, and conventions of the performing arts. Following in the footsteps of Urban's dazzling, seductive, and uproariously comedic play *Wanton Lady's Knights*, the plot is once again set as a play within a play, during the birthday celebration, featuring a suitable show program. This is the starting point for a profound examination of the relationship between the theatre and its audience, the relationship between the engaged and entertaining theatre, as well as the positions of actors and directors (and their mutual animosities), and the relations towards politics and power structures. Broader societal issues also emerge, such as the status of the Hungarian minority in Novi Sad, as well as the emerging Russian minority, and the increasing threat to humanity due to the deepening social influence of artificial intelligence. The attractive, energetically explosive music drama is never unambiguous; it always carries a critical undertone, a dark shadow that gives the essential meaning to the ironic glitter. Thus, this theatre becomes a reflection or metaphor of life (which theatre almost always is), a quest for light that likely would not make sense without the winding wandering in darkness.

MILEVA, AN ORPHAN FROM BOSNIA IN OUR CIVILIZATION IN 1878, WRITTEN BY ALBINA PODGRADSKA, DIRECTED BY ANĐELKA NIKOLIĆ, NATIONAL THEATER IN SUBOTICA, YOUTH THEATRE IN SUBOTICA AND RURAL CULTURAL CENTER MARKOVAC (SERBIA)

Based on a never-performed dramatic text by Albina Podgradska, often cited as the first play in our theater history written by a woman, the director Anđelka Nikolić has created a truly extraordinary production, very complex and specific in its genre. It is a hybrid form that blends the play of amateur and professional actors, creating an unusual work that has the elements of the dramatic theater, set in the Brechtian manner of alienation, intertwined with the elements of the community theater and the forum theater, where the boundaries between performers and audience are specifically and symbolically blurred. The performance involves around forty performers,

bringing forth a strong energy of collective presence, reflecting the vibrant power of a multi-ethnic community, accentuated by the choice of using different languages – Hungarian, Slovak, Romani, and Serbian. The plot unfolds in fragments, in an open form that significantly relies on the participation of the audience who vote and comment on the events and follows the story of Mileva's forced displacement with her mother from Bosnia. Fleeing from the war and painful memories of the loss of her father and sister who were murdered by the Turks, they arrive in Serbia where they desperately struggle to survive in new tragic, (post)apocalyptic circumstances. The multifaceted plot raises questions about the consequences of trampling on dignity in wartime and the class differences that affect changes in interpersonal relationships, delicately criticizing the arrogance of the economic elite, as well as the devastating social rule of money. However, even in this darkness of torn humanity, the signs of hope emerge through solidarity, and the need to help those who have (temporarily) fallen to the bottom, in the mire of existence.

A BOAT FOR DOLLS, WRITTEN BY MILENA MARKOVIĆ, DIRECTED BY KOKAN MLADENOVIĆ, NATIONAL THEATRE IN BITOLA (NORTH MACEDONIA)

A Boat for Dolls, perhaps the best dramatic text by Milena Marković, already performed at the Sterijino Pozorje in two scenically different interpretations, directed by Ana Tomović (Serbian National Theatre) and Aleksandar Popovski (Slovenian National Theatre in Ljubljana), is now presented in a different, entirely fresh interpretation by Kokan Mladenović. His direction is noticeably gentler and subtler when compared to the more direct and aggressive style of his other performances. This interpretation is visually delicate, and thoughtfully ambiguous, with imaginative scenography that astonishingly follows the changes in characters and actions, incorporating symbolically effective elements of the shadow theater and dreamlike choreography, which appropriately represent the fairy-tale essence of the drama. The ensemble of the Bitola theater confidently carries the stylized action, both in dramatic and musical parts, in captivating songs, collectively shaping the tragic position of women in an apocalyptic patriarchy in an aesthetically rounded manner. Skillfully using the legacy of fairy tales, including *Snow White*, *Rapunzel*, and *Hansel and Gretel*, the authors of the play challenge and demythologize them, subtly exposing the false cheerfulness of illusions and the misery of petit bourgeois violence.

FATHERS AND FOREFATHERS, BASED ON THE NOVEL BY SLOBODAN SELENIĆ, DRAMATIZED BY KATA GYARMATI, DIRECTED BY VELJKO MIĆUNOVIĆ, NATIONAL THEATER IN BELGRADE (SERBIA)

A new stage interpretation of Selenić's layered, epic-historical, psychological, and familial novel *Fathers and Forefathers* is an unconventional, exploratory, stylistically, and formally provocative and contemporary work. Departing from the virtuosic portrayal of fierce generational conflicts within the bourgeois Medaković family in the first half of the twentieth century, from the perspective of Stevan Medaković, interweaving his memories and reflections, the authors construct a representation of a *post-dramatic* structure, blending narrative and dramatic elements, mutually colliding and intersecting, as on a battlefield. Narrators perform individually and collectively, while individual voices are selectively extracted from the specific chorus only to merge back into the collective. Thus, an enchanting score is composed, scenically powerful, as if it were an expressionist drama or an opera in which voices represent the pre- and post-war environment, in conflict with the rebellious individual. Individual characters delicately emerge from this subtly crafted, multi-layered stage construction that reveals the fractures of the protagonists, disgusted by the negative social selection, ubiquitous chaos, and nepotism, as well as the inevitable confrontation with the differing opinions of loved ones, and subsequently with their tragic fate in war.

NON-COMPETITIVE INTERNATIONAL SELECTION "THE CIRCLES"

(personal and political disagreements)

MY SAD MONSTERS, WRITTEN BY MATE MATIŠIĆ, DIRECTED BY VITO TAUFER, GAVELLA DRAMA THEATRE, ZAGREB (CROATIA)

The latest piece by Mate Matišić, *My Sad Monsters*, thematically and stylistically builds upon his earlier work piece *Men of Wax* in terms of ironic play with autobiographical elements, in a Pirandello-esque intertwining of reality and fiction. This shaky, elusive ground of reflecting reality, often riotously comedic, ruthlessly shatters stereotypes and prejudices, both personal and socio-political. With sharper or gentler dark humor tones, depending on the nature of the issues being examined, the author opens up topics of the relationship between the theater and society, normality and madness, the meaning and consequences of popularity, as well as buried war traumas and crimes. Like *Men of Wax*, both the text and the play directed by Vito Taufer are genre-diverse, with fragmentary structures. The action takes place in different locations, from Zagreb and Dalmatia to Belgrade, and features the elements of satire and black comedy, tense thriller, but also the tragedy of ancient proportions. Exceptionally skilled actors play multiple roles, oscillating between stylization and tangible, touching psychological truth, constructing a scenically challenging and worthy reflection of our world and its blurred boundaries between madness and normality, good and evil, comedy and tragedy.

RED WATER, BASED ON THE NOVEL BY JURICA PAVIČIĆ, DRAMATIZED BY IVOR MARTINIĆ, DIRECTED BY IVICA BULJAN, CROATIAN NATIONAL THEATRE IN SPLIT (CROATIA)

Based on the award-winning novel by Jurica Pavičić, in the precise dramatization by Ivor Martinić, the play *Red Water* also takes on an exciting thriller form, unfolding the story of the disappearance of a seventeen-year-old girl in a small Dalmatian town at the end of the 1980s. The search for her spans twenty-seven years that pass through turbulent political and social upheavals and changes that will sideline police pressures to uncover the mystery. The thrilling resolution of the case follows a skillfully crafted, psychologically truthful family drama, delicately revealing changes in everyone's relationships and the consequences of external and internal conflicts. Personal upheavals are interwoven with socio-political insights and sobering thoughts about the misconceptions of transition. The director Ivica Buljan sets this multifaceted dramatic material on an exceptionally functional rotating stage, anchored by the recognizable set design by Aleksandar Denić, which effectively signifies the hopeless passage of time. The collapses of personal and political illusions, the unveiling of truths behind the masks that conceal jealousy, vanity, pettiness, and corruption, unfold in a symbolic, hypnotic circle that subtly draws the viewer into the whirlpools of repeating histories.

Violet, authorial project by Selma Spahić, Chamber Theater 55, Sarajevo (Bosnia and Herzegovina)

At the center of attention of this valuable, genre-layered, tragicomic performance is a family gathering for the birthday of the elderly Mother. The first part is set in a naturalistic style, with three children accompanied by the fiancé of one pregnant daughter, arriving with gifts, talking about preparing food simmering on the stove, and spreading the aroma of roux. Psychologically expressive actors delicately construct authentic, vivid characters and a recognizable everyday life of a Balkan family, marked by dizzying shifts between intense, argumentative debates and comic relief. Gradually, the excessively protective attitude of the children towards their mother is revealed, bordering on tyranny. At the end of the first part of the performance, they temporarily depart, taking naturalism off the stage, and yielding space to a phantasmagorical, expressionistic play, fertile ground for symbolic interpretation. The character of the Mother represents the typical victim, a Balkan mother who loses her personal life and identity due to patriarchal customs. These customs open up an endless inner void, stripping the woman of her individualism and leaving her with merits that are neither appreciated nor acknowledged. This painful depiction of the loss of freedom, within the fundamental cell of the society – the family – discreetly hints at the roots of social repression, and fascism on a macro scale, which (always) originates from the field of personal traumas.

Ana Tasić, PhD
Theatre critic and researcher

АНДРАШ УРБАН, РОБЕРТ ЛЕНАРД, ТАМАШ ОЛАХ

БИЛО ЈЕДНОМ У НОВОМ САДУ

МАЊИНСКА ЕКСТРАВАГАНЦА СА ПУНО МУЗИКЕ, ПЛЕСА, ДУХОВА И ИНДИЈАНАЦА

НОВОСАДСКО ПОЗОРИШТЕ – ÚJVIDÉKI SZÍNHÁZ

НЕДЕЉА, 26. МАЈ

ANDRÁS URBÁN, RÓBERT LÉNÁRD, TAMÁS OLÁH

ONCE UPON A TIME IN NOVI SAD

MINORITY EXTRAVAGANZA WITH SINGING, DANCING, AND INDIANS

ÚJVIDÉKI SZÍNHÁZ

SUNDAY, 26TH MAY

Фото: Срђан Дорошки

Редитељ: АНДРАШ УРБАН
Сарадници на тексту: РОБЕРТ ЛЕНАРД и ТАМАШ ОЛАХ
Драматург: ТАМАШ ОЛАХ
Композитор: АРПАД СЕРДА
Кореограф: КРИСТИЈАН ГЕРЂЕ
Сценографија: МАРИЈА КАЛАБИЋ
Костимографија: СЕНКА РАНИСАВЉЕВИЋ
Сарадници редитеља: РОБЕРТ ЛЕНАРД и ЗОЛТАН ПУШКАШ
Корепетитор: ДАВИД КЛЕМ

Writer: URBÁN ANDRÁS
Writing associates: LÉNÁRD RÓBERT and OLÁH TAMÁS
Dramaturge: OLÁH TAMÁS
Composer: SZERDA ÁRPÁD
Stage movement: GERGYE KRISZTIÁN
Set design: MARIJA KALABIĆ
Costume design: SENKA RANISAVLJEVIĆ
Director's associates: LÉNÁRD RÓBERT and PUSKÁS ZOLTÁN
Répétiteur: KLEMM DÁVID

Улоге

ЛИВИА БАНКА
ГАБРИЈЕЛА ЦРНКОВИЋ
ЕМИНА САЛАИ ЕЛОР
ЕДИТ ФАРАГО
АГОТА ФЕРЕНЦ
ТЕРЕЗИА ФИГУРА
АТИЛА ГИРИЦ
ДАНИЕЛ ГОМБОШ
ИШТВАН КЕРЕШИ
СИЛВИА КРИЖАН
ЈУДИТ ЛАСЛО
АТИЛА МАЂАР
АРПАД МЕСАРОШ
АТИЛА НЕМЕТ
РОБЕРТ ОЖВАР
ГАБОР ПОНГО
ЗОЛТАН ШИРМЕР
БЕНЦЕ САЛАИ

И студенти Академије уметности у Новом Саду:
САДИКОВИЋ МАРИЈО, НАТАЛИА БАГИ, ЛЕА ДЕДОВИЋ
ТОМИЋ, ЛИЛА ГРЕГУШ, ЕНДРЕ ГУСТОЊ
Учествују и ДАРКО КОЛБАС и ТИБОР БАБА
Бенд: РОБЕРТ ОЖВАР, БЕНЦЕ САЛАИ, ДИЕНЕШ АКОШ,
ДАВИД КЛЕМ

Упозорење: Употреба димних и јаких звучних ефеката, сувог леда и стробоскопа.

Представа траје 2 сата.

Cast

BANKA LÍVIA
CRNKOVITY GABRIELLA
SZALAI ELOR EMINA
FARAGÓ EDIT
FERENC ÁGOTA
FIGURA TERÉZIA
GIRICZ ATTILA
GOMBOS DÁNIEL
KÖRÖSI ISTVÁN
KRIZSÁN SZILVIA
LÁSZLÓ JUDIT
MAGYAR ATTILA
MÉSZÁROS ÁRPÁD
NÉMET ATTILA
OZSVÁR RÓBERT
PONGÓ GÁBOR
SIRMER ZOLTÁN
SZALAI BENCE

Students of the Academy of Arts in Novi Sad: BAGI NATÁLIA,
DEDOVITY TOMITY LEA, GREGUSS LILLA, GUSZTONY
ENDRE, SADIKOVIĆ MARIJO
And: TIBOR BÁBA and DARKO KOLBAS
Band: OZSVÁR RÓBERT, SZALAI BENCE, DIENES ÁKOS,
KLEMM DÁVID

Warning: In the show we use smoke, dry-ice, heavy lights, and stroboscope-like effects.

The play is 2 hours long.

АУТОР

Желео сам да направим једну представу о ансамблу Новосадског позоришта. Тражио сам дело, или сам покушао да пронађем, у којем се ми једни другима прилагођавамо, у којем упознајемо једни друге, где залазимо у она питања идентитета, као што су глумац, уметник, позоришни стваралац, позоришни радник, и не на последњем месту као Мађар, као мањински позоришни стваралац, односно после протеклих 50 година да дотакнем ону прошлост која чини Новосадско позориште. Представа не говори о прошлости, већ се бави садашњошћу, о томе на који начин позориште утиче на нас током година. Публика ће видети забавну, духовиту представу са пуно музике, плеса и сјаја. У продукцији је и део наше индијанске оперете, који никада није изведен. У представи игра цео ансамбл Новосадског позоришта, као и студенти са треће године Академије уметности у Новом Саду, што значи да ће на сцени бити 26 особа. Ово није представа музејског типа или нека административна хронологија, ми јесмо користили ту прошлост, али више у смислу инспиративних цитата. Оно што желим да кажем јесте да смо се углавном усмерили према тој комерцијалној, забавној прошлости овог позоришта. Представа је на неки начин наш поклон публици, али и нама. То је једна весела прича, али иза сваке веселе приче је огроман рад. Бавимо се садашњошћу, бавимо се нашим положајем и положајем позоришне уметности код нас у мањинском контексту, али и генерално. Постављамо питања шта је позориште данас и на који начин комуницира са својом публиком, како може да опстане у овим друштвено-политичким околностима.

Андраш Урбан (Сента, 1970)

Позоришни редитељ. Још и пре студија, формирао је прве позоришне радионице и трупу „Аiowa“. Уз подршку сегединског MASZK-а, и властитог ансамбла ствара „независне“ позоришне представе. Од 2005. је директор Мађарског градског позоришта „Деже Костолањи“ у Суботици. Оснивач је интернацио-

налног позоришног фестивала Desiré Central Station. Радио је у Новом Саду, водио уметничке радионице у Румунији, а режирао је више од 40 комада у продукцији позоришних кућа у Нишу, Новом Саду, Београду, Сегедину, Битољу, Љубљани, Берлину, Клужу, Варни и другим градовима.

Награђен је бројним и значајним наградама на позоришним фестивалима (Битеф, 1992, Фестивал алтернативног театра Мађарске, 2003. и 2004, Стеријино позорје 2011. и 2016, Инфант, 2008) али свакако треба издвојити престижну награду „Мари Јаси“ која се додељује као најзначајнија награда Мађарске за позоришну уметност чији лауреат постаје 2008. године.

У априлу 2023. постављен је за директора Новосадског позоришта.

КРИТИКА

Једина алтернатива

Ок и ако не знамо шта је то било једном на Дивљем западу, у Америци, или Холивуду. Хајде да видимо шта је то било једном у Новом Саду. Звучи као бајка.

Било једном у Новом Саду Андраша Урбана у Новосадском позоришту је представа о позоришту које слави 50. рођендан. Јубиларно, свечано, како доликује, представа ипак отворено и поштено говори о животу у овом позоришту – положају глумаца, техничког особља, односу према уметности, комуникацији са публиком, свом значају... А говори и о животу ван њега – друштвеним околностима, економском статусу, политичкој ситуацији... На неки начин, покушава да проговори о свему ономе што може да дохвати, да ухвати у једну представу.

Замах је, очигледно, велики, али представа *Било једном у Новом Саду* заправо је представа о једном малом позоришту у једном малом граду. О малој националној заједници, мањини, о већини која је окружује и уоквирује. Сабирајући и одузимајући, та представа је, у суштини, о малограђанштини. О томе како публика доживљава глумце, а њен укус диктира репертоар; о томе како

глумци доживљавају своје колеге, редитеље или сценске раднике; о томе како се то доживљавају уметнички токови, а како културни стереотипи и политике. Представа је и о томе како се то на крају све сведе на то да један човек одлучује о свему.

Ма, како представа *Било једном у Новом Саду* успева да проговори о свему томе, на који начин!? Тако што Урбан са целокупним ансамблом позоришта и креативним сарадницима прави један музички колаж свих тих аспеката. Све набројано што је мало и небитно, само додирнуто или загребано, претвара се да је велико и значајно, па све сија и шљашти, све пршти и вршти, тако да лети перје. Претвара се тако што се представа игра толико пожртвовано и посвећено (баш онако по чему је Новосадско позориште познато), да она у сваком свом сегменту почиње да трансцендира искуство, материјал из којег потиче, постајући чулни утисак који је изванредно уметнички. Глумац који се пита има ли публике у сали, онај који показује да се то не може знати јер између њих и публике постоји (четврти) зид; глумац који тражи жену, статус, већу плату; глумице које проглашавају курвом или оне које у такмичењу једна са другом светло мајстору наизменично наређују светло – мрак, борећи се за престиж; група младих глумаца, студената, која само стоји заробљена, окупирана старијим колегама; мађарско-српски језички бућкуриш; цензори и цензура; титл који престаје да ради док се не умеша „виша сила“... Све су то елементи који као у некој алхемијској лабораторији фуриозном позоришном изведбом, музиком, кореографијом, сонговима, сваки индивидуални облик претварају у колективно, у архетип, како је то видео један познати чика Швајцарац, психолог. Утискују план у хаос, како су уметничко делање видели филозофи Делез и Гатари.

У теорији позоришта, иако је реч о мјузиклу, флерту са опером, дакле комерцијалним, суштински малограђанским формама, представа *Било једном у Новом Саду* превазилази то нешто малог домета у уметнички велико, на час артоовски ритуално, брехтовски политично, производећи снажну емоцију као да је реч о нечему веома битном и важном. Дакле, светском, свемирском. Тада то више није прича о Пери, Мики, Жики из тоалета и гардеробе, трачевима иза кулиса, јефтиноћи на овој скупоћи,

распродаји духа, него прича о свима нама. О свему. О људском животу који иако прича тако почиње – било једном – није бајка. О животу у којем не цвета цвеће и не живи се срећно до краја приче. При томе, представа успева да остане чисто и непатворено славље, чак и кад се премеће, преврће да од уместо „бродвејског“ покаже своје страшно лице.

Драматуршки гледано, представа од анегдотских пароксијама типа Фери бачи (политика) и Хараг вираг (класика) и чисто пародијских елемената (феминистичка оперета), сатиричких фрагмената (позовите председника), полако постаје тешка трагедија одумирања. То је тај њен мач са две оштрице испричан кроз приказ уметника Новосадског позоришта као племена Индијанаца који у једном тренутку асоцира на све оне још на почетку поменуте Леонеове филмове, а касније и Тарантина. Индијанце који певају и плешу напушени, да би ускоро затим, крвљу натопљених кошуља, извели сонг Лепе Брене – *Јуџословенка*.

Била је њако лијепа у обради Пекиншке патке сасвим је логичан крај за *Било једном у Новом Саду*. Друге алтернативе нема.

Игор Бурић (*Дневник*, 31. јануар 2024)

ПАНК УМЕСТО КИЧА

Неколико изненађења нас је „затекло“ у вези са новом представом редитеља Андраша Урбана. Прво је то што је редитељ, а сада и управник Новосадског позоришта, одабрао да као своју прву режију на новој-матичној сцени ради представу под називом *Било једном у Новом Саду*. Сам наслов представе асоцира на чувени шпагети вестерн редитеља Серђа Леонеа из 1968. године – *Било једном на Дивљем зајагу*. Асоцијација на наслов *а ла шпагети вестерн* и сазнање да је Андраш Урбан у овом позоришту радио *Неојланџу*, која говори о историји међунационалних односа у Новом Саду, провело је очекивање да ће нова представа даље развијати теме из *Неојланџе*, „само“ још жешће. Међутим, представа *Било једном у Новом Саду* није требало да буде „само“ још једна представа на репертоару већ је требало да буде и представа којом се обележава значајан јубилеј – 50 година рада позоришта.

Када су у питању овакви јубилеји и представе које имају премијеру у част јубилеја, „у игри“ су две могућности – уобичајена премијера која се „прогласи“ да је у част јубилеја, али која не одражава јубилеј, или се направи представа у част јубилеја која је пригодна, али са текућим репертоаром има врло мало или никакве везе. Представа која се зове *Било једном у Новом Сагу* и која би наставила позоришним путем који је „отворила“ *Неоипланџа* била би свакако врло „андрашевска“. Али опет, да ли би таква представа била пригодна за прославу јубилеја позоришта које нити је почело, нити ће се завршити радом Андраша Урбана? Да подсетимо, годинама уназад важан сегмент репертоара Новосадског позоришта чине мјузикли и драмске представе које имају врло мало (тачније никакве) везе са панк-постдрамском естетиком Андраша Урбана. Пошто редитељ/управник није хтео да своју естетику наметне јубилеју, шта му је преостало? Наравно, преостала му је друга могућност – пригодна представа у част јубилеја. Андраш Урбан режира „пригодну“ представу! Да ли је то могуће?! Могуће је, али на „андрашевски“ начин.

У последњих неколико година, једна од значајнијих представа Андраша Урбана је била *Вишезови лаке мале*. У овој изванредној персифлажи жанра Андраш Урбан је показао како би умео да режира мјузикле и да би његови глумци из позоришта „Деже Костолањи“ могли да буду изванредни глумци у мјузиклима, али да нити он нити они то не желе да раде. Позоришним средствима су нам „објаснили“ зашто не желе да раде мјузикле, каква је функција мјузикла у историји мађарског позоришта, у чему је њихово неслагање са таквом естетиком и етиком, зашто им је важна њихова естетика и како ту естетику виде заговорници кла-

сичног мјузикла. Притом, све ово је речено сјајним позоришним језиком. Представа *Вишезови лаке мале* је била веома духовита, а музичке и плесне нумере су изведене супериорно. Са ове представе и они који воле Андрашеве представе, као и они који воле мјузикле понели су одушевљење које собом доноси мјузикл, али и отрежњујућу спознају о вези естетике, етике и политике.

Радећи представу *Било једном у Новом Сагу*, Андраш Урбан је кренуо путем који је „отворио“ представом *Вишезови лаке мале*. Нова представа је театарско подсећање на чувене мјузикл нумере Новосадског позоришта (*Коса, Rocky Horror Show, Чукаџо*). При томе се даје јасан естетски коментар на естетику мјузикла и публика се наводи на размишљање о месту и улози мјузикла у позоришној естетици и етици. Такође, кроз ову представу редитељ и глумци провоцирају публику да размишља о томе шта је то позориште, шта глумцима значи позориште, шта публици значи позориште и каква је позиција позоришта у савременом српском друштву. Представа почиње и завршава се питањем о односу публике и глумаца на сцени. Како глумци, а како публика доживљава конвенцију савременог западног позоришта као што је чувени „четврти зид“. Глумци развијају јако духовите игре на тему „четвртог зида“. Показују како се та конвенција поштује од стране публике и глумаца, а како се и када не поштује и колико су те устаљене конвенције о понашању у позоришту смешне и суштински бесмислене. Ефектне су и сцене у којима глумци аутоиронично говоре о проблему сујете у позоришту, о сукобима на релацији глумац-редитељ, млади и старији глумци, глумци и глумице, глумци и техника, глумци и публика, уметници и власт. Веома су духовити и коментари о савременом друштву. Коментари на нашу стварност направљени су као пародија на свечарске говоре какви се уобичајено говоре поводом јубилеја. Кроз ове говоре и тзв. „рат са титлом“ глумци и редитељ откривају право стање ствари у друштву, стварни значај јубилеја и смисао прославе јубилеја.

Андраш Урбан је кроз представу *Било једном у Новом Сагу* направио коментар на сопствену позоришну естетику, коментар на историју и естетику позоришта које сада води и коментар на лажно осећање узвишености. Та занета узвишеност често доминира прославама јубилеја, а кич је његов најчешћи естетски израз (изванредна сце-

нографија Марије Калабић). Наравно, није пропуштено ни да се нагласи у чему је етички и политички проблем кич-естетике „јубиларних представа“ и какве последице на друштво и појединца оставља чињеница да се током јубилеја неретко аутентичне културне вредности замењују кичем. Ипак, ултимативни поштоваоци естетике Андраша Урбана могу бити и незадовољни овом представом. Представа баш и нема чврсти драматуршки оквир – састоји се из низа лабаво повезаних комичких и плесних нумера. Даље, ако не знате историју Новосадског позоришта, многе алузије и метафоре вам могу остати нејасне. Такође, може да вам засмета и та гомила различитих музичких жанрова међу којима на први поглед не постоји јасна унутарња веза. На крају крајева, ни друштвена порука ове представе не чини се тако „убитачном“ као у неким његовим ранијим представама. С друге стране, у прилог овој представи иде чињеница да смо глумачки ансамбл Новосадског позоришта видели у пуној снази. Оно што је певачки, плесачки и глумачки извео ансамбл у коме су Ливиа Банка, Габриела Црнковић, Емина Елор, Едит Фараго, Агота Ференц, Терезија Фигура, Атила Гириц, Даниел Гомбош, Даниел Хуста, Иштван Кереш, Силвија Крижан, Јудит Ласло, Атила Мађар, Арпад Месарош, Атила Немет, Роберт Ожвар, Габор Понго, Золтан Ширмер и Бенце Салаи тешко да би могло и једно друго позориште у земљи. Они су нас једноставно „одували“ својом енергијом, еланом, посвећеношћу и вером у позориште. Дах нам је застао док су у панк обради (музика Арпад Серда) певали чувени шлагер *Била је њако лијеја*. Тај фронтални театарско-музички „напад“ на публику је у свима нама пробудио лавину сећања на то шта је све било лепо и шта је све прошло око и поред нас за педесет година. Пробудило је у нама осећање нелагоде и одговорности за нечињење да се спасе оно што је било лепо и добро и окретање главе пред недељима која су чињена у наше име. Но, ова представа није прављена да буде политички проглас него представа у славу позоришта. Зато се она завршава антиклимаксом. Након *Била је њако лијеја* на сцени остаје глумица Емина Елор, која нас нежно, готово поетски подсећа да је много тога било и прошло, али да ће позориште постојати дотле док постоји глумац и постоји публика, и да ништа, па ни четврти зид, не би смели да нас раздвоје ако желимо да сачувамо позориште.

За крај, још једном треба подвући да је представа *Било једном у Новом Сагу* настала у част јубилеја Новосадског позоришта, али да својим позоришним дOMETИМА далеко превазилази уобичајени појам приредбе у част јубилеја. То нас наводи да се запитам да ли би се поводом других значајних јубилеја могле правити овакве представе. Да ли бисмо се усудили да поставимо себи питање о стварном смислу и значају јубилеја? Да ли бисмо се усудили да се наругамо нашој препотенцији док истичемо да имамо традицију стару 50-100-150-1000 година? А како би тек било чудесно да и они на сцени и они у публици тако апсолутно, тако ултимативно верују у значај јубилеја који прослављају, као што верују глумци у значај свог јубилеја – 50 година Новосадског позоришта. Каква би то земља била, какво би то друштво било, какве би то биле прославе јубилеја... Шта ви мислите?

Марина Миливојевић Мађарев (*Време*, 31. јануар 2024)

AUTHOR

ANDRÁS URBÁN (SENTA, 1970)

Theatre director. Even before his studies, he formed the first theater workshops and the troupe "A Iowa." With the support of the MASZK from Szeged and his ensemble, he created "independent" theater performances. Since 2005, he has been the Kosztolányi Dezső Theatre Subotica director. He is the founder of the international theater festival Desiré Central Station. He worked in Novi Sad, led artistic workshops in Romania, and directed more than 40 plays produced by theaters in Niš, Novi Sad, Belgrade, Szeged, Bitola, Ljubljana, Berlin, Cluj, Varna, and other cities.

He has been awarded numerous significant awards at theater festivals (BITEF, 1992, Hungarian Alternative Theater Festival, 2003 and 2004, Sterijino Pozorje Festival 2011 and 2016, INFANT, 2008), but it is worth mentioning the prestigious "Mari Jászai" award, which is awarded as the most significant award in Hungary for theatrical art, and he became its laureate in 2008.

In April 2023, he was appointed as the director of the Újvidéki Színház Theater.

REVIEWS

THE ONLY ALTERNATIVE

Once upon a time, if we do not know what that was like in the Wild West, in America, or Hollywood. Let us see what it was like once in Novi Sad. It sounds like a fairytale.

Once Upon a Time in Novi Sad, Urbán András's play at the Újvidéki Színház Theater is a celebration of the theater's 50th anniversary. Jubilant, solemn, as it should be, the play nevertheless openly and honestly speaks about life in this theater – the position of actors, the staff, their relationship to art, communication with the audience, their significance... It also speaks about life outside of it – social circumstances, economic status, political situation... In a way, it tries to address everything it can grasp, encompassing in one play.

The scope is grand, but *Once Upon a Time in Novi Sad* is a play about a small theater in a small town. About a small national community, a minority, about the majority that surrounds and frames it. Adding and subtracting, the play essentially revolves around petit bourgeois life. About how the audience perceives actors, and their tastes dictate the repertoire; about how actors perceive their colleagues, directors, or stagehands; about how artistic currents are perceived, and how cultural stereotypes and politics play out. The play is also about how it all boils down to one person deciding everything.

But how does *Once Upon a Time in Novi Sad* manage to address all of this, in what way!? It does so with Urbán, with the entire theater ensemble and creative collaborators, creating a musical collage of all these aspects. Everything mentioned that seems small and insignificant, just touched or scratched, is transformed to seem big and significant, so everything shines and sparkles, everything bursts and screams, and feathers fly. It transforms by being performed with such dedication and commitment (just as the Újvidéki Színház Theater is known for), that in every segment, it begins to transcend the experience, the material from which it originates, becoming a sensory impression that is extraordinarily artistic. An actor wondering if there is an audience in the hall, one who shows that it cannot be known because there is a (fourth) wall between them and the audience; an actor seeking a wife, status, higher pay; actresses being labeled as whores or those who compete with each other, alternately flattering the master of light in competition - darkness, fighting for prestige; a group of young actors, students, standing trapped, gathered by older colleagues; Hungarian-Serbian linguistic jumble; censors and censorship; a title that stops working until a "higher power" intervenes... All these are elements that, like in some alchemical laboratory, through a furious theatrical performance, music, choreography, and songs, turn each shape into a collective, into an archetype, as noted by a famous Swiss psychologist. They compress the chaos into a plan, as seen by philosophers Deleuze and Guattari in artistic creation.

In theater theory, although it is a musical, flirting with operetta, hence commercial, essentially petit-bourgeois forms, *Once Upon a Time in Novi Sad* transcends that something of limited reach into artistically significant, momentarily arty ritual, Brechtian politics, producing powerful emotion as if it were something very important and significant. So, global, cosmic. Then it is no longer a story about random people from the dressing room and wardrobe, gossip behind the scenes, cheapness amidst luxury, selling out of spirit, but a story about all of us. About everything. It is about human life which, even though the story begins like this - once upon a time - is not a fairytale. About life in which flowers do not bloom and happiness is not lived until the end of the story. Moreover, the play manages to remain a pure and unadulterated celebration, even when it shifts, and turns to show its frightening face instead of the "Broadway" glamour.

In terms of dramaturgy, the play, starting from anecdotal paroxysms like *Feri bači* (politics) and *Harag Virag* (classic) and purely parodic elements

(feminist operetta), satirical fragments (call the president), slowly becomes a heavy tragedy of decline. That is its struggle with dual blades, narrated through the portrayal of the artists of the Újvidéki Színház Theater as a tribe of Indians who, at one moment, evoke all those Leone movies mentioned earlier, and later Tarantino. Indians singing and dancing intoxicated, only to then, with shirts soaked in blood, perform the song "Jugoslovenka" by Lepa Brena.

"Bila je tako lijepa," adapted and performed by Pekinška patka, seems like quite a logical ending for *Once Upon a Time in Novi Sad*. There is no other alternative.

Igor Burić (*Dnevnik*, 31st January 2024)

PUNK, NOT KITSCH

Several surprises caught our attention regarding the new production by director Urbán András. Firstly, it is the fact that the director, who is now also the director of the Újvidéki Színház Theater, chose to stage his first production on the new main stage titled *Once Upon a Time in Novi Sad*. The title itself evokes memories of the famous spaghetti western by director Sergio Leone from 1968 – *Once Upon a Time in the West*. The association with the title *a la* Spaghetti Western and the knowledge that Urbán András previously worked on *Neoplanta* in this theater, a play about the history of interethnic relations in Novi Sad, led to the expectation that the new production would further develop themes from *Neoplanta*, but perhaps even more intensely. However, *Once Upon a Time in Novi Sad* was not supposed to be just another play in the repertoire; it was supposed to be a play marking a significant milestone – 50 years of the theater's existence.

When it comes to such anniversaries and productions premiering in their honor, there are typically two possibilities: a usual premiere proclaimed to be in honor of the anniversary but not reflecting it, or a production specifically made for the anniversary, which might not necessarily align with the theater's current repertoire. A production titled *Once Upon a Time in Novi Sad*, continuing the theatrical path opened by *Neoplanta*, would certainly have been very much in line with Urbán András's style. Yet, would such a production be suitable for celebrating the theater's anniversary, especially considering Urbán's ongoing work and uncertain future with the theater? It is worth mentioning that for years, a significant part of

the Újvidéki Színház Theater's repertoire has consisted of musicals and dramas with little to no connection to András Urbán's punk-post-dramatic aesthetics. Since the director/manager did not want to impose his aesthetics on the anniversary celebration, what option did he have left? Of course, the only option remaining was to create a suitable production for the occasion - and Urbán András directed a "suitable" production! Is such a thing possible? It is but in an "András-esque" manner.

In recent years, one of András Urbán's notable productions was *Wanton Lady's Knights*. In this exceptional parody of the genre, Urbán showcased his ability to direct musicals, demonstrating that his actors from the Kosztolányi Dezső Theatre could excel in musicals but choose not to. Through theatrical means, they explained why they avoided musicals, the function of musicals in the history of Hungarian theater, their disagreement with such aesthetics and ethics, and the importance of their aesthetics. The play was witty, with superbly performed musical and dance numbers. Both fans of Urbán's productions and musical enthusiasts were enthralled by the performance, gaining insights into the relationship between aesthetics, ethics, and politics.

With *Once Upon a Time in Novi Sad*, Urbán András continues the path opened by *Wanton Lady's Knights*. This new production serves as a theatrical homage to the famous musical numbers of the Újvidéki Színház Theater (*Hair*, *Rocky Horror Show*, *Chicago*). It offers a clear aesthetic commentary on musicals, prompting the audience to contemplate the place and role of musicals in theatrical aesthetics and ethics. Through this production, the director and actors provoke the audience to reflect on the essence of theater, the significance of theater to actors and audiences,

and the position of theater in contemporary Serbian society. The play begins and ends with questions about the relationship between the audience and actors on stage, exploring how both perceive the conventions of contemporary Western theater, such as the famous “fourth wall.” The actors engage in witty plays on the theme of the “fourth wall,” demonstrating how these conventions are respected or disregarded and how absurd and meaningless these established conventions of behavior in the theater truly are. Additionally, the commentary on contemporary society is humorous, presented as a parody of the typical speeches given at jubilee celebrations, revealing the true state of affairs in society, the real significance of anniversaries, and the meaning behind their celebrations.

András Urbán in *Once Upon a Time in Novi Sad* commented on his theatrical aesthetics, on the history and aesthetics of the theater he now leads, and on the false sense of grandeur. This enthusiastic grandeur often dominates anniversary celebrations, and kitsch is its most common aesthetic expression (extraordinary stage design by Marija Kalabić). Of course, it is not overlooked to emphasize the ethical and political problem of kitsch aesthetics in “anniversary performances” and the consequences it leaves on society and individuals, the fact that authentic cultural values are often replaced by kitsch during anniversaries. However, ultimate admirers of András Urbán’s aesthetics may also be dissatisfied with this performance. The performance does not have a solid dramaturgical framework—it consists of a series of loosely connected comedic and dance numbers. Furthermore, if you are not familiar with the history of the Novi Sad theater, many allusions and metaphors may remain unclear to you. Also, you may be bothered by the array of different musical genres among which there seems to be no clear internal connection at first glance. Ultimately,

the social message of this performance does not seem as “devastating” as in some of his earlier works. On the other hand, in favor of this performance, it should be noted that we saw the acting ensemble of the Novi Sad theater in full force. What the ensemble, including Banka Livia, Crnkovity Gabriella, Szalai Elor Emina, Faragó Edit, Ferenc Ágota, Figura Terézia, Giricz Attila, Gombos Dániel, Kőrösi István, Krizsán Szilvia, László Judit, Magyar Attila, Mészáros Árpád, Német Attila, Ozsvár Róbert, Pongó Gábor, Sirmer Zoltán, and Szalai Bence, achieved in terms of singing, dancing, and acting would hardly be possible in any other theater in the country. They simply “blew us away” with their energy, enthusiasm, dedication, and faith in the theater. Our breath was truly taken away while they sang the famous song “Bila je tako lijepa” in a punk rendition (music by Szerda Árpád). This frontal theatrical-musical “attack” on the audience awakened in all of us a flood of memories of what was beautiful and what has passed around us for fifty years. It stirred in us a feeling of discomfort and responsibility for not preserving what was beautiful and good and for turning a blind eye to the injustices done in our name. However, this performance was not made to be a political statement but a celebration of the theater. That is why it ends with an anticlimax. After “Bila je tako lijepa” on stage remains the actress Elor Emina, who gently, almost poetically, reminds us that much has been and gone, but the theater will exist as long as there are actors and an audience, and that nothing, not even the fourth wall, should separate us if we want to preserve the theater.

Finally, it is worth emphasizing once again that the performance *Once Upon a Time in Novi Sad* was created in honor of the anniversary of the Újvidéki Színház Theater, but with its theatrical achievements, it far exceeds the usual concept of an anniversary celebration. This leads us to question whether similar performances could be made on the occasion of other significant anniversaries. Would we dare to ask ourselves about the real meaning and significance of anniversaries? Would we dare to ridicule our arrogance while highlighting that we have a tradition that is 50-100-150-1000 years old? And how wonderful would it be if both those on stage and those in the audience believed so absolutely, so ultimately in the significance of the anniversary they are celebrating, as actors believe in the significance of their anniversary – 50 years of the Újvidéki Színház Theater. What kind of country would that be, what kind of society would it be, what kind of anniversary celebrations would those be? What do you think?

Marina Milivojević Mađarev (*Vreme*, 31st January 2024)

ВИДА ДАВИДОВИЋ

МАЛИ РАТОВИ И КАБИНЕ ЗАРЕ

**НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ
БАЊА ЛУКА (РЕПУБЛИКА СРПСКА, БиХ) И
СТЕРИЈИНО ПОЗОРЈЕ НОВИ САД**

ПОНЕДЕЉАК, 27. МАЈ

VIDA DAVIDOVIĆ

LITTLE WARS AND THE CABINS IN ZARA

**NATIONAL THEATER OF THE REPUBLIKA
SRPSKA BANJA LUKA (BOSNIA AND HERZEGOVINA,
THE REPUBLIKA SRPSKA) AND
THE STERIJINO POZORJE (SERBIA)**

MONDAY, 27TH MAY

Режија: ИВИЦА БУЉАН
Драматургија: РОБЕРТ ВАЛТЛ
Сценографија: АЛЕКСАНДАР ДЕНИЋ
Костимографија: АНА САВИЋ ГЕЦАН
Музика: ПЕТАР БИЛБИЈА
Дизајн светла: СОНДА ТРИНАЈСТ
Видео: ТОНИ СОПРАНО МЕНЕГЛЕЈТЕ
Лекторка: НАТАША КЕЦМАН

Direction: IVICA BULJAN
Dramaturge: ROBERT WALTL
Stage movement: ALEKSANDAR DENIĆ
Costume design: ANA SAVIĆ GECAN
Music: PETAR BILBIJA
Light design: SONDA TRINAJST
Video design: TONI SOPRANO MENEGLEJTE
Stage speech: NATAŠA KECMAN

Улоге Cast

Лица из прошлости:
Мала – лијепа као из бајке: АНЂЕЛА ТАСИЋ
Мама – у пролазу, али не баш: НИКОЛИНА ФРИГАНОВИЋ
Брат – који је сродна душа: СЕНАД МИЛАНОВИЋ
Непожељна – најбоља другарица, изгнаница као што јој име
каже: НАТАША ПЕРИЋ
Мушкарац – који је ту да вријеме брже прође: АНАНДО ЧЕНИЋ

Лица из садашњости:
Мала – друга мала, плеше као из бајке: АНЂЕЛА РАКОЧЕВИЋ
Мама – која је мала из прве приче: НАТАША ИВАНЧЕВИЋ
Други – који је сродна душа: ЖЕЉКО ЕРКИЋ
Рекси – најбољи друг, анорексија: МИЛОШ ДРЉАЧА
Мушкарац – који је ту да вријеме брже прође: МИЛОШ ЋЕБИЋ

The Past:
Baby – as pretty as a picture: ANĐELA TASIĆ
Mom – passing by, but not quite: NIKOLINA FRIGANOVIĆ
Brother – soulmate: SENAD MILANOVIĆ
Unwanted – the best friend, unwelcomed:
NATAŠA PERIĆ
Man – here to pass the time: ANANDO ČENIĆ

The Present:
Baby – another baby, dancing like a star: ANĐELA RAKOČEVIĆ
Mom – the Baby from the Past: NATAŠA IVANČEVIĆ
The Other – soulmate: ŽELJKO ERKIĆ
Rexy – the best friend, anorexic: MILOŠ DRLJAČA
The Man – here to pass the time: MILOŠ ĆEBIĆ

Представа траје 1 сат и 30 минута.

The play is 1 hour and 30 minutes long.

СПИСАТЕЉИЦА

Између двадесет друге и двадесет шесте године дешава се коперникански обрт у глави једне дјевојке. Ову драму сам писала када сам имала двадесет две године, сада имам двадесет шест. Да ли сам је прерасла? Нисам и нећу, као што вјерујем да нико у публици није прерастао тај рат, једнако и онај унутрашњи и онај спољашњи. И даље ме прогањају слике и асоцијације. Магла, кућа изван града, сијено, крв и сновиђења. Моменти кад сам први пут открила да ми се тијело промијенило. Сваки моменат у мом животу кад сам се расплакала у кабинама „Заре“. Сваки моменат у мом животу кад сам гледала другарице како плачу у тим истим кабинама.

Јесте, данас имам двадесет шест година и трансгенерацијска траума ме мање жуља. Можда као друштво нисмо пребољели фронтоне, можда као жене нисмо пребољеле обрине, али чини ми се да је мени ова драма понудила нешто што се надам да ће и вама. Јер, кроз слике и ријечи може да се крвари и да се поново роди. Ова драма је могућност васкрсења за све које прогањају духови прошлости и за све који воде невидљиве фронтоне пред огледалима. Написала сам је за своју породицу, коју сам имала прилику да упознам, јер је преживјела. Написала сам је и за ону коју нисам имала прилику да упознам, јер је страдала на фронтонима, којим више нико не памти име, прије него што сам се родила. Написала сам је, наравно, и за себе, с надом да ћу једном опротити себи ратове које сам бирала и који су ми били наметнути.

Моја мама и жене у мојој породици и даље излазе на фронтоне својих сјећања. Ја и даље излазим сваки дан на фронтоне пред недобронамјерне мушке погледе. Само, нешто се промијенило – ова драма је помогла и мени и мојој породици и пријатељима да своја сјећања боље носимо и на то сам најпоноснија. То је драма која је написана за мене, за моју маму, за маме, кћерке, за Ивицу Буљана и за све људе који су на њој радили. Надам се да су сви они прошли бар мало зацјељења уз њу. Надам се, наравно, да ћете и ви осјетити бар мало утјешне газе на траумама својих тијела и земаља. Јер, ова драма је, наравно, написана и за вас, ма колико година имали.

Вида Давидовић (Источно Сарајево, 1998)

Драмска списатељица и сценаристкиња рођена у Источном Сарајеву. Ауторка је комада *Бруклин и маичке у конџејнерима*, *Прославе* и *Црна овца*. Сценаристкиња филмова *Маџура*, *Ребра*, *Беле раге* и *Срце* у режији Гвоздена Илића и филма *У раменима* у режији Таре Гајовић. Лауреаткиња је конкурса Стеријиног позорја за оригинални домаћи драмски текст за 2021/22. годину са комадом *Мали рајшови и кабине Заре*. Њене драме изводе се у Србији и Босни и Херцеговини. Претежно је интересују теме односа жене према телесности, одрастању и трауми. *Мучнина: о неограсћању* је њен први роман. Живи и ради у Београду.

РЕДИТЕЉ

Потребно је имати одређену врсту искуства да се препознају вриједности овог текста, а и вриједности су можда неки старински израз. Зашто би се нешто врједновало у умјетности, ако не њена отвореност и рашивеност? Овај текст микса два времена и приче о двије дјевојке, оне се обје зову Мала и имају мајке у два различита времена. Мала из прошлог времена, која нестаје, преко своје Мале продужила је тај генерацијски слијед до данас.

Још један дио представе догађа се 90-их година прошлог вијека, док је други дио представе смјештен у период након рата. Мислим да ће ова представа за многе имати терапеутски учинак, јер се ти мали ратови који су се догађали и који се и данас догађају, ако рат схватимо дословно, или метафорички ако се ради о породици, одједном посматрају из визуре жене која има потпуно другачија питања од ових, увјетно речено ратничких, владајућих. У комаду нема праве очинске фигуре, иако је комад смјештен у патријархалну средину у којој мушки поглед дефинише политику, културу, спорт, науку и свакодневни живот. Основна питања су улазак у зрело доба. Можда се чини чудно али у овом тексту су важне теме: изостајање или добијање мен-

струације, зачетак, одлука о професионалном избору, одлука о напуштању партнера. То су све свакодневне теме које немају приступ у тзв. високу умјетност и у јавни живот. Да не говоримо о теми анорексије која је овдје третирана на један сувремен начин као феномен који данас погађа пуно људи у свијету.

Ивица Буљан (Сињ, 1965)

Дипломирао је француски језик и компаративну књижевност на Уни-верзитету у Загребу. Радио је као позоришни критичар, а режира од 1995. када је у Љубљани инсценирао *Име на врху језика* Паскала Кињара. Постављао је текстове Цветајеве, Пазолинија, Хенрија Милера, Валсера, Елфриде Јелинек, Крлеже, Гилберта, Киша, те савремених аутора Шоваговића, Иване Сајко, Месарића, Дубравке Угрешић, Каракаша, Оље Савичевић-Иванчевић, Војновића, Тене Штивичић. Режирао је у Словенији, САД, Немачкој, Француској, Италији, Мађарској, Португалу, Белгији, Русији, Црној Гори, Обали Слоноваче и Србији.

Био је управник Дrame Хрватског народног казалишта у Сплиту од 1998. до 2001. Саоснивач је Мини театра у Љубљани и Фестивала светског казалишта у Загребу. Добитник је више Борштникових награда, Стеријине награде, Вјесникове награде „Дубравко Дујшин“, награда „Бранко Гавела“, „Петар Бречић“, медаље града Хаване као и највишег признања Републике Словеније на подручју уметности, награде „Прешернове закладе“. Носилац је Одликовања витеза реда уметности и књижевности Владе Републике Француске. Од 2014. до 2022. био је управник Дrame Хрватског народног казалишта у Загребу.

КРИТИКА

КРАЈ МИТСКОГ И ДОЧЕК АРМАГЕДОНА

Тотални рат је свуда око нас, и ми смо у њему. Није то само онај између држава, нуклеарних сила и цивилизација, већ је и онај у оквиру нашег микрокосмоса – свакодневни однос према друштву, његовим структурама и појавама. Појединац рат води на свим фронтovima и то преваходно за економско-техничку рационализацију живота. Управо такву рационализацију нам диктирају капиталистички центри моћи, управљачи из таме, који само својом сијенком демонстрирају моћ, што је основни принцип не само у политици већ и у свакодневном животу.

Премијера у кишном граду који је већ и тада, почетком марта, мирисао на рано расцвјетале лобелије и покошену траву, била је масовно пропраћена изненађујуће старијом публиком. Први утисак, без размишљања и деконструисања ликова, јесте да је Бургтеатар дошао у Бањалуку, или је ипак, када у цјелини сагледате представу, Босна дошла у европска позоришта. Европа данас, преплављена самоуништењем и nihilизмом, неограничено перпетуира *Годoa* или *Данџонову смрт*, нешто што је код нас давно превазиђено, осим за еврофиле који чекају интегрисање. Али оно што никад неће бити плусквамперфекат на подручју на којем опстаје Република Српска јесте трансгенерацијска траума коју осјећамо тако прецизно и јасно, као да и није прешла са потоње генерације на нас. Управо о томе размишља млада Вида Давидовић која у представу ситуира двије сцене – рата у Босни и рата у кабини Заре.

Наши народи су доживјели сумрак утопије, па самим тим пуним плућима живе тријумф неолибералне дистопије у сваком њеном појавном облику. Међутим, када сведемо на лични ниво и са стране ставимо патриотизам и осјећај припадања, видимо да је рат деведесетих на најсвирепији начин растурио породице, и то не само „мјешовите“.

Давидовићева се враћа у прошлост и присјећа оних толико пута виђених сцена одласка у рат мушке главе (Сенад Милановић) и вапаја сестре (Анђела Тасић) и мајке (Николина Фригановић). Брат и син, као једина мушка појава у овом чину, самовољно одлази у рат знајући за шта се бори, увијек контекстуализирајући овај рат са Другим свјетским ратом. Уцвелена мајка на једвите јаде пушта сина низ воду, а сестра свакодневно очекује повратак брата, своје сродне душе чији однос касније прерасте у латентни инцест. Бол сестре за братом је неограничена. Њихову конекцију додатно оснажује тренутак када на њеној хаљини која је требало да буде цвјетна, изникну руже крви што може да буде јасна повезаност са догађајима на бојишту и касније погибијом њеног брата.

У ратној бурлески неизоставни су директни продори капитализма и свега шта он са собом доноси – ратно профитерство и криминал. Евидентна је критика актуелне власти кроз позадину на позорници која представља Марлборо цигарете на којима пише – „Пушење убија“ на свим бхс језицима. Послије извјесног периода, након што је рат одмицао и породица се трансформисала, мајка која је била бијесна на рат, нарочито одлазак сина на ратиште, огрнула је бунду од нерца и у руке узела пушку, па заједно са локалним моћником (Анандо Ченић) нанишанила, претпоставља се, све оне који су остали до коже голи у ратним збивањима. Она је нескривено продавала своју кћерку њему како би купила бољи и сигурнији живот, јер не жели мајка да се њена кућа спаљује као што су то чинили онима (Наташа Перић) који нису били наклоњени великом Њему.

Сви су они жељели да помиришу мирно море и тује, да угазе у пјешчану прашину приморја јер тамо за њих рат престаје, судбине се испреплићу у нирвани.

(...) Отац ни у ком сегменту представе није примијећен нити споменут. Његово присуство уз одсуство је јаче од било које приказане сцене. Ауторка је, можда описујући свој живот без оца, показала колико је неопходан ауторитет, не само у породици него и у друштву. Без тог ауторитета слобода не постоји, уз сву слободу ништа није дозвољено. Сваки потез савременог друштва доказује онај типичан метод Прокруста који је навлачио и сјекао људима ноге како би се уклопили у његов кревет. Тај Прокруст је данас капитализам, истина позни, али као да све више подсјећа на феудализам кроз рапидно технолошко ропство.

Срђан Радановић (Ојсеј, 29. март 2024)

У Босни Едип и даље живи

(...) Представа *Мали райшови и кабине Заре* кроз четрнаест призора – а сваки се отвара тим универзалним кључем: „...некада давно, иза седам гора и седам мора...“, води нас управо кроз све те наше мале ратове које свакодневно водимо, а за нас их, на позорници, воде јунаци драме, настоје нас суочити са поразима и побједама, које је често тако тешко разликовати, и побједи и порази често су тек замке које прекасно препознајемо, уловљени и ухваћени не схваћамо да смо ловина, а не ловци – но без обзира на све не предајемо се, настојимо побједити и Друге и Себе. Јер, како нас поучава списатељица: „Ова драма је могућност васкрсења за све које прогањају духови прошлости и за све оне који воде невидљиве фронтове пред огледалима. Написала сам је за своју породицу, коју сам имала прилику да упознам, јер је преживјела. Написала сам је и за ону коју нисам имала прилику да упознам, јер је страдала на фронтови-

ма, којим више нико не памти име, прије него што сам се родила. Написала сам је, наравно, и за себе, с надом да ћу једном опростити себи ратове које сам бирала и који су ми били наметнути...”

Два сегмента представе, два временска тунела кроз која нас воде антијунаци, лица из прошлости и лица из садашњости, како их сама ауторица назива, носи врло добро склопљен глумачки ансамбл – стара гарда и практично још студенти. Мала, средишњи лик, било из прошлости или садашњости, рола је што је носе студентике четврте године Глуме у класи професора Жељка Митровића: Анђела Тасић, „лијепа као из бајке”, она долази из прошлости, и Анђела Ракочевић, која „плеше као из бајке”, она репрезентира садашњост – на њима, добрим дијелом, почива све што се збива на позорници, око њих се воде ти неки њихови, али и наши „мали ратови”, уз њих ту су и студенти Милош Ђебић, са исте класе, али и Милош Дрљача, студент друге године Глуме у класи професорице Елене Костић Трепетове. Улоге двије Мамае, некад и сад, тумаче Николина Фригановић и Наташа Иванчевић, у том тиму врских глумаца и глумица НПРС-а такођер су Сенад Милановић као Брат, Наташа Периф, Непожелна, Анандо Ченић и Жељко Еркић. Сурадња оба дијела ансамбла функционира примјерно, Ивица Буљан зна како умирити и уобличити тај разнородни жамор гласова, али и препознати врло различите приступе у третману покрета, тијела и довести их до тачке да дјелују као складна цјелина.

Често он прибјегава врло наглашеном музичком покривању читавих призора или фрагмената представе, прераде су то или дораде хитова стране или домаће гласбене сцене, млађа позоришна публи-

ка свакако ће му на томе бити захвална. Но, притом се неминовно губи оно највредније на чему почива читава градбена конструкција комада: његов врло изражен, али и врло вјешто у причу уткан поетски траг којим ходе антихероји Вида Давидовић, а да при том нима-ло не прекривају све друге вриједности тог врло добро „скројеног” драмског рукописа пониклог негдје у сновитим предјелима бајке, премрежене зачудним ефектима апсурда, упадима грубе и сурове стварности у којој, као и ликови на сцени, и сами живимо.

Рекао би драматург Роберт Валтл: „У *Малим рајфовима и кабинама Заре* Вида Давидовић суочава се с исконским питањем задаће драме: драма је изоштрено око будности и пророчанства лишеног месијанског морализирања”. А о тој спони са ратом, о тој копчи која веже вријеме бајке и вријеме испред или иза обзора бајке, ови-сно гдје се налазимо у даном тренутку, Вида Давидовић, у једном разговору уочи праизведбе, рећи ће: „Поанта је да се рат никада није завршио јер проблеми који су иза њега остали у друштву нису зацијељени тако да се може кренути даље. Едип није прогнан из Тебе, у Босни Едип и даље живи. Тај хибрис није потпуно завршен и док год се не успије затворити тај својеврсни антички циклус, не могу се завршити ни све пошасте које из тога произлазе на овом свијету. Није стављена тачка на крвопролиће...”

Младен Бићанић (*Ослобођење*, 20. март 2024)

WRITER

VIDA DAVIDOVIĆ (EAST SARAJEVO, 1998)

A dramatist and screenwriter born in East Sarajevo. She wrote plays *Brooklyn and Cats in Dumpsters*, *Celebrations*, and *Black Sheep*. She has also worked as a screenwriter for the films *Graduation*, *Ribs*, *Daisy*, and *Heart*, directed by Gvozden Ilić, and *On Shoulders*, directed by Tara Gajović. She is the laureate of the Sterijino Pozorje competition for original domestic dramatic texts for 2021/22 with her play *Little Wars and the Cabins in Zara*. Her dramas are performed in Serbia and Bosnia and Herzegovina. She is primarily interested in themes related to women's relationships with their bodies, growing up, and trauma. *Nausea: On Not Growing Up* is her first novel. She lives and works in Belgrade.

DIRECTOR

IVICA BULJAN (SINJ, 1965)

Graduated in French Language and Comparative Literature from the University of Zagreb. He worked as a theatre critic. His theatre directing career began in 1995 when he staged Pascal Quignard's *The Name on the Tip of the Tongue* in Ljubljana. He staged productions based on texts by Tsvetaeva, Pasolini, Müller, Walser, Jelinek, Krleža, Guibert, and Kiš,

as well as contemporary authors like Šovagović, Sajko, Mesarić, Ugrešić, Karakaš, Savičević-Ivančević, Vojnović, and Štivičić. He has directed in Slovenia, the USA, Germany, France, Italy, Hungary, Portugal, Belgium, Russia, Montenegro, Ivory Coast, and Serbia.

He was the director of Drama at the Croatian National Theatre of Split from 1998 to 2001. He co-founded the Mini Theatre in Ljubljana and the World Theatre Festival in Zagreb. He is a multiple-time winner of the Borštnik Award, the Sterijino Pozorje Award, the Vjesnik Award, the Dubravko Dujšin Award, the Branko Gavella Award, the Petar Brečić Award, the City of Havana Award, as well as the highest accolade of the Republic of Slovenia in the field of art, the Prešern Foundation Award for performing arts. He holds the Order of Arts and Letters of the French Republic. He was the Director of Drama at the Croatian National Theatre in Zagreb from 2014 to 2022.

REVIEWS

THE END OF THE MYTH AND THE BEGINNING OF THE ARMAGEDDON

Total war is all around us, and we are part of it. It is not just the one between states, nuclear powers, and civilizations, but also the one within our microcosm – everyday interactions with society, its structures, and phenomena. The individual wages war on all fronts, particularly for the economic-technical rationalization of life. Such rationalization is dictated to us by the capitalist centers of power, the managers from the shadows, who demonstrate their power solely through their shadow, which is the basic principle not only in politics but also in everyday life.

The premiere in the rainy city, which already in early March smelled of early blooming lobelias and mown grass, was massively attended by surprisingly older audiences. The initial impression, without analyzing and deconstructing the characters, is that the Burgtheater came to Banja Luka, or perhaps, when you consider the performance as a whole, Bosnia came to European theaters. Europe today, flooded with self-destruction and nihilism, perpetuates endlessly *Waiting for Godot* or *Danton's Death*, something that has long been surpassed for us, except for the Europhiles awaiting integration. But what will never be past per-

fect in the area where the Republic of Srpska persists is the transgenerational trauma that we feel so precisely and clearly, as if it has not passed from the previous generation to us. This is precisely what the young Vida Davidović reflects on, situating two scenes in the performance – the war in Bosnia and the war in the cabins in Zara.

Our people have experienced the twilight of utopia, and thus, with full lungs, they live the triumph of neoliberal dystopia in every manifestation. However, when we reduce it to a personal level and put aside patriotism and the sense of belonging, we see that the wars of the nineties tore families apart in the cruelest way, not just “mixed” ones.

Davidović returns to the past and recalls those scenes seen so many times of men heading off to war (Senad Milanović) and the cries of sisters (Anđela Tasić) and mothers (Nikolina Friganović). The brother and son as the only male presence in this act voluntarily go to war knowing what they are fighting for, always contextualizing this war with the Second World War. The grieving mother, with tear-filled eyes, watches her son go off to war, while the sister awaits her brother's return daily, their relationship later turning into latent incest. The sister's pain for her brother is limitless. Their connection is further strengthened by the moment when on her dress, which was supposed to be floral, roses of blood emerge, which can be a clear connection to the events on the battlefield and later to her brother's death.

In the war burlesque, capitalism's direct intrusions and everything it brings

with it are unavoidable – war profiteering and crime. The criticism of the current authorities is evident through the backdrop on the stage representing Marlboro cigarettes with the inscription - “Smoking Kills” in all BCS languages. After a certain period, as the war receded and the family transformed, the mother, who was furious at the war, especially her son's departure to the battlefield, donned a mink coat and took a gun in her hands, along with a local power figure (Anando Čenić), presumably targeting all those who were left naked in the war events. She unabashedly sold her daughter to him to buy a better and safer life because the mother did not want her house to burn like those (Nataša Perić) who were not inclined to the Great One.

They all wanted to smell the peaceful sea and foreign lands, to walk on the sandy dust of the coast because there the war ends for them, and destinies intertwine in nirvana.

(...) The father is neither noticed nor mentioned in any segment of the performance. His presence alongside his absence is stronger than any scene shown. Perhaps the author, describing her life without a father, showed how necessary authority is, not only in the family but also in society. Without that authority, freedom does not exist, with all freedom nothing is allowed. Every move of modern society proves the typical Procrustean method that stretching and cutting people's legs to fit into their bed. Today's Procrustes is capitalism, admittedly late, but increasingly reminiscent of feudalism through rapid technological enslavement.

Srđan Radanović (*Opseg*, 29th March 2024)

IN BOSNIA, OEDIPUS IS STILL ALIVE

The play *Small Wars and Cabins in Zara* includes fourteen scenes – each starting with the universal key phrase “...once upon a time, in a land far, far away” – and takes us precisely through all those little wars we wage daily. On stage, the heroes of the drama strive to confront us with defeats and victories, which are often so hard to distinguish. Victories and defeats are often just traps that we recognize too late; trapped and caught, we fail to realize that we are the prey, not the hunters. But regardless, we do not give up; we strive to overcome both Others and Ourselves. As the playwright teaches us: “This drama is a possibility of

resurrection for all haunted by ghosts of the past and for all those who lead invisible fronts in front of mirrors. I wrote it for my family, whom I had the opportunity to meet because they survived. I wrote it also for those I did not have the opportunity to meet because they suffered on fronts no one remembers anymore before I was even born. Of course, I wrote it for myself, hoping that one day I will forgive myself for the wars I chose and those imposed on me..."

The two segments of the play, two temporal tunnels through which the antiheroes lead us - faces from the past and faces from the present, as the author herself calls them - are accompanied by a very well-put-together ensemble of actors. The central character, whether from the past or present, is played by acting students under the guidance of Professor Željko Mitrović: Anđela Tasić, "as pretty as a picture," representing the past, and Anđela Rakočević, "dancing like a star," representing the present. Much of what happens on stage revolves around them, with their classmates Miloš Čebić and Miloš Drljača also contributing. Roles of the two Moms, past and present, are portrayed by Nikolina Friganović and Nataša Ivančević, alongside accomplished actors of the National Theater of the Republika Srpska such as Senad Milanović as Brother, Nataša Perić as Unwanted, Anando Čenić, and Željko Erkić. The collaboration of both parts of the ensemble works excellently, with Ivica Buljan skillfully managing the diverse voices' clamor and recognizing very different approaches to movement, bringing them to a point where they act as a harmonious whole.

Often, the director resorts to heavily emphasized musical covering of entire scenes or fragments of the play, rearranging or adapting hits from the foreign or domestic music scene. Young theater audiences will surely appreciate this. However, in doing so, the most valuable aspect of the whole construction of the piece is inevitably lost: its highly expressed, yet skillfully woven poetic trace, through which the antiheroes, like Vida Davidović, navigate, without overshadowing all other values of this well-crafted dramatic manuscript, sprung somewhere in the dreamy realms of fairy tales, interwoven with strange effects of absurdity, intrusions of rough and harsh reality in which, like the characters on stage, we also live.

The dramaturge Robert Walzl says: "In this play, Vida Davidović confronts herself with the fundamental question posed by drama: drama is sharpened around wakefulness and prophecy devoid of messianic moralizing." And regarding this connection with war, this link that ties the fairy tale time with the time ahead or behind the fairy tale horizon, depending on where we find ourselves at any given moment, Vida Davidović, in a conversation before the premiere, will say: "The point is that the war never ended because the problems left behind in society were not healed so that we could move on. Oedipus was not banished from Thebes; in Bosnia, Oedipus is still alive. That hubris is not completely over, and until that unique ancient cycle is closed, all the wounds arising from it in this world cannot be healed. The bloodshed has not been concluded..."

Mladen Bičanić (*Oslobođenje*, 20th March 2024)

АЛБИНА ПОДГРАДСКА

СИРОТА МИЛЕВА ИЗ БОСНЕ У НАШОЈ ЦИВИЛИЗАЦИЈИ ГОДИНЕ 1878

**НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ/НАРОДНО КАЗАЛИШТЕ/
NÉPSZÍNHÁZ СУБОТИЦА, ДЕЧЈЕ ПОЗОРИШТЕ
СУБОТИЦА И СЕОСКИ КУЛТУРНИ ЦЕНТАР МАРКОВАЦ**

СРЕДА, 29. МАЈ

ALBINA PODGRADSKA

MILEVA, AN ORPHAN FROM BOSNIA IN OUR CIVILIZATION IN 1878

**NATIONAL THEATER IN SUBOTICA, YOUTH
THEATRE IN SUBOTICA, AND RURAL CULTURAL
CENTER MARKOVAC**

WEDNESDAY, 29TH MAY

Режија: АНЂЕЛКА НИКОЛИЋ
Драматургија и превод на мађарски: РОЗИ Б. БРЕШЋАНСКИ
Сценски простор: АНЂЕЛКА НИКОЛИЋ,
РАДИВОЈЕ ДИНУЛОВИЋ
Костимограф: МАРКО МАРОСИУК
Композитор: ГЕЗА КУЧЕРА
Покрет: ИСИДОРА СТАНИШИЋ
Превод на словачки: ЗДЕНКА ВАЛЕНТ БЕЛИЋ
Превод на ромски: СТЕВАН НИКОЛИЋ
Превод на пољски: МАРЖЕНА МАЧУЛЕВИЧ
Лекторка за буњевачки језик: КРИСТИНА ЈАКОВЉЕВИЋ
Лектор за српски језик: САША ЛАТИНОВИЋ
Лекторка за мађарски језик: АГНЕС РАФАЈ ТЕЛЕЧКИ

Улоге

Милева, девојчица: НИКА ВИЗИН
Милева, девојка: ПЕТРА МИЈАИЛОВИЋ
Милева, одрасла: ДИНА ТОМИЋ ДЕДОВИЋ
Мајка: САЊА МОРАВЧИЋ
Надничарка: СУЗАНА ВУКОВИЋ
Сида: СОФИЈА ЖИВАНОВИЋ
Софија: КИРА ТЕРТЕЛИ
Зорка: ЕЛЕНА БУДИМИР
Даринка: КАЛИНА БИБИН
Лепосава: НЕВЕНА МОРАВЧИЋ
Христина: ТАРА ВУКМИРИЦА
Станка: СОФИЈА МОЛНАР
Перса: ТЕОДОРА МАРКОВИЋ
Јуца: ЛЕНА МИЈАИЛОВИЋ
Берта: ДАНКА САВИН
Један господин: МИЛОШ СТАНКОВИЋ
Бертина мајка: КРИСТИНА ЈАКОВЉЕВИЋ
Сељанка: ХЕРМИНА Г. ЕРДЕЉИ
Максим Рока: АНДОР КОВАЧ НЕМЕШ
Миклош Колар: КРИСТИЈАН БУДИНЧЕВИЋ
Стипан Бикар: ЉУБИША РИСТОВИЋ
Сима Торњански: МИЛАН ВЕЈНОВИЋ

Јозеф Штеблер: ДИМИТРИЈЕ ДИНИЋ
Јошка Волф: АТИЛА БАРАТ
Бележник, Лепосавин отац: УРОШ МЛАДЕНОВИЋ
Мађар: ЧАБА РАЛБОВСКИ
Словак: МИРОСЛАВ ФАБРИ
Први Ром: МУХАМЕТ БУЊАКУ
Други Ром: РИЧАРД АМБРУШ
Прва Ромкиња: ВЕСНА КЉАЈИЋ РИСТОВИЋ
Друга Ромкиња: МОЊА МЕДАКОВИЋ ВУКСАНОВИЋ
Трећа Ромкиња: САБИНА ШЕЋИРИ
Четврта Ромкиња: ФЛОРЕНСИЈА КАЈТАЗ
Пета Ромкиња: ЕЛМЕДИНА СУЛЕЈМАНИ
Процењивач: ИГОР ГРЕКСА
Пишта, Дангуба: МИЛОШ МАЦУРА
Куварица: ЖОФИЈА МАЂАР
Кочијаш: ВЛАДИМИР ГРБИЋ
Бадаваџија: АРПАД ЧЕРНИК
Софијина мајка: ЧИЛА ПАМЕР
Доктор: СРЂАН СЕКУЛИЋ

Представа траје око 2 сата

Direction: ANĐELKA NIKOLIĆ
Dramaturge and translation to Hungarian: BREŠTYÁNSZKI
B. ROZI
Set design: ANĐELKA NIKOLIĆ, RADIVOJE DINULOVIC
Costume design: MARKO MAROSIUK
Composer: KUCSERA GÉZA
Stage movement: ISIDORA STANIŠIĆ
Translation to Slovak: ZDENKA VALENT BELIĆ
Translation to Romani: STEVAN NIKOLIĆ
Translation to Polish: MARZENA MACIULEWICZ
Bunjevac dialect stage speech: KRISTINA JAKOVLJEVIĆ
Serbian stage speech: SAŠA LATINOVIĆ
Hungarian stage speech: RAFFAI TELEČKI ÁGNES

Cast

Mileva, girl: NIKA VIZIN
Mileva, adolescent: PETRA MIJAILOVIĆ
Mileva, adult: DEDOVITY TOMITY DINA
Mother: SANJA MORAVČIĆ
Worker: SUZANA VUKOVIĆ
Sida: SOFIA ŽIVANOVIĆ
Sofija: KIRA TERTELI
Zorka: ELENA BUDIMIR
Darinka: KALINA BIBIN
Leposava: NEVENA MORAVČIĆ
Hristina: TARA VUKMIRICA
Client: SOFIJA MOLNAR
Persa: TEODORA MARKOVIĆ
Juca: LENA MIJAILOVIĆ
Berta: DANKA SAVIN
Gentleman: MILOŠ STANKOVIĆ
Berta's mother: KRISTINA JAKOVLJEVIĆ
A peasant girl: ERDÉLYI HERMINA
Maksim Roka: KOVÁCS NEMES ANDOR
Mikloš Kolar: BUDINČEVIĆ KRISZTIÁN
Stipan Bikar: LJUBIŠA RISTOVIĆ
Sima Tornjanski: MILAN VEJNOVIĆ

Jozef Štebler: DIMITRIJE DINIĆ
Joška Volf: BARÁTH ATTILA
Notary, Leposava's father: UROŠ MLADENOVIĆ
The Hungarian: RALBOVSZKI CSABA
The Slovak: MIROSLAV FABRI
The first Romani man: MUHAMET BUNJAKU
The second Romani man: AMBRUS RICHÁRD
The first Romani woman: VESNA KLJAJIĆ RISTOVIĆ
The second Romani woman: MONJA MEDAKOVIĆ VUKSANOVIĆ
The third Romani woman: SABINA ŠEĆIRI
The fourth Romani woman: FLORENSIJA KAJTAZ
The fifth Romani woman: ELMEDINA SULEJMANI
Appraiser: IGOR GREKSA
Pišta, loafer: MILOŠ MACURA
Cook: MAGYAR ZSÓFIA
Coach driver: VLADIMIR GRBIĆ
Truant: CSERNIK ÁRPÁD
Sofija's mother: PÁMER CSILLA
Doctor: SRĐAN SEKULIĆ

The play is about 2 hours long.

СПИСАТЕЉИЦА

Албина Подградска (Пешта, 1858–1880)

Албина Подградска, Словакиња, написала је позоришни комад *Сироша Милева из Босне у нашој цивилизацији год. 1878*, први штампани сачувани позоришни текст на српском језику који потписује жена. Њено драмско дело објављено 1880. није наведено у књизи *Српска књига XVIII и XIX века*, што је утицало да је остало непознато и заборављено, као и млада списатељица. Нажалост, ова драма никада није играна на сцени што доприноси њеном паду у заборав. Траг о Албини Подградској налазимо у часопису *Јавор* који је у једанаест бројева 1891. указао на Српкиње које пишу. Наведено је преко сто имена, у осмом прилогу поменута је и Албина.

О животу Албине Подградске има штурих сазнања из документације Српске учитељске школе у Сомбору. Документи сведоче да је рођена 1858. у Пешти. У Новом Саду је живела од 1864, од своје шесте године. Ту је завршила основну школу, а затим и четири разреда „народне школе“, тзв. девојачку школу. У Српску учитељску школу у Сомбору уписује се 1874. Школу је учила три године и завршава је 1877. Још неко време остаје у Сомбору, највероватније зато што је ту од 1872. до 1878. предавао њен отац Јозеф Подградски (1823–1915). Испит за учитељицу положила је 1878. По повратку у Нови Сад 1878. написала је драму *Сироша Милева*. Исте године обољева, па не полаже стручни испит и не запошљава се. Нема података зашто 1880. одлази у Сомбор. У том граду умире 30. марта исте године где је и сахрањена. Имала је само 21 годину.

РЕДИТЕЉКА

Ову представу имала сам част да обликујем са групом изванредних људи – мушкараца и жена, Суботичана и особа које долазе из других градова, деце и одраслих, професионалаца и оних који се позориштем баве из радозналости и љубави, Мађара, Срба, Рома, Словака, православаца, муслимана, католика и атеиста. Заједничка нам је била воља да радимо и огромно стрпљење.

Ово је моја 42. режија, изведена са ансамблом који броји 41 учесника и процес који ћу памтити по томе да у њему није изговорена ниједна ружна реч, ни на једном од свих језика које говоримо. Из њега носим осећај да има наде за нашу цивилизацију.

Анђелка Николић (Смедеревска Паланка, 1977)

Дипломирала је на Катедри за позоришну и радио режију Факултета драмских уметности и на Катедри за француски језик Филолошког факултета у Београду. Режирала је тридесетак представа у позорштима Србије и Словеније, за децу и одрасле, у институционалном оквиру и на независној сцени, и десетак радио драма.

Учествовала је на свим важнијим позоришним фестивалима у земљи и региону. Њене режије награђиване су на Стеријином позорју (*Радници умиру љевајући*), Фестивалу професионалних позоришта Србије (*Нејри*), Звездаришту и Фестивалу независних продукција (*Ејске ијрице: Зигање Скадра*), Вршачкој позоришној јесени (*Вучјак*). Добитница је Годишње награде Малог позоришта „Душко Радовић“ (*Дечак који каже да/дечак који каже не*) и награде Пикиног фестивала у Велењу (*Пији Дуја Чарайа*). За представу *Шарлоша* добила је Награду за уметничку храброст на фестивалу ПатосОффирање у Смедереву. Представљала је Словенију на фестивалу „Најбоље са истока“ у Бечу (*Ниси заборавила, само се не сећаш више*).

Преводи са француског и енглеског језика. Чланица је извршног одбора ASSITEJ центра Србије. Учествовала је у оснивању уметничке групе *Хоџ.ла!*, у оквиру које реализује уметничке, истраживачке и активистичке пројекте. Покренула је ОНТД (*Organisation of Nice Theater Directors*), интернационалну и интерконтиненталну организацију позоришних редитеља.

КРИТИКА

КАКВА ЈЕ СУДБИНА НЕВОЉНО РАСЕЉЕНИХ ЛИЦА? Ево шта ће вам рећи једна сирота Милева из Босне...

Постоји један незванични податак који каже да је у целокупној историји човечанства свака друга особа у једном тренутку променила пребивалиште. Језиком данашњице, тај феномен се назива миграције, али током историје чешће је био везан за присилно расељавање, трговину робљем, етничко чишћење...

Сироша Милева из Босне у нашој цивилизацији тогине 1878. Албине Подградске један је драмски комад управо о судбини невољно расељених лица. Заправо, не знам тачно шта је, прича или књижица, али тако нам је прошле недеље представљен у Народном позоришту Суботица. Као заборављен и запостављен драмски комад, и то први који је икада штампан, а да га је на српском језику написала жена, сачуван и данас.

Редитељка Анђелка Николић није ишла за тим да га архивира, нити да га актуелизује преко сваке мере. На пример, третирајући феномен избеглиштва из перспектива савремених ратова и геноцидних политика. Анђелка Николић се одлучила да *Милеву* представи осебујно, као да је то овдашња и само наша прича, али ипак епских, цивилизацијских размера. Дакле, и универзална. И одлучила се да то уради у комуникацији, интеракцији са публиком. Па тако, већ после посвете у којој Албина Подградска наводи да јој се приход од продаје њене књижице употреби за криж на гробу, поставља питање „За шта бисте ви употребили приход од ове представе?“. Један од духовитијих одговора из публике на премијери био је „За отварање зграда позоришта“, а остало је отворено питање да ли ће и за шта ће. У Суботици,

наиме, већ деценијама се реконструише зграда позоришта, а глумци раде у импровизованим просторима. Бар ће свака од наредних публика да размени своје гласове не само на ову тему него и на многе друге које се покрећу у представи, попут оне, на пример, коме бисте пре уделили милостињу – жени с дететом или мушкарцу. Ова тема има чак и едукативну димензију, јер многи криминални ланци експлоатације деце управо рачунају на самилост према њима, саопштава се. Што не знају баш сви, па Албина Подградска том редитељско-глумачком интервенцијом постаје ванредно важна и савремена ауторка.

Иначе, укључивањем публике, слојева аматерског стваралаштва, кроз продукцијско учешће Сеоског културног центра Марковац и сарадњу са Едукативним центром Рома, елементима представе приказаним кроз језик музике, народног певања, молитве, отварањем расправе о зеленашима, веронауци, укључивањем деце и младих да играју у представи, својеврсним уједињењем Дrame на мађарском и Дrame на српском језику Народног позоришта Суботица, редитељка је од једноставног, готово наивистичког текста младе ауторке из 19. века, истакла сву његову сложеност када се посматра без елитистичких, културолошких скрупула, управо карактеристичних за „нашу цивилизацију“. Карактеристичних за положај публике, као контрапункт сиротој Милеви из Босне чија породица није обезглављена само дивљањем турске сабље на заласку империјалне каријере, него и цивилизацијом коју сусреће у Војводини. Конкретно, лихварском цивилизацијом представљеном кроз низ „банкара“, односно вредности које људе деле на

нас и њих, на мушкарце и жене, на сиромашне и богате, јаче и слабије... И можда, што је још важније, цивилизацијом која као да тера људе да једни друге преваре, да греше.

Веома је уочљиво хуманистичко фаворизовање женског рода. У школи су приказане искључиво другарице. Оне које препознају Милевину муку искључиво су мајке. Готово сви мушкарци углавном су у функцији злоупотребе положаја моћи. Чак и изузеци као да потврђују то правило. С те стране, представа о сиротој Милеви изузетно је критична према патријархату, а жене и националне или етничке групе није склона да посматра и представља према стереотипима, што јој је врлина. Осим у једном делу када такорећи пропагира идеје словенства и православља с упитном патетичком нотом посебности у односу на друге.

Веома податна представа за анализу, дискусије, па чак и сукобе око тумачења, њених емотивних нота, политичких и социјалних конструката. Међутим, осећај је веома јасан и непобитан – *Сироша Милева* је несвакидашња, врло важна, велика и значајна представа. Преко 40 људи на сцени у извођачком ансамблу, на стотине у публици, поделили су јединствен тренутак. Мене су навели да истражујем „Принципе расељености“ UNHCR-а, међународно право које се свакодневно и масовно крши у Палестини, Украјини, границама Европске уније. Слушајући сведочанства глумаца о фотографијама избеглица које су издвојене као тонска слика представе, сетио сам се једне из мог породичног албума.

Игор Бурић (*Дневник*, 18. март 2024)

ИМАТИ И НЕМАТИ

У суботичком Народном позоришту редитељка Анђелка Николић поставила је никад изведено, прво (и једино) драмско дело једне домаће списатељице! Реч је о тексту *Сироша Милева из Босне у нашој цивилизацији 1878. године*, из пера Албине Подградски. Ауторка је Словакиња из Војводине, у чијој драми се чују реплике на свим језицима присутним у мултиетничкој Војводини њеног доба, с тим да је већина текста на српском језику, а главни ликови су мајка и ћерка из Босне, српске избеглице пред Турцима. Од Албине бисмо засигурно и више чули да није умрла нетом по штампању ове драме, у 21. години.

Ово је дубоко социјална прича, врло директна и без сентиментализма, о друштву неосетљивом на патње гладних. О бескрупулозним каматарима, преварантима по пијаци и понеком богоугодном поступку добрих људи. Албина интелигентно сагледава и наводи све поремећаје војвођанског друштва свог времена, чини то с јаком социјалном осетљивошћу. Као коректив, помало наивно, наводи живот у Босни, где наводно нема толико друштвених девијација. Решење проблема проналази у организовању школских другарица, које сиромашној Босанки доводе своје мајке да им шије, и да заради за живот себи и ћерки.

Анђелка Николић драму режира као судски процес, поставивши све учеснике на трибину насупротив публици. Нема сценске илузије, сви су у радној (својој) одећи, говори се на језицима на којима је ауторка писала. Прича се прекида у више наврата позивом публици да гласа поводом одређеног питања. Учесника је много, већином су натуршчици. Врло талентовани за глуму, попут групе Ромкиња и Рома, захваљујући којима се и ромски језик чуо у позоришту. Посебно су занимљиве девојчице из драмске групе, које играју Милевине школске другарице. Саму Милеву представљају три девојчице, сугеришући њено одрастање, тиме и дуго трајање социјалне беде, што редитељка продубљује сценски јасно отворивши додатне кругове потлачености.

Сања Моравчић доноси сву трагику избеглице, покрадене жене и мајке. Глумачки се издваја Сузана Вуковић као Надничарка, Мирослав Фабри као шармантни Словак... На листи је 41 име, немогуће их је наводити.

Александра Гловацки (*Нови Маџазин*)

WRITER

ALBINA PODGRADSKA (PEST, 1858–1880)

Albina Podgradska, a Slovak woman, wrote the theater play *Mileva, an Orphan from Bosnia in Our Civilization* in 1878, the first printed preserved theater text in the Serbian language by a woman. Her dramatic work was published in 1880 but was not listed in the book *Serbian Books of the 18th and 19th Centuries*, which contributed to its remaining unknown and forgotten, just like the young writer herself. Unfortunately, this drama was never performed on stage, which contributed to its decline into obscurity. We find traces of Albina Podgradska in the magazine *Javor*, which highlighted Serbian women writers in eleven issues in 1891. Over a hundred names were mentioned, and Albina was mentioned in the eighth issue.

There is limited information about the life of Albina Podgradska from the documentation of the Serbian Teachers' School in Sombor. Documents testify that she was born in 1858 in Pest. She lived in Novi Sad from 1864, from the age of six. There she completed elementary school and then four grades of the "people's school," the so-called girls' school. She enrolled in the Serbian Teachers' School in Sombor in 1874. She attended the school for three years and graduated in 1877. She remained in Sombor for some time, most likely because her father, Jozef Podgradski (1823–1915), taught there from 1872 to 1878. She passed the qualification exam to become a teacher in 1878. Upon returning to Novi Sad in 1878, she wrote *Mileva*. During the same year, she fell ill, did not take the professional exam, and did not find employment. There is no information about why she went to Sombor in 1880. She died in that city on 30th March of the same year, and she was also buried in Sombor as well. She was only 21 years old.

DIRECTOR

I had the privilege to work on this play with a group of extraordinary individuals – men and women, both from Subotica and other cities, children and adults, professionals and those who engage in theater out of curiosity and love, Hungarians, Serbs, Romani people, Slovaks, Orthodox, Muslims, Catholics, and atheists. Our common ground was the willingness to work and immense patience.

This is my 42nd play, performed with an ensemble of 41 participants, and I will remember this process for not a single ugly word being spoken, in any of the languages we speak. From it, I carry a sense that there is hope for our civilization.

ANĐELKA NIKOLIĆ (SMEDEREVSKA PALANKA, 1977)

Anđelka Nikolić graduated from the Department of Theater and Radio Directing at the Faculty of Dramatic Arts and from the Department of French Language at the Faculty of Philology in Belgrade. She has directed over forty performances in theaters in Serbia and Slovenia, for both children and adults, within institutional frameworks and on the independent scene, as well as about ten radio dramas.

She has participated in all major theater festivals in the country and the region. Her directions have been awarded at the Sterijino Pozorje (*Workers Die Singing*), the Festival of Professional Theaters of Serbia (*Negri*), Zvezdarište, and the Festival of Independent Productions (*Epic*

Games: Building of Skadar), Vršac Theater Autumn (*Vučjak*). She is the winner of the Annual Award of the Small Theater "Duško Radović" (*The Boy Who Says Yes/The Boy Who Says No*) and the award of the Pikin Festival in Velenje (*Pippi Longstocking*). For the performance of Charlotte, she received the Award for Artistic Courage at the PatosOFFiring Festival in Smederevo. She represented Slovenia at the festival "Best from the East" in Vienna (*You Haven't Forgotten, You Just Don't Remember Anymore*).

She translates from French and English. She is a member of the executive board of the ASSITEJ Center of Serbia. She participated in founding the artistic group Hop.la!, within which she realized artistic, research, and activist projects. She initiated ONTD (Organization of Nice Theater Directors), an international and intercontinental organization of theater directors.

REVIEWS

WHAT IS THE DESTINY OF INVOLUNTARILY DISPLACED PERSONS?

HERE IS WHAT AN ORPHAN, MILEVA FROM BOSNIA, WILL TELL YOU...

There is an unofficial statistic that claims that in the entire history of humanity, every other person has, at some point, changed their place of residence. In contemporary language, this phenomenon is called migration, but throughout history, it has often been associated with forced displacement, slave trade, ethnic cleansing...

Mileva, an Orphan from Bosnia in Our Civilization in 1878 by Albina Podgradska is a dramatic play precisely about the fate of involuntarily displaced persons. I am not exactly sure what it is, a story or a booklet, but that is how it was presented to us last week at the National Theatre in Subotica. As a forgotten and neglected dramatic play, the first one ever printed in Serbian language written by a woman, it is preserved even today.

Director Anđelka Nikolić did not aim to archive it, nor to revitalize it excessively. For example, addressing the phenomenon of displacement from the perspective of modern wars and genocidal policies. Anđelka Nikolić decided to present Mileva uniquely, as if it were our local story alone, but still of epic, civilizational dimensions. Therefore, universal. She decided

to do it through communication and interaction with the audience. So, already after the dedication where Albina Podgradska states that the proceeds from the sale of her booklet will be used for a cross on the grave, she asks, "What would you use the proceeds from this performance for?". One of the witty responses from the audience at the premiere was "For the opening of the theater building," and the question remained open as to whether they will and what they will use it for. In Subotica, for decades, the theater building has been under reconstruction, and actors work in improvised spaces. At least each of the subsequent audiences will exchange their voices not only on this topic but also on many others raised in the performance, such as whom would you rather show mercy to - a woman with a child or a man. This theme even has an educational dimension because many criminal chains of child exploitation rely on pity towards them, and it is communicated. Not everyone knows that, so Albina Podgradska becomes an extraordinarily important and contemporary author through this directorial-acting intervention.

Moreover, by involving the audience, layers of amateur creativity, through the production participation of the Rural Cultural Center Markovac and cooperation with the Educational Center of Roma, elements of the performance presented through the language of music, folk singing, prayer, opening a discussion on greenhorns, religious education, involving children and young people to play in the performance, a unique combination of the Drama in Hungarian and the Drama in Serbian of the National Theatre Subotica, the director highlighted all its complexity when viewed without elitist, cultural constraints, precisely characteristic of "our civilization". Characteristic of the audience's po-

sition is a contrast to the orphan Mileva from Bosnia whose family was not decapitated only by the rampage of the Turkish sword at the sunset of the imperial career, but also by the civilization she encounters in Vojvodina. Specifically, the usurious civilization is represented through a series of “bankers”, that is, values that divide people into us and them, men and women, poor and rich, stronger and weaker... And perhaps, what is even more important, is a civilization that seems to drive people to deceive each other, to sin.

A very noticeable humanistic favoritism towards the female gender. Only female classmates are depicted at school. Those who recognize Mileva's suffering are exclusively mothers. Almost all men are mostly in positions of abusing power. Even exceptions seem to confirm this rule. From that perspective, the representation of the orphan Mileva is extremely critical of patriarchy, and she is not inclined to view and represent women and national or ethnic groups according to stereotypes, which is her virtue. Except in one part when she almost propagates the ideas of Slavic identity and Orthodoxy with a questionable pathetic note of uniqueness compared to others.

It is a very susceptible performance for analysis, discussions, and even conflicts about interpretations, emotional notes, and political and social constructs. However, the feeling is very clear and indisputable – Mileva, *an Orphan from Bosnia in Our Civilization in 1878* is an extraordinary, very important, grand, and significant performance. Over 40 people on stage in the performing ensemble, hundreds in the audience, shared a unique moment. They prompted me to explore the “Principles of Displacement” of the UNHCR, an international law that is daily and massively violated in Palestine, Ukraine, and the borders of the European Union. Listening to the actors' testimonies about refugee photographs singled out as the sound picture of the performance, I remembered one from my family album.

Igor Burić (*Dnevnik*, 18th March 2024)

TO HAVE AND HAVE NOT

At the National Theatre in Subotica, director Anđelka Nikolić has staged a play that has never been performed before, the first (and only) dramatic work by a domestic female writer! We are talking about *Mileva, an Orphan from Bosnia in Our Civilization in 1878*, written by Albina Podgradska. The author is a Slovakian from Vojvodina, whose drama features dialogues

in all the languages present in the multi-ethnic Vojvodina of her time, with the majority of the text in Serbian, and the main characters being a mother and daughter from Bosnia, Serbian refugees fleeing from the Turks. Albina would surely have been heard more if she had not died shortly after the printing of this drama, at the age of 21.

This is a deeply social story, very direct and without sentimentality, about a society insensitive to the suffering of the hungry. About unscrupulous usurers, swindlers in the marketplace, and the occasional righteous act of good people. Albina intelligently observes and points out all the disturbances in the society of Vojvodina in her time, doing so with a strong social sensitivity. As a corrective, somewhat naively, she depicts life in Bosnia, where supposedly there are not as many social deviations. She finds a solution to the problem by organizing school friends who bring their mothers to sew for the poor Bosnian girl, to earn a living for themselves and their daughters.

Anđelka Nikolić directs the drama as a courtroom trial, placing all the participants on a platform opposite the audience. There are no stage illusions, everyone is in their (own) work clothes, speaking the languages the author wrote in. The story is interrupted several times by inviting the audience to vote on a specific question. There are many participants, mostly amateur actors and extras. Very talented in acting, like the group of Romani women and men, thanks to whom the Romani language was heard in the theater. The girls from the drama group who play Mileva's school friends are especially interesting. Mileva herself is portrayed by three girls, suggesting her upbringing, and thus the prolonged duration of social misery, which the director deepens by clearly opening additional circles of oppression on stage.

Sanja Moravčić brings all the tragedy of a refugee, a robbed woman, and a mother. Among the actors, Suzana Vuković stands out as the Seamstress, and Miroslav Fabri as the charming Slovak... The list includes 41 names, it is impossible to list them all.

Aleksandra Glovacki (*Novi Magazin*)

МИЛАН РАМШАК МАРКОВИЋ

КИШНИ ДАН У ГУРЛИЧУ

**ПРЕШЕРНОВО ГЛЕДАЛИШЧЕ КРАЊ И
МЕСТНО ГЛЕДАЛИШЧЕ ПТУЈ (СЛОВЕНИЈА)**

ЧЕТВРТАК, 30. МАЈ И ПЕТАК 31. МАЈ

MILAN RAMŠAK MARKOVIĆ

A RAINY DAY IN GURLITSCH

**PREŠEREN THEATRE KRANJ AND
CITY THEATRE PTUJ (SLOVENIA)**

THURSDAY, 30TH MAY AND FRIDAY, 31ST MAY

Режија: СЕБАСТИЈАН ХОРВАТ
Драматургија: МИЛАН РАМШАК МАРКОВИЋ
Сценографија: ИГОР ВАСИЉЕВ
Костимографија: БЕЛИНДА РАДУЛОВИЋ
Аутор музике: ДРАГО ИВАНУША
Дизајн светла: АЛЕКСАНДАР ЧАВЛЕК
Лекторка: БАРБАРА РОГЕЉ
Дизајн маски: МАТЕЈ ПАЈНТАР
Асистенткиња драматурга: ЛУЧКА НЕЖА ПЕТЕРЛИН
Асистенткиња сценографа: ЈЕРА ТОПОЛОВЕЦ
Асистенткиња костимографа: БОЈАНА ФОРНАЗАРИЧ

Director: SEBASTIAN HORVAT
Dramaturge: MILAN RAMŠAK MARKOVIĆ
Set design and video editor: IGOR VASILJEV
Costume design: BELINDA RADULOVIĆ
Composer: DRAGO IVANUŠA
Light design: ALEKSANDAR ČAVLEK
Stage speech: BARBARA ROGELJ
Mask designer: MATEJ PAJNTAR
Dramaturge assistant: LUČKA NEŽA PETERLIN
Set design assistant: JERA TOPOLOVEC
Costume designer assistant: BOJANA FORNAZARIČ

Улоге

Cast

Петер: АЉОША ТЕРНОВШЕК
Ингрид: ВЕСНА ПЕРНАРЧИЧ
Софи/Девојка у бару: ЖИВА СЕЛАН
Јокел/Уредник/Старији полицајац: БОРУТ ВЕСЕЛКО
Маруша/Марта: ДАРЈА РАЈХМАН
Петрова мама: ВЕСНА СЛАПАР
Детектив/Глас/Петров отац/Млади полицајац/Момак у бару:
МИХА РОДМАН
Инспектор/Конобар/Чефур/Ловац/Ахмед/Продавац/Мицке:
БЛАЖ СЕТНИКАР
Давид/Ули: МИХА НЕМЕЦ

Peter: ALJOŠA TERNOVŠEK
Ingrid: VESNA PERNARČIČ
Sofi/Girl in the bar: ŽIVA SELAN
Jockel/Editor/Older policeman: BORUT VESELKO
Maruša/Marta: DARJA REICHMAN
Peter's mother: VESNA SLAPAR
Detective/Voice/Peter's father/Younger policeman/Guy in the
bar: MIHA RODMAN
Inspector/Waiter/Čefur/Hunter/Ahmed/Salesman/Micke:
BLAŽ SETNIKAR
David/Uli: MIHA NEMEC

Представа траје 2 сата и 5 минута, без паузе.

The play is 2 hours and 5 minutes long

ПИСАЦ

У *Кишном гану* конфликт на нивоу нарације можемо посматрати као грешку с аспекта традиције озбиљне драме или трагедије, због које главни јунак, без обзира на то шта учини, само пада све дубље и дубље. Вероватно је о том конфликту још продуктивније размишљати тако да пратимо традицију комедије у којој драмско лице неће или због одређеног разлога не може да прихвати стварност са којом долази у конфликт. *Кишни ган* у *Гурличу* није комедија али у понашању главног јунака постоји нешто што бар по његовој немоћи да се одрекне „драјва“ који га води у све апсурдније ситуације, подсећа на нека класична или Молијерова комична драмска лица. Ипак, за мене је најзанимљивији конфликт на нивоу форме.

Милан Рамшак Марковић (Београд, 1978)

Драматичар, сценариста и драматург. Рођен је 1978. у Београду. Током последњих година успешно сарађује са позоришним редитељем Себастијаном Хорватом, са којим је, у различитим позориштима на подручју бивше Југославије, припремио три верзије представе *Цеменџи*

Хајнера Милера (последњу прошле сезоне у Драми СНГ Љубљана). Као драматург, прошле сезоне је у љубљанској Драми учествовао у успешном постављању Мрожекових *Емиграната*, у режији Нине Рамшак Марковић. Поред позоришних комада пише и сценарије за филм и телевизију. Његове представе приказиване су у Србији, Хрватској, Словенији, Литванији и Енглеској. Један је од сценариста признатог телевизијског хита *Јуџро ће све промениџи* и сценариста филма *Јуџо Флорида*, који ће се снимати следеће године.

На 51. Тедну словенске драме 2021. добио је Грин-Филипичево признање за достигнућа у области драматургије и театрологије. Тренутно живи и ради у Љубљани.

РЕДИТЕЉ

Представу одликују и специфична поставка и атмосфере које стварају осећај путовања. Узбудљивост постављања *Гурлича* скоро у потпуности произилази из формалне и садржинске оптичке перспективе. Прва је поигравање концептом жанра *road movie* и преносом филмског језика у позориште, где се принцип монтаже не протеже само на просторне већ и на временске аспекте. Друга је повезана с тим да се словеначка драма дешава у Аустрији, прецизније у Целовцу, још прецизније у предграђу које се зове Гурлич, где се за главног јунака, под утицајем опчињености приватном својином, отвара зечја рупа која га доводи у подземље Европе, где среће Аустрију која је сличнија земљама Трећег света него самој себи.

СЕБАСТИЈАН ХОРВАТ (МАРИБОР, 1971)

Рођен у Марибору. Сматра се једним од најуспешнијих и најчешће награђиваних словеначких редитеља. Са сценографкињом и уметничком сарадницом Петром Вебер и глумицом Наташом Матјашец Рошкар 1997. оснива независни

позоришни завод Е.Р.І. center, где у сарадњи са различитим институционалним позориштима реализује бројне истраживачке пројекте који су видљиво обележили словеначки позоришни миље. Од 1993. режира скоро у свим позориштима у Словенији. Године 2012. режирао је и изузетно добро прихваћеног Цанкаревог *Јакоба Ругу* у Прешерновом гледалишчу Крањ.

За своје режије добио је престижне награде: Велика награда 29. Тедна словенске драме за *Ион* (1999), Борштникова диплома и посебна награда за Јонесковог *Макбеша* (1999), награда за младог редитеља на Салцбуршком фестивалу за *Аламуџа* Владимира Бартола (2005), најбоља режија на Битефу за римејк Фасбиндеровог класика *Али: сјах једе душу* (2019) и посебна

награда на 54. Борштниковом сусрету за уметнички израз за исту представу.

Много успешних режија потписује и у иностранству. Као ванредни професор који већ низ година делује на љубљанској AGRFT, бројним генерацијама предаје своје богато знање и педагошко-редитељско искуство.

КРИТИКА

То су четворо интелектуалаца, два пара. Гледаоци их налазе на вечери. Све је онако како мора бити, свако у позадини има неки проблем или чак и трауму, ништа посебно, док домаћини не утврде да је нестала огрлица старе тетке, важно породично наслеђе. То је полуга која покреће главног јунака Петера (одлично га игра Аљоша Терновшек) у опсесивно тражење лопова или можда само узрока нестанка огрлице, а истовремено у све веће лудило и супротност онога што је био и за шта се сматрао. Из углађене малограђанске удобности тоне међу сумњиве типове са дна друштва, ту су проституција и ограниченост, беда и прождрљива црна рупа о којој на крају говори клошар филозоф Јокел (Борут Веселко). Текст колоквијалним језиком открива безброј нивоа и порука савременом друштву који до гледалаца допиру у инвентивној режији Себастијана Хорвата. И једно и друго су оквир за изузетне глумачке креације које би, свака понаособ, заслуживале посебну анализу. Да поменим бар Весну Пернарчич као Петерову жену, Миху Немеца као Петеровог пријатеља, Дарју Рајхман као чистачицу и уличарку, Весну Слапар као мајку и Блажа Сетникара у више улога које играју и Жива Селан и Миха Родман.

Тадеја Кречић (*Radio Slovenija*, 28. март 2023)

КРИЗА СРЕДЊИХ ГОДИНА КАО КРИЗА САЛОНСКЕ ЛЕВИЦЕ

Представа *Кишни дан у Гурличу*, ново сценско поглавље већ добро уходане креативне спреге коју чине редитељ Себастијан Хорват и драматург Милан Рамшак Марковић, овај пут и аутор оригиналног текста, с једне стране је прилично „класична“ дра-

ма, с друге и својеврсно истраживање могућности другачијег обликовања сценског простора (чиме кокетирају и раније представе овог тандема, на пример *Али: страх једе душу* и *Цементи*) односно „сценског извођења“ које није одређено само „физичким“ већ и временским и менталним координатама, а нарочито њиховим „преплитањем“.

Другим речима, прилично једноставна прича за коју се постепено показује да је једна врста ретроспективне „реконструкције“ која право значење развија тек онда кад почне да се ломи у нелинеаран мозаик фрагмената, распршених између (далеке) прошлости и блиске будућности, где се потиснута сећања мешају са траумама садашњости, а углађени (мало)грађански површински слој са сировим изнутрицама „реалног“, у коме се не разбијају само крхки „либерални“ идентитети већ нестају сами темељи слике света.

Публика је овај пут смештена на различите стране сцене, у чијем се средишту, док гледаоци пристижу, већ одвија пријатна вечера: брачни пар средњих година Петер (Аљоша Терновшек) и Ингрид (Весна Пернарчич), он новинар који је одскора почео да се бави „озбиљним темама“, она адвокат, у свом дому у предграђу Целовеца угошћују пар који чине Петеров дугогодишњи пријатељ Давид (Миха Немец), универзитетски професор, и његова нова партнерка Софи (Жива Селан), иначе и његова некадашња студенткиња. Ово друштво добро ситуираних образованих људи опуштено ћаска о свему и истовремено

ни о чему, мало о аутомобилима и послу, мало о порасту нетрпељивости и другим проблемима савременог друштва чиме се и не оптерећују; више нелагоде ствара случајно откриће да је Софи трудна (на чему Петер и Ингрид већ дуго неуспешно раде), а атмосферу још више квари тренутак кад домаћица жели да покаже Софи огрлицу своје далеке рођаке, једне од првих аустријских феминисткиња, а ње нема у кутијици за накит. Ако тај нестанак само привремено узнемири Ингрид, у Петеровом „идиличном” мехуру ствара се неповратна пукотина: у до тада једнолично дешавање почињу да продиру призори из детињства обележеног вршњачким и породичним насиљем али и различите епизоде његовог све опсесивнијег трагања за изгубљеном огрлицом, што га води у тамне слојеве цивилизације и сопствене подсвести...

То путовање главног јунака на дно егзистенције, које га из углађеног краја води у локалне крчме, на пуне паркинге, у пијанчење по заходским ћошковима, на крају и на расквашено тло у мрачној шуми, из углађених односа међу све чудније, чак мрачне ликове са маргина које не разуме, као што не разуме ни праве прилике у друштву (али им кроз некакво „распадање субјекта” постаје веома сличан), у својој принудности је гротескно али и трагично. Представа која се из салонске драме трансформише у психолошки трилер, одвија се у ефектном деривату филмске форме, „монтажом” сцена из различитих периода и са различитих локација, брзим резони-

ма и затамњењима, али и драматуршким интервенцијама (на пример, огрлица као типични прикривени објекат). Чињеница да је текст настао на основу чврстих драмских полазишта недвосмислено користи представи; глатком току доприноси једноставна али прецизна сценографија Игора Васиљева, која у спреси са светлом (Александар Чавлек) омогућава бешавна спајања распршених сцена, а општем утиску доприносе духовити костими Белинде Радуловић и сугестивна музичка подлога Драга Ивануше. Непосредна близина гледалаца глумцима омогућава минималистички глумачки израз, значајне погледе, ситне гестове; поменутој глумачкој четворци треба додати и Дарју Рајхман као оцвалу жену сумњивог морала и Борута Веселка као загонетног Јокла.

Грегор Бутала (*Dnevnik*, 29. март 2023)

Ако ланчић упадне у црну рупу

Кишни дан у Гурличу је скоро логичан наставак кратког споја који настаје суочавањем различитих слојева друштва. Дует Хорват–Марковић се са овом тематиком већ хватао у коштац у Фасбиндеровом *Алију*, и у Пазолинијевој *Теорему са дописаним модерним радом из садашњости*, при чему је опет у фокусу позоришна нарација кроз различите и специфичне просторе представљања.

Матеј Богатај (*Kritika, Sigledal*, 31. март 2023)

КИШНА ВРЕМЕНА

Актуелна представа Прешерновог гледалишча овај пут у копродукцији са Градским гледалишчем Птуј, одводи нас у насеље Гурлич уз Врбско језеро у предграђу Целовца. Уиграни стваралачки тандем Себастијан Хорват и Милан Рамшак Марковић (последњих година, на пример у представама *Али: страх једе душу*, *Цементи* и у овој сезони *Страх и бега Трећеј рајха*), публику сада смешта на позоришну сцену. Тако су гледаоци у малом броју у само неколико редова смештени око централног места представе. Најпре је то сто за ручавање за којим седе два пара, уз вечеру. Интелектуалци средњих година, брачни пар Петер

(Аљоша Терновшек) и Ингрид (Весна Пернарчич), он новинар у малограђанским новинама, она адвокат, и њихови гости, професор Давид (Миха Немец) и његова млађа партнерка, некадашња студенткиња Софи (Жива Селан).

Љубазно ћаскање о овом и оном, новом аутомобилу, проблемчићима али „ништа посебно“, али и о све већој нетрпељивости и другим проблемима савременог друштва, о послу, Петер сада ради на озбиљном чланку о мигрантима на босанско-хрватској граници, донекле се закомпликује кад исплива да је Софи трудна; наиме, домаћини не могу да имају деце. Кад Ингрид жели да покаже огрлицу, породично наслеђе, наводно прве феминисткиње у Аустрији, не може да је пронађе. Грађанска идила је завршена, Петер опсесивно почиње да тражи изгубљену, односно украдену, огрлицу. Сцене се како просторно тако и временски ређају филмском брзином. Да ли је огрлицу можда узела помоћница Маруша (Дарја Рајхман), да ли је неко провалио у кућу? Сумња пада чак и на жену. Петер више није онакав какав је био. Излази из малограђанске удобности, додуше сарађује са детективом, али истовремено ноћу почиње да се среће са чудним типовима на паркинзима, залази у сеоску крчму и дружи се са локалним чудацима, пијанцима и уличаркама, а у шуми у навали беса чак

убије и шумара... Следе проблеми у браку, пре свега му се увек изнова враћају трауме из прошлости – такорећи „уживо“ са његовом мајком (Весна Слапар) и одсутним оцем (Миха Родман).

Јасно исписан текст Рамшака Марковића, пун великих и малих прича, „јеб“ данашњег времена, Хорват на иновативан, чак филмски начин смешта на сцену, међу публику. Као да аутори желе да нас подсети да је свет залутао у некакав Гурлич, да смо сви бар мало „у том ј.... Гурличу“, а истовремено се и Гурлич увукао у нас. Актери се крећу у пет, шест сцена, али су међу нама. И када светло није на њима, они су стално у игри.

Глумачки ансамбл Прешерновог гледалишча поново је изузетан. Аљоша Терновшек као Петер вешто прелази у различита емотивна стања, на тренутке реплицира у правцу четири, пет ликова, свако у свом лику су суверени Весна Пернарчич, Жива Селан, у две улоге гостујући глумац Миха Немец и Миха Родман и Блаж Сетникар, који се појављују у више улога. Овај последњи до детаља приказује сеоску испичутуру. Једноставно га мораш волети. Изграђен лик Петрове мајке нас са Весном Слапар враћа у седамдесете године; Дарја Рајхман касније и као локална уличарка Марта у глумачкој свестраности изно-

ва доказује своју креативну снагу. Костимографкиња Белинда Радуловић неке ликове доследно враћа у прошлост, друге опет у сеоску крчму или на вечеру средње класе. Драго Ивануша је одабрао музичку подлогу која је адекватна атмосфери и по-времено кичаста.

Кад у представи чекамо да се нешто догоди, да можда прича прерасте у епилог, у први план ступа Борут Веселко као сеоски клошар Јокел са причом о црној рупи у купатилу и чињеницом да „и онако све иде у к...“ И због интелектуалаца. Да је зато боље попити још које пиво, нарочито ако ти неко плаћа за твој филозофски експозе. Можда би свако од нас некад у животу требало да тражи изгубљену огрлицу како би нашао себе.

Игор Кавчич (*Gorenjski glas*, 15. април 2023)

WRITER

MILAN RAMŠAK MARKOVIĆ (BELGRADE, 1978)

Milan Ramšak Marković, a playwright, screenwriter, and dramaturge, was born in 1978 in Belgrade. Over the past few years, he has successfully collaborated with theater director Sebastian Horvat, with whom he has prepared three versions of Heiner Müller's play *Cement* in various theaters in the former Yugoslavia, with the latest production staged last season at the Slovenian National Drama Theatre of Ljubljana. As a dramaturge, Ramšak Marković participated in the successful staging of Mrožek's *Emigrants* last season in Ljubljana as well, directed by Nina Ramšak Marković. In addition to theater, he also writes screenplays for film and television. His plays have been performed in Serbia, Croatia, Slovenia, Lithuania, and England. He is one of the screenwriters of the acclaimed TV series *Morning Changes Everything*, and the screenwriter of the film *Yugo Florida*, which will be filmed next year. In 2021, he received the Grün-Filipič Award for achievements in the field of dramaturgy and theater studies at the 51st Week of Slovenian Drama. He currently lives and works in Ljubljana.

DIRECTOR

SEBASTIAN HORVAT (MARIBOR, 1971)

Sebastian Horvat was born in Maribor in 1971. He is considered one of the most successful and frequently awarded Slovenian directors. In 1997, he founded the independent theater institution E.P.I. Center with scenographer and artistic collaborator Petra Veber and actress Nataša Matjašec Roškar. Through this institution, he collaborated with various institutional theaters to create numerous research projects that significantly influenced the Slovenian theatrical landscape. Since 1993, he has directed productions in almost all theaters in Slovenia, including the highly acclaimed *Jakob Ruda* at the Prešeren Theater in Kranj in 2012. He has received prestigious awards for his directing, including the Grand Prize of the 29th Week of the Slovenian Drama for his production of *Ion* in 1999, the Borštnik Diploma and

special jury award for *Macbeth* in 1999, and the award for the young director for *Alamut* by Vladimir Bartol at the Salzburg Festival in 2005. In 2019, he received the prestigious award for best direction at the Bitef Festival in Belgrade for his remake of Fassbinder's classic *Ali: Fear Eats the Soul*, and he also received a special jury award for artistic expression at the 54th Borštnik Encounter for the same production.

He has also directed many successful productions abroad. As an associate professor, he has been sharing his rich knowledge and pedagogical-directorial experience with numerous generations at the Ljubljana Academy of Theatre, Radio, Film, and Television for many years.

REVIEWS

MIDLIFE CRISIS AS A CRISIS OF THE LEFT BOURGEOISIE

The play *A Rainy Day in Gurlich*, a new stage chapter in the well-established creative partnership of director Sebastian Horvat and dramaturge Milan Ramšak Markovič, who this time also takes on the role of the original text's author, is, on one hand, quite a "classic" drama, and on the other hand, a kind of exploration of the possibilities of shaping the stage space differently (something that various previous productions by this duo have flirted with, such as *Ali: Fear Eats the Soul* and *Cement*). It delves into the "space of stage presentation", which is determined not only by "physical" coordinates but also by temporal and mental ones, with jumps and particularly their "merging".

In other words, what initially seems like a fairly straightforward story gradually reveals itself to be a kind of retrospective "reconstruction". Its true depth of meaning unfolds when it begins to break into a non-linear mosaic of fragments scattered between the (distant) past and the imminent future, where suppressed memories blend with present traumas, and the polished (petty) bourgeois surface layer collides with the raw insides of the "real," where not only fragile "liberal" identities crumble but the very foundations of the world seem to vanish.

The audience is positioned on various sides of the stage, amidst which, upon the arrival of the spectators, a pleasant dinner is already taking place: a middle-aged couple, Peter (Aljoša Ternovšek) and

Ingrid (Vesna Pernarčič), a journalist who has recently started tackling "serious topics," and she a lawyer, in their home in the suburbs of Celovec, hosting another couple consisting of Peter's longtime friend David (Miha Nemeč), a university professor, and his new partner Sofi (Živa Selan), who also happens to be his former student. This group of comfortably situated educated people casually chats about everything and simultaneously about nothing, touching on cars and work, the rise of intolerance, and other afflictions of contemporary society, which they do not bother themselves too much with; more discomfort arises when it accidentally surfaces that Sofi is pregnant (something Peter and Ingrid have been unsuccessfully trying for), and the atmosphere is further tainted when the hostess wants to show Sofi a locket belonging to her distant relative, one of the first Austrian feminists, only to find it missing from the jewelry box. While Ingrid is temporarily unsettled by this disappearance, an irreversible crack forms in Peter's "idyllic" bubble: scenes from his childhood marked by peer and family violence begin to infiltrate the otherwise unified event, along with various episodes of his increasingly obsessive search for the lost locket, leading him deep into the dark layers of civilization and his subconscious...

This journey of the main character to the bottom of existence – which takes him from a respectable neighborhood to the local pubs, to deserted parking lots, to drinking in corner latrines, and finally to the sodden floor of a gloomy forest, from laid-back relationships to increasingly strange, even sinister characters from the outskirts, whom he does not understand, as he does not understand the real conditions in society, but through a kind of 'disintegration of the subject' he becomes very similar to them – is in its compulsion both grotesque and tragic. The play, which transforms from a salon drama into a kind of psychological horror, depicts it through an effective derivative of film form, with "montages" of scenes from different periods and locations, fast cuts and fades, as well as some dramaturgical interventions (for example, the locket as a typical MacGuffin or hidden object). The fact that the text is based on clear dramatic foundations unequivocally benefits the performance; the smooth flow is further supported by the simple yet precise set design by Igor Vasiljev, which, combined with the lighting (Aleksandar Čavlek), allows seamless transitions between scattered scenes, humorously characterized cos-

tunes by Belinda Radulović, and a suggestive musical score by Drago Ivanuša, while the full-blooded acting contributions finally tie it all together. The proximity of the audience to the actors allows for a more minimalist acting style, significant glances, and subtle gestures - in addition to the aforementioned quartet, Darja Reichman as the embittered woman of dubious morals and Borut Veselko as the enigmatic Jockel deserve mention.

Gregor Butala (*Dnevnik*, 29th March 2023)

A Rainy Day in Gurlitsch is almost a logical continuation of the short circuit that occurs when different layers of the world are confronted – the Horvat-Marković duo has already dealt with the theme in Fassbinder's *Ali*, also in Pasolini's *Teorema* with an added modern part from the present – whereby once again in the foreground is the telling of a theatrical story through various flowing and specific performance spaces.

Matej Bogataj (*Kritika*, 31st March 2023)

МИЛЕНА МАРКОВИЋ

БРОД ЗА ЛУТКЕ

**НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ БИТОЉ
(СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА)**

ЧЕТВРТАК, 30. МАЈ

MILENA MARKOVIĆ

BOAT FOR DOLLS

**NATIONAL THEATRE IN BITOLA
(NORTH MACEDONIA)**

THURSDAY, 30TH MAY

Режија: КОКАН МЛАДЕНОВИЋ
Превод на српски и драматургија: БИЉАНА КРАЈЧЕВСКА
Сценографија: ВАЛЕНТИН СВЕТОЗАРЕВ
Костимографија: АЛЕКСАНДРА ПЕЦИЋ МЛАДЕНОВИЋ
Композитор: ДИМИТАР АНДОНОВСКИ
Кореографија: АНДРЕА КУЛЕШЕВИЋ
Видео пројекција: ВЛАДИМИР ПЕРЕЛОВСКИ,
ФИЛИП ОШАВКОВ

Director: KOKAN MLADENović
Translation from Serbian and dramaturge: BILJANA KRAJČEVSKA
Set design: VALENTIN SVETOZAREV
Costume designer: ALEXANDRA PEČIĆ – MLADENović
Composer: DIMITAR ANDONOVSKI
Choreographer: ANDREA KULEŠEVIĆ
Video projections: VLADIMIR PERELOVSKI,
FILIP OŠAVKOV

Улоге

Cast

Мала сестра, Алиса, Снежана, Марика: САНДРА ГРИБОВСКА
ИЛИЕВСКА
Златокоса, Палчица, Принцеза, Жена: ВИКТОРИЈА
СТЕПАНОВСКА ЈАНКУЛОВСКА
Вештица: ИЛИНА ЧОРЕВСКА
Велика сестра: КАТЕРИНА АНЕВСКА ДРАНГОВСКА
Мајка, Мама медвед: ВАЛЕНТИНА ГРАМОСЛИ
Тата медвед: ПЕТАР СПИРОВСКИ
Медведић – фино момче и Тата Жениног детета: МАРТИН
МИРЧЕВСКИ
Орао (истовремено) Орлић: НИКОЛА ПРОЈЧЕВСКИ
Патуљак Уча: МАРЈАН ГЕОРГИЕВСКИ
Патуљак Поспанко: ФИЛИП МИРЧЕВСКИ
Патуљак Љутко: ЖИВКО БОРИСОВСКИ
Жабац – познати уметник: ОГНЕН ДРАНГОВСКИ
Ловац – мецена: ПЕТАР ГОРКО
Јованче, Зец: НИКОЛА СТЕФАНОВ

The Little Sister, Alice, Snow White, Marika: SANDRA
GRYBOWSKA ILIEVSKA
Goldilocks, Paleshka, The Princess, The Woman: VICTORIA
STEPANOVSKA JANKULOVSKA
The Witch: ILINA ČOREVSKA
The Big Sister: KATERINA ANEVSKA DRANGOVSKA
The Children's Mother, The Mother Bear: VALENTINA GRAMOSLI
Father Bear: PETAR SPIROVSKI
The Bear – a fine boy and father of The Woman's child:
MARTIN MIRČEVSKI
The Eagle (and) the Young Eagle: NIKOLA PROJČEVSKI
Doc: MARJAN GEORGIEVSKI
Sleepy: FILIP MIRČEVSKI
Grumpy: ŽIVKO BORISOVSKI
The Frog – a famous artist: OGNEN DRANGOVSKI
The Hunter – patron: PETAR GORKO
Johnche, the rabbit: NIKOLA STEFANOV

Представа траје 1 сат и 50 минута.

The play is 1 hour and 50 minutes long

СПИСАТЕЉИЦА

Најлепше бајке немају поуку, јер оне овде не служе за утеху и за узбуђење – оне припремају за смрт. Само чудовишта и уметници ће преживети, о њима се говори и људи их се боје. Некада чак и они који су добро позиционирани на почетку, не побеђују, већ они који имају нешто чудесно. Управо зато постоји уметница у овој драми. Она има нешто чудесно у себи. Осим што је чудо, она је и чудовиште.

МИЛЕНА МАРКОВИЋ

Ко је Милена Марковић? Рођена је 9. априла 1974. у Београду. Дипломирала је на Факултету драмских уметности, на одсеку Драматургија, где данас предаје. На себе је скренула пажњу још дипломском представом *Павиљони*, која је почетком новог миленијума премијерно изведена у Југословенском драмском позоришту у режији Алисе Стојановић. Драма је извођена и у Љубљани и Бечу.

фото: Милан Стојић

После *Павиљона*, још једна Миленина драма *Шине* постављена је на сцену ЈДП-а у режији Слободана Унковског. Комад *Шума блиста* премијерно је изведен у циришком театру Шауспилхаус 2004, да би две године касније био постављен и у Атељеу 212 у режији Томија Јанежича. За драме *Наход Симеон* и *Брод за лушке*, које су игрane у Српском народном позоришту, добила је Стеријине награде, као и за *Змајеубице*, изведене у ЈДП-у.

– На почетку моје каријере, после *Павиљона*, одмах су ме ставили у кутију која се мени никако није свидела, у кутију београдског, тачније новобеоградског сленга, па сам гледала да урадим нешто потпуно другачије и урадила сам *Брод за лушке*, један доста крвав обред бајке са сонговима. И сваку следећу ствар коју бих радила било је: хајде сад нешто друго да пробам.

Потписала је и драме *Деца радости* и *Пет животија прешужно Милушина*, обе извођене у Атељеу 212, као и *Жицу* за Народно позориште Приштина, односно *Ливаду љуну шаме* коју је у Народно позоришту 2019. године поставила Јована Томић.

Миленине драме извођене су и у Немачкој, Мађарској, Француској, Америци, Јапану, Пољској...

Осим признања на Стеријином позорју овенчана је наградом за драмско стваралаштво „Борислав Михајловић Михиз“, те признањем „Тодор Манојловић“, наградама „Милош Црњански“, „Биљана Јовановић“, „Ђура Јакшић“, „Перо Деспота Стефана“, наградом за најбољи филмски сценарио на Фесту.

(nova.rs, 25. јануар 2023)

РЕДИТЕЉ

Брод за лушке Милене Марковић је прича о једној или свим женским судбинама, или свим људским судбинама – како жена доживљава свој живот као низ неостварених бајки. У догађајима свог живота препознаје образац бајки, оних стварних бајки које нас уче да живот није нимало леп, да у животу постоје и вештице и зли чаробњаци и опасна чудовишта и да све то може да нас чека у неким мрачним собама на крају ходника, на крају свега овога.

Сви смо у позицији да преиспитамо своје животе и мало нас је задовољно сопственим животом. Те бајке без срећног краја обележавају живот људи на овим просторима, овде где ми живимо, где се све дешавало после распада земље, са урушавањем економског и политичког система и створило нервозне, гладне и понижене људе који живе несрећан живот. То тражење смисла сопственог живота, у низу неостварања, нешто је што ову поезију Милене Марковић чини величанственом, и као књижевно и као сценско дело.

КОКАН МЛАДЕНОВИЋ (НИШ, 1970)

Дипломирао на Катедри за позоришну и радио режију Факултета драмских уметности у Београду, у класи Мирослава Беловића и Николе Јевтића (1995). Режирао разноврстан репертоар, са богатом палетом аутора, од античких, ренесанских, барокних, модерниста, до савременика (избор): Есхил (*Оковани Прометеј*), Аристофан (*Лизистрата*), Шекспир

(Бојојављенска ноћ, Сан лећње ноћи, Укроћена торојад, Ромео и Јулија), Сервантес (Дон Кихот), Тирсо де Молина (Севилски заводник и камени тост), Бомарше (Фидарова женидба), Ибзен (Пер Гинт), Булгаков (Мајстор и Мартириша), Хармс (Случајеви), Мајаковски (Облак у њаншалонама), Мадач (Човекова трагедија), Ларс фон Трир (Дојвил), Горан Стефановски (Баханалије)... Режирао је дела готово свих значајних домаћих аутора различитих генерација: Александар Поповић (Развојни џуџ Боре шнајдера, Мрешћење шарана), Велимир Лукић (Афера недужне Анабеле), Слободан Селенић (Ружење народа у два дела), Вида Огњеновић (Како засмејати тосјодара, Је ли било кнежеве вече-ре), Душан Ковачевић (Марашонци шрче њочасни круџ, Балкански шџијун, Сабирни ценшар), Љубомир Симовић (Пушјујуће њозоришће Шойаловић), Маја Пелевић (Ја или неко друџи, Поморанџина кора, Последње девојчице), Милена Богавац (Јами дисџриџи)... Драматизовао или адаптирао дела Толкина, Горана Петровића, Слободана Селенића, Мирјане Новаковић, Иве Андрића, Дарка Цвијетића... Режирао мјузикле Чикаџо, Коса, Зона Замфорова. Често, поред режије, потписује и драматизацију или адаптацију дела. Био је уметнички директор Позоришта „Дадов“, стални редитељ и уметнички директор Народног позоришта у Сомбору, директор Дrame Народног позоришта Београд, управник Атељеа 212.

Његове представе су побеђивале на свим фестивалима професионалних позоришта у Србији као и на значајним фестивалима у Мађарској, Румунији, Босни и Херцеговини, Хрватској, Црној Гори, Македонији. Добитник је награде „Бојан Ступица“, Стеријиних награда: за режију – Јами дисџриџи (2018), Каролина Нојбер (2019), Последње девојчице (2022), за адаптацију – Афера недужне Анабеле (1998), Ружење народа у два дела (2000), за драматизацију – Ојсада цркве Свејшот Сјаса (2002), Шиндлеров лифџи (2021), награда „Нови Тврђава театар“ (Дојвил, 2015) као и других значајних награда на фестивалима у Србији (Ужице, Јагодина, Вршац, Парафин, Неготин, Зајечар) и у региону.

РЕЧ ДРАМАТУРШКИЊЕ

Драма Брод за луџке на сцену доноси суштинске проблеме човека, његове страхове и егзистенцијална питања преузета из познатог контекста – бајке, где се, као што су то чинили антички трагичари с митом, постављају у нови дискурс поступно стичући нови идентитет. Као што сама ауторка каже: „Најлепше бајке немају поуку. Јер не служе овде за утеху и за узбуђење – оне припремају за смрт.“

Брод за луџке у седам заплета и седам различитих поставки односи се на седам инкарнација хероине и седам метаморфоза њеног пасивног женског принципа. Жељна искуства живота, девојчица отвара врата забрањене собе и одједном је препадно звери и њен сигуран свет се урушава – свет у којем мама лако тера „страхове“, а тата увек може послати сломљене играчке на бродићу за лутке на неко лепо место.

Ова је интимна прича о жени – жртви мале девојчице која бира да ћути сама или по савету, да занемари, да буде морално обезвређена јер је заслужила ово злостављање својим поступцима. Жена мења улоге и егзистенцијалне статусе невероватно брзо као Алиса са интензивном жељом да побегне из куће где се „осрамотиш кад те деда штита“: као Снежана – заведена средњошколка између хероина и оружја – мушки свет где је све оптерећено сексуалним услугама; као Златокоса, где се токсичност патријархата истиче највише, где као резултат видимо младог размаженог мушкарца који не може да живи без родитеља – и жена која је одговорна за рађање носи кривицу јер је из његовог доброг семена изникло „дефектно дете“; као Палчица која није могла добити принца љубећи стару жабу; тако и жена која нема јајнике и зато је обавезна да трпи Орла и његове хирове тако да је на крају Ивица и Марица посете у шуми; као Вештица – пропали уметник који ће завршити овај рад својом смрћу – чекајући да папирни бродић за лутке прође.

Биљана Крајчевска

ИЗ МЕДИЈА

ЖИВОТ НИЈЕ ЛЕПА ПРИЧА

На моменте брутално, али и даље театарски поетично редитељ Кокан Младеновић поставио је на сцену представу *Брод за лушке*, према награђиваном тексту Милене Марковић.

У извођењу ансамбла Народног позоришта у Битољу, на моменте и документаристичка, представа *Брод за лушке* прича је о жени и пустоши – не у конкретном стављању било кога само у позицију жртве, већ прича о усађеним очекивањима, моделима понашања, те и последицама личних избора.

ОДРАСТАЊЕ

И можда бајке, у њиховим срећним крајевима, могу да буду иницијација или нада за лакши пут кроз свет одраслих, али је већ сувишно назначити да је стварност окрутнија од свих лоших предсказања којима нам у детињству предочавају и онај мање лепи пут. А та стаза, не само данас, уме много да буде окрутнија према женама. Етапно, у различитим животним раздобљима, представљена је прича једне уметнице – њена градација од „принцезе“ до „вештице“. Суштински, особе са грешкама, али према којој су много грешили.

Ликови у овој представи, како је казала глумица Викторија Степановска Јанкуловска, не репрезентују само једну жену већ проговарају гласом многих у данашњем времену.

– Реч је о жени која се крвнички бори за своје место, професионално да достигне нешто, али која мора да буде жена, мајка, домаћица... А, ако је успешна, нарочито у професионалном смислу, онда се као чињеница, а не само претпоставка узима то да је спавала са ким је требало. Живимо у мушком свету, трудимо се да постигнемо једнакост, међутим реалност је другачија. Тако видимо у представи да је мушко семе добро, а ако нешто није у реду с дететом жена је крива, ако не може да роди, опет је жена крива. Уче нас одмалена да будемо сервилни као жена – сматра она.

Ауторка текста Милене Марковић, како је објаснила Илина Чоревска, у овој драми испричала је своју интимну причу. Оно што је чињеница, ма колико других, различитих женских ликова проговара кроз причу протагонисте, јесте да је оно како ми доживљавамо свет, како правимо изборе, увек ствар личних одлука.

– Да ли ћемо у једном тренутку пољубити жапца и мислити да је принц, или знати да је он жабац, а ипак наставити да га љубимо. Не ради се о особи која нема могућност да промени своју судбину. Она је жена која је паметна, која зна у шта улази – не интуитивно него бира да буде у тим причама у контексту у ком је смештена. Ово можемо да доживимо на различите начине, због тога је у њој присутна демистификација мита. Та жена није жртва. Живот није лепа прича – оценила је Чоревска.

КОНЗУМЕРИЗАМ

Бајке, успаванке су лепе, прављене за децу, али живот није такав – живот је суров, а његовој суровости нас нико не учи – сматра Сандра Грибовска Илиевска. Много лоших избора, путева уче нас да је у питању једна велика борба.

– Када живот прође, остају нам само слике. У представи на један начин јесте отворено и питање уметности. Живимо у 21. веку, када нас преузимају конзумеризам и дигитализација. Театар кризира, уметност се ставља под знак питања, а то је највише због тога што су млади затрпани са превише информација – казала је она.

Светлана Вишњић (*pobjeda.me*, 9. новембар 2023)

Представа прати животни пут једне уметнице, а свака од седам фаза кроз коју она пролази и које су представљене познатим бајкама, дочарава својеврсну иницијацију у свет одраслих и седам метаморфоза њеног пасивног женског принципа.

То је прича о „жени жртви“ која сама, или по савету других, бира да ћути, да занемари, да буде морално и физички злостављана, која схвата да живот није бајка и да, како је то записао Младеновић, у њему постоје и „вештице и зли чаробњаци и опасна чудовишта и да све то може да нас чека, у неким мрачним собама на крају ходника, на крају свега овога“. Али, то је прича и о изборима, о свету који (ни)је за децу, о егзистенцијалним празнинама, о бегу и трагању, о нади и бесмислу, о емоцији и бруталности.

„Најлепше бајке немају поуку, јер оне овде не служе за утеху и за узбуђење – оне припремају за смрт“, записала је Марковићева, а *Брод за лушке* је њен најнаграђиванији текст, текст који никога не оставља равнодушним.

„Имали смо прилику да гледамо позоришни комад који је збиља потресан и у тој дисперзији ликова и радњи осећа се толико елемената и мотива и позоришних, и књижевних, и митолошких, и животних, који збиља човека терају на замишљеност и на кључни моменат катарзе“, казао је уметнички директор Никшићког позоришта и председник Савета Фестивала Јанко Јелић, на почетку разговора са глумцима представе *Брод за лушке*.

(...) „Питање је можемо ли да заштитимо нашу децу. Можемо ли да их предупредимо за оно шта их очекује. Желећи да их превише заштитимо не остављамо им слободу“, истакла је Валентина Грамосли, а њена колегиница Сандра Грибовска Илиевска додаје да бајке јесу лепе, али живот није – он је суров, тежак, он је борба.

„Слободан значи неко ко следи себе без обзира на све. Ја нисам слободна“, поручује у представи жена која тражи себе. Колико је данас слободних људи и какав је то свет који остављамо деци.

„Можда је боље да уместо тога да ли је овај свет за децу, поставимо питање да ли ми остављамо овај свет за нашу децу. Ми остављамо ружан свет за своју децу и то је дефинитивно проблем“, сматра Петар Спиоровски.

Његов имењак, Петар Горко, закључује да је увек питање избора.

„Избор је најважнији. По мени је избор да се буде човек – не да се буде жена или мушкарац, већ човек.“

Толико лак, и толико тежак избор, јер људи је на овом свету довољно, а питање је колико њих је изабрало да буде човек.

Светлана Мандић (*vijesti.me*, 9. новембар 2023)

WRITER

MILENA MARKOVIĆ

And who is Milena Marković? She was born on 9th April 1974 in Belgrade. She graduated from the Faculty of Dramatic Arts, Department of Dramaturgy, where she teaches today. She drew attention to herself with her graduation play *Pavilions*, which premiered at the Yugoslav Drama Theater at the beginning of the new millennium, directed by Alisa Stojanović. The drama was also performed in Ljubljana and Vienna.

After *Pavilions*, another play by Milena, *Tracks*, was staged at the YDT, directed by Slobodan Unkovski. The piece *The Woods Glisten* premiered in Zurich's Schauspielhaus theater in 2004, and two years later it was staged in Atelier 212 under the direction of Tomi Janežič. For the plays *Simeon the Foundling* and *Boat for Dolls*, which were performed at the Serbian National Theater, she received Sterija's awards, and *The Dragonslayers*, performed at the YDT.

– At the beginning of my career, after *Pavilions*, they immediately put me in a box that I did not like at all, in the box of Belgrade, more precisely New Belgrade slang, so I wanted to do something completely different and I did *Boat for Dolls*, a rather bloody rite of a fairy tale with songs. And the next thing I would do was try something else now.

She also wrote the plays *Children of Joy* and *Five Lives of a Too-Sad Milutin*, both performed at Atelier 212, as well as *Wire* for the National Theater of Pristina, i.e. *On the Darkening Green*, staged by Jovana Tomić at the National Theater in 2019.

Milena's plays were also performed in Germany, Hungary, France, America, Japan, Poland, etc.

In addition to the recognition at the Sterija Festival, she was awarded the "Borislav Mihajlović Mihiz" Award for dramatic creativity, the "Todor Manojlović", "Miloš Crnjanski", "Biljana Jovanović", "Đura Jakšić", and "Pero Despota Stefana" Awards, and the award for the best film scenario at the Fest.

(nova.rs, 25th January 2023)

DIRECTOR

KOKAN MLADENović (Niš, 1970)

He graduated from the Department of Theatre and Radio Directing of the Faculty of Dramatic Arts in Belgrade, in the class of Miroslav Belović and Nikola Jevtić (1995). He has directed a varied repertoire, with a rich palette of authors, ranging from the Ancient Greeks, Renaissance, Baroque, and modernists to his contemporaries. He was the art director of the "Đadov" Theatre, the resident director and art director at the National Theatre in Sombor, the director of the Drama Department at the National Theatre in Belgrade, general manager of The Atelje 212 Theatre. His plays received awards at all professional theatre festivals in Serbia and important festivals in Hungary, Romania, Bosnia and Herzegovina, Croatia, Montenegro, and North Macedonia. He won the Bojan Stupica Award, a number of the Sterija Festival Awards (for directing, adaptation, and dramatization), the Novi Tvrdava Teatar Award, as well as other significant awards at festivals in Serbia (Užice, Jagodina, Vršac, Paraćin, Negotin, Zaječar) and in the region.

DRAMATURGE

The drama *A Boat for Dolls* brings the essential problems of man to the stage, his fears and existential questions taken from a familiar context – the fairy tale where, as the ancient tragedians did with myth, and put into a new discourse gradually gaining a new identity.

As the author herself will say: "The most beautiful fairy tales have no lesson. Because they do not serve for comfort here and for excitement – they prepare for death."

A Boat for Dolls – in seven plots and seven different settings refers to the seven incarnations of the heroine and the seven metamorphoses of her passive female principle.

Eager to experience life, the little girl opens the door of the forbidden room and suddenly the beasts jump in front of her and her safe world collapses - the world in which mom easily chases the "scarecrows", and

dad can always send the broken toys on the doll ship to some nice place,

This intimate story of a woman – a victim of a little girl who chooses to remain silent on her own or when advised, to neglect, to be morally discredited because she deserved this abuse with her actions.

The woman changes roles and existential statuses incredibly quickly as Alice with an intense desire to escape from the home where you “make a fool of yourself when your grandfather pinches you”: as Snow White – a deluded high school girl between heroin and weapons – a man’s world where everything is charged with sexual services; like Goldilocks, where the toxicity of the patriarchy stands out the most, where as a result we see a young spoiled man unable to live without his parents - and the woman who is in charge of giving birth bears the blame because from the fertilization with his good seed a “defective child” is born; like Paleshka who could not get a prince by kissing an old Toad; so a woman who has no ovaries and is therefore obliged to suffer the Eagle and his whims so that in the end Ivica and Maritsa visit her in the forest as the Witch - the failed artist who will finish this work with her death – waiting for the paper doll ship to sail by.

“Only monsters and artists stay alive, they are talked about and people fear them. Sometimes even those who are well positioned at the beginning do not win, but those who have a miracle. That is why there is an artist in this drama. She has a miracle in her. Except it is a miracle, she is also a monster” – says Marković.

Biljana Krajevská, playwright

REVIEWS

LIFE IS NOT A FAIRY TALE

Both brutally and poetically, director Kokan Mladenović has staged the play *A Boat for Dolls*, based on the award-winning text by Milena Marković. In the performance by the ensemble of the National Theater in Bitola, at times documentary-like, *A Boat for Dolls* is a story about women and devastation – not in the specific positioning of anyone solely as a victim, but a narrative about ingrained expectations, behavioral models, and the consequences of personal choices.

GROWING UP

Fairy tales, in their happy endings, may serve as an initiation or hope for an easier path through the adult world, but it is redundant to mention that reality is harsher than all the bad predictions we were presented with in childhood. And that path, not just today, can be much harsher towards women. Gradually, in different stages of life, the story of an artist is presented – her progression from “princess” to “witch”. Essentially, individuals with faults, but ones they have greatly sinned against.

The characters in this play, as actress Viktorija Stepanovska Jankulovska stated, do not represent just one woman but speak with the voices of many in today’s times.

“It is about a woman who fiercely fights for her place, professionally to achieve something, but who also has to be a woman, a mother, a homemaker... And if she is successful, especially in a professional sense, then it is taken as a fact, not just an assumption, that she slept with whoever was necessary. We live in a male world, we strive for equality, but the reality is different. So, in the play, we see that the male seed is good, and if something is wrong with the child, the woman is to blame, if she cannot give birth, again the woman is to blame. We are taught from an early age to be subservient as women,” she believes.

The author of the text, Milena Marković, as explained by Iliana Čorevska, tells her intimate story in this drama. What is a fact, amidst various, different female characters speaking through the protagonist’s story, is that how we experience the world, and how we make choices, is always a matter of personal decisions.

“Whether we will at one point kiss the frog and think it is a prince, or know it is a frog, yet continue to kiss it. It is not about a person who cannot change their fate. She is a smart woman, who knows what she is getting into – not intuitively but chooses to be in those stories in the context in which she is placed. We can experience this in different ways, hence there is a demystification of the myth in her. That woman is not a victim. Life is not a fairy tale,” says Čorevska.

CONSUMERISM

Fairy tales and lullabies are beautiful, made for children, but life is not like that – life is harsh, and nobody teaches us about its harshness, believes Sandra Gribovska Ilijevka. Many bad choices and paths teach us that it is a great struggle.

“When life passes, all that remains are the pictures. In the play, in a way, the question of art is also raised. We live in the 21st century, where consumerism and digitalization overwhelm us. Theater is in crisis, art is questioned, mainly because young people are overwhelmed with too much information,” she says.

Svetlana Višnjić (*pobjeda.me*, 9th November 2023)

The play follows the journey of animals by an artist, with each of the seven phases she goes through, represented by well-known fairy tales, illustrating her unique initiation into the adult world and the seven metamorphoses of her passive female principle.

It is the story of a “woman victim” who, either on her own or upon the advice of others, chooses to remain silent, to neglect, to endure moral and physical abuse. She realizes that life is not a fairy tale and, as Mladenović noted, that within it there are “witches and evil sorcerers and dangerous monsters, and that all of this could await us in some dark chambers at the end of the hallway, at the end of all of this.” But it is also a story about choices, about a world that is (not) meant for children, about existential voids, about escape and search, about hope and absurdity, about emotion and brutality.

“The most beautiful fairy tales have no moral because they do not serve for comfort and excitement here – they prepare for death,” wrote Marković, and *A Boat for Dolls* is her most awarded text, a text that leaves no one indifferent.

“We had the opportunity to watch a theatrical play that is truly touching, and in that dispersion of characters and actions, there are so many elements and motifs from theater, literature, mythology, and nature, that truly provoke one’s imagination and lead to the key moment of catharsis,” said the artistic director of the Nikšić Theater and president of the Festival Council, Janko Jelić.

(...) “The question is, can we protect our children? Can we warn them about what awaits them? Wanting to protect them too much, we do not give them freedom,” emphasized Valentina Gramosli, while her colleague Sandra Gribovska Ilijevka adds that fairy tales are beautiful, but life is not – it is harsh, difficult, it is a struggle.

“Being free means being someone who follows themselves regardless of everything. I am not free,” says the woman in the play who is searching for herself. How many free people are there today and what kind of world are we leaving for our children?

“Maybe instead of asking whether this world is for children, we should ask if we are leaving this world for our children. We are leaving an ugly world for our children and that is a problem,” believes Petar Spirovski.

His namesake, Petar Gorko, concludes that the question of choice is always present.

“Choice is the most important. According to me, the choice is to be human – not to be a woman or a man, but human.”

Such an easy, yet so difficult choice, because there are enough people in this world, and the question is how many of them have chosen to be human.

Svetlana Mandić (*vijesti.me*, 9th November 2023)

ТАЊА ШЉИВАР

РЕЖИМ ИСЦЈЕЉЕЊА

**ХРВАТСКО НАРОДНО КАЗАЛИШТЕ У ВАРАЖДИНУ
(Хрватска)**

ПЕТАК, 31. МАЈ

TANJA ŠLJIVAR

HEALING REGIME

**CROATIAN NATIONAL THEATRE IN VARAŽDIN
(CROATIA)**

FRIDAY, 31ST MAY

Режија: БОЈАН ЂОРЂЕВ Direction: BOJAN ĐORĐEV
Сценографија: СИНИША ИЛИЋ Set design: SINIŠA ILIĆ
Костимографија: АНА МИКУЛИЋ Costume design: ANA MIKULIĆ
Композиторка: МАРИЈА БАЛУБЏИЋ Composer: MARIJA BALUBDŽIĆ
Дизајн светла: ТОМИСЛАВ МАГЛЕЧИЋ Light design: TOMISLAV MAGLEČIĆ
Кроатизација: ВЕСНА КОСЕЦ ТОРЈАНАЦ, ТАЊА ШЉИВАР
и тим представе Translation to Croatian: VESNA KOSEC TORJANAC, TANJA
Аутор најавног видеа: МИРАН БРАУТОВИЋ Introductory video production: MIRAN BRAUTOVIĆ

Улоге Cast

ХАНА ХЕГЕДУШИЋ HANA HEGEDUŠIĆ
БЕТИ ЛУЧИЋ BETI LUČIĆ
ХЕЛЕНА МИНИЋ МАТАНИЋ HELENA MINIĆ MATANIĆ
МАРКО ЦИНДРИЋ MARKO CINDRIĆ
КАРЛО МРКША KARLO MRKŠA

Представа траје 1 сат и 20 минута. The play is 1 hour and 20 minutes long.

СПИСАТЕЉИЦА

Када сам први пут још 2018. разрађивала концепт за казалишни текст радног наслова *Комад о исцјељењу*, аплицирајући тим пројектом за различите списатељске резиденције, написала сам у писму намјере сљедеће: „Проводила сам дане расцјепкана између неколико различитих пројеката, филмских, казалишних, радијских, књижевних, и оно мало слободног времена проводила сам наизмјенце се интоксичирајући и детоксичирајући. За вријеме тих заједничких алкохолних и пушачких вечери, са својим сам пријатељима проводила све више времена у размјени савјета којег стручњака за акупунктуру, психотерапеута, или хомеопата, или остеопата посјетити. Био и органска храна постала је приоритетна на нашим куповним листама, а кемијски састав лијекова наше адолесценције замијенили смо истраживањем колективних искустава с дрогама, попут конзумације ајахуаске уз посредовање шамана. Већина нас, нарочито жене, практикује јогу, готово све патимо од болова доњег дијела леђа чије ублажавање нас је довело до сусретања бројних шарлатана и црнохуморних исцјелитеља. Жељела бих написати драму која ће бити резултат истраживања различитих исцјелитељских пракси и њиховог односа према нашим тијелима, па до државних (био)политика и патријархалних очекивања од фертилитета.“

Четири године касније, и добрано у својим тридесетима, патријархална очекивања плодности и рађања опстају, док се биополитичка контрола државе над нашим индивидуалним и колективним тијелом „отела контроли“ у више него дословном смислу – искусили смо глобалну КОВИД 19 пандемију, а с њом и дотад незамисливе реперкусије државних политика које су наметнуте људском (и другом тијелу). Концепт јавног здравства био је у средишту позорности и стално се пропиткивао – било из перспективе десетљећа дугог пропадања и уништења већине болница по свијету и здравственог сустава, било на бојном пољу идеја: покушавају ли нас велике фарма компаније поубијати цијепљењем (бујање теорија завјере) или покушавају само радити то што су увијек радиле – лијечити нас и зарађивати огroman новац на нашој боли и очају?

За вријеме затварања било је теже него икада разумјети свијет око нас – но број гласова, анализа, мишљења и текстова није престајао расти. У таквом сам политичком и друштвеном тренутку одлучила наново исписати одломке *Комада о исцјељењу*, црне комедије која ми је била на уму као наставак претходног мога казалишног текста *Режим љубави*, покушавајући при том узети у обзир неке од тренутних глобалних здравствених питања и даљни развој.

Форма текста настоји слиједити стање медија, интернета, и осјећај који сам доживјела читавим тијелом – преплављеност морем гласова преокупираних продајом или куповином обиља покушаја, метода, техника, не само лијечења него и голог преживљења.

Барем два се свијета и епохе сударају и у тексту: наш „стари“ свијет или свијет касног капитализма, здравственог туризма, авионских летова и банака, и наш нови свијет постпандемијске апокалипсе и опстанка.

Међутим, било ми је битно експлицитно не споменути или тематизирати пандемију КОВИДА 19, избјегавајући тиме недореченост и привремени значај теме, како бих више артикулирала осјећаје, слике, дискурс који се користио у овој или некој будућој пандемији. Неријетко, а особито у ријетким „one linerima“, мијешају се и тема и форма текста (попут: Чим се одрекнемо жеље за драмом, у нама се пробуди жеља за дхармом.).

Но, чак и у том стању изгледног незнања, успјело ми је исписати завршну слику која даје наду: слику ишчекивања, но не у смјеру очекивања каризматичног вође, гуруа, религиозне фигуре или брзог рјешавања исцрпљујуће физичке или психичке боли и несреће; то је смјер антиципације испуњења најелементарније људске потребе – за додиром другог, а тиме у ширем смислу и контактом с другим. Слика особе/говорне позиције/пацијентике која лежи у подруму на кревету чекајући да је нетко додирне, почетна је и завршна слика комада. На периферијама падајућег капиталистичког, мизогинистичког и расистичког друштва постоји могућност да никне друштво испуњено љубављу и брижношћу.

Тања Шљивар (Бања Лука, 1988)

Драматургију на Факултету драмских уметности у Београду дипломирала је 2011. као студенткиња генерације. Има и две мастер дипломе – из драматургије на ФДУ Београд (2013) и из Примењених позоришних студија на Универзитету „Justus Liebig“ у Гисену, Немачка (2017).

Одмах након дипломирања добила је награду „Борислав Михајловић Михиз“ за дотадашње укупно драмско стваралаштво, чиме је постала најмлађа добитница ове награде.

Њена прва драма *Пошто је пао пао* успешно је играна током неколико сезона (2012–2014) у београдском Атељеу 212, у режији Снежане Тришић.

Другом драмом *Гребање или Како се убила моја бака* у извођењу Босанског народног позоришта Зеница (2012) у режији Селме Спахић, освојила је бројне награде: „Слободан Селенић“ за најбољу дипломску драму на ФДУ, „Петар Кочић“ за најбољу драму на бањалучком Театар Фесту, награду „Миодраг Жалица“ на Фестивалу БиХ драме у Зеници. За њену трећу драму *Ми смо они на које су нас родитељи ујозоравали*, такође у извођењу БНП-а Зеница и у режији Мирјане Карановић (2016), добила је најзначајнију награду за драмско писање у Србији – Стеријину награду, као и награду „Миодраг Жалица“. Представа је гостовала на више од десет интернационалних фестивала.

Драма *Али траг ме је штиштио* сценски је читана на каталонском језику, на фестивалу Драматургија кризе у Барселони, а праизведена је у Народном позоришту Ужице у децембру 2018. у режији Бојана Ђорђева.

Драмом *Као и све слободне гјевојке* била је номинована за једну од најзначајнијих награда за развој новог драмског текста на немачком говорном подручју – Retzhofer Dramapreis. Драма је праизведена у Дојчес театру у Берлину, априла 2018, на немачком језику (режија Саломе Дастмали), а такође је награђена на

фестивалу МЕСС у Сарајеву, први пут додељеном МЕСС маркет наградом за копродукцију, те чека домаћу прву изведбу.

Режим љубави, последња је целовечерња драма коју је Тања Шљивар наручио Атеље 212, и која је у истом позоришту праизведена у априлу 2018. у режији Бојана Ђорђева.

Драме су јој преведене на више од десет језика и објављене у преко двадесет различитих позоришних и књижевних часописа, публикација, самосталних књига и антологија.

РЕДИТЕЉ

Режим исцјељења је застрашујућа комедија, коју смо сви, на овај или онај начин преживели у екстремном сценарију са светском пандемијом короне, али и коју изводимо у свакодневном суживоту и дијалогу с властитим телима која су наш „храм“, некада, чини се, и неисцрпни ресурс, некад љути непријатељ и издајница, а некад полудели тинејџер којег је тешко контролисати. Писан у слободној, асоцијативној форми *Режим исцјељења* трансформише се из лирског стенд-ап-а у хорор-вођену медитацију, у урнебесни СФ, који нам се на тренутке чини исувише, компромитујуће познат.

Бојан Ђорђевић (Београд, 1977)

Образован у пољу позоришта и теорије уметности на Факултету драмских уметности и Универзитету уметности у Београду као и у Амстердаму на ДасАртс. Осим у Београду, његови су радови приказивани у Берлину, Бриселу, Амстердаму, Њујорку, Шангају, Бечу, Цириху, Сеулу, Загребу, Риједи, Љубљани... Инсценирао је текстове Т. Шљивар, Г. Ферчеца, И. Сајко, Е. Гиберера, Е. Јелинек, Џ. Џојса, Ф. Кафке, као и три опере, укључујући и *Les enfants terribles* Ж. Коктоа/Ф. Гласа. Поред драмског позоришта инспирише га интердисциплинарна изведба заснована на тексту/језику и критичкој теорији. Члан је уредничког колектива и саоснивач платформе Теорија која Хода и ТкХ часописа за теорију извођачких уметности од 2001. до 2017.

О ПРЕДСТАВИ

Можемо рећи и како сви ликови који пролазе изведбом *Режима исцјељења* творе и један лик, један глас, једно тијело, једну „судбину“, једно стање човјека. Тим својим драматуршким проседеом напуштања чврстог идентитета лика, Тања Шљивар излази из зоне сигурности и комфора, напиње границе и драматуршког и гледатељског хоризонта очекивања. Помичући границе форме и садржаја, времена и простора (драмског) текста, ликова и себе саме као драмског писца, Тања Шљивар не мијења појам границе и очекивања ради евентуалног ларпурлартистичког ауторског уживања, већ да би се тим заједничким чином несигурности и nelaгоде (због помањкања познатих граница) дошло до неког разумијевања стања времена и човјека.

На крају, изведбена ситуација свијета који долази своје крају, као и наш свијет, наша предапокалиптична, касно-глобално-капиталистичка реалност коју представља и с којом је у дијалогу, није ипак лишена и једног свог одбрамбеног бедема, који се, осјећамо, гради кроз непрестане дотоке хумора у ткиву Тањина текста. Жанровски, неке врсте црног хумора. Дијалог који Тања Шљивар води са свијетом интроспекција је без уступака и сакривања, и чини *Режим исцјељења* текстом који нас се изнимно тиче!

Весна Ђикановић (Из програмске књижице представе)

КРИТИКА

ПРЕДСТАВА ИЗНИМНЕ ЕНЕРГИЈЕ И КАТАРЗЕ КОЈА СЕ НЕ СМИЈЕ ПРОПУСТИТИ

Представа *Режим исцјељења*, најновија праизведба на коморној сцени Хрватског народног казалишта у Вараждину дјело је за чију нам је свеобухватнију анализу и перцепцију требао одмак. Превише је животна, иако због тога не губи на умјетничкој вриједности, дапаче, мало је ауторско, редатељско и глумачко ремекдјело имајући у виду тематику у коју смо и сви ми и даље уроњени.

Застрашујућа сатира живота у коју смо недавно били инволвирани као човјечанство и појединци, када су нас присилили да помислимо да смо препуни вируса, болесни... те да сваки контакт, додир, интеракција, сусрет, може бити погубан за нас, наше ближње и цијели свијет, данас, у свима нама изазива невјерицу. Питамо се како је то уопће било могуће. Свјесни смо и колико се, у пандемијском времену, када је живот на тренутак стао, и сам свијет промијенио, а промијенили смо се и сами.

У потпуности смо другачији и нисмо и никад нећемо више бити исти, јер ако су у извањскоме свијету могли стати ратови који, како каже и редатељ Бојан Ђорђевић, никад не престају, зар нас онда ишта више може уистину зачудити кад је ријеч о манипулацији и нама самима? Ауторицу Тању Шљивар фасцинирала је та каотична ситуација у којој превладава немоћ и човјекова жудња за здрављем, исцјељењем – емоционалним, духовним, љубавним, тјелесним... те се и ми више не сналазимо па ни конзултирајући и сусрећући нутриционисте, гуруре, особне тренере, астрологе, предсказиваче будућности, свећенике, духовне вође... Свјесни да након пандемијског времена све губи смисао и да смо препуштени властитом здравом разуму.

Из дана у дан овисно о ступњу освијештености о тренутку, наше је пуко преживљавање изманипулирано на безброј начина наметнутим нам „трендовима“ било да је ријеч о здравој прехрани, тјелесној активности, односима с другима и са самим собом. У рашомону опречних информација, религија, идеологија, на-

дрилијечништва, психоаналитичара, исцјелитеља, гатара и магова све некако губи смисао и нит водиљу. Јадно је и биједно, али ако се успијеш насмијати самоме себи и надасве комично.

Управо то у свому је комаду *Режим исцјељења* сјајно искаркирала Тања Шљивар те исплела урнебесну комедију пуну апокалиптичних слика за које смо до прије неколико година мислили да су немогуће. Но из перспективе постпандемијског доба апокалипса се догађа цијело вријеме и само је питање препознавања и сналажења у томе – истиче редатељ Ђорђевић.

У представи изњедреној у varaждинском ХНК сјајно глуме Бети Лучић, Хана Хегедушић, Хелена Минић Матанић, Марко Циндрић и Карло Мркша, док сценографију потписује Синиша Илић, костимографкиња је Ана Микулић, складатељица Марија Балубџић, а аутор најавног видеа Миран Браутовић.

Представа има изврсну енергију и премда је на тренутке тешка за публику, која ће у појединим дијеловима моћи препознати себе и од срца се насмијати, долазак у казалиште представљаће катарзу и обогаћење које се не смије пропустити.

Марија Барић (*h1a.com*, 19. децембар 2023)

РАСУТО ТКИВО ТОКСИЧНЕ ЗБИЉЕ

Огуљена наранча вакумирана у пластици, пластиком омотан број природословног часописа са знаковитом илустрацијом која ледену санту показује као одбачену пластичну врећицу, чување аеродромских распореда летења празних авиона тијekom пандемијског затварања... Набрајати парадоксе свијета јучер и данас, и сасвим сигурно сутра, чак и не оне који се изравно тичу глобалних или локалних сукоба који само што нису постали глобални, може се унедоглед. Забавно је, али само понекад, или док се човјек не погледа у зрцало. Под увјетом да га још има, јер чему зрцало кад сваки мобител има камеру за селфи.

Неке од тих парадокса, и оне страшне, али и оне толико страшне да су забавни, у расуто је постдрамско ткиво наслова *Режим исцјељења* уписала босанскохерцеговачка и србијанска драматичарка Тања Шљивар, а под истим је насловом текст премијерно одигран

у режији Београђанина Бојана Ђорђева у Хрватском народном казалишту у Вараждину. Сасвим погођено, средином адвента, када се радост очитује углавном у (пре)задовољавању тјелесних апетита и жудњи. На и иначе угодној и занимљивој, а сад и нетом обновљеној коморној сцени „Рогоз“ тог „петог“ ХНК-а, несводива драма у којој се ликови појављују и нестају пратећи мисао и потрагу за смислом протагонистиче морала је добити конкретнију форму. И управо је та подрумска позорница, налик на мини-арену која са спуштеним стропом и мноштвом улаза намеће интиму и суигру, точно изабрано призориште, чак и да не одговара самом почетку текста: „Лежим на кревету у подруму некадашњег кафића.“

Интимно путовање тијела и душе млађе жене кроз лабиринт токсичности није само исповијед, иако јест ако се схвати да су сви остали ликови пројекције приповједачице саме или њезина поимања околине. Наравно, ништа без баке која заговара здрав живот, али ту је магични мачо-исцјелитељ, схизофрена заговорница конзумеризма и сулуди негатор невидљивих руку тржишта које најприје нуди нездравно обиље, а онда и палету третмана посљедица. Неименована пацијентка Тање Шљивар Алиса је с оне стране огледала, али та страна је, као и заправо код Керола, наша: ми смо такођер (чак и бака, жалост!) у њој.

Драматуршки сложена по принципу идеалног путовања у којем гротескне визије јесу дио исцјелитељског процеса, који опет нужно отвара очи за збиљу како би донекле помогао док замућује поглед како би режим (било који!) опстао, представа у разигра-

вању мора збиље слиједи логику изворника. У жељи да буде и довољно илустративна, понекад губи дах у дигресијама, али га враћа брзином промјене фокуса, што омогућава сам изведбени простор. Недвојбена је то заслуга редатеља с једне, али и сценографа Синише Илића с друге стране, чија је свијест о драматургији простора већ позната не само из сурадње с Ђорђевоу, на примјер, Загребачком казалишту младих. Његов пословични минимализам овдје се надопуњавао с циљано разбарушеним костимима, али и тешком шминком, Ане Микулић.

Од извођача се истодобно тражила готово филмска брзина, али и посвећеност свакој од епизода. Издвојена је Хана Хегедушић у проводној улози, готово без тренутка предаха, но нитко од партнерица и партнера није се притом штедио: Карлу Мркши не треба много да игра живахног али смртно болесног, Хелена Минић Матанић утјеловљење је дигиталне пророчице, а Марко Циндрић посљедњег носитеља те(к)стостеронског потенцијала, док Бети Лучић годи рола строге пророчице континуитета. Сви заједно одјек су оних Шекспирових вјештица и њихове у међувремену остварене клетве: „Ружно је лијепо, а лијепо је ружно; лебдимо кроз маглу и уздушје кужно.“

Игор Ружић (*matica.hr* – *Vijenac* 779, 18. јануар 2024)

WRITER

TANJA ŠLJIVAR (BANJA LUKA, 1988)

She graduated Dramaturgy from the Faculty of Dramatic Arts in Belgrade in 2011 as a valedictorian. She holds two master's degrees, one in Dramaturgy from the Faculty of Dramatic Arts in Belgrade (2013) and another in Applied Theatre Studies from the "Justus Liebig" University in Giessen, Germany (2017).

Immediately after graduating, she was awarded the "Borislav Mihajlović Mihiz" award for her overall dramatic work up to that point, becoming the youngest recipient of this award. Her first play, *How Much for the Pâté*, was successfully staged for several seasons (2012–2014) at the Atelje 212 in Belgrade, directed by Snežana Trišić.

Her second play, *Scratching or How My Grandma Killed Herself*, performed at the Bosnian National Theatre in Zenica (2012) and directed by Selma Spahić, won numerous awards: the "Slobodan Selenić" award for the best graduate play at the Faculty of Dramatic Arts, the "Petar Kočić" award for the best play at the Banja Luka Theatre Festival, and the "Miodrag Žalica" award at the Bosnia and Herzegovina Drama Festival in Zenica. For her third play, *We Are the Ones Our Parents Warned Us About*, also performed at the Bosnian National Theatre in Zenica and directed by Mirjana Karanović (2016), she received the most significant award for playwriting in Serbia - the Sterija Award at the Sterija Theatre Festival, as well as the "Miodrag Žalica" award. The play has been featured at more than ten international festivals.

Her play *But the City Protected Me* was staged in Catalonia at the Crisis Dramaturgy Festival in Barcelona and premiered at the National Theatre in Užice in December 2018, directed by Bojan Đorđev.

The play *Like All Free Girls* was nominated for one of the most significant awards for the development of new dramatic texts in the German-speaking area – the Retzhofer Dramapreis. The play premiered at the Deutsches Theater in Berlin in April 2018, in German (directed by Salome Dastmali), and also received an award at the MESS Festival in Sarajevo, being the first recipient of the MESS Market award for co-production, awaiting its first domestic performance.

Love Regime is her latest full-length play commissioned by Atelje 212 and premiered at the same theater in April 2018, directed by Bojan Đorđev.

Her plays have been translated into more than ten languages and published in over twenty different theater and literary magazines, publications, standalone books, and anthologies.

DIRECTOR

BOJAN ĐORĐEV (BELGRADE, 1977)

Educated in the field of theater and art theory at the Faculty of Dramatic Arts and the University of Arts in Belgrade, as well as at DasArts in Amsterdam. In addition to Belgrade, his works have been shown in Berlin, Brussels, Amsterdam, New York, Shanghai, Vienna, Zurich, Seoul, Zagreb, Rijeka, Ljubljana... He has staged texts by T. Šljivar, G. Ferčec, I. Sajko, E. Giebler, E. Jelinek, J. Joyce, and F. Kafka, as well as three operas, including *Les Enfants Terribles* by J. Cocteau/F. Glass. In addition to drama theater, he is inspired by interdisciplinary performances based on text/language and critical theory. He is a member of the editorial board and co-founder of the Theory That Walks and TkH journal for performing arts theory from 2001 to 2017.

REVIEWS

THE PERFORMANCE OF EXCEPTIONAL ENERGY AND CATHARSIS YOU MUST NOT MISS

Healing Regime is the latest production on the chamber stage of the Croatian National Theater in Varaždin, is a work that requires a more comprehensive analysis and perception from us. It is too lifelike, although it does not lose its artistic value because of that; on the contrary, it is a little masterpiece in terms of writing, directing, and acting, considering the theme in which we all are still immersed.

The intimidating satire of life in which we were recently involved as humanity and individuals when we were made to believe that we were full of viruses, sick... and that every contact, touch, interaction, encounter could be fatal for us, our loved ones, and the whole world, today, in all of us,

provokes disbelief. We wonder how that was even possible. We are aware of how, in pandemic times, when life momentarily stopped and the world itself changed, we changed too.

We are completely different, and we will never be the same again, because if wars could stop in the extraneous world, as director Bojan Đorđev says, wars that never cease, then can anything truly surprise us when it comes to manipulation and ourselves? The chaotic situation fascinated author Tanja Šljivar, where helplessness and the human longing for health, healing – emotional, spiritual, romantic, physical... prevail, and we no longer find our way, even consulting and meeting nutritionists, gurus, personal trainers, astrologers, future predictors, priests, spiritual leaders... Aware that after the pandemic era, everything has lost its meaning, and we are left to our sanity.

Day by day, depending on the level of awareness of the moment, our mere survival is manipulated in countless ways by imposed “trends,” whether it is about healthy eating, physical activity, relationships with others, and ourselves. In the Rashomon of conflicting information, religion, ideologies, quackery, psychoanalysts, healers, fortune tellers, and magicians, everything somehow loses meaning and a guiding thread. It is sad and pitiful, but if you manage to laugh at yourself and above all, comically.

That is exactly what Tanja Šljivar brilliantly caricatured in her play *Healing Regime* and weaved a hilarious comedy full of apocalyptic images that we thought were impossible just a few years ago. But from the perspective of the post-pandemic era, the apocalypse is happening all the time, and it is just a matter of recognition and adaptation to it – emphasizes director Đorđev.

In the performance at the Croatian National Theater in Varaždi, Beti Lučić, Hana Hegedušić, Helena Minić Matanić, Marko Cindrić, and Karlo Mrkša brilliantly act, while the set designer is Siniša Ilić, costume designer is Ana Mikulić, composer Marija Balubdžić, and the author of the introductory video is Miran Brautović.

The performance has excellent energy, and although it is sometimes heavy for the audience, who will be able to recognize themselves and laugh heartily at some points, going to the theater will be a catharsis and enrichment that must not be missed.

Marija Barić (*hia.com*, 19th December 2023)

SCATTERED TISSUE OF TOXIC HERBS

A peeled orange vacuum-packed in plastic, a number of a natural science magazine wrapped in plastic with a significant illustration depicting an abandoned plastic bag as an ice floe, keeping airport flight schedules of empty planes during the pandemic lockdown... Enumerating the paradoxes of the world yesterday and today, and certainly tomorrow, even those that do not directly relate to global or local conflicts that are on the verge of becoming global can go on indefinitely. It is amusing, but only sometimes, or until one looks in the mirror. Provided there is still one, because what is the use of a mirror when every mobile phone has a selfie camera?

Some of these paradoxes, both terrible and so funny, are scattered in the post-dramatic tissue of *Healing Regime* inscribed by Bosnian-Herzegovinian and Serbian playwright Tanja Šljivar, and under the same title, the text was directed by Bojan Đorđev, a Belgrade-born director in the Croatian National Theater in Varaždin. Quite aptly, in the middle of Advent, when joy mainly manifests in (over)satisfying bodily appetites and desires. On the otherwise pleasant and interesting, and now even internet-renewed chamber stage "Rogoz" of that "fifth" CNT, the indivisible drama in which characters appear and disappear following the protagonist's thought and search for meaning had to take on a more concrete form. And precisely that basement stage, resembling a mini-arena with a lowered truss and numerous entrances imposing intimacy and interaction, is the chosen setting, even if it does not correspond directly to the beginning of the text: "I lie on the bed in the basement of a former café."

The intimate journey of the body and soul of a young woman through the labyrinth of toxicity is not just a confession, although it is understood that all other characters are projections of the narrator herself or her perceptions of the environment. Of course, nothing without the grandmother advocating a healthy life, but there is also the magical healer macho, the schizophrenic advocate of consumerism, and the crazy denier of invisible market hands that first offer unhealthy abundance and then a palette of consequence treatments. The unnamed patient of Tanja Šljivar, Alice, is on the other side of the mirror, but that side is, like Carroll's, ours: we are also (even grandma, unfortunately!) in it.

Dramatically complex according to the principle of an ideal journey in which grotesque visions are part of the healing process, which in turn necessarily opens eyes to reality to somewhat help while obscuring the view to keep the regime (any!) surviving, the performance in its playing out must follow the logic of the original. In the desire to be sufficiently illustrative, it sometimes loses breath in digressions, but it is brought back by the speed of focus change, which allows for the performance space itself. It is undoubtedly the merit of the director on one hand, but also the set designer Siniša Ilić on the other, whose awareness of the dramaturgy of space is already known not only from cooperation with Đorđev in, for example, the Zagreb Youth Theater. His proverbial minimalism here was complemented by deliberately disheveled costumes, but also heavy makeup, by Ana Mikulić.

The performers were simultaneously required almost cinematic speed, but also dedication to each of the episodes. Hannah Hegedušić stood out in the leading role, almost without a moment's pause, but none of the partners were spared: Karlo Mrkša does not need much to play lively but mortally ill, Helena Minić Matanić is the embodiment of the digital prophetess, and Marko Cindrić the last bearer of that testosterone potential, while Beti Lučić fits the role of a stern prophetess of continuity. Together, they echo those Shakespearean witches and their meanwhile realized curses: "Fair is foul, and foul is fair; Hover through the fog and filthy air."

Igor Ružić (*matica.hr* – *Vijenac* 779, 18th January 2024)

ПРЕМА РОМАНУ СЛОБОДАНА СЕЛЕНИЋА

ОЧЕВИ И ОЦИ

НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ БЕОГРАД

СУБОТА, 1. ЈУН И НЕДЕЉА, 2. ЈУН

BASED ON THE EPONYMOUS NOVEL BY SLOBODAN SELENIĆ

FATHERS AND FOREFATHERS

NATIONAL THEATRE IN BELGRADE

SATURDAY, 1ST JUNE AND SUNDAY, 2ND JUNE

Режија: ВЕЉКО МИЋУНОВИЋ
Драматизација: КАТА ЂАРМАТИ
Сценографија: ЗОРАНА ПЕТРОВ
Костимографија: МАРИЈА МАРКОВИЋ МИЛОЈЕВ
Композиторка: НЕВЕНА ГЛУШИЦА
Сценски говор: ДР ЉИЉАНА МРКИЋ ПОПОВИЋ
Асистенткиња сценографа: ЈАСНА САРАМАНДИЋ
Асистенткиња костимографкиње: ЕНА КРОТИЋ

Directon: VELJKO MIĆUNOVIĆ
Dramaturge: KATA GYARMATI
Set design: ZORANA PETROV
Costume design: MARIJA MARKOVIĆ MILOJEV
Composer: NEVENA GLUŠICA
Stage speech: LJILJANA MRKIĆ POPOVIĆ, Ph.D.
Set design assistant: JASNA SARAMANDIĆ
Costume design assistant: ENA KROTIĆ

Улоге

Cast

Милутин Медаковић: МИЛОШ ЂОРЂЕВИЋ
Стеван Медаковић: НИКОЛА РАКОЧЕВИЋ
Михајло Медаковић: АЛЕКСАНДАР ВУЧКОВИЋ
Елизабета Медаковић: ВАЊА ЕЈДУС
Рахела Блејк: ВАЊА МИЛАЧИЋ
Нанка: СЕНА ЂОРОВИЋ
Јелена: ИВА МИЛАНОВИЋ
Видосав Прокић: НИКОЛА РИСТАНОВСКИ

Milutin Medaković: MILOŠ ĐORĐEVIĆ
Stevan Medaković: NIKOLA RAKOČEVIĆ
Mihajlo Medaković: ALEKSANDAR VUČKOVIĆ
Elizabeth Medaković: VANJA EJDUS
Rahela Blake: VANJA MILAČIĆ
Nanka: SENA ĐOROVIĆ
Jelena: IVA MILANOVIĆ
Vidosav Prokić: NIKOLA RISTANOVSKI

Представа траје 1 сат и 35 минута.

The play is 1 hour and 35 minutes long.

ПИСАЦ

Очеви и оци

Селенићев роман *Очеви и оци* доводи на виши умјетнички ниво пишева настојања очитована у његова два претходна дјела *Пријатељи* и *Писмо/глава*. Ријеч је о напору да се кроз полифонију гласова учесника сваке појединачне приче конституише слика стварности детерминисана радикалним историјско-културолошким резом који је настао 1945. године у Београду, Србији и Југославији. Вриједност *Очева и оца*, у том смислу, оновремена критика јасно је препознала, тек пошто је дјело поставила у контекст Селенићевог дотадашњег цјелокупног опуса: „Нови Селенићев роман богатије зрачи и потпуније испољава изнијансирану вишеструкост својих значења ако га меримо укупношћу и целовитошћу пишевог прозног света“ (Шоп 1985: 20). Тако су стизале и похвале за роман као Селенићево до тада најуспјелије дјело: „Слободан Селенић је, ето, дошао до свог четвртог и сигурно најсложенијег, најизражајнијег и најкомплекснијег романа, *Очеви и оци*“ (Марковић 1985: 12).

Владан Бајчета (*Књижевности с њредумишљајем*)

Слободан Селенић (Пакрац, 1933–1995)

Писао је позоришну критику и био редовни професор Факултета драмских уметности у Београду. Написао је романе: *Мемоари Пере Бојаља* (1968, Октобарска награда Града Београда за књижевност), *Пријатељи* (1980, НИН-ова награда, Награда Библиотеке СР Србије за најчитанију књигу 1981), *Писмо/глава* (1982), *Очеви и оци* (1985), *Тимор морџис* (1989, Награда југословенске критике „Меша Селимовић“), *Убиство с њредумишљајем* (1993, Награда Библиотеке Србије за најчитанију књигу 1994. и 1995).

На основу романа *Убиство с њредумишљајем*, написао је сценарио за истоимени филм у режији Горчина Стојановића, 1995. Постхумно су објављени роман *Малајско лудило* (2003) и позоришне критике, објављиване од 1956. до 1978. под називом *Драмско доба* (2005, приредио Феликс Пашић).

Написао је три драме: *Косанчићев венац* (праизведба у марту 1982. у Атељеу 212), *Ружење народа у два дела* (праизведба у децембру 1987. у Југословенском драмском позоришту, Стеријина награда за најбољи текст 1988), *Кнез Павле* (праизведба у мају 1991. у Југословенском драмском позоришту).

У области драмске теорије и критике објавио је следеће књиге: *Анђаман у драмској форми* (1965. и 2003), *Драмски њравици XX века* (1971. и 2002), антологије *Авангардна драма* (1964), и *Анџологија савремене српске драме* (1977).

Књиге разговора и политичких есеја *Искорак у стварности* објављене су 1995. и 2003. Слободан Селенић је умро 1995. у Београду.

РЕДИТЕЉ

Наши очеви и оци – наше наслеђе духовно, интелектуално, идеолошко – оно са чим неминовно живимо до данас. Или смо присиљени да живимо. У немогућности отклона, зарад непрестаног ископавања и прекопавања историје, очеви и оци, обитавају око нас непрестано – подсећају, прогоне, надзиру и опомињу. Из крхотина сећања Стевана Медаковића гледају нас наше располућености, угрожене интимае, породични расколи и отуђивања. Указује се и на једно суштинско неразумевање различитости, па било оно на нивоу базичног по националности или по питању пуко идеолошког. Док се, уједно, испостављају очигледнима наши унутрашњи егзили, болне заробљености и осећање кривице које теглимо до дана данашњег.

ВЕЉКО МИЋУНОВИЋ (БАР, 1986)

Дипломирао је позоришну режију на Факултету драмских уметности у Београду, у класи професора Егона Савина.

Представе: *Радничка хроника*, *Демократија*, *Кафка Machine*, *Гардеробер*, *Самоубица*, *Несјоразум*, *Ревизор*, *Смрт ширтовачког џуџаника*, *Кичма*, *У лову на бубашвабе*, *Урнебесна трагедија*.

Режирао је у Народном позоришту у Београду, Београдском драмском позоришту, Југословенском драмском позоришту, Словенском народном гледалишчу у Марибору, Српском народном позоришту, Народном позоришту Суботица, Црногорском народном позоришту...

Представе које је режирао гостовале су и награђиване на више од тридесет фестивала код нас и у иностранству. Међу њима су: Стеријино позорје, Драма фестивал – Љубљана, MESS – Сарајево, Битеф, Град театар Будва, Југословенски позоришни фестивал – Ужице, Фестивал малих сцена – Ријека.

За представу *Радничка хроника* добитник је специјалне Стеријине награде за режију.

КРИТИКА

УСПЕШНО ПРИМЕЊЕНА КЛАСИКА

Када је објављен 1985. године, роман *Очеви и оци* Слободана Селенића заступао је радикалне идеје које су одражавале ново саморазумевање београдског интелектуалног круга. Селенић историју београдске грађанске породице посматра кроз историју српског народа а не југословенских народа. За њега је породица Медаковић жртва и фашизма и комунизма, чак више комунизма него фашизма, који није продукт класне борбе већ подела у српском друштву. Овакве идеје данас (про)левичарски оријентисани интелектуалци осуђују кривећи их за све наше недаће, али сматрамо да Селенићеве идеје о српском друштву и породици треба по-

сматрати у контексту у коме су настале. Слободан Селенић је био припадник генерације која је у младости страствено пригрлила револуционарне идеје, а касније се дубоко разочарала – сасвим је извесно како им се чинило да је просечни делатник СКЈ, у доба декаденције СФРЈ, више личио на Бору شناјдера него на Филипа Филиповића. На то се надовезују чињенице да је Југославија осамдесетих била у економској кризи, а међунационални односи у АП Косово и Метохија били су (и остали) јако затегнути. Није без значаја ни то што је осамдесетих наше друштво истовремено било под великим утицајем вредности које заступа англоамеричка масовна култура, а организовано по моделу самоуправног социјализма. На све ово треба додати и чињеницу да је осамдесетих у европским социјалистичким земљама криза била све дубља, а на Западу је неолиберализам ухватио залет. Дакле, осамдесетих година 20. века, када је настао роман *Очеви и оци*, ништа није ишло у прилог левичарским идејама.

Но, читава ова (пред)прича не би имала никаквог смисла да Слободан Селенић није, пре свега, један од наших најзначајнијих театролога, есејиста и изванредан писац романа. У својим театролошким радовима Слободан Селенић је промовисао европску авангардну драму код нас, писао је изванредне есеје о драмским писцима, његовим савременицима и доказао да је истински ангажман у драмској форми шири и већи од сваког идеолошког оквира. Романи Слободана Селенића имају изузетно суптилну наративну линију која вас нагони да сасвим утонете у свет и мисли његових ликова. Ако се свему наведеном дода и чињеница да се ове године обележава 90 година од рођења писца, било је сасвим логично да

Народно позориште стави на репертоар Велике сцене драматизацију Селенићевог романа *Очеви и оци*.

Драматизација Кате Ђармати следи идејно опредељење Селенића, а његову причу и идеје „пакује“ у савремену позоришну форму која отвара нов угао сагледавања романа. Она следи основну линију радње романа, али је даје у фрагментарној форми инсистирајући подједнако на значењу текста, звуку изговорених речи, на ритму реченице и снази геста. То је, позоришно гледано, био јако mudar избор, јер је драматизацију „одвукао“ од реализма (који је имплицитно садржан у структури романа, а који је на сцени често баналан) и „довео“ ју је у „поље“ сценског истраживања текста као звучне слике. На сцени слушамо песме, слушамо како звуче одређене речи и гласови српског језика, како се развија ритам говора, како се речи везују за гестове и како све то заједно чини портрет једне породице и њеног друштвеног миљеа.

Организација сценског простора (сценограф Зорана Петров), такође је нереалистичка и значењски подстицајна. Уместо грађанског стана, радња представе је пребачена у простор који у себи има нечег од амфитеатра који би се могао налазити у позоришту, на универзитету или у судници. На тај начин представа постаје суђење или боље рећи просуђивање ликова где су они сами себи тужиоци, оптужени, предавачи и глумци, а ми смо порота, то јест публика, која о свему доноси свој суд. Ово просуђивање за редитеља Вељка Мићуновића је веома интимно и лично. Њега не занима да истражи шта то комунисти желе, већ како звучи и како одјекује реченица *I wish you were dead* између оца, сина и мајке. Мићуновића не занима у чему је размимоилажење грађанске интелигенције, националног духа и младих револуционара, већ како тај однос звучи Енглескињи Елизабети која не разуме добро ни језик ни обичаје. Током читаве представе имамо утисак да радњу посматрамо из угла Елизабете Медаковић, која је отуђена од средине и језика и за коју су звучност и гест важни бар колико и значење самих речи. И у самом роману Елизабета повремено ступа у функцију наратора преко које Селенић даје критику међуратног београдског миљеа, али главна линија приче иде преко Стевана Медаковића у чијој судбини се укрштају сви токови приче. У представи је зачудност доминантан поступак те је стога било логично да нам Елизабетина

визура буде најближа. Поступак зачудности примењен у овој представи показао је редитељевој способности да прецизно употребава сценске знакове. Истовремено, Мићуновић није себе и свој концепт ставио у први план, већ је дозволио глумцима да покажу како они разумеју овај приступ. То је за последицу имало да сви глумци играју као хармоничан ансамбл, али да истовремено свако покаже свој глумачки стил.

У представи Елизабету Медаковић игра Вања Ејдус. Она зна како играти лик који публика истовремено треба емотивно да разуме и да критички увиђа ситуацију у којој се лик налази. Елизабета Вање Ејдус дубоко проживљава све што се дешава и њој и њеним ближњима задржавајући при томе сабраност и способност да разуме укупну ситуацију. Насупрот емотивне, али суздржане Елизабете Вање Ејдус, је лик Нанке коју игра Сена Ђоровић. Нанка је пожртвована али тврда патријархална жена. Њу води интуиција и српски патријархални принцип живљења. Она се свесно ставља у службу мушкараца и интуитивно не подноси Елизабету која се води другачијим принципима. Сена Ђоровић када игра Нанку, има сведене гестове, а силовитост њеног карактера очитује се кроз глас који је на сцени јачи од гласа Вање Ејдус. Рахела Блејк (Вања Милачић) је метафора „другог“, јер је и жена и Јеврејка па је према томе осуђена да буде жртва. Вања Милачић је избегла замку да игра паћеницу. Била је концентрисана и сведена указујући нам да су највеће жртве често невидљиве и заборављене. Насупрот женама су Милутин Медаковић (Милош Ђорђевић), који је једноставна старинска предратна (Први светски рат) добричина што у све улази срцем и Стеван Медаковић (Никола Ракочевић) који много

више разуме од оца, али губи сву животну енергију у интелектуалним расправама. Насупрот свих ових ликова које можемо назвати старом тј. предратном генерацијом, стоје млади револуционари Михајло Медаковић (Александар Вучковић) и Јелена (Ивана Милановић). Јелена Иване Милановић је женски Хаклбери Фин, а Михајло је бунтовник који покушава да пронађе своју аутентичност у грубом дистанцирању и од очевог и мајчиног наслеђа и у тој борби страда. Нажалост, ова два лика су у представи најмање упечатљива. Разлог за то пре свега треба тражити у самом Селенићу који је свесно одбио да се удуби у разлоге приступању комунистичком покрету најмлађег Медаковића. Пошто ни драматург, а ни редитељ нису хтели да иду преко Селенића, глумцу Александру Вучковићу није преостало ништа друго него да стално игра гнев и бес, што је за последицу имало да нам се чини како је његов лик мање комплексан од ликова других Медаковића. Сјајну епизоду дао је Никола Ристановски који је једноставно, уверљиво и дирљиво изговорио речи Видосава Прокића, несрећног оца и српског сељака који помаже Стевану Медаковићу да пронађе и сахрани тело свог сина јединца. Свим глумцима је у интерпретацији помогао костим (Марија Марковић Милојев) који је био функционалан, стилски усаглашен и јасно обележавао карактер и друштвену улогу сваког лика. За успех ове представе заслужна је и композиторка Невена Глушица која је дала музичку потпору звучности речи.

Публика ће радо гледати представу *Очеви и оци* зато што она има добру меру онога што су опште прихваћене естетске и друштвене вредности које са собом носи име Слободана Селенића и савремене

позоришне тенденције које доносе Ката Ђармати, Вељко Мићуновић, уметнички сарадници и глумачки ансамбл Народног позоришта. Позоришни значај ове представе огледа се и у томе што Слободана Селенића јако дуго нисмо имали прилике да видимо на нашим сценама, а класика се потврђује новим успешним сценским тумачењима.

Марина Миливојевић Мађарев
(Време, 26. април 2023)

Млади и мртви

Драматизација прослављеног романа Слободана Селенића, *Очеви и оци*, коју је сачинила Ката Ђармати успоставља јаснији континуитет између стварних, биолошких очева (Милутин и Стеван Медаковић) и духовних отаца, националног бића, око кога се преплиће Селенићева непревазиђена сага о београдској породици Медаковић. Страх и вечито неповерење у другачије и непознато, приказани кроз тужну судбину Енглескиње Елизабете (Вања Ејдус) наличје је те љубави према национу и патриотизма, који фокус мржње мења у складу са владајућом идеологијом. Стеван Медаковић, британски студент, професор права на београдском Универзитету, наратор је ове репетитивне овдашње судбине, која не показује тенденцију да застари. Отац Милутин Медаковић (Милош Ђорђевић) је монархиста, Стеван (Никола Ракочевић) грађански оријентисан, а његов и Елизабетин син, Михајло (Александар Вучковић) партизан, који гине на Сремском фронту у својим двадесетим годинама, невине су жртве мантре сопствене кућне домаћице Нанке (Сена Ђоровић), која испреда епске митове и предања, у циљу одржања чистоте националне свести и оданости идеји патриотизма... Елизабета, удата Медаковић, њена пријатељица, Рахела (Вања Милачић) и Михајло Медаковић, напола Енглец, „заслужено“ страдају, јер су се нашли на погрешном месту, у Србији, у погрешно време, пред Други светски рат.

У својеврсном парламенту, у степенастим клупама (сценографија Зорана Петров, костим Марија Марковић), Вељко Мићуновић режира ово суђење очевима и синовима, које задобија трагику атинског Ареопага, где се Оресту судило за

убиство мајке. Но, Стеван, који је главни замајак греха (јер се оженио странкињом) не бива ослобођен, као Орест, већ се његова кривица мултиплицира и, на неки начин, банализује, што је, очигледно је, једна од важнијих карактеристика крутог национализма и непросвећеног, патријархалног родитељства. Нико ту нема слуха за дух времена, који неумитно мења љубимце историје. Сви покушавају, по сваку цену, да задрже принципе, на којима су одгајани. Млади Михајло гине у жељи да буде оно што му не припада, револуционар, заведен левичарком Јеленом (Ива Милановић), постајући тако симбол грађанства, које у нас није било довољно укореењено, да би генерацијама напредовало, без исклизућа. А то је поље на коме је Селенић непревазиђен романескни и драмски хроничар.

Представа Народног позоришта није праизведба драматизације романа *Очеви и оци*, али је ново то да Мићуновићев редитељски захват из овог времена „хлади“ у емоцијама (епским приповедањем наратора, текстом из романа), да би допустио да сами догађаји, без драмске градације, успоставе раст трагедије, која се завршава погибијом Михајла, одласком Елизабете и онтолошким самоћом приповедача, Стевана. Континуитет ликова на сцени (за разлику од литературе), Мићуновић и Ђарматијева користе као драмску условност, која не допушта гледаоцу да изгуби из вида било чију судбину, јер је она део мозаика, чија сцена се комплетира на крају, када се појављује Видосав Прокић, сељак, који, тражећи свог погинулог сина, налази рифокосог Михајла и враћа га родитељима. Млади и мртви, вапај Видосављево је судбина народа, па и нације, која ће, у будућности, постајати све старија и тања, јер свој подмладак не успева да заштити, и представа постаје ритуал, молебан, уз помоћ оностраних ритмичких напева (Невена Глушица).

Драгана Бошковић
(*Вечерње новости*, 6. април 2023)

WRITER

SLOBODAN SELENIĆ (ПАКРАС, 1933)

He wrote theater criticism and was a regular professor at the Faculty of Dramatic Arts in Belgrade. He wrote the novels *The Memoirs of Pera Bogalj* (1968, October Award of the City of Belgrade for Literature), *The Friends* (1980, NIN Award, Award of the Library of SR Serbia for the most read book in 1981), *Heads/Tails* (1982), *Fathers and Forefathers* (1985), *Timor Mortis* (1989, Yugoslav Critics' Award "Meša Selimović"), *Premeditated Murder* (1993, Award of the Library of Serbia for the most read book in 1994 and 1995).

Based on the novel *Premeditated Murder*, he wrote the screenplay for the eponymous film directed by Gorčin Stojanović in 1995. Posthumously, the novel *Malay Madness* (2003) and theater criticisms, published from 1956 to 1978 under the title *Dramatic Era* (2005, edited by Feliks Pašić), were published.

He wrote three plays: *Kosanchich's Wreath* (premiere in March 1982 at Atelje 212), *Spitting the Nation in Two Acts* (premiere in December 1987 at the Yugoslav Drama Theatre, Sterija Award for the best text in 1988), *Prince Paul* (premiere in May 1991 at the Yugoslav Drama Theatre).

In the field of dramatic theory and criticism, he published the following books: *Engagement in Dramatic Form* (1965 and 2003), *Dramatic Trends of the 20th Century* (1971 and 2002), anthologies *Avant-Garde Drama* (1964), and *Anthology of Contemporary Serbian Drama* (1977).

Books of conversations and political essays *Step into Reality* were published in 1995 and 2003. Slobodan Selenić died in 1995 in Belgrade.

DIRECTOR

VELJKO MIĆUNOVIĆ (BAR, 1986)

Graduated theatre direction from the Faculty of Dramatic Arts in Belgrade in the class of Egon Savin.

Some of his plays include *Workmen's Chronicle*, *Democracy*, *Kafka Machine*, *The Dresser*, *The Suicide*, *A Misunderstanding*, *The Government Inspector*, *Death of a Salesman*, *Spine*, *Hunting Cockroaches*, *Hilarious Tragedy*, etc.

He directed plays in the National Theater in Belgrade, Belgrade Drama Theater, Yugoslav Drama Theater, Slovene National Theater in Maribor, Serbian National Theater in Novi Sad, National Theater in Subotica, Montenegrin National Theater in Podgorica, etc.

The plays he directed were performed and awarded at over thirty festivals in Serbia and abroad, including the Sterijino Pozorje Festival, Drama Festival in Ljubljana, International Theater Festival MESS in Sarajevo, Bitef Festival, Theatre City Budva, Yugoslav Theatre Festival in Užice, International Small Scene Theatre Festival in Rijeka.

For his direction of *Workmen's Chronicle*, he received a Special Sterija Festival Award for Direction.

REVIEWS

SUCCESSFULLY APPLIED CLASSIC

When it was published in 1985, the novel *Fathers and Forefathers* by Slobodan Selenić represented radical ideas that reflected a new self-understanding within the intellectual circle of Belgrade. Selenić viewed the history of a Belgrade bourgeois family through the lens of Serbian people rather than Yugoslav nations. For him, the Medaković family is a victim of both fascism and communism, even more so of communism than fascism, which he saw not as a product of class struggle but as divisions within Serbian society. Today, (pro) leftist-oriented intellectuals condemn such ideas, blaming them for all our woes. However, we believe that Selenić's ideas about Serbian society and family should be viewed in the context in which they arose.

Slobodan Selenić belonged to a generation that passionately embraced revolutionary ideas in their youth but later became deeply disillusioned. It's quite certain how it seemed to them that an average participant in the League of Communists of Yugoslavia, during the decadence of the SFRY, resembled Bora Šnajder more than Filip Filipović. This is compounded by the fact that in the 1980s, our society was simultaneously under the significant influence of values espoused by Anglo-American mass culture, organized along the lines of self-managed socialism. Additionally, in the 1980s, socialist countries in Europe were experiencing deepening crises, while neoliberalism was gaining momentum in the West. Therefore, in the 1980s, when the novel *Fathers and Forefathers* was written, nothing was conducive to leftist ideas.

However, this entire (pre)story would make no sense if Slobodan Selenić were not, above all, one of our most significant theater scholars, essayists, and extraordinary novelists. In his theatrical works, Slobodan Selenić promoted European avant-garde drama in our country, wrote exceptional essays about his contemporary playwrights, and proved that true engagement in dramatic form transcends any ideological framework. Selenić's novels have an exceptionally subtle narrative that immerses you completely in the world and thoughts of his characters. When we add to all this the fact that this year marks the 90th anniversary of the writer's birth, it was entirely logical for the National Theater to include a dramatization of Selenić's novel *Fathers and Forefathers* in its repertoire.

Kata Gyarmati's dramatization follows Selenić's ideological orientation, packaging his story and ideas in a contemporary theatrical form that offers a new perspective on the novel. It follows the basic plotline of the novel but presents it in a fragmented form, emphasizing the importance of the text, the sound of spoken words, the rhythm of sentences, and the power of gestures. This was a wise choice theatrically because it distances the dramatization from realism (implicitly contained in the novel's structure, often banal on stage) and brings it into the realm of textual stage exploration as a sound image. On stage, we hear songs, we hear how certain words and voices of the Serbian language sound, how the rhythm of speech develops, how words are tied to gestures, and how all this together forms a portrait of a family and its social milieu.

The organization of the stage space (set design by Zoran Petrov) is also unrealistic and semantically stimulating. Instead of a bourgeois apartment,

the setting of the play resembles an amphitheater that could be found in a theater, university, or courtroom. In this way, the play becomes a trial, or rather a judgment of the characters, where they are accusers, accused, lecturers, and actors, and we, the audience, are the jury. For director Veljko Mićunović, this judgment is very intimate and personal. He is not interested in exploring what the communists want, but rather how the sentence “I wish you were dead” resonates between father, son, and mother. Mićunović is not interested in the disagreements between the civil intelligentsia, national spirit, and young revolutionaries, but rather in how that relationship sounds to Elizabeth, an Englishwoman who does not understand the language or customs well. Throughout the play, we have the impression that we are observing the action from Elizabeth Medaković’s perspective, who is alienated from both the environment and the language, for whom the sound and gesture are as important as the meanings of the words themselves. Even in the novel, Elizabeth occasionally serves as a narrator through whom Selenić criticizes the interwar Belgrade milieu, but the main storyline goes through Stevan Medaković, whose fate intersects all strands of the story. In the play, the procedure of wonderment dominates, so it was logical that Elizabeth’s perspective would be closest to us. The procedure of wonderment applied in this performance showed the director’s ability to precisely use stage signs. At the same time, Mićunović did not put himself and his concept in the foreground but allowed the actors to show how they understood this approach. This resulted in all the actors playing as a harmonious ensemble, but at the same time, each showing their acting style.

In the play, Elizabeth Medaković is portrayed by Vanja Ejdus. She knows how to portray a character that the audience needs to emotionally understand while also critically analyzing the situation the character is in. This Elizabeth deeply experiences everything that happens, maintaining composure and the ability to understand the overall situation for herself and her loved ones. In contrast to the emotional yet restrained Elizabeth, Sena Đorović portrays Nanka. Nanka is sacrificial but firm, a patriarchal woman driven by intuition and Serbian patriarchal principles. She consciously serves men and intuitively dislikes Elizabeth, who follows different principles. When portraying Nanka, Sena Đorović has restrained gestures, and the forcefulness of her character is evident through a voice stronger than Elizabeth’s. Rahela Blake (Vanja Milačić) serves as a metaphor for the “other” as she is both a woman and a Jew, thus condemned to be a victim. Vanja Milačić avoids playing the victim. She remains focused and composed, indicating that the greatest sac-

rifices are often invisible and forgotten. Contrary to the women, there are Milutin Medaković (Miloš Đorđević), a simple pre-World War I gentleman who approaches everything with his heart, and Stevan Medaković (Nikola Rakočević), who understands much more than his father but loses all his life energy in intellectual debates. Standing opposite to all these characters, who can be considered the old or pre-war generation, are the young revolutionaries Mihajlo Medaković (Aleksandar Vučković) and Jelena (Ivana Milanović). Jelena, played by Ivana Milanović, is like a female Huckleberry Finn, while Mihajlo is a rebel trying to find his authenticity through rough distancing from his parents’ heritage, suffering in this struggle.

Unfortunately, these two characters are the least impressive in the play. The reason for this lies primarily in Selenić himself, who consciously refused to delve into the reasons for the youngest Medaković’s joining the communist movement. Since neither the playwright nor the director wanted to go beyond Selenić, actor Aleksandar Vučković was left with nothing but to constantly portray anger and rage, resulting in his character seeming less complex than the others. Nikola Ristanovski gave a brilliant performance, delivering Vidosav Prokić’s words simply, convincingly, and touchingly, portraying the unfortunate father and Serbian peasant who helps Stevan Medaković find and bury the body of his only son.

Costume designer Marija Marković Milojev aided all actors with functional, stylistically harmonized costumes that marked the character and social role of each. The success of this production is also credited to composer Nevena Glušica, who provided musical support to the eloquence of speech.

Audiences will enjoy the play *Fathers and Forefathers* because it strikes a good balance between the widely accepted aesthetic and social values associated with the name Slobodan Selenić and the contemporary theater tendencies brought by Kata Gyarmati, Veljko Mićunović, artistic collaborators, and the acting ensemble of the National Theater. The theatrical significance of this play is also reflected in the fact that we haven’t had the opportunity to see Slobodan Selenić on our stages for a long time, and classics are reaffirmed through new successful stage interpretations.

Marina Milivojević Mađarev
(*Vreme*, 26th April 2023)

ПРОГРАМ У ЧАСТ НАГРАЂЕНИХ

ВЕЧЕ ФИЛМСКЕ МУЗИКЕ

„БОЈЕ НОЋИ”

– ГЛУМЦИ ПЕВАЈУ ФИЛМСКЕ ХИТОВЕ

ПОНЕДЕЉАК, 3. ЈУН

PERFORMANCE IN HONOR OF THE AWARD WINNERS

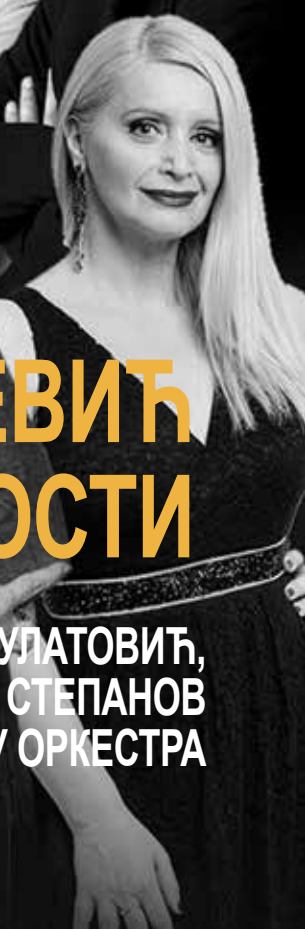
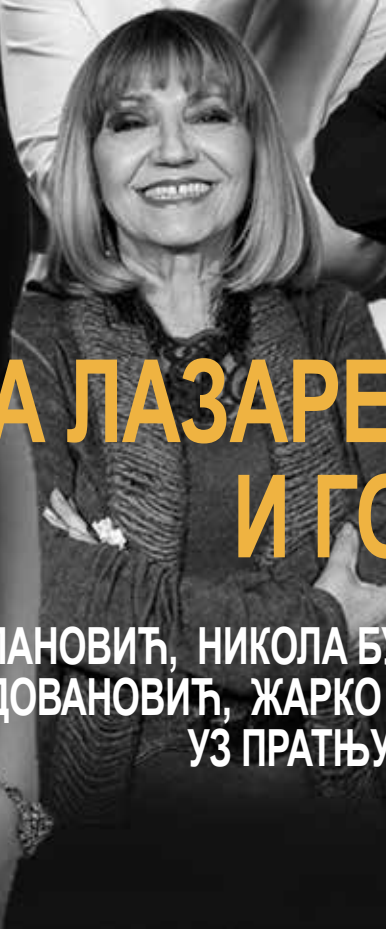
MOVIE MUSIC NIGHT

„COLORS OF THE NIGHT”

– ACTORS SING MOVIE HITS

MONDAY, 3RD JUNE

Boje Noći

МИНА ЛАЗАРЕВИЋ И ГОСТИ

ЉИЉАНА СТЈЕПАНОВИЋ, НИКОЛА БУЛАТОВИЋ,
НАТАША РАДОВАНОВИЋ, ЖАРКО СТЕПАНОВ
УЗ ПРАТЊУ ОРКЕСТРА

ЖИРИ

69. Стеријиног позорја

ДЕЈАН СРЕДОЈЕВИЋ (ПРЕДСЕДНК ЖИРИЈА)

Рођен је 1979. у Новом Саду. Дипломирао 2003. на Академији уметности Универзитета у Новом Саду, Одсек глума. Као најбољи дипломирани студент добио је Награду „Предраг Пеђа Томановић“. На Филозофском факултету Универзитета у Новом Саду магистрирао је 2007. радом у области акцентологије и докторирао 2011, одбравивши тезу експериментално-фонетског испитивања акцената и интонације. Запослен је као редовни професор на Филозофском факултету, где предаје Дикцију, Фонетику и ортоепију и друге предмете који се тичу прозодије и интонације. На Академији уметности студентима Глуме предаје Дикцију с основама српског језика.

Аутор је двадесет седам научних радова из фонетике и фонологије стандардног српског језика, експериментално-фонетских испитивања акцента и интонације, нормативне акцентологије и дикције. Коаутор је монографије *Фонетика и фонологија: орфографска и орфографска норма стандардног српског језика* (2012) и аутор двеју монографија: *Фонетско-фонолошки опис акцената у стандардном српском језику – од специфичног ка општем* (2017) и *Дикција. О тласу, тласовима, акценату и прозодији у српском језику* (2022). Држао је обуку из дикције телевизијским водитељима и презентерима. Као сарадник на сценском говору и лектор учествовао у припреми 75 представа професионалних позоришта широм Србије (обрада текстова стандардног српског језика, дијалекатских текстова, драма у стиху).

Двоструки је добитник Стеријине награде за сценски говор (2019. и 2022). На 16. Међународном фестивалу позоришта „Златна вила“ у Приједору добио је Специјално признање за сценски говор.

МАРТА БЕРЕШ

Рођена је у Новом Саду 1984. Дипломирала је 2008. на Академији уметности у Новом Саду – Одсек глума на мађарском језику у класи Ђерђа Херњака. Од 2006. до 2018. била је чланица Позоришта „Деже Костолањи“ (Kosztolányi Dezső) у Суботици. Од 2018. до 2022. радила је као слободна уметница. Од 2022. чланица је СНП-а у Новом Саду. До сада је играла у више од 50 представа.

Важније представе: *Молијер* (2006, НП Суботица), *Урби еџ Орби* (2006, Позориште „Деже Костолањи“ Суботица), *Четврти сестра* (2006, НП Суботица), *Ошело* (2009, Vigszinhaz Будимпешта), *One girl show* (2011), *Passport 1,3* (2012), *Човекова комедија* (2013), *Руже* (2013), *Тишина* (2014), *Лилиом* (2015), *Облаку њанијалонама* (2017), *The End* (2018) – све у Позоришту „Деже Костолањи“ Суботица, *Хасанајиница* (2018, Новосадско позориште), *Ана Карењина* (2019, Новосадско позориште), *Дабога ње мајка родила* (2020, Атеље 212, Београд), *Fahrenheit 451* (2022, Позориште „Радности“ Будимпешта), *Била једном једна земља* (2023, Српско народно позориште), *Скујљачи ђерђа* (2023, Српско народно позориште).

Награде: Најбоља млада глумица, Фестивал Кишварда (*Танјо Молијер*) 2007, Најбоља млада глумица, Фестивал професионалних позоришта Војводине (*Урби еџ Орби*) 2008, Најбоља млада глумица, Стеријино позорје (*Урби еџ Орби*) 2008, Патакијев прстен (*One girl show*) 2011, Најбоља глумица/награда за иновативност, Фестивал монодраме и пантомиме Земун (*One girl show*), Најбоља глумица, Бефемон, Бечej (*One girl show*) 2021, Награда „Бодрогвари Ференц“, град Суботица 2013, Награда Прима Јуниор, Будимпешта 2014, Стеријина награда за најбољу глумицу

мицу, Стеријино позорје (*Хасанаџиница*) 2019, Најбоља глумица, Фестивал професионалних позоришта Војводине (*Хасанаџиница*) 2019, Специјална награда, позоришни фестивал Theater, Сегедин (*Хасанаџиница* и *Облак у њанџалонама*), Најбољи глумац у години 2020/21. на мађарском говорном подручју, Удружење мађарских критичара (*Ана Карењина*), Најбоља глумица, Фестивал Кишварда (*Ана Карењина*) 2020, Најбоља глумица, Борини дани Врање (*Ана Карењина*) 2021, Grand Prix, Буцини дани Александровац (*Ујошреба човека*) 2021, One girl show, Специјална награда, Будимпешта 2023, Grand Prix, Буцини дани Александровац (*Ана Карењина*) 2023.

ИРЕНА ПОПОВИЋ

Композиторка. Рођена је 1974. Завршила Факултет музичке уметности у Београду, Одсек композиција у класи Зорана Ерића и Срђана Хофмана, а затим наставила усавршавање на магистарским студијама у Салцбургу на Универзитету Моцартеум на катедри за композицију и оркестрацију у класи Р. Фебела. У оквиру њеног опуса значајно место заузима музика за позориште и филм.

Музика Ирене Поповић награђивана је широм земље и света: добитница је три Стеријине награде и то за представе *Кошћана* (2014) и *Родољубци* (2016), обе у режији Андраша Урбана, док су на Стеријином позорију 2019. награђене све три музике које су се те године нашле у конкуренцији (*Хасанаџиница* и *М.И.Р.А.*, у режији Андраша Урбана и *Каролина Нојбер* у режији Кокана Младеновића).

Осим Стеријиних награда издвајамо и две награде на Међународном фестивалу малих сцена у Риједи, три награде на Фестивалу професионалних позоришта Војводине, награду за најбољу музику на Сусретима позоришта/казалишта у БиХ/Брчко дистрикт, специјалну награду за музику на позоришном

фестивалу Дани комедије у Јагодини, специјалну награду за музику на Југословенском позоришном фестивалу у Ужицу, две награде за најбољу позоришну музику на Позоришним/казалишним играма у БиХ/Јајце, награду за најбољу музику на позоришном фестивалу БиХ драме у Зеници, награду за најбољу музику у Шапцу на позоришном фестивалу Позоришно пролеће, награду за најбољу музику на филмском фестивалу у Анталији, специјалну награду за најбољу музику на позоришном фестивалу Театар фест у Бања Луци, награду за најбољу музику на позоришном фестивалу у Нишу...

У Народном позоришту Београд режирала је и компоновала оперу *Деца* по тексту Милене Марковић за коју је награђена Наградом града Београда „Деспот Стефан Лазаревић“ (2023).

Композиције Ирене Поповић изводе се на многобројним фестивалима, а њена дела су на репертоару еминентних уметника и камерних ансамбала. Најизвођеније композиције: *Сломљена ојера срца мој* за гудачки оркестар, *Моцарџи*, *лусџер*, *лусџик или десет комада с њевањем налик ојери* за солисте, рок бенд, дечји хор и камерни ансамбл, *Тишина и нишџа* за шаптача и клавира, *Little NOIZ* за гудачки квартет, *Уверџира Ајниџајнови снови / музика за замишљене ојерске сцене* за симфонијски оркестар, *Змијски цар који је њојео слона* за симфонијски оркестар...

Основала је уметничку групу *Прерађивачка индустрија музичкој материјала* и вокално уметничко друштво жена у експанзији *Oh, meine liebe Constanze* које обједињује разнолике видове уметничког изражавања.

Живи у Београду, а сања море...

ДУШАН ЉУШТИНА

Рођен 1948. у Глибодолу (Хрватска). Стекао је докторат на Економском факултету у Осиеку с темом о примени маркетиншких концепата у позоришној уметности, дипломирао на Управном студију Правног факултета у Загребу те апсолвирао на Шумарском факултету у Загребу. Аутор је научних радова о маркетингу у позоришним активностима и примени иновација у управљању.

Професионалну каријеру започео је 1974. Међународном клубу студентског пријатељства као уредник културног програма, а од 1975. до 1982. радио је у Центру за културне активности где је био руководилац реализације програма, посебно посвећен адаптацији и отварању музичко-сценских центара „Кулушић“ и „Лапидариј“ те оживљавању слободних и алтернативних позоришних група, пројеката и плесних ансамбала („Поздравџи“, „Хистриони“, „Актер“, „Zagreb Theatar Company“, „Загребачки плесни ансамбл“, „Студио за савремени плес“ и „Коморни ансамбл слободног плеса“). Био је и менаџер трупе „Zagreb theatar company“ на великој америчкој турнеји представе *Ослобођење Скопје* Душана Јовановића у режији Љубише Ристића.

Од 1982. до 2018. водио је Сатиричко казалиште „Јазавац“, касније преименовано у „Керемпук“, остварујући значајне успехе у позоришту.

Обављао је и важне градске дужности у Загребу, као директор Културног сектора за Универзијаду '87, заменик начелника Градског уреда за образовање, културу и спорт, члан градског већа града Загреба за образовање, културу и спорт.

Активан је и у друштвено одговорним улогама, па је тако био председник Заједнице културно-умјетничких друштава Града Загреба и Загребачке регије; члан Програмског већа Хрватске радио телевизије; председник Управног вијећа Галерије Кловићеви двори; члан Повјеренства за споменике, спомен плоче и сличне предмете

Града Загреба и члан Повјеренства за одабир програма/пројеката из подручја промицања људских права; водитељ радне групе при Одбору за јавна признања Скупштине Града Загреба за доделу Награде Града Загреба у категорији музика, позориште и филм. Био је и члан Надзорног одбора Загреб филма; члан Надзорног одбора издавачке куће „АГ Матош“, те је у два мандата вршио дужност председника Казалишног вијећа ХНК Загреб.

Примио је бројна признања и награде, укључујући посебно признање Хрватског друштва драмских умјетника за изузетан допринос хрватском глумишту, Награду града Загреба, два пута и Орден Ред Данице Хрватске с ликом Марка Марулића за особите заслуге за културу. Од 2002. био је на дужности извршног продуцента Казалишта Ulysses, а од 2018. до данас управник Казалишта Ulysses.

ЈАНКО ЉУМОВИЋ

Рођен 1971. у Никшићу (Црна Гора). Дипломирао позоришну и радио продукцију на Факултету драмских уметности у Београду 2000. Исте године Универзитет уметности му је доделио награду за најбољег дипломираног студента у школској 1999/2000. години. На истом факултету је 2004. магистрирао продукцију у области драмских уметности.

Редовни је професор на Факултету драмских уметности Универзитета Црне Горе и руководилац студијског програма Драма и позориште. Од 2008. до 2015. био је директор Црногорског народног позоришта и министар културе у Влади Црне Горе (2016–2017). Члан је Савјета Лексикографског центра и Института за језик и књижевност „Петар II Петровић Његош“ Црногорске академије наука и умјетности и Управног одбора Матице црногорске. Члан је Црногорског ПЕН центра.

Основно поље рада обухвата област савремене позоришне продукције у оквиру које је био продуцент већег броја представа и фестивала (Бијенале црногорског театра, Котор АрТеатар премије-

ре). Уметнички је креирао седам позоришних сезона Црногорског народног позоришта. Представе чији је био продуцент, као и остале продукције са репертоара гостовале су на водећим позоришним фестивалима у земљи и иностранству (Бијенале црногорског театра, ФИАТ, Град театар, БИТЕФ, МЕСС Сарајево, Стеријино позорје, Охридско лето, Југословенски позоришни фестивал „Без превода“, Дани сатире Фадила Хацића, НЕТА фестивал и др.) и добијале значајне позоришне награде. Учесник је бројних националних и међународних конференција и пројеката у области сценских уметности, медија, менаџмента у култури и културне полити-

ке. Био је члан различитих тела и одбора домаћих и међународних организација и мрежа (CD Cult, Балканкулт, Pro Helvetia, НЕТА, ЕТЦ). Био је члан редакције часописа за позоришну и изведбenu умјетност *Гесџ*. Током 2015. студијски је боравио у САД у оквиру програма International Visitor Leadership Program (*Community Building through the Arts*, United States Department of State, Bureau of Educational and Cultural Affairs).

Аутор је књига *Kultura Page, Пројекција значења, Свијетљ умјетничких професија: Драма и позориште и Позориште као калкулал*, као и уредник и коуредник преко десет публикација и зборника радова.

ОКРУГЛИ СТО

АЛЕКСАНДРА ГЛОВАЦКИ

Драматуршкиња и позоришна критичарка из Београда. Дипломирала на одсеку Драматургије на Академији уметности у Београду, апсолвирала Општу књижевност са теоријом на Филошком факултету у Београду.

Позоришну критику континуирано пише од 1986. на Радио Београду, за *Вечерње новости*, ТВ Б92, Портал Нова и *Нови маџазин*.

Уредница Редакције за културу на ТВ Б92 (2000–2006), часописа *Рейотшер* (2007), Програма 202 Радио Београда (2008–2018). Уредница у Редакцији за културу Радио Београда 2 (2018–2022).

Оригинале драме, прайзведбе: *Вилинска кочија*, Градско позориште Подгорица (прва награда за текст на Фестивалу дјечјих позоришта Котор), *Декамерон, дан раније* (копродукција Фестивал Будва град театар и Народно позориште Сомбор), *Ружни* (Фестивал Белеф), *Басџијен и Басџијена, Лавић краљевић* (Дечје позориште Суботица).

Ауторка драматизација извођених у позориштима Србије и Црне Горе: *Чаробњак из Оза, Три мускеџара, Књига о џунџли, Аладин, Пеџар Пан, Том Сојер*.

Драма *Миџранџкиње* издвојена је после победничке на Хартефактовом конкурсу за савремени ангажовани драмски текст 2023.

Чланица Савета Битеф фестивала 2006–2008.

Председница жирија Стеријиног позорја за савремени драмски текст 2009.

Селекторка националног позоришта Стеријиног позорја за 2010.

Селекторка Фестивала професионалних позоришта Војводине, 2023–2024.

Учествовала у раду жирија наших најзначајнијих позоришних фестивала, као и годишњих позоришних награда. Учесница Критичарског каравана. Водитељка округлог стола на фестивалима у Ужицу, Јагодини, Бања Луци, Фестивала ППВ, као и Фестивала „Јоаким Вујић“.

Добитница награде „Нико Гароне“ за допринос култури у медијима за 2022.

ИГОР БУРИЋ (Тузла, 1976)

Запослен као новинар, критичар и заменик уредника културне рубрике новосадског дневног листа *Дневник*. По образовању је професор филозофије и мастер психолог.

Текстове о теорији уметности, друштву, души и култури, критичке приказе књижевних и музичких издања, филму, новим медијима, писао још као студент. Од 2003. почиње да пише и позоришне критике, настављајући велику традицију листа *Дневник*.

Писао је чланке, интервјуе, критике, есеје, као повремени сарадник многих часописа, интернет магазина и платформи. Уређивао је часопис *Интерзоне* Фестивала актуелне музике, билтен *Станар* Групе за концептуалне политике и Центра за нове медије куда_орг. Био је члан редакција *Лугуса*, портала *perforum.info* и *i-platform.ch*.

Модератор разговора у програмима Музеја савремене уметности Војводине, Фестивала професионалних позоришта Србије, Фестивала савременог позоришта *Десуре* Позоришта „Деже Костолањи“ Суботица, Стеријиног позорја и Битефа.

Радио као члан жирија бројних фестивала, међу којима се издвајају Стеријино позорје и МЕСС.

Са Владимиром Копицом, био је коселектор 54. Стеријиног позорја.

Члан је Удружења позоришних критичара и театролога Србије.

Као студент психологије, био на пракси у Клиници за психијатрију Клиничког центра Војводине и Казнено-поправном заводу Сремска Митровица.

Однедавно хонорарно ради и као саветник психолошке подршке „Резилиент“ Центра „Тим“, волонтира у психолошком саветовалишту Факултета „Лазар Вркатић“ у Новом Саду, а почиње да ради и као интегративни психотерапеут под супервизијом.

За писање и друга професионална постигнућа је као „готово ексцесна појава међу младим новинарима у *Дневнику* и у културној рубрици“ добио годишњу награду тог листа 2004, а затим и 2017. Као млади новинар, добио је и признање Фондације „Конрад Аденауер“ Новосадске новинарске школе, 2005.

На 59. Стеријином позорју (2014), добио је Стеријину награду за позоришну критику „Миодраг Кујунџић“, једно од највећих признања у култури Србије.

Говори енглески и немачки језик. Зна и воли да узгаја воће и поврће. Штити природу и животиње.

Водио је скупштину станара, а на друштвеном плану ангажовао се и у неколико активистичких покрета, као што је *fair.coop*, са нагласком на успостављању хармоничних екосистема.

Пише песме, музику, ради аранжмане, свира и пева у бенду *Морам ићи ићи Игор*.

ЖИРИ ОКРУГЛОГ СТОЛА КРИТИКЕ СТЕРИЈИНОГ ПОЗОРЈА

АЛЕКСАНДРА ГЛОВАЦКИ, председница
ИГОР БУРИЋ
БОРИСАВ МАТИЋ

ЖИРИ НАГРАДЕ ПРОДУЦЕНТСКЕ КУЋЕ „SCOMEDIASCO“ ЗА ЕПИЗОДУ

ДАРИНКА НИКОЛИЋ, председница
СОЊА ДАМЈАНОВИЋ
ИГОР БУРИЋ

ЖИРИ НАГРАДЕ „ДНЕВНИКА“ ЗА УМЕТНИЧКО ОСТВАРЕЊЕ

МИРОСЛАВ СТАЈИЋ, председник
НИНА ПОПОВ
НАТАША ПЕЈЧИЋ

**ЖИРИ НАГРАДЕ ЗА ГЛУМАЧКУ БРАВУРУ
„ЗОРАН РАДМИЛОВИЋ“ НАРОДНОГ ПОЗОРИШТА ТИМОЧКЕ КРАЈИНЕ
„ЗОРАН РАДМИЛОВИЋ“ ЗАЈЕЧАР И СТЕРИЈИНОГ ПОЗОРЈА**

ВЛАДИМИР ЂУРИЧИЋ, председник
АЛЕКСАНДАР МИЛОСАВЉЕВИЋ
АЛЕКСАНДАР ГАЈИН

ПРИЈАТЕЉ ФЕСТИВАЛА

Зајечарско

Међународни програм „Кругови“

Међународни програм „Кругови“
International Programme “Circles”

МАТЕ МАТИШИЋ

МОЈИ ТУЖНИ МОНСТРУМИ

**ГРАДСКО ДРАМСКО КАЗАЛИШТЕ „ГАВЕЛА“ ЗАГРЕБ
(ХРВАТСКА)**

УТОРАК, 28. МАЈ

MATE MATIŠIĆ

MY SAD MONSTERS

GAVELLA DRAMA THEATRE, ZAGREB (Croatia)

TUESDAY, 28TH MAY

Режија: ВИТО ТАУФЕР	Direction: VITO TAUFER
Сценографија: ЛАЗАР БОДРОЖА	Set design: LAZAR BODROŽA
Костимографија: МАРИТА ЋОПО	Costume design: MARITA ĆOPO
Аутор музике: ШИМУН МАТИШИЋ	Music selection: ŠIMUN MATIŠIĆ
Дизајн светла: ЗДРАВКО СТОЛНИК	Light design: ZDRAVKO STOLNIK
Сарадница за сценски говор: ИВАНА БУЉАН ЛЕГАТИ	Stage speech: IVANA BULJAN LEGATI
Драматуршки сарадник: ДУБРАВКО МИХАНОВИЋ	Assistant dramaturge: DUBRAVKO MIHANOVIĆ
Саветница за српски језик: КАТАРИНА ПЕЈОВИЋ	Serbian stage speech: KATARINA PEJOVIĆ
Саветник за знаковни језик: АНГЕЛ НАУМОВСКИ	Sign language stage speech: ANGEL NAUMOVSKI
Асистенткиња костимографа: ДОРА ЧРЊЕВИЋ	Assistant costume design: DORA ČRNJEVIĆ
Визуални идентитет представе: ИВОНА ЂОГИЋ ЂУРИЋ / ЦРТАОНА СТУДИО	Visual identity: IVONA ĐOGIĆ ĐURIĆ / CRTAONA STUDIO
У снимању музике учествовали: АЛАН БОШЊАК (тромбон), ВЕРОНИКА ЂИКОВИЋ (харфа), ЕМА БЕНКО (дечји глас)	Music: ALAN BOŠNJAK (trombone), VERONIKA ĆIKOVIĆ (harp), EMA BENKO (vocal)

Улоге Cast

Мате: ЖИВКО АНОЧИЋ	Mate: ŽIVKO ANOČIĆ
Ана: АНТОНИЈА СТАНИШИЋ ШПЕРАНДА	Ana: ANTONIJA STANIŠIĆ ŠPERANDA
Фабијан, Стипе: ФИЛИП ШОВАГОВИЋ	Fabijan, Stipe: FILIP ŠOVAGOVIĆ
Лидија, Слава, Милица: ЈЕЛЕНА МИХОЉЕВИЋ	Lidija, Slava, Milica: JELENA MIHOLJEVIĆ
Љубан, Милан: СВЕН ШЕСТАК	Ljuban, Milan: SVEN ŠESTAK
Иван, Станислав: ФРАЊО ДИЈАК	Ivan, Stanislav: FRANJO DIJAK
Ико: ИВИЦА ПУЦАР	Iko: IVICA PUCAR
Мигранткиња, Преводителкиња: МАДА ПЕРШИЋ	Migrant, Translator: MADA PERŠIĆ
Мигранти: ДАМИР КЛАРИЋ, ЈАКОВ КЛАРИЋ, БРУНО МЛИНАРИЋ, СЕНКО МЛИНАРИЋ, ЕМИЛИЈА ШУШКОВИЋ ЈАКОПАЦ	Migrants: DAMIR KLARIĆ, JAKOV KLARIĆ, BRUNO MLINARIĆ, SENKO MLINARIĆ, EMILIJA ŠUŠKOVIĆ JAKOPAC

Представа траје 2 сата и 30 минута, са паузом.

The play is 2 hours and 30 minutes long, with an intermission.

ПИСАЦ

МАТЕ МАТИШИЋ (1965)

Хрватски књижевник, филмски сценариста и музичар. Иако је три пута добио Златну арену за најбољу филмску музику, најпознатији је као аутор позоришних комада и филмских сценарија, међу којима се истичу *Животи са стрицем*, *Маршал* и *Свећеникова дјеца*.

Драме: *Анђели Бабилона* (Хрватска свеучилишна наклада Загреб, 1996), *Бљесак златној зуба* (Хрватска свеучилишна наклада Загреб, 1996), *Синови умиру први; Легенда о светом Мухли* (Градско драмско казалиште „Гавела“ Загреб, 2005), *Посмртна трилогија* (Хрватски центар ИТ1 – UNESCO Загреб, 2006).

Сценарији за филмове: *Животи са стрицем* (1988), *Како мртви зајвевају* (1998), *Фине мртве дјевојке* (2002), *Није крај* (2008), *Свећеникова дјеца* (2013).

Музика за филм: *Како је почео рај на мом ојоку* (1996), *Маршал* (1999), *Та дивна сипијска ноћ* (2004), *Свећеникова дјеца* (2013).

РЕДИТЕЉ

Матишић се бави питањем односа стварности и илузије. То ради оштро и самокритично, с друге стране оштро друштвено критично.

Моји туђни монструми на сцену нам доносе обрачуне с властима демонима, али не заобилазе ни шири друштвени контекст, колективне боли и неправде, чворове које нисмо распетљали. Баш зато нам је ова представа важна јер упире прстом у неуралгичне тачке наших живота.

ВИТО ТАУФЕР (ЉУБЉАНА, 1959)

Словеначки редитељ. Дипломирао је студије режије на Академији за гледалишче, радио, филм и телевизију у Љубљани (1985). Од тада је режирао више од сто драмских представа, неколико опера и филм. Од 1989. запослен је као стални редитељ у Словенском младинском гледалишчу у Љубљани. Сарађивао је са бројним позориштима широм бивше Југославије, те је за свој рад примио велики број међународних признања. Као младог проглашавали су га „Малим принцем југославенског театра“, док је у својим средњим годинама и даље одржао статус једног од најзанимљивијих редитеља у региону. У своје представе Тауфер уводи поп иконографију, технику паралелне драматургије и друге новитете с којима је битно означио позоришну продукцију осамдесетих и деведесетих година 20. века. Добитник је многобројних награда и признања, неколико Борштникових награда, неколико Ловорових вијенаца сарајевског МЕСС-а, Стеријине награде, награде „Марул“ Марулићевих дана, Прешернове награде, а бројне његове представе проглашене су најбољима на разним фестивалима.

КРИТИКА

НЕ КАЖЕМ ТО ЈА, НЕГО ДРАМСКИ ЛИК

Све чешће тежим успоредбама и налажењу сличности међу разним догађајима па сам се приликом премијере представе *Моји туђни монструми* Мате Матишића у режији Вита Тауфера (ГДК „Гавела“, 15. 11. 2023), која својим темама и ликовима наставља/коментира Матишићев триптих *Људи од воска* (ХНК Загреб 2016, режија Јануш Кица), сјетила односа између ова два казалишта. Група „побуњених“ глумаца и редатеља из ХНК Загреб „преузела“ је 1953. зграду Малог казалишта у Франкопанској 10 (позорницу Великог казалишта) и ту утемељила Загребачко драмско казалиште с накомом да драмски програм одмакне од

оног у ХНК. Будући да данас ХНК Загреб, осим класичних, игра сувремене драмске текстове, могу се успоредити драмски репертоари ова два казалишта. Матишић у прве три (*Људи од воска*) и у друге четири (*Моји шљужни монструми*) једночинке једнако конструира ликове и радњу (могућа збивања претвара у литературу) па се драме могу повезати у парове (по драматургу Дубравку Михановићу), уз изузетак *Колумне мртвој гјешети*, четврте драме из збирке *Моји шљужни монструми*, па бих у шали могла закључити да су Матишићеви ликови „побјегли“ из ХНК у „Гавелу“.

Публика често не гледа представе као преобликовану или измишљену стварност, већ „истражује“ тко се „скрива“ иза драмског лика и прозива аутора због „(не)етичности“ исписивања „интимних“ драма (Матишић је то доживио након изведбе *Људи од воска*). У програму уз представу *Моји шљужни монструми* Михановић пише: „(...) писац (се) оглашава као нетко тко проговара кроз другог, како би на позорници оживио нетко трећи. (...) у циклусу *Моји шљужни монструми* отишао је још даље у игравању збиљом и фикцијом. Обасут коментарима, није желио изван књижевности образлагати своје списатељске одлуке, него је дубље уронио у материјал којег је очито остало још“. Усудила бих се додати да се Матишић у *Монструмима* одлучио за радикалније односе – на моје велико весеље!

Сценограф Лазар Бодрожа је за интеријере у првој и трећој причи (пишчева радна соба и хотелска соба) користио сиве боје и нужан намјештај, док је у другој сцени сеоско гробље испунио

црним масивним надгробним споменицима, чиме је осигурао лијеп и функционалан амбијент (уз дизајнера свјетла Здравка Столника). Као што сам већ напоменула, три драме из збирке *Моји шљужни монструми* (драмског дневника) надовезују се на три драме из збирке *Људи од воска*, али се „драмски писац и глумачки глумачки“ више не зове Виктор, него Мате. Прва драма *Гледај ме у очи* позива се на драму *Исход њерике*, али не бави се скрбништвом, него промјеном коју проживљава психички лабилна Лидија када јој се (наводно) угради рожница преминуле Јасне. Будући да „органи памте“, Лидија се мијења и постаје „друга“ особа која успркос одмаклој доби жели постати мајка – попут Јасне. („Мате: (...) ја се овога као писац не бих сјетио ни у својој најлуђој машти.“).

Живко Аночић као Мате у све три једночинке дјелује као плаха, одмјерена особа коју његови ликови повремено „заскоче“ и, иако то није новост у Аночићевој глуми, овдје врло добро функционира: ваља се моћи носити с властитим ликовима. Особито када се на вратима појави Лидија (побјегла из психијатријске болнице) у спаваћници, рашчупана и „сулудог“ погледа – комична и болна, изванредна Јелена Михољевић. Лидијиног брижног брата игра Филип Шоваговић, врло увјерљив у балансирању између свијета своје „помакнуте“ сестре и пишевог свијета, у којем супруга Ана (Антонија Станишић Шперанда) слабије долази до изражаја. Наглашена глумачка дијалогичност (Шимун Матишић) дијели прву, собну драму од друге смјештене на гробљу у Ричицама, Матином родном селу (Матишићевом такођер) под насловом *Ми шу* (асоцијација на покрет Ме тоо али и на „нас овдје“) која чини „пар“ с драмом *Први муслиман у селу*.

Обје драме се збивају у руралном окружењу и, иако се баве сличним темама, у *Ми шу* је све појачано, па се без застоја нижу шверц емигрантима, непроцесуирана силовања и ратни злочини који (ипак) не застаријевају. Уз Ивицу Пуцара и Филипа Шоваговића истичу се Свен Шестак и Фрањо Дијак (експресивни опис смрти мале Љиље) као некадашњи, али и садашњи „коловође“ свих могућих акција. Све то сазнајемо захваљујући Матином доласку на обитељски гроб као и његовој намјери да ту купи властито гробно мјесто (што тешко постиже јер због својег писања није омиљен у селу), при чему сусреће Славу (Јелена Михољевић) која му врло сликовито описује властита силовања.

Представа завршава драмом *Ауштограм за Милицу* која се „реферира“ на драму *Обожаватељица* из доба када је Мате био рок-звезда и гостовао у Београду гдје су га, не без посљедица, спадале обожаватељице. У Матину и Анину хотелску собу долази рецепционар Станислав с намјером да открије је ли супруга Милица у младости „петљала“ с Матом и учинивши побачај постала неплодна, а то ће сазнати када Мату прикопча на детектор лажи (што и Ану јако занима!). Иако се кључне сцене збивају између прилично љутог Мате (и даље увјерљив Аночић) и одлучног Станислава (проницљив Дијак, савјетница за српски језик Катарина Пејовић), два су лика увелике уобличила упечатљиву атмосферу: хотелски службеник који довози детектор лажи (неодољиво смијешан Филип Шоваговић) и стручњак за детектор Милан („Он је ваш хрватски Србин и мој рођак... Радио за милицију САО Крајине па је побјегао у Србију након рата...“, објашњава Станислав; због оваквих „штиклеца“ волим Матишићево писање) којег Свен Шестак приказује као особу деликатног понашања. Улога Милице, глухонијеме кухарице (савјетник за знаковни језик Ангел Наумовски, преводитељица Мада Першић) и давне Матине обожаватељице те улога „поремећене“ Лидије омогућиле су Јелени Михољевић да покаже да креирање „чудних“ жена (одјећа Марита Ђопо) с трунком хумора за њу није непознаница. Носитељ свих прича је писац Мате, али догађаје ипак обликују његови женски пандани – Лидија, Слава, Милица – па ми дијалог између Мате („Зашто си ми онда дала свој број?“) и Милице („Дала сам ти га јер сам мислила да

си постао бољи човек, него што си био дете“) дјелује као однос писца према властиту дјелу.

Представа *Моји шљужи монструми* чинила се, након представе *Људи од воска*, приличним изазовом. По мојем суду, редатељ Вито Тауфер је на њега успјешно одговорио, јер је у представи сачувао специфичну атмосферу, „помакнуте“ ликове, Матино писање под кринком „немам ја ништа с тим“ и темпо изведбе у којем ништа није било предугог трајања. Браво за чудовишта!

Олга Вујовић (*kritikaz.com*, 1. децембар 2023)

Обновљена велика сцена „Гавеле“ отворена интимном драмом Мате Матишића

Мате Матишић овог се пута вратио *Људима од воска* те из душе у драмски текст истресао све фрустрације и невоље које су му се догодиле након те драме, када је његова окрутност била тема број један у метрополи. И овог пута он истражује танке границе између стварности и фикције, оног што се догодило и права аутора да на догађај надогради што пожели. Много је овдје проницљиве самоироније, која као и увијек, у његовим дјелима постаје универзална, из приватног упада у јавни простор јачином шамара.

Моји шљужи монструми, нова драма Мате Матишића којом је у сриједу отворена обновљена велика сцена „Гавеле“, својеврстан је зрцални одраз *Људи од воска*. Аутор се јасно ставља на чело свих својих монструма показујући да ни сви ми остали нисмо далеко, почевши од новинара којима припада сам почетак представе, свима нама који га свако толико прогањамо за интервју. Вјерујем да се понеко и „штрецнуо“ у мраку казалишта. У своју одбрану могу само рећи да га увијек назовем и пристojно питам (један једини пут), а када он каже: „Не хвала“, на томе и останемо. Опет су ту три приче: једна о посљедицама разуздане рокерске младости, друга о родном селу у Имотској крајини и трећа, најособнија (али и најљућа) о његову статусу старатеља.

Нема овдје више скривања, све је огољено замало до разине документаристике, што код овог аутора значи да се очекују нове реакције, посебно оних који представу нису гледали. Данашњи писац, а некадашњи рокер, сада је Мате, више се не скрива иза ликова који носе нека друга имена. Његов живот само је његов,

на публици је да одлучи колико ће му вјеровати, а што му више вјерује, јасније види мјесто и тренутак у којем живи.

Има овдје и неке до сада код Матишића не толико уобичајене лепршавости. Ово је и драма с добро угођеним, вишеслојним, хуморним елементима које потенцирају и редатељ Вито Тауфер и одлични глумци. Али ово је и својеврсна игра с драмском формом, јер на тренутак смо у нечијем животу, а секунду касније у сапуници сатканој од тог истог живота. Баш та истраживања казалишта и стварности добро је угодил редатељ, јер ако су *Људи од воска* били драмска суита у три ставка, ово је много интимније дјело. И сам аутор *Монструме* назива „драмским дневником“, а тако му је приступио и цијели ауторски тим.

Главни редатељеви сарадници овдје су сценограф Лазар Бодрожа, аутор глумце Шимун Матишић и Ивана Буљан Легати, која је била савјетница за сценски говор, уз Катарину Пејовић, која је била савјетница за српски језик. Живко Аночић толико је увјерљив у главној улози да се на тренутке чини да и физички постаје сличан Матишићу, а Јелени Михаљевић, уз три одличне улоге иде и похвала за три различита говора у овој представи, од којих је сваки беспријекоран. Мали, а заправо јако велик ансамбл ове представе чине и Антонија Станишић Шперанда, Филип Шоваговић (урнебесан као остарјели конобар у београдском хотелу), Свен Шестак, Фрањо Дијак (потресан у предсмртној исповиједи), Ивица Пуцар и Мада Першић.

Бојана Радовић (*Вечерњи лист*, 17. новембар 2023)

Монструми су у мени и ја у њима

Када је Мате Матишић 2016. објавио, а ХНК у Загребу исте године произвео (у режији Јануша Кице), *Људи од воска*, одмах су започеле расправе о подударану тог дјела са стварношћу. Но, у бити, то је небитно. Бит је да фикција и факција супостоје. Аутор је обиљежен својом факцијом, макар писао о нечему наизглед далеку од његове биографије. А када не пише о нечем далеком, већ јасно даје до знања да црпи мотиве из особног искуства, тај исти аутор неодвојив је од лика. У *Људима од воска* протагонист драме звао се Виктор, био је „драмски писац и сценарист, бивши рок-гитарист и поп-рок-звјезда бивше Југославије“. Већ по том

опису било је јасно да Матишић у Виктора уписује себе не само у оној мјери у којој то ради сваки аутор него изравно и конкретно. Након што су *Људи од воска* истовремено изазвали лавине одушевљења и душебрижничког неодобравања, Матишић се враћа сличним темама. У *Мојим шужним монструмима*, произведенима у загребачком ГДК-у „Гавела“ у режији Вите Тауфера (као прва представа на Великој сцени казалишта у Франкопанској након дуге затворености због обнове), протагонист је и даље драмски писац и бивши рок-гитарист, но више се не зове Виктор, већ Мате.

Лик аутора зове се, дакле, једнако као његов творац, који сједи у публици и, на крају премијере, излази на поклон. Три одвојене драме (*Гледај ме у очи*, *Ми шу*, *Аушограм за Милицу*, постављене су у представи у „Гавели“, уз њих, драмски дневник *Моји шужни монструми* чини још и драма *Колумна мртвој гјешети*) сведене су на Мату, његову супругу Ану те још тек неколико особа. У *Гледај ме у очи* у Матину стану појављује се Лидија, жена која тврди да је трансплантацијом рожнице повезана с Јасном, удовицом којој је скрбништво над дјецом преузео Виктор у *Људима од воска*. Други сегмент представе, *Ми шу*, одмиче се од Матина дома и враћа се у његово родно село (Ричице, наравно, исте оне које стоје на почетку сваке Матишићеве биографије), гдје Мате на локалном гробљу посјећује покопане претке, али и разгледава гробницу коју намјерава купити. Притом сусреће мјештане, сви се, дакако, знају, удовица Слава трпи суставна силовања мушких сусељана као да се ради о нечем најнормалнијем, у једној се гробници скривају мигранти, а један од кријумчара, након што је на мобител сни-

мио властиту исповијед и повјерио га Мати, почини самоубојство. Трећи сегмент, *Ауштограм за Милицу*, смјештен је у београдски хотел, гдје рецепционар Станислав, заокупљен сумњом да је Мате као млади рок-гитарист „петљао“ с његовом супругом, глухонијетом Милицом, прво Мату подвргава детектору лажи, а затим Мате заиста добива прилику поновно се насамо сусрести с Милицом.

Сва та збивања, често у препознатљиву Матишићевом ауторском потезу, на рубу гротеске која граничи с фантастиком (а у случају прве приче, и преко њега), редатељ Тауфер уз помоћ сценографије Лазара Бодроже и костима Марите Ђопо поставља у врло реалистичан визуални контекст. Редају се Матин и Анин стан, гробље у Ричицама, хотелска соба у Београду. Нема околишања ни покушаја да се сценским ефектима замагли или надопуни драмска радња. Све је уписано у текст. И у ликове, који се од тог текста, а онда и од његова аутора, не покушавају, нити желе, еманципирати.

Живко Аночић предводи ансамбл представе као Мате. Улогу драмског писца Аночић тумачи као смушена, плаха и несигурна мушкарца, који најрадије „не би био овдје“, када дође до неке неугодности. Посљедњих је година Аночић нанизао више улога тога типа, у свакој бивајући врло конзистентан и увјерљив. Антонија Станишић Шперанда обликовала је Ану као особу из Матина, а не властитог живота, што је штета, јер се чини да лик има потенцијала за више. Зато је Јелена Михољевић из сва три лика која тумачи (Лидија, Слава, Милица) извукла самосвојне, бритке, препознатљиво црнохуморне персоне. Слично је успјело и Филипу Шоваговићу с ликовима Фабијана (Лидијина брата) и Стипе (једног од кријумчара на гробљу) те минијатуром хотелског послужитеља. Фрањо Дијак увјерљив је као Иван (кријумчар самоубојца) и Станислав (рецепционар), а особито треба похвалити глумчево суверено баратање имотским говором у другој и српским језиком у трећој драми. Добре је минијатуре остварио и Свен Шестак као Љубан (кријумчар) и Милан (оператер детектора лажи).

Моји шљужи монструми освјешћују како казалиште може бити мјесто суочавања. Првенствено са самим собом, односно монструмима који му понекад, као у овој представи, осигуравају зачудне емотивне врхунце.

Леон Жганец-Брајша (*Вијенац*, 23. новембар 2023)

WRITER

MATE MATIŠIĆ (1965)

Mate Matišić is a Croatian writer, film screenwriter, and musician. Although he has won the Golden Arena three times for best film music, he is best known as the author of theatrical plays and film scripts.

Plays: *Angels of Babylon* (1996), *The Gleam of a Golden Tooth* (1996), *Sons Die First*; *Legend of St. Muhly* (2005), and *The Posthumous Trilogy* (2006).

Film scripts: *My Uncle's Legacy* (1988), *When the Dead Start Singing* (1998), *Fine Dead Girls* (2002), *Will Not End Here* (2008), and *The Priest's Children* (2013).

Film score: *How the War Started on My Island* (1996), *Marshal Tito's Spirit* (2000), *A Wonderful Night in Split* (2004), and *The Priest's Children* (2013).

DIRECTOR

VITO TAUFER (LJUBLJANA, 1959)

Vito Taufer is a Slovenian director. He graduated directing from the Academy for Theatre, Radio, Film, and Television in Ljubljana in 1985. Since then, he has directed over a hundred plays, several operas, and films. Since 1989, he has been employed as a permanent director at the Slovenian Youth Theatre in Ljubljana. He has collaborated with numerous theaters throughout the former Yugoslavia, receiving many international awards for his work. He was proclaimed the "Little Prince" of the Yugoslav theater when he was young, and even in his middle years, he maintained the status of one of the most interesting directors in the region. In his productions, Taufer introduces pop iconography, the technique of parallel dramaturgy, and other innovations that significantly marked theater production in the 1980s and 1990s. He is the recipient of numerous awards and recognitions, including several Borštnik Awards, several Lovro von Matačić awards from the Sarajevo MESS festival, the Sterija Porozorje Award, the "Marul" Award from the Marulić Days, the Prešeren Award, and many of his productions have been declared the best at various festivals.

REVIEWS

IT IS NOT ME, BUT MY CHARACTER

More and more often, I find myself drawn to comparisons and finding similarities among various events, so during the premiere of the play *My Sad Monsters* by Mate Matišić, directed by Vito Taufer (Gavella Drama Theatre, 15th November 2023), which continues/comments on Matišić's triptych *Men of Wax* (Zagreb National Theatre, 2016, directed by Janusz Kica), I recalled the relationship between these two theaters. A group of "rebellious" actors and directors from the Zagreb National Theatre "took over" the building of the Small Theatre at 10 Frankopanska Street in 1953 (a subsidiary stage of the National Theatre) and established the Zagreb Drama Theatre there intending to diverge the drama program from that of the National Theatre. Since today the Zagreb National Theatre, in addition to classics, also performs contemporary drama texts, the drama repertoires of these two theaters can be compared. In the first three (*Men of Wax*) and the next four (*My Sad Monsters*) one-act plays, Matišić constructs characters and action equally (possible events turn into literature), so the plays can be paired (according to dramaturge Dubravko Mihanović), except for *The Column of a Dead Child*, the fourth play from the collection *My Sad Monsters*, so I could jokingly conclude that Matišić's characters have "escaped" from the National Theatre to the Gavella Theatre.

The audience often does not see plays as a transformed or invented reality, but "explores" who is hiding behind the dramatic character and calls out the author for the "(un)ethical" portrayal of "intimate" dramas (Matišić experienced this after the performance of *Men of Wax*). In the catalog for the play *My Sad Monsters*, Mihanović writes: "(...) the writer speaks out as someone who speaks through another, to bring someone else to life on stage. (...) in the cycle *My Sad Monsters*, he went even further in playing with reality and fiction. Showered with comments, he did not want to justify his writing decisions outside of literature, but delved deeper into the material that remained." I would dare to add that in *Monsters*, Matišić opted for more radical relationships – to my great delight!

Set designer Lazar Bodroža used gray colors and necessary furniture for the interiors in the first and third stories (the writer's study and a hotel room), while in the second scene, a rural cemetery was filled with black, massive tombstones, ensuring a beautiful and functional ambi-

ance (along with lighting designer Zdravko Stolnik). As I have already mentioned, three plays from the collection *My Sad Monsters* (a drama diary) are connected to three plays from the collection *Men of Wax*, but the "playwright and musician" is no longer called Viktor, but Mate. The first play, *Look Me in the Eyes*, refers to the play *Under the Wig*, but it does not deal with guardianship but with the change experienced by the mentally unstable Lidija when she allegedly receives the cornea of the deceased Jasna implanted. Since "organs remember," Lidija changes and becomes a "different" person who, despite her advanced age, wants to become a mother – like Jasna. ("Mate: (...) as a writer, I wouldn't have imagined this even in my wildest imagination.").

Živko Anočić, as Mate, appears as a timid, measured person in all three stories, whom his characters occasionally "jump" at, and although this is not new in Anočić's acting, it works very well here: one must be able to deal with one's characters. Especially when Lidija (who escaped from the psychiatric hospital) appears at the door in a nightgown, disheveled and with a "crazy" look – comical and painful, exceptional Jelena Miholjević. Lidija's caring brother is played by Filip Šovagović, very convincing in balancing between his "eccentric" sister's world and the writer's world, where his wife Ana (Antonija Stanišić Šperanda) takes a back seat. The emphasized musical segment (Šimun Matišić) separates the first, chamber drama from the second set in the cemetery in Ričice, Mate's hometown (also Matišić's), under the title *We're Here* (an association with the Me Too movement but also with "us here"), which forms a "pair" with the drama *The First Muslim in the Village*.

Both dramas take place in a rural setting, and although they deal with similar themes, everything is heightened in *We're Here*, so smuggling of immigrants, unprocessed rapes, and war crimes that (still) do not expire are strung together without pause. Alongside Ivica Pucar and Filip Šovagović, Sven Šestak and Franjo Dijak stand out (expressive description of the death of little Ljilja) as former, but also current "leaders" of all possible actions. We learn all this thanks to Mate's visit to the family grave and his intention to buy his grave site there (which he finds difficult because he is not well-liked in the village because of his writing), where he meets Slava (Jelena Miholjević), who vividly describes her rapes. The play concludes with the drama *Autograph for Milica*, which "refers" to the drama *Admirer* from the time when Mate was a rock star and performed in Belgrade, where he, not without consequences, was besieged by admirers. In Mate and Ana's hotel room, receptionist Stanislav comes to reveal whether

Mate's wife Milica was involved with Mate in her youth and, having had an abortion, became infertile, which he will find out when Mate is hooked up to a lie detector (which also greatly interests Ana!). Although the key scenes take place between the quite angry Mate (still convincing Anočić) and the determined Stanislav (perceptive Dijak, together with the advisor for the Serbian language, Katarina Pejović), two characters largely shape the impressive atmosphere: the hotel employee who brings the lie detector (irresistibly funny Filip Šovagović) and the lie detector expert Milan ("He is your Croatian Serb and my relative... He worked for the Krajina militia and fled to Serbia after the war..." Stanislav explains; because of such "details," I love Matišić's writing) portrayed by Sven Šestak as a person of delicate behavior. The role of Milica, the deaf-mute cook (the sign language advisor is Angel Naumovski and the translator Mada Peršić) and Mate's former admirer, and the role of "disturbed" Lidija allowed Jelena Miholjević to show that creating "strange" women (costume by Marita Čopo) with a touch of humor is not unfamiliar to her. The protagonist of all stories is the writer Mate, but the events are still shaped by his female counterparts – Lidija, Slava, Milica – so the dialogue between Mate ("Why did you then give me your number?") and Milica ("I gave it to you because I thought you had become a better person than you were as a child.") seems like the relationship of the writer to his work.

The play *My Sad Monsters* seemed, after the performance of *Men of Wax*, like quite a challenge. In my opinion, director Vito Taufer successfully responded to it because he preserved a specific atmosphere, "eccentric" characters, Mate's writing under the guise of "I don't care" and the pace of the performance in which nothing was excessively prolonged. Bravo for the monsters!"

Olga Vujović (*kritikaz.com*, 1st December 2023)

THE RECONSTRUCTED MAIN STAGE OF GAVELLA OPENED WITH THE INTIMATE DRAMA BY MATE MATIŠIĆ

This time, Mate Matišić returned to the *Men of Wax*, delving into his soul to express all the frustrations and troubles that occurred to him after that drama, when his cruelty was the number one topic in the metropolis. Once again, he explores the thin boundaries between reality and fiction, between what happened and the author's right to embellish the event as he wishes. There's a lot of insightful self-irony here, which, as always in his works, becomes universal, transitioning from private to public space with the force of a slap.

My Sad Monsters, Mate Matišić's new drama with which the renovated main stage of Gavella opened on Wednesday, is a unique reflection of *Men of Wax*. The author puts himself at the forefront of all his monsters, showing that the rest of us aren't far off, starting from the journalists to whom the beginning of the performance belongs, all of whom occasionally pursue him for an interview. I believe that someone might have "flinched" in the darkness of the theater. In his defense, I can only say that I always politely ask him (only once), and when he says, "No, thank you," we leave it at that. Three stories are here again: one about the consequences of a wild rock youth, the second about the native village in the Imotski region, and the third, the most personal (but also the craziest) about his role as a caregiver.

There is no more hiding here; everything is exposed almost to the level of documentary, which for this author means that new reactions can be expected, especially from those who have not seen the play. Today's writer, and former rocker, Mate is now more himself, no longer hiding behind characters with other names. His life is his own; it is up to the audience to decide how much they believe in him, and the more they believe, the clearer they see the place and moment in which he lives.

There is also some previously uncommon levity here with Matišić. This is a drama with well-tuned, multi-layered, humorous elements emphasized by director Vito Taufer and excellent actors. But this is also a kind of game with the dramatic form because at one moment we're in someone's life, and a second later, we are in a soap opera woven from that same life. The director has done well in exploring the theater and reality because if *Men of Wax* was a three-act dramatic suite, this is a much more intimate work. The author himself calls *Monsters* a "dramatic diary," and that's how the entire authorial team approached it.

The main director's collaborators here are set designer Lazar Bodroža, music author Šimun Matišić, and Ivana Buljan Legati, who was a consultant for stage speech, along with Katarina Pejović, who was a consultant for the Serbian language. Živko Anočić is so convincing in the main role that at times it seems he physically resembles Matišić, and Jelena Miholjević, with three excellent roles, deserves praise for three different speeches in this performance, each flawless. The small but quite large ensemble of this performance also includes Antonija Stanišić Šperanda, Filip Šovagović (hilarious as an aging waiter in a Belgrade hotel), Sven Šestak, Franjo Dijak (disturbed in his dying confession), Ivica Pucar, and Mada Peršić.

Bojana Radović (*Večernji list*, 17th November 2023)

ЈУРИЦА ПАВИЧИЋ

ЦРВЕНА ВОДА

ХРВАТСКО НАРОДНО КАЗАЛИШТЕ СПЛИТ (ХРВАТСКА)

СРЕДА, 29. МАЈ

JURICA PAVIČIĆ

RED WATER

**CROATIAN NATIONAL THEATRE IN SPLIT
(CROATIA)**

WEDNESDAY, 29TH MAY

Фото: Неми Булат

Режија: ИВИЦА БУЉАН Director: IVICA BULJAN
Сценографија: АЛЕКСАНДАР ДЕНИЋ Stage design: ALEKSANDAR DENIĆ
Драматизација: ИВОР МАРТИНИЋ Dramaturge: IVOR MARTINIĆ
Уметнички сарадник: РОБЕРТ ВАЛТЛ Artistic associate: ROBERT WALTL
Костимографија: АНА САВИЋ ГЕЦАН Costume designer: ANA SAVIĆ GECAN
Музика: САША АНТИЋ, ЛУКА БАРБИЋ Music: SAŠA ANTIĆ, LUKA BARBIĆ
Дизајн светла: СРЂАН БАРБАРИЋ Light designer: SRĐAN BARBARIĆ
Дизајн тона: ТОМИСЛАВ ЛУЕТИЋ Sound designer: TOMISLAV LUETIĆ
Асистенткиња костимографа: САНЕЛА МАРКОВИЋ Assistant costume designer: SANELA MARKOVIĆ

Улоге Cast

Весна: НИВЕС ИВАНКОВИЋ Vesna: NIVES IVANKOVIĆ
Јаков: НИКОЛА ИВОШЕВИЋ Jakov: NIKOLA IVOŠEVIĆ
Мате: СТИПЕ РАДОЈА Mate: STIPE RADOJA
Силва Вела: АНА МАРИЈА ВЕСЕЛЧИЋ Silva Vela: ANA MARIJA VESELČIĆ
Горки: ГОРАН МАРКОВИЋ Gorki: GORAN MARKOVIĆ
Бране: ДОНАТ ЗЕКО Brane: DONAT ZEKO
Уршула Роков: АРИЈАНА ЧУЛИНА Uršula Rokov: ARIJANA ČULINA
Тонко Роков: НЕНАД СРДЕЛИЋ Tonko Rokov: NENAD SRDELIĆ
Адријан: СТИПЕ ЈЕЛАСКА Adrijan: STIPE JELASKA
Марио Цвитковић: МИЈО ЈУРИШИЋ Mario Cvitković: MIJO JURIŠIĆ
Инспектор Човић: МАРЈАН НЕЈАШМИЋ БАНИЋ Inspector Čović: MARJAN NEJAŠMIĆ BANIĆ
Елда: АНДРЕА МЛАДИНИЋ Elda: ANDREA MLADINIĆ
Дорис: КАТАРИНА РОМАЦ Doris: KATARINA ROMAC
Милицајац, војник, конобар, форензичар: ЛУКА ЧЕРЈАН Police officer, soldier, waiter, forensic: LUKA ČERJAN
Милицајац, војник, полицајац: ЗДРАВКО ВУКЕЛИЋ Police officer, soldier: ZDRAVKO VUKELIĆ

Представа траје 2 сата и 30 минута без паузе.

The play is 2 hours and 30 minutes long.

ПИСАЦ

Црвена вода је – свјестан сам – ноћна мора за адаптатора. То је роман који се кроникално (па зато и јако антидрамски) протеже на 26 година. То је роман у којем ликови од младости долазе до средње доби, а од средње доби до старости. Једна француска критичарка написала је реченицу коју јако волим: да је главни јунак *Црвене воде* вријеме.

Црвена вода је, такођер, роман без јасног главног лика. То је атипични кримић у којем је истражитељ/детектив заправо споредни лик, а лик који највише дјелује – Мате – својим дјеловањем никад ништа не постигне. Свака адаптација *Црвене воде* мора почети с првим питањем школске драматургије на које у овом слушају нема класичног одговора: тко је ту, мајку му, главни јунак?

Осам мјесеци касније пред нама је представа према адаптацији Ивора Мартинића, а у режији Ивице Буљана. Њих су се двојица одважили на оно што ја (тада) нисам. Дали су ми привилегија који ми је као писцу мио, можда и најмилији: да моје ликове и моје реченице населе у жива људска тијела. То је чаролија које се никад нећу наситити.

Јурица Павичић (Сплит, 1965)

Јурица Павичић, професор историје и књижевности, познати је хрватски романописац, сценариста, писац кратких прича и новинар. Књижевни углед стекао је својим кратким причама, трилерима и криминалистичким романима. У својој прози меша социјалну анализу с мрачном визијом људске природе и комплексним моралним ситуацијама. Добитник је више књижевних награда.

Његов роман *Црвена вода* (објављен 2017) добио је након превода на француски 2021. награде LePoints и Grand Prix de la litterature policiere за најбољи европски криминалистички роман.

У књижевности је дебитовао социјалним трилером *Овце од тийса* (1997). Цитирајући палестинског редитеља Елију Сулеимана, Павичић често наводи како се његове приповетке баве „несвршеним кућама и несвршеним пословима“. Критичари његове приповетке често упоређују са Алис Манро и Рејмондом Карвером.

Од 1990. ради као филмски критичар и колумниста различитих новина (*Слободна Далмација*, *Вијенац*, *Зарез*, *Недјељна Далмација*, *Јушарњи листи*). Добио је низ значајних награда за свој колумнистички и критичарски рад.

РЕДИТЕЉ

Павичић чини да осјетимо, и кроз роман још једном доживимо, преобразбу земље која пролази кроз крај комунизма, рат, интеграцију у Европску унију, глобализацију и туристичку инвазију на далматинску обалу. Посљедице су бетонизација, бесрамно богаћење, рентна економија и, с друге стране, осиромашење. Било да се ради о старом режиму или неолибералном моделу, ништа се не мијења за становнике села. Односно грађане Хрватске. Они су вјечне споредне улоге у Повијести.

За већину протагониста вријеме је стало. Посебно за Весну, Силвину мајку, остављену саму у обитељској кући. Она је попут несретне античке хероине Ниобе претворена у стијену из које непрестано теку сузе.

Ивица Буљан (Сињ, 1965)

Дипломирао је француски језик и компаративну књижевност на Универзитету у Загребу. Радио је као позоришни критичар, а режира од 1995. када је у Љубљани инсценирао *Име на врху језика* Паскала Кињара. Постављао је текстове Цветајеве, Пазолинија, Хенрија Милера, Валсера, Елфриде Јелинек, Крлеже, Гилберта, Киша, те савремених аутора Шоваговића, Иване Сајко, Месарића, Дубравке Угрешић,

Каракаша, Оље Савичевић Иванчевић, Војновића, Тене Штивичић. Режирао је у Словенији, САД, Немачкој, Француској, Италији, Мађарској, Португалу, Белгији, Русији, Црној Гори, Обали Слоноваче и Србији.

Био је управник Дrame Хрватског народног казалишта у Сплиту од 1998. до 2001. Саоснивач је Мини театра у Љубљани и Фестивала светског казалишта у Загребу. Добитник је више Борштникових награда, Стеријине награде, *Вјесникове* награде „Дубравко Дујшин“, награда „Бранко Гавела“, „Петар Бречић“, медаље града Хаване као и највишег признања Републике Словеније на подручју уметности, награде „Прешернове закладе“. Носилац је Одликовања витеза реда уметности и књижевности Владе Француске Републике. Од 2014. до 2022. био је управник Дrame Хрватског народног казалишта у Загребу.

КРИТИКА

Кримић као метафора обитељи и друштва у импресивном колоплету емоција и изведби за антологије

Самокритичност је сјајна одлика свих великих писаца. Копање по властитим демонима, инспирацијама, слијепим пјегама у књизи, позицији приповједача, временском слиједу и концизно-сти нешто је што не одликује „мале писце“. Напросто – велика дјела захтијевају велик посао.

Јурица Павичић, писац награђиване и међународно препознате *Црвене воде*, у прву изведбу свога романа у драмском облику ушао је с великим (страхо)поштовањем према завршном производу и људима којима је дано повјерење да се ухвате укоштац с тим тешким задатком. А повјерење су добили прави људи – Ивор Мартинић који потписује фантастично успјелу адаптацију и Ивица Буљан који је режијски изманеврирао представу која ће се дуго памтити. Што је могло поћи по злу? Све. Нејасно разграничење главних ликова, изнимно дугачак период радње (26 година), мијењање географских позиција, скокови из антагониста у протагонисте и обратно... Кад се то упакира у два и пол сата озбиљне драме с израженом криминалистичком црвеном нити – све је могло бити ризик који ће се обити о главу. Али као и

иначе кад писац, креативни тим и ансамбл одлуче бити храбри – представа је била пун погодак. Интимна, обитељска, друштвено критична, интригантна, луцидна, логично посложена, динамична, потресна и бриљантно изведена.

Радња која се почиње одвијати крајем 80-их трошном и старомодном сценографијом (дјело Александра Денића) евоцира, чини се на први поглед, не тако давну прошлост окупљања обитељи за столом, пред старинским телевизором, хладњаком или аутобусном станицом с вриштећим брендovima онога времена. Распад комунизма, инфлација и вријеме некаква међупростора, у којему људи посрћу и једва се сналазе, редатељ Ивица Буљан врло мудро и суптилно поставља готово као равноправан лик – који ће међу осталим невољама прогутати и младу Силву, дјевојку чији је нестанак под нејасним околностима до темеља уздрмао њезину обитељ, али и трајно обиљежио мало мјесто поред Сплита. Инспектор Горки добива тежак задатак – показати околини да Силва није увијек била идеална маломјешћанска цура, да постоје озбиљне индикације да је посједовала дрогу, да је функционирала у љубавном трокуту с наивним и доброћудним Браном и заводљивим Адријаном, да је дала назнаку одласка у иноземство. У истрагу укључује и фактор љубоморе, као и непоуздане изјаве тобожњих свједока. Све у свему, како ће повријеђена мајка Весна касније закључити – ипак никога није било довољно брига. Киша ће испрати трагове, вријеме ће учинити своје – вријеме које је за њезину обитељ стало оне ноћи кад је кћи нестала.

Нивес Иванковић као мајка Весна овом је улогом досегла вјеројатно недохватљиве висине. Није јој прва таква, ни у казалишту ни у филму (посебно је сјајна била у *Звиздану*), али прва је која

од сувремена текста с послијератном тематиком ствара антички патос, лик сломљене мајке која је, парадоксално, мртво тијело које дише само за проналазак истине. А истина неумољиво измиче, као и однос с њезиним супругом који напросто тугује другачије. Епохалан приказ боли мајке као трагичне јунакиње, недовољно „битне“ да ишта промијени, потреса до сржи, а њежност која се у скоковитим тренуцима домаћинске љубазности према околини пробија кроз тмурни облак депресије додатан је додир изведби за анале. Кемија с казалишним сином, Стипом Радојом у улози Мате, у тренуцима психичких пукнућа и покушаја умиривања надилази границе казалишног простора. Сцена је то која ће остати уписана у емотивну меморију гледаатеља.

Радоја је био најбољи могући избор за Мату – онога тко је начелно могао бити главни лик, а његова немогућност да ријеша случај своје сестре чини га, тужно и генијално – активним проматрачем тектонске промјене једне обитељи, истраге и друштва. Дискрепанција између брата и сина који након сестрина нестанка покушава бити ступ обитељи, тампон-зона између родитеља и опћенито онај који санира штету, те изгубљена дјечарца којему новонастале околности стубоком мијењају судбину и чине га рањивим и оштећеним нијансирана је до савршенства. Одличан му је антипод био наизглед хладни отац (Никола Ивошевић), који и у ријетко виђеној трагедији остаје донекле рационалан, али гледаатељ добива бољи увид у његово стање него супруга и син. Он труне изнутра те пужевим корацима покушава само пронаћи одговор на питање зашто.

(...) Ансамбл је толико снажно уронио у *Црвену воду* да се пред публиком експресионистички страшно разлио и расуо сав глиб злочина, замјерања и заборава. Ово је један од ријетких комада

гдје је кристално јасно да читав тим проживљава тројство аутор-текст-дјело. Умјетничко је дјело настало на крилима текста, који не смије бити запостављен, и редатељски изврсно промишљена злочина који не смије бити заборављен – а неће бити заборављена ни изведба која руши зидове и раздјељује умјетничке емоције на комаде боли у свијету пуном прешутна пристајања на немоћ. Који маестралан крик против шутње, пасивности и обичности!

Магдалена Мрчела (*dalmacijadanas.hr*, 15. новембар 2023)

ИЗВРСТАН АНСАМБЛ У ПРЕДСТАВИ КОЈА ПОТЕНЦИРА ПРОБЛЕМЕ ДАНАШЊИЦЕ

(...) *Црвена вода* прича је о нестанку седамнаестогодишње дјевојке која је ишчезла једне септембарске суботе године 1989, након рибарске феште у малом мјесту на далматинској обали. Полицијска потрага не даје никакве резултате, а околна политичка збивања – пад једног система, друштвене промјене и рат – засјењују нестанак дјевојке који пада у заборав. Обитељ – отац, мајка и брат близанац – једини су који и даље траже несталу Силву. *Црвена вода* протеже се кроз 27 година, пратећи даљњи усуд људи уплетених у нестанак – од укућана, осумњичених, па до инспектора комунистичке милиције. Кроз њихове судбине роман захваћа три десетљећа живота у Хрватској.

Рекламе на великим паноима које сугерирају конзумеристичке навике времена, пића и ића тога (и данашњег) времена, укључујући натпис дрога из Дроге Порторож, што сугерира један од могућих смјерова заплета, доминирају сценом, непокретне су и не мијењају се цијели низ година, цијелу представу, приказујући заустављено вријеме у Мисту, али и у обитељскоме микросвијету. Како је представа *Црвена вода* и један документаристички пресјек времена, занимљиво је било културолошки пратити каква је била квалитета живота 1989. и какве су биле навике и стил живота.

(...) Изврсно написан роман који скрива кривца, за којега се и не зна постоји ли, јер се у дјело уплиће случајна ометачица која фокус истраге одводи другим смјером, или је слободна и необузdana, неовисна дјевојка само отпутовала од обитељи и љубавних заврзлама, омогућило је изврсну драматизацију Ивора Мартинића која се фокусира на обитељ, само назначивши друге рукавце радње, као што је промјена власти, продаја земље, живот раста-

вљенога мужа у Сплиту и изврсну представу која потенцира све друштвене проблеме данашњице, од мушко-женских и обитељских односа, дроге, секса, отуђења, туге, бесперспективности.

(...) У примарној обитељи на којој је фокус остали су мајка, отац и брат близанац Мате, изврстан Стипе Радоја, који у договору с оцем по цијелој Еуропи као возач камиона тражи сестру близанку водећи се неким индицијама, послје се жени, симболично, као наставак сестрина живота, добивају кћерку, али свађа се са женом јер немају исте идеје о животу, не може пронаћи стабилност, трајно је обиљежен сестриним нестанком. Њихов отац Јаков, у изврсној улози Николе Ивошевића, стоички пати, а мајка Весна, изврсна, посвећена, надахнута Нивес Иванковић, коју публика обожава, трансформира се од ведре и веселе жене пуне живота и ведрине у жену која се бори за истину и правду, а на крају се чини да одустаје од свега. На крају, након разрешења, продаје се и кућа туге и патње и сви, налик Чеховљевој *Вишњуку* и драматургији недогађања, одлазе и коначно остављају живот иза себе обојен симболичком црвене воде, нестао некад давно у тунелу у близини куће.

(...) Најбоља сцена у цијелој изврсној представи ова је интерполација разговора и интимне ситуације, кад се из наоко свакодневнога и површнога разговора дознаје да проговарају онкрај времена, да су обоје мртви, и како су страдали (налик роману и представи *Емеш* Иване Шојат у којему се сазнаје да је приповједачица мртва), а након тога проматрају реконструкцију смрти, гледају форензичке и патолошке налазе, а у најдојљивијој сцени млада глумица лијеже на стол, међу тјелесне остатке једнога живота и једне младости.

А све је требало бити добро.

Весна Мухоберац (*kazaliste.hr*, 7. новембар 2023)

Тешка егзистенцијална прича

(...) Као и већина Павичићевих књига које сам читао, и роман *Црвена вода* перфектно је структуриран и композицијски постављен. Зачин језику бројни су чакавизми, док питкост читања омогућују кратке реченице и еластичност слободнога неправнога говора. Како је прича развучена на више десетљећа, писац вјешто сваку нову главу романа, пошто је она отпочела, у цик-цак линији надопуњује с оним битним што се у међувремену збило. Посриједи је тешка егзистенцијална прича, чија се ос врти око

потраге за кћерком која је утекла од куће, и, премда све сугерира како је она мртва, цијело вријеме стјече се дојам да је она жива. Потрага и околности стварају идеалан оквир Павичићу и за његов коментаторско-аналитички приступ сецирању друштва, који он редовито проводи и у својим литерарним дјелима. Далматински референти, међуљудски обитељски односи, спиза на столу, утјецај друштва на појединца, корупција државних институција... само су неки од елемената којих се писац врло чврсто држи.

Комплексну радњу која се временски протеже дужи низ година и просторно преко цијеле Еуропе, није било једноставно укалупити у медиј казалишне представе. Идеално би то било за телевизијску серију с више епизода, али за цјеловечерњи комад у театру таква прилагодба представљала је голем изазов. Укоштац с трансформирањем овога опширног романа за чин упризорбе на позорници, подухватио се Ивор Мартинић. Темпорално и територијално врло распршену радњу која у казалишту мора функционирати „сада и овдје“, овај је млади умјетник вјешто претворио у драмски материјал за јединцату соареју. Његова се вижластост није еманирала само у одлуци којих ће се призора држати и од њих учинити логичне и уланчане сцене, него и у креацији оних дијелова, понајприје дијалогских, који су имали бити дописани гестом управнога говора, ондје гдје је у роману (тек) наративни или дескрипцијски садржај. Задивљујућ је и Мартинићев осјећај којим је увлас погодио температуру и тон Павичићевог предлошка. Смисао ништа не нарушавају ни мјеста која нису слијепо праћење слика из прозног праузора.

Да ће сјајно написан роман посредством изврсне драматизације успјешно оживјети и на позорници, могло се знати већ оног часа кад је Ивица Буљан пристао режирати комад. У својим досадашњим остварајима овај је редатељ вазда потврђивао једну своју константу, константу поправке мањкавости текста и додавање нове вриједности на већ садржану доброт у одабраном дјелу. Попут калафата који као мештар од заната с неколико потеза затвори бужу међу мадирима на барци, Ивица Буљан динамизмом двају призора или међусобном интеракцијом двају ликова осигурава клизну проточност приче без застајкивања или лома.

(...) Постављајући на сцену Павичићеву *Црвену воду*, Буљан је улио у представу енормне количине емоције – управо онај сегмент с којим се у роману није разбацивало. С друге стране, на-

глашена психоаналитичност које не мања у Павичићеву рукопису, послужила је Мартинићу за акцентуирање тих стања неких од ликова, што је Буљан маестрално искористио за готово оргазмичку експлозију емоционалних експресија на сцени. Јасно, посебице је то било евидентно у лику мајке, мајке која иште кћер, или односу мајке са сином, или сина с оцем, или мужа и жене, гдје се ствара ковитлац неконтролираних страсти и разарајућих емоција. У овом нашем језику, тешко да је било могуће наћи идеалнију интерпретаторицу схрване и ојађене мајке од Нивес Иванковић. Све регистре стања у којима се налази (женска) особа којој је усуд наметнуо најгору од свих могућих животних неприлика, смрт дјетета, садржи у себи ова сјајно написана улога; све стратуме улоге којој дијапазон садржи моменте од шапата до урлика, од смираја до посвемашњег унутарњег растројства, Нивес Иванковић одиграла је као да јој је задња. Све честитке свима који су судјеловали у овој величанственој продукцији: од заметка идеје приче и бинца који је забио задњу бровку у сценографији, до онога који је срушио четврти зид позорнице и причу причом пустио ванка из казалишта, давши времену да ју доврши.

Синиша Вуковић (*Новосћи*, 23. јануар 2024)

WRITER

JURICA PAVIČIĆ (SPLIT, 1965)

Jurica Pavičić, a history and literature professor, is a renowned Croatian novelist, screenwriter, short story writer, and journalist. He earned literary acclaim with his short stories thrillers and crime novels. In his prose, he blends social analysis with a dark vision of human nature and complex moral dilemmas. He has received numerous literary awards. His novel *Red Water* (2017) received the LePoints Prize and the Grand Prix de la littérature policière for the best European crime novel after its translation into French in 2021.

He made his literary debut with the social thriller *Plaster Sheep* in 1997. Quoting Palestinian director Elia Suleiman, Pavičić often states that his narratives deal with “unfinished houses and unfinished jobs.” Critics frequently compare his short stories to the works of Alice Munro and Raymond Carver.

Since 1990, he has worked as a film critic and columnist for various newspapers (*Slobodna Dalmacija*, *Vijenac*, *Zarez*, *Nedjeljna Dalmacija*, *Jutarnji list*). He has received numerous significant awards for his columns and critical work.

DIRECTOR

IVICA BULJAN (SINJ, 1965)

Graduated in French Language and Comparative Literature from the University of Zagreb. He worked as a theatre critic. His theatre directing career began in 1995 when he staged Pascal Quignard's *The Name on the Tip of the Tongue* in Ljubljana. He staged productions based on texts by Tsvetaeva, Pasolini, Müller, Walser, Jelinek, Krleža, Guibert, and Kiš, as well as contemporary authors like Šovagović, Sajko, Mesarić, Ugrešić, Karakaš, Savičević-Ivančević, Vojnović, and Štivičić. He has directed in Slovenia, the USA, Germany, France, Italy, Hungary, Portugal, Belgium, Russia, Montenegro, Ivory Coast, and Serbia.

He was the director of Drama at the Croatian National Theatre of Split from 1998 to 2001. He co-founded the Mini Theatre in Ljubljana and the World Theatre Festival in Zagreb. He is a multiple-time winner of the Borštnik Award, the Sterijino Pozorje Award, the Vjesnik Award, the Dubravko Dujšin Award, the Branko Gavella Award, the Petar Brečić Award, the City of Havana Award, as well as the highest accolade of the Republic of Slovenia in the field of art, the Prešern Foundation Award for performing arts. He is the holder of the Order of Arts and Letters of the French Republic. He was the Director of Drama at the Croatian National Theatre in Zagreb from 2014 to 2022.

REVIEWS

CRIME AS A METAPHOR FOR FAMILIES AND SOCIETY IN AN IMPRESSIVE TAPESTRY OF EMOTIONS AND PERFORMANCES FOR ANTHOLOGIES

Self-criticism is a brilliant characteristic of all great writers. Digging into one's demons, inspirations, blind spots in the book, the position of the narrator, the temporal sequence, and conciseness are qualities that do not characterize "small writers". Simply put, great works require great effort.

Jurica Pavicic, the writer of the award-winning and internationally recognized *Red Water*, entered the first performance of his novel in dramatic form with great (fear) respect for the final product and the people entrusted with the daunting task. And the trust was placed in the right people - Ivor Martinić, who signed a fantastically successful adaptation, and Ivica Buljan, who directed a performance that will be long remembered. What could have gone wrong? Everything. Unclear delineation of main characters, an extremely long period of action (26 years), changing geographical positions, shifts from antagonists to protagonists and back... When packed into two and a half hours of serious drama with a pronounced criminalistic thread – everything could have been a risk that backfired. But as usual, when a writer, a creative team, and an ensemble decide to be brave – the performance was a complete success. Intimate, familial, socially critical, intriguing, lucid, logically complex, dynamic, distressing, and brilliantly executed.

The plot, unfolding at the end of the 1980s with a dilapidated and outdated stage design (by Aleksandar Denić), evokes, at first glance, the not-so-distant past of family gatherings around the table, in front of an old-fashioned television, refrigerator, or bus station with screaming brands of that time. The collapse of communism, inflation, and a time of some intermediate space in which people stumble and barely cope, director Ivica Buljan very wisely and subtly sets up almost as an equal character – one that, among other troubles, will engulf young Silva, a girl whose disappearance under unclear circumstances shook her family to the core and permanently marked a small town near Split. Inspector Gorki is given the difficult task of showing the community that Silva was not always the ideal bourgeois girl, that there are serious indications that

she possessed drugs, that she operated in a love triangle with the naive and good-natured Brana and the seductive Adrian, that she hinted at going abroad. The investigation also involves jealousy as a factor, as well as unreliable statements from alleged witnesses. All in all, as the injured mother Vesna will later conclude - nobody cared enough. The rain will wash away the traces, time will do its thing - time that stopped for her family that night when her daughter disappeared.

Nives Ivanković as mother Vesna reached probably unreachable heights with this role. It's not her first such role, neither in theater nor in film (she was especially brilliant in *Zvizdan*), but she is the first to create an ancient pathos from contemporary text with post-war themes, a character of a broken mother who is, paradoxically, a dead body that breathes only to find the truth. And the truth relentlessly eludes her, as does her relationship with her husband who simply – mourns differently. An epochal portrayal of a mother's pain as a tragic heroine, insufficiently "significant" to change anything, shaking to the core, and the tenderness that breaks through in rapid moments of domestic kindness through the gloomy cloud of depression is an additional touch to the performance. The chemistry with theater son, Stipe Radoja in the role of Mate, in moments of mental breakdowns and attempts to calm down, surpasses the boundaries of the theater space. It is a scene that will remain engraved in the emotional memory of the audience.

Radoja was the best possible choice for Mate – the one who could theoretically be the main character, and his inability to solve his sister's case makes him, sadly and ingeniously, an active observer of the tectonic change of a family, investigation, and society. The discrepancy between the brother and the son who, after his sister's disappearance, tries to be the pillar of the family, the buffer zone between parents, and generally the one who repairs the damage, and the lost child whose newly emerged circumstances fundamentally change fate and make him vulnerable and damaged, is nuanced to perfection. His excellent counterpart was seemingly the cold father (Nikola Ivošević), who even in the rarely seen tragedy remains somewhat rational, but the viewer gains better insight into his state than his wife and son. He rots from within and, with snail-like steps, only tries to find an answer to why.

(...) The ensemble immersed so powerfully into *Red Water* that it expressively and dreadfully spilled and dissolved all the depths of crime, resentments,

and forgetfulness before the audience. This is one of the rare plays where it is crystal clear that the entire team experiences the trinity of author-text work. The artistic work was created on the wings of a text that must not be neglected and a directorially excellent crime that must not be forgotten – and neither will the performance that breaks down walls and divides artistic emotions into pieces of pain in a world full of silent consent to helplessness. What a masterful cry against silence, passivity, and ordinariness!

Magdalena Mrčela (*dalmacijadanas.hr*, 15th November 2023)

A HEAVY EXISTENTIAL TALE

(...) Like most of Pavičić's books I've read, the novel *Red Water* is perfectly structured and compositionally arranged. Spicing up the language are numerous Chakavian dialect words, while the readability is facilitated by short sentences and the elasticity of free indirect speech. As the story unfolds over several decades, the author skillfully supplements each new chapter of the novel, once it has begun, in a zigzagging line with what is essential and has occurred in the meantime. At its core is a heavy existential tale, revolving around the search for a daughter who has fled from home, and although everything suggests she is dead, there is a constant sense throughout that she is alive. The search and circumstances create an ideal framework for Pavičić's commentary and analytical approach to dissecting society, which he regularly conducts in his literary works. Dalmatian references, interpersonal family relationships, food on the table, the influence of society on individuals, corruption in state institutions... these are just some of the elements the author firmly grasps.

The complex plot, spanning over years and across Europe, was not easy to fit into the medium of a theatrical performance. It would ideally suit a television series with multiple episodes, but adapting it for a full-length play presented a great challenge. Ivor Martinić took on the task of transforming this extensive novel into a stage production. The temporally and spatially dispersed narrative, which must function as "here and now" in the theater, was skillfully turned by this young artist into dramatic material for a single performance. His dedication was evident not only in deciding which scenes to focus on and turning them into logical and interconnected scenes but also in creating those parts, especially dialogues, that needed to be added with the gesture of indirect speech, where the narrative or descriptive content in the novel (only) existed. Martinić's sense of captur-

ing the temperature and tone of Pavičić's original work is remarkable. The essence is not disrupted by places that do not blindly follow the scenes from the prose template.

It could be known from the moment Ivica Buljan agreed to direct the play that a brilliantly written novel would successfully come to life on stage through excellent dramatization. In his previous works, this director has consistently demonstrated one of his constants: the improvement of text deficiencies and the addition of new value to the already contained goodness in the selected piece. Like a shipwright who, as a master of the craft, closes a gap between planks on a boat with a few strokes, Ivica Buljan ensures the smooth flow of the story through the dynamism of two scenes or the interaction between two characters without pauses or breaks.

(...) By staging Pavičić's *Red Water*, Buljan infused the performance with an enormous amount of emotion, precisely the segment that wasn't scattered throughout the novel. On the other hand, the emphasized psychoanalytic elements abundant in Pavičić's manuscript served Martinić to accentuate the states of some of the characters, which Buljan masterfully utilized for an almost orgasmic explosion of emotional expressions on stage. This was particularly evident in the character of the mother, a mother searching for her daughter, or the relationship between the mother and son, or the son and father, or the husband and wife, where a whirlwind of uncontrolled passions and destructive emotions ensues. In our language, it would be hard to find a more ideal interpreter of a shattered and devastated mother than Nives Ivanković. The brilliantly written role contains all the registers of the states in which the (female) character finds herself, a person to whom fate has imposed the worst of all possible life situations, the death of a child; the range of the role encompasses moments from whispers to screams, from calmness to complete internal distress, all of which Nives Ivanković played as if it were her last. Congratulations to everyone involved in this magnificent production: from the inception of the story idea and the stagehand who nailed down the final nail in the set design, to the one who broke the fourth wall of the stage and let the story escape the theater, allowing time for it to unfold.

Siniša Vuković (*Novosti*, 23rd January 2024)

**СЕЛМА СПАХИЋ, ТАТЈАНА ШОЈИЋ, МАЈА ИЗЕТБЕГОВИЋ,
БОРИС ЛЕР, САБИТ СЕЈДИНОВИЋ, АЊА КРАЉЕВИЋ,
ЕМИНА ОМЕРОВИЋ**

ЉУБИЧАСТО

**КАМЕРНИ ТЕАТАР 55 САРАЈЕВО
(БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА)**

НЕДЕЉА, 2. ЈУН

**SELMA SPAHIĆ, TATJANA ŠOJIĆ, MAJA IZETBEGOVIĆ,
BORIS LER, SABIT SEJDINOVIĆ, ANA KRALJEVIĆ,
EMINA OMEROVIĆ**

VIOLET

**CHAMBER THEATER 55, SARAJEVO
(BOSNIA AND HERZEGOVINA)**

SUNDAY, 2ND JUNE

Режија: СЕЛМА СПАХИЋ
Драматургија: ЕМИНА ОМЕРОВИЋ
Костимографија и сценографија: АДИСА ВАТРЕШ
СЕЛИМОВИЋ
Музика: ДРАШКО АЏИЋ
Асистент драматургије: АРМИН БЕХРЕМ
Асистенткиња костимографије и сценографије:
МОНИКА МОЧЕВИЋ

Direction: SELMA SPANIĆ
Dramaturge: EMINA OMERović
Costume design and set design: ADISA VATREŠ
SELIMović
Music: DRAŠKO ADŽIĆ
Assistant dramaturge: ARMIN BEHREM
Assistant costume designer and set designer:
MONIKA MOČEVIĆ

Улоге
Мила: ТАТЈАНА ШОЈИЋ
Јаца: МАЈА ИЗЕТБЕГОВИЋ
Меша: САБИТ СЕЈДИНОВИЋ
Сањин: БОРИС ЛЕР
Али: ДАВОР ГОЛУБОВИЋ
Катарина: АЊА КРАЉЕВИЋ

Cast
Mila: TATJANA ŠOJIĆ
Jaca: MAJA IZETBEGOVIĆ
Meša: SABIT SEJDINOVIĆ
Sanjin: BORIS LER
Ali: DAVOR GOLUBOVIĆ
Katarina: ANJA KRALJEVIĆ

Представа траје 1 сат и 20 минута. The play is 1 hour and 20 minutes long.

АУТОРКА

Представа се бави једном породицом за коју ћете одмах препознати да живи у овом граду, по ономе што они спомињу, од пијаци на којој купују поврће до дјелова града којим се возе, дакле ради се о породици која живи овдје у Сарајеву.

А онда, једнога дана, у ову породицу улази нешто на шта нису спремни – једна врста слободе са којом се до сада нису сусрели. У том сусрету се заправо буди сва болест нашег друштва (и не само нашег), излази све оно што је конзервативност нашег друштва и разни облици фашизма. Фашизма, ускогрудности али и примитивизма. Све оно са чим се свакодневно сусрећемо, али и чинимо, а да тога и нисмо свјесни. А како је ова представа настала из глумачких импровизација, без ријечи текста, за глумце је ово било посебно искуство јер је ово њихов ауторски текст.

СЕЛМА СПАХИЋ (1986)

Завршила је Академију сценских умјетности у Сарајеву. Редитељка је која потписује преко 30 позоришних режија, међу којима су: *Хийермнезија* (Хартефакт / Битеф), *Жене које чисте* (ЦНП Подгорица), *Тајна цема од малина* (САРТР / МЕСС), *Најпашоријум* (Народно позориште Суботица), *Скуйшишина* (Народно позориште Сарајево / Камерни театар '55 / САРТР), *Кокош* (МЕСС / ЗеКаеМ / Битеф), *Лилиом* (СНГ Драма Љубљана), *Иисочевејштоенаиносемдесеџ* (СНГ Драма Марибор), *Мајстор и Марјарија* (ХНК Ивана пл. Зајца Ријека), *Моја Фабрика* (БНП Зеница), *4 ујуиро* (Позориште „Костолањи Деже“, Србија), *Оно што недостијаје* (ЗеКаеМ), *Ромео и Јулија* (БНП Зеница), *Дјеца сунца* (САРТР / Контакт), *Сшела, ѿйлава* (ГДК Гавела). У представама се фокусира на интимну историју и политичност интима, истраживање физикалности и феминистичку деконструкцију патријархалних наратива.

Представе су јој вишеструко награђиване, те бележе учешће на реномираним интернационалним фестивалима попут Битефа у

Србији, *Neue Theater Stücke aus Europa* у Њемачкој, *Контакта* у Пољској или *Culturescapes* у Швајцарској.

Од 2012. до 2017. била је уметничка директорка Интернационалног театарског фестивала МЕСС, за који је била селектор од 2009. до 2018. године. Предаје на Академији сценских умјетности у Сарајеву.

РЕЧ ДРАМАТУРШКИЊЕ

Ауторски пројекат *Љубичасто* бави се нашом конзервативношћу и ускогрудношћу које кријемо иза најбољих намјера, много бриге и још више љубави. Изведбени текст произашао је из глумачких импровизација у којима смо истраживали границе између разумијевања и подразумевања, бриге и гушења, искрености и окрутности, љубави и себичности, традиције и примитивизма...

Представа прати окупљање једне грађанске разнолике породице у којој сви знају шта је најбоље за њихове ближње, они су болно искрени једни према другима, савјетују се међусобно и помажу чак и када им нико то не тражи – све само како би сви били сретни. Њихову срећу нарушава појава љубичастог, а с њим и узнемирујуће питање слободе. Која је граница туђе слободе коју смо спремни прећи као појединци? Које све границе је наше патријархално друштво већ одавно прешло? Прихваћамо ли туђу срећу искључиво ако она одговара нашим критеријима? Гдје се све крије наша лицемјерност? Јесмо ли на путу ка уређеном друштву или племенској заједници? Током процеса истраживали смо границе унутар садржаја, али и форме. Резултат је прича о једној жени коју мислимо да познајемо. О танкој линији између њене слободе и нашег фашизма.

Емина Омеровић

КРИТИКА

Љубичасто

Све фрустриране породице личе једна на другу – могао би бити tagline представе *Љубичасто* Каменог театра 55, у којој је на један крајње директан, динамичан и емотиван начин, представљена болно поистовјећујућа слика једне савремене породице, која за разлику од оне Толстојеве, не почива више нити на срећи, нити на

несрећи, већ на дубоко укоријењеној фрустрацији. Садржајно тешка и мучна, театарски жива и интриганта, идејно храбра и отворена, ова представа редитељице Селме Спахић, један уопштен тематски простор са породицом у центру, отвара у сасвим новом свјетлу, са јасним ауторским језиком и новим питањима, те са идејом слободе, у коначници, с којом у театру све почиње и ништа не завршава. Упркос одређеним проблемима у ритму и темпу појединачних чинова, представа *Љубичасио* показује како једна уобичајена театарска тема може поново оживјети у крајње непредвидивом редитељском концепту, у којем се сасвим природно смјењују жанрови социјалног, хорорног и поетског, а у којем се не предаје у чврсти загрљај баналној свакодневници и тривијалном хумору.

„Ја сам Катарина“, реплика је коју упорно понавља млада трудница (игра је Ања Краљевић) на рођенданском окупљању једне грађанске сарајевске породице, на коју нико од присутних не реагује, а у којој се, заправо, прелама стварност и театар, нормалност и зачудност, вањско и унутрашње, лаж и истина. Наиме, већ са овом репликом, коју Сањин (Борис Лер) игнорише, а коју Катарина избезумљено понавља, постаје јасно да нешто не штима у овој наизглед сасвим обичној (сретној) породици, те да ће најснажније ауторско свјетло бити усмјерено на питање идентитета, односно, постојаности имена, индивидуе, заробљене унутар „превише љубави“ породице. У сиромашно уређеном породичном дому, у којем се устајалост од кухања и масноће може резати ножем, једини преостали становник, тета Мила (Татјана Шојић) дочекује остатак породице како би заједно прославили њен рођендан. За истим оним столом на којем

су ручали као дјеца, али у сасвим супротном заносу од онога дјечијег, поново окупљени, возач Меша (Сабит Сејдиновић), медицинска сестра традиционалних схватања, Јаца (Маја Изетбеговић) и новокомпоновани „еуропејац“ Сањин, чекају на храну коју је за њих припремила вриједна и брижна мајка. Како отац није више међу живима, Мила је још снажније пригрлила своју једину животну улогу, ону мајке, у којој је очигледно одувijek једино била присутна у своме дому, сјединивши се са кућним огртачем и кухињом готово до потпуног нестанка. И заиста, ова породица без презимена дјелује као само још једна обична „сретна“ породица, али њихов начин комуникације, у којој свака мисао пронађе свој пут напоље, и у којој свако зна шта је најбоље за онога другог, открива дубоку провалију фрустрације испод површине спокојног мириса изгорјелог уља. Док с једне стране, мајка Мила у остацима породичног живота учествује трпећи, преостали тројац, с друге стране, не прешућује ништа, те своје личне накупљене фрустрације „лијечи“, савјетујући се, а заправо, оптужујући се међусобно. Управо ће овај, уводни и први од три чина, послужити као савршен примјер „живог“ театарског текста, који је, истина, и настао током проба, истовремено дубоко уземљеног у стварности, али опет довољно ишчашеног из исте да је могуће препознати његову улогу у ауторском концепту, те пратити његов креативни драматуршки развој.

Иако екипа представе истиче сам процес настанка текста, у којем је, наиме, поред редитељице, те драматургиње Емине Омеровић, учествовала и цјелокупна глумачка поставка, што свакако још једном показује да је театар умјетност импровизације, коначни облик текста се не разликује пуно од стандардног драмског комада, једноставне класичне тродјелне структуре, са уводом, заплетом и расплетом, што опет доказује да театар има и своје законитости од којих је немогуће побјећи.

Прецизно утемељене ликове аутори представе ослобађају од сувишних промишљања и анализирања осјећања и ситуација, те посежу за брзим измјенама кратких реплика чије компоненте говорења нису нужно задане нити условљене, већ долазе готово рефлексно из унутрашњих психолошких стања, а праћене су константним упадањем у ријеч „(са)говорнику“. Нпр. након што Јаца замјери младој Катарини што се ова није прво њој обратила за савјет о трудноћи, а након што су остали наставили разго-

вор о другим темама, Катарина ће се ипак покушати извинити и оправдати како није „ништа лоше мислила“ што заправо значи да она уопште није кренула даље, већ да је остала заточена у једном психолошком стању. Овакав поступак ће у многоме динамизирати драматуршки развој текста, учинити необичнијим, а тиме и стварнијим свијет ове породице, чија увјерљивост, опет, највећим дијелом почива на глумачкој изведби цјелокупног ансамбла. Од необичне опуштености у игри младе Ање Краљевић, до крајње стилизоване креације Давора Голубовића, у којој се он за промјену одриче карикирања те с којом показује како се лик, стваран и жив, може изградити без иједне изговорене ријечи.

Са ликовима заробљеним у процјепу између унутрашњег и вањског, који за разлику од рецимо Чеховљевих „јунака“, не сањају о „очекиваним сретнијим временима“ већ се боје надлазећих промјена, глумци у овој представи су принуђени да измјењују два лица, једно трпеће и једно ослобађајуће, а бјесомучно тумарајући по њиховим прошлостима како би пронашли нешто за обрачун у садашњости. Тако ће нпр. Татјана Шојић у својој савршеној глумачкој креацији, до суза болној, а духовитој, до покрета и ријечи одмјереној, а слободној, у првом чину снажно задржавати навалу накупљене туге, прекривајући је сивилом равнодушности, да би у другом чину ослободила тијело до младалачке разузданости, проналазећи његову снагу и прихватајући његову љепоту. У трећем чину са ипак конвенционалним, очекиваним разрјешењем, у којем сцену обузимају страх, лудило и насиље, Шојић „закључава“ свога лика у стању спокоја, да би у коначници затворила круг његовог психолошког развоја, искреном и емотивном, али и дјеломично патетичном изведбом монолога о „покушају бијега“ из властитог живота.

Оно што ову представу у највећој мјери одређује јесте, прије свега, редитељски концепт Селме Спахић, који је могуће дефинисати као живи организам који, из чина у чин, жанровски мутира у нови непознати облик, а у којем кола узаврела крв тамне, љубичасте боје. Након првог чина који се, иако успостављен у аутореференцијалности (с обзиром да глумци најављују чинове прије самог почетка), ипак развија у реалистичном озрачју, други наставља у облику театарског сновиђења у којем су покрети успорени, а дијалог непотребан, те у којем редитељица до крајности освјетљава најскривеније одаје интима главне протагонисткиње у којима она

живи свој коначни сан са истим оним дневним боравком и истим трпезаријским столом из паралелног, вањског свијета, али са свим другачијим њиховим значењима. У другом чину се, дакле, на сцени појављују мистериозни студент Али (Давор Голубовић) с којим је Мила у скривеној љубавној вези, а с којим устајали оронули стан постаје соба страсти и слободе. У овој сцени која је свакако могла бити и нешто краћа, Мила остварује своју давно заслужену реинкарнацију и враћа своје давно изгубљене осјећаје. Ово својеврсно трансцендентално театарско путовање почиње са реалистичном љутњом која јесте први доказ истинског присуства у властитом животу, наставља са музиком појачаном до максимума и са разузданим плесом који ослобађа од накупљене физичке фрустрације, те завршава са сексуалним чином сјена, да би се стигло до тишине љубави и једне заједничке цигарете.

(...) Љубичаста је боја жбуња или грмља поред пута, које нас случајним додиром подсећа да смо живи. Љубичаста је боја туге и депресије које нас обузимају попут тамне ноћи и остављају без знака. Љубичаста је боја љубави која увијек долази неочекивано, али никад не лаже и остаје вјечно. Љубичаста је и боја лудила које је немогуће препознати, јер је варљиво и шутљиво. Љубичаста је боја страха и безнадежности, али љубичаста је и боја слободе, коначне и незамјењиве. Љубичаста је боја театра који нас, попут жбуња или грмља поред пута, случајним додиром подсећа да смо живи.

Мирза Скендерагић (*op.bhrt.ba*, 20. март 2022)

ПУСТИТЕ МЕ, ИДЕМ ДА ПРОШЕТАМ

Настала без конкретног текстуалног предлошка, кроз заједничке импровизације и грађење односа и текста, на основу идеје и структуре коју је осмислила редитељка Селма Спахић, представа *Љубичасто* раскринкава митове које гајимо (балкански народи поготово) о породици и односима у породици.

Кроз савршено усклађени реализам (натурализам чак) и заумност, кохезију конкретног и апстрактног, суочавамо се са нама самима и демонима који сваког часа могу изаћи на површину а да тога нисмо ни свјесни.

Грађанска породица. Мајка, удовица, њено троје дјеце и трудна снаха окупљају се да прославе мајчин рођендан. Кроз дијалог који савршено и неусиљено тече, теме које се отварају чак и паралелно, дају нам увид у карактере и информације које ће нам касније, кад дође до Промјене, одзвонити у глави.

Култ Мајке његован вјековима, суптилним редитељским средствима деконструише се пред нашим очима. Ова призма кроз коју нам редитељка Спахић приказује однос према Мајци, према блиској особи, према човјеку уопште, није она на коју смо навикли. Овај угао нам је нов, а сама чињеница да је тако говори колико смо као друштво лицемјерни, колико смо у ствари неосвијештени и колико је у нашој самољубљивој и самопрокламованој борби са своје и туђе слободе – лажи, колико је у нашој „ширини“ – скучености. Сама чињеница да ова представа, између осталог, тематизира оно за што у нашим језицима не постоји

ријеч – „ageism“ (дискриминација према старијим особама, или дискриминација по старосној основи) говори много. Који је то тренутак у којем се наш глас више не чује, у коме наш глас не значи ништа и у којем други почињу одлучивати умјесто нас?

Представа *Љубичасто* говори о слободама које освајамо и начинима на које их освајамо. О томе како се то освајање манифестује на друге. Тенденција „замјерања“ и кројења судбине другима по својој мјери и према својим границама, предрасуде и стереотипе дуплира чињеница да се приказују кроз особу, односно кроз однос од којег по дифолту очекујемо ништа друго до – све и по сваку цијену, у сваком тренутку.

Кроз тај веома сложени однос (мајка–дијете) откривамо и пошести патријархата, односно, наново се пред нама објелодањује истина – колико је дубоко укоријењен патријархат у нашу психу, у наше биће. Јер Мајка нема право ни на што друго осим да буде Мајка. Да нас тјешу, да нам кува, пере, пегла, да нас подржава у свему, да нас учи животу, а притом да буде и лијепа и срећена. На ово последње алудира сцена из представе у којој ћерка пита мајку зашто се није потрудила да се среди и да то стварно нема смисла, кад су се већ окупили, а мајка је провела осам сати кувајући и спремајући за њих.

Кад на сцену ступи Љубичасто све се мијења. Иако приказан као доста млађи љубавник Мајке – да би се откриле реакције дјеце лешинара и њихова неспособност да се помире са Мајком која се ослободила окова, са Мајком која је жена, људско биће, која је још нешто осим Мајке – схватамо да је у питању само метафора и да је на метафизичком нивоу Љубичасто у ствари алтер его Мајке, њена слобода, идентитет, њена животна срећа. Љубичасто је она сама.

Како радња одмиче и истине се ископавају из све дубљих рупа, односи између Дјеце и Мајке постају бруталнији, неконтролисанији. Сценска атмосфера постаје налик сулудој садистичкој забави, оргији насиља, у којој дјеца дивљачки убијају Мајчину срећу и слободу, а она се бори да та срећа живи, што је веома њежно спровела редитељка и што се читава у погледима и суптилном синхронизованом сценском покрету Љубичастог (Давор Голубовић) и Мајке (Татјана Шојић).

Татјана Шојић гради улогу Мајке невјероватном вјештином, суверено владајући емотивним, вокалним и физичким глумачким средствима. Вјешто прати редитељски концепт, да би успоставила потпуну контролу и преузела аутономију над својим ликом. Остали чланови ансамбла (Маја Изетбеговић, Борис Лер, Сабит Сејдиновић, Ања Краљевић) надахнуто и стилски уједначено оживљавају чланове породице, односно Нас саме и сва звјерства која под кринком добрих намјера чинимо.

С обзиром да се представа игра на сцени Камерног театра, важно је напоменути и нарочиту физичку блискост извођача са публиком. Дејство ове физичке блискости, нарочито је снажно кад актери руше четврти зид и гледају у нас интензивно и упорно, чињећи нас саучесницима или пак нијемим посматрачима. И једно и друго нас испуњава грозом. Циљ такве директности је снажније укључивање гледалаца у ток радње и подстицање на критичко сагледавање свијета.

Сценографија Адисе Ватреш Селимовић кроз просторну, доприноси свеопштем утиску менталне скучености, да би онда трансформацијом простора у „гробље љубичастог“ на исти начин као и драматуршко-редитељским приступом направила мост између реалистичног и зачудног аспекта ове представе.

Музика Драшка Аџића је заправо и равноправни актер представе, јер толико активно и сугестивно доприноси густој атмосферичности представе, да постаје само ткиво *Љубичастој*.

Представа *Љубичасто* изузетно храбро, живо и подстицајно испитује просторе слободе и њену многозначност тумачи значењски густо, посвећенички и трагички и болно нас суочава са оним што носимо у себи, као и чињеницом да треба још много, много труда да превазиђемо потребу да те слободе окивамо.

Стела Мишковић (*mess.ba*, 4. октобар 2022)

AUTHOR

SELMA SPAHIĆ (1986)

Selma Spahić graduated from the Academy of Performing Arts in Sarajevo. She directed over 30 theater productions, including *Hypermnemesis* (Hartefakt / BITEF, Serbia), *Women Who Clean* (CNP Podgorica, Montenegro), *The Secret of Raspberry Jam* (SART / MESS, Bosnia and Herzegovina), *Natatorium* (National Theatre Subotica, Serbia), *Assembly* (National Theatre Sarajevo / Chamber Theater '55 / SART, Bosnia and Herzegovina), *Chicken* (MESS / ZeKaJeM / BITEF, Bosnia and Herzegovina / Croatia / Serbia), *Liliom* (SNG Drama Ljubljana, Slovenia), *thousandninehundredseventy* (SNG Drama Maribor, Slovenia), *The Master and Margarita* (HNK Ivan pl. Zajc Rijeka, Croatia), *My Factory* (BNP Zenica, Bosnia and Herzegovina), *4 in the Morning* (Theater "Kostolanji Deže", Serbia), *What's Missing* (ZeKaJeM, Croatia), *Romeo and Juliet* (BNP Zenica, Bosnia and Herzegovina), *Children of the Sun* (SART / Contact), *Stella, Flood* (GDK Gavella, Croatia). In her performances, she focuses on the intimate history and the political nature of intimacy, exploring physicality and feminist deconstruction of patriarchal narratives.

Her performances have been awarded multiple times, and she has participated in renowned international festivals such as BITEF in Serbia, Neue Theater Stücke aus Europa in Germany, Kontakt in Poland, and Culturescapes in Switzerland. From 2012 to 2017, she was the artistic director of the International Theater Festival MESS, for which she was a selector from 2009 to 2018. She teaches at the Academy of Performing Arts in Sarajevo.

REVIEWS

VIOLET

"All frustrated families resemble each other" – that could be the tagline of this play that presents, in an extremely direct, dynamic, and emotional manner, a painfully identifiable image of a contemporary family, which, unlike Tolstoy's families, no longer rests on happiness or unhappiness, but on deeply rooted frustration. Content-wise

heavy and distressing, theatrically alive and intriguing, conceptually bold and open, this play directed by Selma Spahić opens up a generalized thematic space with the family at its center in a completely new light, with a clear authorial language and new questions, and with the idea of freedom, ultimately, which starts everything in theater and ends nothing. Despite certain problems in the rhythm and pace of individual acts, *Violet* demonstrates how a common theatrical theme can come alive again in an extremely unpredictable directorial concept, in which social, horror, and poetic genres naturally alternate, and in which it does not surrender to the firm embrace of banal everyday life and trivial humor.

"I am Katarina," is the line persistently repeated by a young pregnant woman (played by Anja Kraljević) at a birthday gathering of a Sarajevo family, to which none of the attendees react. However, in this seemingly ordinary family setting, reality and theater, normalcy and strangeness, external and internal, falsehood and truth intersect. Already with this line, ignored by Sanjin (played by Boris Ler) but repeated in bewilderment by Katarina, it becomes clear that something is amiss in this seemingly completely normal (happy) family, and that the strongest authorial light will be directed towards the question of identity, namely, the constancy of names, individuals trapped within the "excessive love" of the family. In a modestly arranged family home, where the smell of cooking and grease hangs heavy, the only remaining inhabitant, Aunt Mila (Tatjana Šojić), welcomes the rest of the family to celebrate her birthday together. Sitting at the same table where they ate as

children, but in a completely different atmosphere from that of childhood, the reunited group including the driver Meša (Sabit Sejdinović), the traditional-minded nurse Jaća (Maja Izetbegović), and the newly composed "European" Sanjin, await the food prepared for them by their diligent and caring mother. With the father no longer among the living, Mila embraces her sole life role even more strongly, that of a mother, in which she has always been the only presence in her home, merging with the household robe and the kitchen to almost complete disappearance. Indeed, this family without a surname seems like just another ordinary "happy" family, but their mode of communication, where every thought finds its way out and everyone knows what is best for the others, reveals a deep chasm of frustration beneath the surface of the calm scent of burnt oil. While on one hand, mother Mila participates in the remnants of family life with patience, the remaining trio, on the other hand, does not hold back anything, "curing" their personal accumulated frustrations, advising each other, but accusing each other. This introductory and first of three acts will serve as a perfect example of a "live" theatrical text, which indeed was born during rehearsals, deeply grounded in reality yet sufficiently detached from it to recognize its role in the authorial concept and to follow its creative dramaturgical development.

Although the team behind the production emphasizes the process of text creation itself, in which, besides the director and playwright Emina Omerović, the entire acting ensemble participated, which certainly once again shows that theater is the art of improvisation, the final form of the text does not differ much from the standard dramatic play, a simple classical three-part structure, with an introduction, development, and resolution, which again proves that theater has its laws that cannot be escaped.

With precisely grounded characters, the authors liberate the performance from unnecessary deliberations and analyses of feelings and situations, and opt for rapid changes of short dialogues whose speaking components are not necessarily predetermined or conditioned, but rather come almost reflexively from inner psychological states, and are accompanied by constant interruptions in the word "(inter)locutor." For example, after Jelena reproaches young Katarina for not first turning to her for advice on her pregnancy, and after the others continue the conversation on other topics, Katarina will still

attempt to apologize and justify herself by saying she “didn’t mean to say anything wrong,” which means that she has not moved on at all but remains trapped in a psychological state. This kind of action will greatly move the dramatic development of the text, making it a more unusual and thus more realistic world of this family, whose credibility, again, largely rests on the acting performance of the entire ensemble. From the unusual looseness in the performance of young Anja Kraljević to the extremely stylized creation of Davor Golubović, in which he forgoes caricature and shows how a character, created and alive, can be built without a single spoken word.

With characters trapped in the gap between internal and external, who unlike, for example, Chekhov’s “heroes,” do not dream of “the expected happier times,” but fear impending changes, the actors in this performance are forced to interchange two faces, one of suffering and one of liberation, and fiercely rummage through their pasts to find something to settle in the present. For example, Tatjana Šojić in her perfect acting creation, from painfully tearful and witty, to calculated in movement and word, in the first act strongly holds back the surge of accumulated sadness, covering it with the veil of indifference, only to release the body to youthful abandon in the second act, finding its strength and embracing its beauty. In the third act, with, however, conventional, expected resolution, in which the scene is engulfed in fear, madness, and violence, Šojić “locks up” her character in a state of calm, to close the circle of his psychological development in the finale with a sincere and emotional, but partially pathetic performance of a monologue about “attempting to escape from her own life.

What predominantly defines this performance is, above all, the directorial concept of Selma Spahić, which can be defined as a living organism that, from act to act, mutates genre-wise into a new unknown form, in which the boiling blood flows dark, purplish. After the first act, which, although established in self-referentiality (given that the actors announce the acts before the actual beginning), nevertheless develops in a realistic atmosphere, the second continues in the form of a theatrical reverie where movements are slowed down, dialogue is unnecessary, and where the director illuminates to the extreme the most hidden chambers of the protagonist’s intimacy, where she lives her ultimate dream, with the same living room and dining table from a parallel, external world, but

with entirely different meanings. In the second act, therefore, the mysterious student Ali (Davor Golubović) appears on the scene, with whom Mila is in a hidden love affair, and with whom the stale, dilapidated apartment becomes a room of passion and freedom. In this scene, which could certainly have been a bit shorter, Mila achieves her long-deserved reincarnation and regains her long-lost feelings. This unique transcendental theatrical journey begins with realistic anger, which is the first evidence of the true presence in one’s own life, continues with music heightened to the maximum and with unrestrained dance that liberates from accumulated physical frustration and ends with a sexual act of shadows, leading to the silence of love and a shared cigarette.

(...) Violet is the color of shrubs or bushes by the roadside, which reminds us with a random touch that we are alive. Violet is the color of sadness and depression that engulfs us like a night and leaves us without light. Violet is the color of love that always comes unexpectedly, but never lies and remains eternal. Violet is also the color of madness that is impossible to recognize because it is elusive and silent. Violet is the color of fear and hopelessness... but violet is also the color of freedom, ultimate and irreplaceable. Violet is the color of the theater that, like shrubs or bushes by the roadside, reminds us with a random touch that we are alive.

Mirza Skenderagić (*op.bhrt.ba*, 20th March 2022)

LET ME GO FOR A WALK

Through joint improvisations and relationship building, based on the idea and structure devised by director Selma Spahić, *Violet* unravels the myths that we (especially the people from the Balkans) nurture about family and family relationships.

Through perfectly harmonized realism (even naturalism) and surrealism, the cohesion of the concrete and abstract, we confront ourselves and the demons that can surface at any moment without us being aware of it.

A bourgeois family. A mother, a widow, her three children, and a pregnant daughter-in-law gather to celebrate the mother’s birthday. Through dialogue that flows perfectly and effortlessly, opening up even parallel topics, we gain insight into characters and information that will later ring in our heads when the Change comes.

The cult of Mother, nurtured for centuries, is deconstructed before our eyes with subtle directorial means. The prism through which director Spahić presents to us the relationship towards Mother, towards a close person, towards a human being in general, is not the one we are used to. This angle is new to us, and the very fact that it so speaks volumes about how hypocritical we are as a society, how unaware we are, and how much in our self-righteous and self-proclaimed struggle for our and others' freedom – lies, how much in our "broadness" – narrowness. The fact that this play, among other things, addresses what does not exist in our languages – "ageism" (discrimination against older people, or discrimination based on age) says a lot. At what point is our voice no longer heard? In which our voice means nothing and others start deciding instead of us?

The play talks about the freedoms we conquer and how we conquer them. About how this conquest manifests in others. The tendency to "measure" and shape the destinies of others according to our measure and within our boundaries, prejudices, and stereotypes duplicate the fact that they are presented through a person, through a relationship from which we expect nothing but everything and at any cost, at any moment.

Through this very complex relationship (mother-child), we also discover the pitfalls of patriarchy, that is, once again, the truth is revealed before us – how deeply rooted patriarchy is in our psyche, in our being. Because Mother has no right to anything other than being a Mother. To comfort us, cook, wash, iron, support us in everything, teach us about life, and be beautiful and well-groomed. The scene from the play where the daughter asks her mother why she didn't bother to dress up and that it does not make sense, since they have already gathered, and the mother spent eight hours cooking and preparing for them alludes to this last point.

When Violet steps onto the stage, everything changes. Although depicted as a much younger lover of Mother, it reveals the reactions of vulture-like children and their inability to reconcile with a Mother who has liberated herself from shackles, with a Mother who is a woman, a human being, who is something more than just a Mother – we understand that it is only a metaphor and that on a metaphysical level, Violet is the alter ego of Mother, her freedom, identity, her happiness. Violet is she.

As the action unfolds and truths are unearthed from deeper and deeper pits, the relationship between the Child and the Mother becomes more brutal, and uncontrollable. The stage atmosphere becomes akin to a mad sadistic spectacle, an orgy of violence, in which the children savagely kill the Mother's happiness and freedom, while she fights to keep that happiness alive, which the director tenderly conveyed and is reflected in the gazes and subtle synchronized movements of the Lavender (Davor Golubović) and the Mother (Tatjana Šojić).

Tatjana Šojić crafts the role of the Mother with incredible skill and sovereignly commanding emotional, vocal, and physical acting tools. She adeptly follows the directorial concept to establish complete control and take autonomy over her character. The other ensemble members (Maja Izetbegović, Boris Ler, Sabit Sejdinović, Anja Kraljević) breathe life into the family members, or Us ourselves and all the atrocities we commit under the guise of good intentions, with inspiration and stylistic consistency.

Considering that the performance takes place on the stage of Chamber Theater 55, it is important to note the particular physical proximity of the performers to the audience. The effect of this physical closeness, especially powerful when the actors break the fourth wall and intensely and persistently look at us, making us co-participants or silent observers, fills us with dread. The goal of such directness is to more strongly involve the audience in the flow of the action and encourage critical reflection on the world.

The set design by Adisa Vatreš Selimović contributes to the overall impression of mental confinement through space, before transforming the space into the "violet graveyard" in the same manner as the dramaturgical-directorial approach, creating a bridge between the realistic and fantastical aspects of this performance.

The music by Draško Adžić is a co-equal actor in the performance, as it actively and suggestively contributes to the dense atmospheric quality of the performance, becoming the very fabric of *Violet*.

Violet explores the spaces of freedom and its multiplicity bravely, vividly, and inspiringly, interpreting its significance densely, devotedly, and searchingly, painfully confronting us with what we carry within ourselves and the fact that much, much effort is still needed to overcome the need to shackle that freedom.

Stela Mišković (*mess.ba*, 4th October 2022)

Остали програми

Остали програми
Other Programmes

**ПРЕДСТАВА ВАН КОНКУРЕНЦИЈЕ
ЗЛАТКО ПАКОВИЋ**

**КАТАЛИН ЛАДИК ДОЖИВЉАВА НЕРВНИ
СЛОМ, ДАЈЕ ОТКАЗ НА МЕСТО СЛУЖБЕНИЦЕ У
БАНЦИ И ПОСТАЈЕ КОНЦЕПТУАЛНА УМЕТНИЦА**

ПОЗОРИШТЕ „ДЕЖЕ КОСТОЛАЊИ“ / KOSZTOLÁNYI DEZSŐ
SZÍNHÁZ СУБОТИЦА И СТЕРИЈИНО ПОЗОРЈЕ НОВИ САД

СУБОТА, 1. ЈУН

**PERFORMANS OUT OF COMPETITION
ZLATKO PAKOVIĆ**

**AFTER A NERVOUS BREAKDOWN, KATALIN
LADIK QUILS HER JOB AS A BANK CLERK AND
BECOMES A CONCEPTUAL ARTIST**

KOSZTOLÁNYI DEZSŐ THEATRE (SUBOTICA)
AND STERIJINO POZORJE (NOVI SAD)

SATURDAY, 1ST JUNE

Фото: Едвард Молнар

Аутор и редитељ: ЗЛАТКО ПАКОВИЋ
Музички сарадници: КАТАЛИН ЛАДИК, БОРИС КУЧОВ
Консултант: Др ЗОЛТАН ШАГИ
Асистенткиња редитеља: ЛУНА ШАЛАМОН

Author and director: ZLATKO PAKOVIĆ
Cooperation in music: KATALIN LADIK, BORISZ KUCSOV
Consultant: DR. ZOLTÁN SÁGI
Assistant director: LUNA SALAMON

Улоге

Cast

АДАМ АЂАШ
АНАБЕЛА ХОДИК
АНДРЕА ВЕРЕБЕШ
БОРИС КУЧОВ
ДАВИД БУБОШ
КАТАЛИН ЛАДИК

ÁDÁM ÁGYAS
ANNABELLA HODIK
ANDREA VEREBES
BORISZ KUCSOV
DÁVID BUBÓS
KATALIN LADIK

Представа је намењена публици старијој од 18 година.

The play is intended for audiences over 18 years old.

Представа траје 1 сат и 10 минута без паузе.

The play is 1 hour and 10 minutes long.

АУТОР И РЕДИТЕЉ

Желео сам да обухватим три кључна момента за истинску уметничку егзистенцију. Прво, да се ретко каже не, да се одбије једна понуда, да се, на крају крајева, одбије каријера и да се изабере судбина. Дакле, једно незадовољство постојећим у свету, али и самим собом, и једна врста гађења на постојећег себе и потреба за променом. Један од начина да се изврши та промена и да се уђе у егзистенцију, јесте озбиљна уметност и одговорност према егзистенцији која је иницирана увек искључиво само креативношћу. Представа није биографска, елементи биографије Каталин Ладик уграђени су у ову представу као њен поетички, погонски материјал, тако да све ове моменте, ова три кључна момента, да се каже не каријеризму и каријери, да се предузме једна озбиљна акција са властитим животом, поготово када сте жена, поготово када сте самохрана мајка, поготово када сте у једном мушком свету и под једном идеолошком присмотром, то није једноставно, али је заправо једини могући излаз. Све друго је смрт која има облик глумљења живота. Сам начин и сама одлука да се прекине устаљени начин живота, јесте врста неминовног нервног слома. Оно што је битно за ову представу и уметност, јесте да сваки перформанс и свака позоришна представа ваља онолико колико указује на то да је друштво на ивици нервног слома и да укаже управо на те манифестације и на то зашто је друштво на ивици нервног слома. Ми смо видели, ми знамо, ми смо потребени, ми смо рањиви овим свим што се догодило почетком маја у београдским школама и то говори, такође, да се налазимо у дубокој нервној кризи као друштво, што смо и предосећали. Представа, дакле, мора напипати, мора о томе говорити и мора заправо бити некакав прозор у будућност.

Златко Паковић (Ваљево, 1968)

Писац и позоришни редитељ. Дипломирао је позоришну и радио режију на Факултету драмских уметности у Београду.

Књиге: *Дневник љевања*, песме (1996), *Соба за један кревет*, роман (2002), *Заједнички љејео* (роман, 2008), немачко издање *Die gemeinsame Asche* (2013), *Анаџомија*

националистичкој морала и грује колумне (2012), *О ауторитарној савести*, кратки огледи (2015), *Енциклопедија живих*, драма (2016), *Јеретишка лишурија*, десет драмских комада (2021).

Ауторске представе: *Паја Фрањо се хрва са својим анђелом* (2021), *Суботичка сецесија* (2021), *Сребреница. Каг ми убијени усташаномо* (2020), *Црква босанска* (2020), *Vox dei, трађанска нејослушност* (2019), *Крлежа, или што су нама заставе и што смо ми заставима да тако за њима љачемо* (2018), *Јулије Цезар – res publica или cosa nostra* (2018), *Бојше се Аллаха: смисао живоћа и смрти* *Ћамила Сијарића* (2017), *Othello, незаконита лишурија* (2017), *Дон Кихот, или што су данас ветрењаче и одакле ветар дува* (2017), *Кайиализам, теометријским редом изложен* (2016), *Философија љаланке, божјићи орајоријум Радомиру Констаниновићу* (2016), *Енциклопедија живих – уметничка интвенција у србијанској и косовској стварности* (2015), *Ибзенов „Нејријашељ народа“ као Брехшов љоучни комад* (2014), *Убити Зорана Ћинђића* (2012)...

За свој рад награђен је престижним наградама, између осталог Специјалном Стеријином наградом за режију, Стеријином наградом за најбољу представу, наградом „Ахмед Вали“ за животно дело, наградом „Амра Прутина“ за уметничку храброст, те међународном Ibsen Scholarship за пројекат позоришне представе *Ибзенов „Нејријашељ народа“ као Брехшов љоучни комад*.

У дневним и недељним листовима објавио је преко хиљаду текстова о културолошким, социјалним и политичким темама.

КРИТИКА

Каталин Ладик доживљава нервни слом, даје отказ на место службенице у банци и постаје концептуална уметница

Необичан наслов суботичке представе Златка Паковића неодољиво подсећа на име драмолета Томаса Бернхарда: Клаус Пајман купује панталоне и одлази са мном на ручак. Ову представу је Пајман пре десетак година режирао у бечком Бургтеатру. Тада је Пајман у представи играо себе, док се данас Паковић не појављује на сцени. Али је зато ту Каталин Ладик, легендарна пеникиња, концептуална уметница, перформека и глумица, која је стицала интернационалну славу пре највеће данашње светске звезде перформанса Марине Абрамовић.

Податак из наслова суботичке представе одговара чињеници из биографије Каталин Ладик. Она је, уистину, радила као службеница у банци. Није, међутим, познато да ли је баш након нервног слома постала уметница, али се као перформерка уписала у повест алтернативних покрета Новог Сада, Југославије и Мађарске, где се 90-их година прошлог века преселила.

Није тешко замислити да је 60-их и 70-их година XX столећа Ладикова жестоко провоцирала тадашњи културни врх Југославије, а нарочито Новог Сада и Војводине. Лако је претпоставити и да на њен песничко-перформативни ангажман слично реагује официјелна културна политика данашње Мађарске. И о једном и о другом сведочи Паковићев позоришни пројекат. Но, осим што је омаж Каталин Ладик, суботичка представа иде и даље, па случај Ладикове третира и као парадигму судбине уметника и уметности суочених са естаблишментом који је, како видимо, вазда конзервативан и увек делује рестриктивно. Отуда Паковић у представи, између осталог, реферише на надреализам и дадаизам, те успоставља паралеле између ових праваца и уметности која се бори да буде ослобођена свих стега и правила, притисака и малограђанских ускогрудих осуда.

Нема сумње да уметнички ангажман Каталин Ладик – некада и данас, овде и у Мађарској, свеједно да ли у доба социјализма или неолибералног капитализма, провоцира реакције конзервативаца, а неретко покреће и конкретне рестриктивне механизме. Такав је био случај и са рецепцијом надреалиста или дадаиста, али то је једна од константи са којима се суочава сваки аутентичан уметник. На овој црти Паковић у представу уводи и критику логике банкарског система на којој почива данашњи свет, али и критику цркве, показује дволичност клера, конкретно католичког, јер се његова представа првенствено обраћа локалној публици, суботичким Мађарима. Ниједна од ових критичких жаока није ни случајна, а ни нетачна. Но, апострофирати цркву било које вере као противника уметности, или се ругати банкарству, у данашњем свету делује као одвећ поједностављено опште место.

Отуда су, ипак, најснажнији моменти представе када Каталин Ладик, играјући себе, говори властите стихове или кад суботичке глумице и глумци кроз стилизацију реконструишу фрагменте њених некад славних перформанса. Оно што је тадашњој публици деловало као груба провокација и удар на грађански морал, што је узнемиравало

и подстицало на размишљање, што је проблематизовало све аспекте стварности, а не једино оне друштвено-политичке, данас захваљујући харизматичности, уметничкој тачности и виртуозности Каталин Ладик, функционише подједнако провокативно. Када се, рецимо, садржајем и начином интерпретације своје поезије поиграва мађарским, Ладикова не поништава властиту националну традицију, него проблематизује језик као средство комуникације, али и кроз играње звуком открива дубље слојеве онога што језик може да значи и представља. Исто тако, када чујемо глас Ладикове која из off-а говори текст молитве Богу у нади да ће овај разумети све дилеме обичног смртника – што је најснажнији моменат представе – постаје јасно да је суботичка представа на првом месту тријумфална потврда величине уметности Каталин Ладик.

Она је, наиме, сама по себи, најубедљивији аргуменат у вечитој борби уметничке слободе против друштвених конвенција, уметника против оних које је Данило Киш једноставно али тачно означио као принчеве и бољаре.

Александар Милосављевић
(2. програм Радио Београда, 14. октобар 2023)

НЕАРТИКУЛИСАНО О КАТАЛИН ЛАДИК

Наслов последње представе коју је Златко Паковић режирао у суботичком позоришту „Деже Костолањи“ један је од ретких наслова који не само да привлачи пажњу својом дужином, већ представља и биографски опис и развојни лук насловне јунакиње. Чувена југословенско-мађарска уметница Каталин Ладик за-

иста јесте радила као банкарска службеница, потом дала отказ, одрекла се (мало)грађанског живота и привилегија и постала концептуална уметница. И то не било каква уметница, већ перформерка, визуелна уметница и песникиња која је обележила други талас југословенске авангарде и бавила се перформансом пре Марине Абрамовић, само што за разлику од своје славније колегинице није центрификовала свој уметнички рад у каснијим годинама стваралаштва. Што се тиче дела наслова који тврди да је Ладикова по нервном слому дала отказ и постала уметница, морамо или да верујемо Паковићу на реч да је и нервни слом биографска чињеница (редитељ је, ипак, раније сарађивао са Каталин Ладик, те је добро познаје) или да ту тврдњу схватимо у фиктивном или псеудодокументарном светлу.

Опис *Каталин Ладик доживљава нервни слом, даје отказ на место службенице у банци и постаје концептуална уметница* у некој конвенционалнијој форми не би био само биографска белешка, већ и сиже представе. Међутим, с обзиром на то да је тема представе рад надреалистички надахнуте уметнице, а да режију потписује провокативни, друштвено-критички и политичко-запаљиви Паковић, у представи има само „к“ од конвенције, а ни за то „к“ није извесно да се ипак не односи на иницијал насловне уметнице. Причу о Каталин Ладик, варијације на њене уметничке радове, као и критику данашњег репресивног друштва Паковић преноси представом атомизованом на фрагменте који асоцијативно граде целину. Стилско и идеолошко опредељење представе је надреалистичко, не само зато што тематизује и приказује рад надреалистичке уметнице, већ и због тога што је

представа обавијена ониричком ауром. Паковић, путем текста Каталин Ладик који глумци изговарају на сцени, директно саопштава своје виђење да уметност треба да буде инспирисана сновима и подсвесним, а не роб конвенцијама.

Паковић је, стиче се утисак, толико надахнут радом Каталин Ладик, пун поштовања према њеном опусу и свестан критичког потенцијала њене уметности, да не зна на које ће димензије ауторкиног рада пре да се фокусира. Са сцене се могу чути оштре критике институције цркве, праћене квазирелигијским ритуалима, присећање на ауторкине перформансе – приликом једног је гола возила бицикл на тргу у Новом Саду – као и реконструкција сцене из њеног рада као банкарске службенице. Списак разноликих тема и мотива се продужава, чини се, у недоглед. Паковић обрађује ове теме не само како би публику упознао са широким опсегом стваралаштва Каталин Ладик, већ и како би критиковао савремену религију, неолиберални капитализам, као и уметничку сцену Новог Сада која се у оквиру пројекта Европске престонице културе оријентисала ка конформистичкој култури која иде на руку власти.

Борисав Матић (*seecult*, 16. јануар 2024)

*Критике су део пројекта „Критичарски караван“ који реализује Удружење позоришних критичара и teatroлога Србије, под покровитељством Министарства културе и информисања.

AUTHOR AND DIRECTOR

ZLATKO PAKOVIĆ (VALJEVO, 1968)

Zlatko Paković is a writer and theater director. He graduated in theater and radio directing from the Faculty of Dramatic Arts in Belgrade.

He published poetry collections, novels, columns, dramas, and essays.

Authorial Performances: *Pope Francis Wrestles with His Angel* (2021), *Subotica Secession* (2021), *Srebrenica. When We Rise from the Dead* (2020), *Bosnian Church* (2020), *Vox Dei, Civil Disobedience* (2019), *Krleža, or What Flags Are to Us and What We Are to Flags, Thus We Cry for Them* (2018), *Julius Caesar – Res Publica or Cosa Nostra* (2018), *Fear Allah: The Meaning of Life and Death of Ćamil Sijarić* (2017), *Othello, Illicit Liturgy* (2017), *Don Quixote, or What Windmills Are Today and Where the Wind Blows From* (2017), *Capitalism, Presented in Geometric Order* (2016), *Philosophy of Palanka, Christmas Oratorio to Radomir Konstantinović* (2016), *Encyclopedia of the Living – Artistic Intervention in Serbian and Kosovar Reality* (2015), *Ibsen's "An Enemy of the People" as Brechtian Didactic Play* (2014), *Killing Zoran Đinđić* (2012)...

He has been awarded prestigious awards for his work, including the Special Sterija's Award for Directing, Sterija's Award for Best Performance, Ahmed Vali Award for Lifetime Achievement, Amra Prutina Award for Artistic Courage, and the international Ibsen Scholarship for theater performance project *Ibsen's "An Enemy of the People" as Brechtian Didactic Play*.

He has published over a thousand texts on cultural, social, and political topics in daily and weekly newspapers.

REVIEW

If Marina Abramović is the grandmother of performance art, one could call Katalin Ladik the great-grandmother. Abramović began working with performance in Edinburgh in 1973, while Ladik was already doing so in Hungary and Yugoslavia in 1968.

Ambivalence characterizes her biography. Ladik is of Hungarian origin and was born in Serbia (then Yugoslavia). Her parents were day laborers and worked on Serbian estates while she attended commercial school. She be-

gan working as a bank clerk in a socialist country, but after three years decided to give up her well-paid job and take refuge in the more modest financial circumstances of the art world. She swapped financial security for artistic freedom. She broke through the boundaries between different art forms, becoming a poet, actress, and then performance artist, moving freely through the possibilities of these areas of expression. She published her first collection of poems entitled *Ballad of the Silver Bicycle* (*Ballada az ezüstbiciklir-l*) in 1969 with a gramophone disc on which the verses were performed verbally. In a patriarchal society in which a woman's appearance is decisive for her success in the male hierarchy, Katalin Ladik uses her naked body precisely as a means of rebellion against the phallogocentric social structure. In 1975, she was expelled from the League of Communists of Yugoslavia because she undressed during her performances, thus violating the statutes' provisions that speak to a member's moral character.

Her unique and provocative artistic career became the object of interest of another artist who also cultivated an uncompromisingly critical attitude towards many social phenomena, especially capitalism, and nationalism. Recently Zlatko Paković staged a play with a very long title in the Kosztolányi Dezső Theatre in Subotica: *Katalin Ladik suffers a nervous breakdown, quits her job as a bank employee, and becomes a conceptual artist*. A descriptive title can mislead the audience because it suggests a biographical play. However, this is not the case. The performance moves in no man's land, on the border between a theatrical homage, i.e. a collection of Katalin Ladik's performances, and an attempt to express a current and authentic critique of today's society with the fragmentary structure of shortened repetitions of her earlier works.

In attempting to be both a museum exhibition of Katalin Ladik's performative world and a personal political platform for Paković, the theatre piece comes across as an indecisive eclectic mess. All sorts of things

have been thrown into it with seemingly no particular order, concept, or coherent explanation. Actor Kucsov Borisz greets us, dressed as a DJ wearing a red apron that reads "Hero of Communist Kitchen"; he asks the audience, who are at the Dezső theatre for the first time, who knows who Katalin Ladik is...? Meanwhile, the text of an avant-garde manifesto is projected onto the big screen behind him. Kucsov then speaks to an artificial intelligence, which he asks to write him a new communist manifesto. The AI replies that it cannot do so; the actor expresses his request repeatedly and in different ways, but to no avail.

This opening sequence feels undefined because there is no established parallel between the AI, Katalin Ladik, and her life and work. Perhaps the author wanted to say something about the availability of information related to the latest technological developments and the insufficiency of this information. If the point was to criticize the limits of artificial intelligence and the intention of corporate capital to empty the digital sphere of subversive political content because AI is not free to write a new communist manifesto, then this is simply not true, because ChatGPT and Bard, the two most widely used artificial text generators, wrote extensive manifestos in response to identical requests without any problems when I tried them at home.

Without repeating or explaining such an introduction, what follows are scenes from Katalin Ladik's performances, performed by herself, but also by several actors and actresses. For example, we see part of

Blackshave from 1979 happening *Screaming Hole*, in which the performers in black turtlenecks smear shaving foam under their armpits and shave, then a performance in which the artist plays with a bow on her hair, or in which she performs her vocal poetry through inarticulate screams or the one in which she leans her face against the glass and makes all kinds of grimaces. All of this occurs in an empty space where the actors bring and remove props as required.

The presence of the artist herself and the re-enactment of fragments of her legendary performances is the greatest asset of this performance, as it revives her ephemeral performance art, which would otherwise be doomed to disappear, and recognizes it as still relevant and current.

Andrej Čanji (27th November, 2023)

*The review is part of the project "Critic's Caravan", which is carried out by the Association of Theatre Critics and Theatreologists of Serbia under the auspices of the Ministry of Culture and Information.

17. МЕЂУНАРОДНИ СИМПОЗИЈУМ ПОЗОРИШНИХ КРИТИЧАРА И ТЕАТРОЛОГА

ТЕМА: ПОЗОРИШТЕ И ПОЛИТИЧКА КОРЕКТНОСТ

Организатори: Стеријино позорје и Међународно удружење позоришних критичара (International Association of Theatre Critics, IATC)

Председавајући:

проф. др Марина Миливојевић Мађарев, Академија уметности Нови Сад, председница управног одбора Удружења позоришних критичара и teatroлога Србије

проф. др Дарко Лукић, независни истраживач (Немачка)

Политичка коректност је захтев наших дана и императив садашњег времена. Она је довела до многобројних побољшања у друштвеном животу која се могу, у најширем смислу, дефинисати као већа права и видљивост Других: жена, деце, ЛГБТ+ заједнице, различитих мањинских заједница, особа са инвалидитетом...

С друге стране, онај који је био (и даље је) „Примаран“ има утисак да процват „Других“ подржан политичком коректношћу изазива губитак тла под ногама. Ситуација у свету далеко је од савршене. У земљама где су права Других угрожена, залагање за политичку коректност представља средство борбе. Истовремено, како се позитиван вирус политичке коректности шири светом настаје и засићење овог термина. То доводи до празне форме и празних речи које постају само још један „екран“ иза ког се поново крију суштинске неправде.

Утицај политичке коректности на позориште доноси низ питања:

Да ли политичка коректност доноси више слободе или ограничења позоришној уметности? Како ово питање зависи од различитих културних контекста?

Када фондације и владе упућују пројектне захтеве уметницима да креирају перформансе засноване на политички коректним

темама, да ли подржавају уметност постављања ограничења?

Шта су политички некоректне теме и уметничке акције и које су њихове вредности ако уопште постоје?

Како је политичка коректност утицала на позоришно истраживање кључних друштвених проблема нашег времена: еколошке и мигрантске кризе, нетрпељивост према мањинама, популизам итд?

Да ли политичка коректност ограничава комедију и посебно сатиру?

Како политичка коректност утиче на нове сценске интерпретације класичних драма написаних у потпуно другачијем културном, друштвеном и политичком контексту?

Надамо се да ће овај симпозијум понудити одговоре на неке од ових питања.

Симпозијум се отвара 27. маја уводним обраћањима **др Мирослава Радоњића**, директора Стеријиног позорја, **др Марине Миливојевић Мађарев**, у име организационог одбора Симпозијума и Удружења позоришних критичара и teatroлога Србије, те **др Ивана Меденице** са пленарним излагањем.

Изалагања учесника тицаће се појма политичке коректности и њеног присуства и изостанка како у конкретним представама савремених српских, балканских, европских и светских писаца, тако и у ширем контексту који је и даље у снажној вези са одређеним примерима савремене позоришне праксе.

Учесници

27. мај 2024.

Миша Твичин (Велика Британија), **Армандо Ротонди** (Шпанија), **Ана Девић** (Белгија) (9:45–11:00); **Адам Алстон** (Велика Британија), **Андреј Чањи** (Србија), **Динеш Јадав** (САД) (11:15–12:30); **Агата Јунику**, **Ивана Слуњски** (Хрватска), **Трина Нилена Банерџи** (Индија) (14:30–15:45); **Светислав Јованов** (Србија), **Маја Мрђеновић** (Црна Гора), **Дубравка Црнојевић Царић** (Хрватска), **Христина Цветаноска Станковска** (Северна Македонија) (16:00–17:15).

28. мај

Марина Миливојевић Мађарев (Србија), **Авра Сидирополус** (Кипар), **Манабу Нода** (Јапан) (9:00–10:15), **Наташа Говедић** (Хрватска), **Данијел Молнар** (Немачка), **Марија Милојковић** (Србија) (10:30–11:45); **Борисав Матић** (Србија), **Кристина Љевак Бајрамовић** (Босна и Херцеговина), **Павит Махасаринанд** (Тајланд) (15:00–16:45); **Матија Бошњак** (Босна и Херцеговина), **Ненад Јелесијевић** (Словенија), **Иванка Апостолова Баскар** (Северна Македонија) (17:00–18:30).

THE 17TH INTERNATIONAL SYMPOSIUM OF THEATRE CRITICS AND THEATRE SCHOLARS

THEATRE AND POLITICAL CORRECTNESS

Organisers: Sterijino Pozorje, Novi Sad
International Association of Theatre Critics (IATC)

Chairmen:

Ass. Prof. PhD Marina Milivojević Mađarev, Academy of Arts, Novi Sad (Serbia), president of the board of directors of the Association of Critics and Theatre Experts of Serbia

Prof. PhD Darko Lukić, independent researcher, Germany

Political correctness is the demand of our days. It has brought many improvements to social life that could be defined in the broadest sense as greater rights and visibility of the Other: women, children, the LGBT+ community, various minority communities, persons with disabilities... On the other hand, the one who was (and still is) "First" gets the impression that the flourishing of the "Other" supported by political correctness provokes his losing ground under the feet. The situation in the world is far from simple. In countries where the rights of Others are threatened, standing up for political correctness is a means of struggle. At the same time, as the positive virus of political correctness spreads worldwide, inflation of the term also occurs. This leads to an empty form and empty words that become just another screen behind which essential injustices are hidden again.

The influence of political correctness on the theatre brings a series of questions:

What is the relationship between theatre and political correctness?

Does it bring freedom or restrictions to the theatre? Is it a stimulus for art or is overthrowing political correctness a real artistic challenge?

When foundations and governments make project requests to artists to create performances based on politically correct themes, are they supporting the art, or making the limitations?

What are politically incorrect themes and artistic actions and what are their values?

Does political correctness bring us closer or further away from unpleasant truths or uncomfortable questions which are very often the most important truths and questions?

Does political correctness limit comedy and especially satire?

What are the possible approaches to the great classics from the position of representing new values?

What benefits and challenges do the acceptable vocabulary and the new normalization of the acceptable vocabulary bring?

We hope that the Symposium will provide answers to some of these questions.

The symposium opens on May 27th at 9 AM with introductory speeches by **PhD Miroslav Radonjić** on behalf of the Sterijino Pozorje, **PhD Marina Milivojević Mađarev** representing the organizing committee of the Symposium and the Association of Theater Critics and Theaterologists of Serbia, and **PhD Ivan Medenica** with a plenary presentation.

On the first day of the Symposium, presentations will be heard on works by **Misha Twitchen** from England, **Armando Rotondi** from Spain, **Ana Dević** from Belgium (from 9:45 to 11 AM), **Adam Alston** from England, **Andrej Čanji** from Serbia, **Dinesh Yadav** from the USA (from 11:15 AM to 12:30 PM), **Agata Juniku** from Croatia, **Ivana Slunjski** from Croatia, **Trina Nileena Banerjee** from India (from 2:30 to 3:45 PM), **Svetislav Jovanov** from Serbia, **Maja Mrdenović** from Montenegro, **Dubravka Crnojević Carić** from Croatia, and **Hristina Cvetanoska Stankovska** from North Macedonia (from 4 to 5:15 PM).

On the following day, May 28th, **Marina Milivojević Mađarev** from Serbia, **Avra Sidiropoulou** from Cyprus, **Manabu Noda** from Japan will speak (from 9 to 10:15 AM), **Nataša Govedić** from Croatia, **Daniel Molnar** from Germany, and **Marija Milojković** from Serbia (from 10:30 to 11:45 AM), **Borisav Matić** from Serbia, **Kristina Ljevak Bajramović** from Bosnia and Herzegovina, **Pawit Mahasarinand** from Thailand (from 3 to 4:45 PM), **Matija Bošnjak** from Bosnia and Herzegovina, **Nenad Jelesijević** from Slovenia, and **Ivanka Apostolova Baskar** from North Macedonia (from 5 to 6:30 PM).

Their topics will revolve around the concept of political correctness and its presence and absence both in specific performances of contemporary Serbian, Balkan, European, and global writers, as well as in a broader sense still strongly linked to certain examples of contemporary theater practice.

ПРОЛОГ ПОЗОРЈА

ЧЕМУ УМЕТНОСТ СЛУЖИ ДАНАС?

ПРЕДАВАЊЕ ИВЕ ЧУКИЋ

Организатор: Одсек за уметност и дизајн, Факултет техничких наука, Универзитет у Новом Саду

Ива Чукић (Београд, 1983) дипломирала је и докторирала на Архитектонском факултету Универзитета у Београду. Област њеног интересовања је урбанистичко планирање, урбана заједничка добра, као и тачке сусрета институционалног и нормативног оквира са облицима неформалних пракси. Њено деловање укључује активан рад са заједницом. Кооснивачица је колектива Министарство простора, насталог са жељом да допринесе демократском и праведном развоју градова. Од 2015. сарађује у настави на универзитетима у земљи и иностранству, а од 2021. у завању научне сараднице, чланица је Истраживачких јединица Архитектонског факултета. Чланица је Међународног саве-

тодавног одбора Факултета примењених уметности у Бечу, председница Управног одбора Фондације „Јелена Шантић“, чланица Саветодавног одбора *Guerrilla* фондације у Берлину, и донаторског одбора Траг фондације. Године 2023. Краљевски институт британских архитеката (RIBA) уврстио ју је у књигу *100 Women: Architects in Practice* која представља селекцију женских архитеката из целог света, истакнутих својим професионалним доприносом општем добру друштва и унапређењу околине.

ФИЛМСКИ КРУГОВИ

Селекција документарних филмова са простора бивше Југославије

СЕЛЕКТОР

АЛЕКСАНДАР РЕЉИЋ (БЕОГРАД, 1974)

Аутор бројних документарних филмова који су се бавили темама културе сећања, ратних злочина, заштите људских права, ксенофобије и сл. Посебно се бавио темама страдања у Другом светском рату као и ратовима на простору бивше Југославије. Води малу новосадску продукцију „Core Dox“, основану 2019, са којом је до сада успео да сними три награђивана дугометражна документарна филма: *Процес Санџак*, *До гаске* и *Matula All Inclusive*, у копродукцији са партнерима у земљи и региону. Његов филм *Унук (Енкел)*, који се бави темом Холокауста, баналности зла али и праштања, добио је велики број домаћих и страних признања и био номинован за Најбољи европски документарни филм 2018. на фестивалу Prix Eurora у Берлину. Запослен је у Документарно-образовном програму Радио телевизије Војводине, а две године

био је на месту одговорног уредника редакције. У свет филма дошао је након дугогодишње плодне каријере у новинарству.

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ СЕЛЕКЦИЈЕ

Кругови документарног филма на Стеријином позорју, са својих седам дугометражних документарних филмова у шест дана, у ревијалној селекцији ће на најбољи начин приказати тенденције у документарном филму које се баве темама из некадашње Социјалистичке Федеративне Републике Југославије, са освртом на актуелни друштвено-политички, економски и културни контекст постјугословенског простора.

Ова ревијална селекција показате колико се данас аутори у региону занимају и баве темама проблематике југословенског наслеђа, које у „main stream“ круговима бивших република нису популарне, а врло често су и непожељне.

Но, прво да одгонетнемо зашто је документарни филм, као медиј, на Стеријином позорју? Из простог разлога зато што се толико развио у последње две деценије да осваја свет на свим престижним светским фестивалима, али и због чињенице да је средство које прецизно чита наше постратне и транзицијске трауме као и феномене историјског ревизионизма, према нечему што је био наш југословенски идентитет.

Ти проблеми су предмет и великог броја домаћих драмских текстова. Стога, чини се да је Стеријино позорје, као највећи фестивал домаће драме, право место за ревију документарних филмова који се баве постјугословенским идентитетским темама, а ове сигурно могу бити добра инспирација драмским писцима за неке нове домаће текстове.

Ревија шест документарних филмова (Иван Рамљак, *El Shatt – нацрт за ушћују*; Желимир Жилник, *Једна жена, један век*; Мила Турајлић, *Филмске териле – Сцене из Фонда Лабудовић (ауторка Мила Турајлић)*; Срђан Ковачевић, *Творнице радницама*; Наташа

Урбан, *Помрачење*; Теа Лукач, *Корени*) приказује период од почетка стварања социјалистичке Југославије, потом борбе за њену независност, значаја у свету као лидера Покрета несврстаних и земаља Трећег света, безбрижности тога времена, затим система социјалистичког самоуправљања и на крају крвавог распада, суочавања са прошлошћу, па све до жала за домовином, завичајем из којег су многи били присиљени да побегну и за срећним детињством.

Све ово су, чини се, теме које се и даље тичу и тицаће се свих нас, а самим тим и наших аутора, пре свега драмских писаца, књижевника, сценариста...

Важно је и да се нагласи да аутори документарних филмова, поред тога што се храбро хватају укоштац са темама које нас оптерећују, они се и у продукцијском смислу повезују са колегама у бившим југословенским републикама, тако да је претходних година створена једна неформална сцена документарног филма, која заједнички дише и живи на постјугословенском простору и тако представља пример добре праксе.

Зато, у сусрет седмој деценији од настанка Стеријиног позорја, покрећемо и стеријанске кругове документарног филма да би својим малим и скромним доприносом инспирисали домаће ауторе и на тај начин помогли развоју домаће драме.

У оквиру овог програма биће одржан округли сто *Документарни филм са постјугословенском темом; продукција, копродукције и дистрибуција документарних филмова на постјугословенском простору.*

ТРЕНУТАК – ПОЗОРИШНИ КРОКИ

ОВЕКОВЕЧЕНА ПРОЛАЗНОСТ

Сви знамо за Тесписа, Есхила, Аристофана, Шекспира, Молијера, али не знамо како су њихове представе изгледале на сцени. За разлику од већине других уметности, позориште пати од „болести“ која се зове ефемерност. Позоришни чин је ствар тренутка, одвија се овде и сада у сагласју извођача и гледалаца. Спуштањем завесе, или гашењем светла завршава се чаролија. Она остаје искључиво у сећању актера. А сећања, познато је, бледе.

Из представе *Што на йогу сиваши*

Сигуран сам да је од самих почетака театра присутно питање како ову уметност сачувати од пролазности, од заборава. Учинило се да филм или телевизија могу бити то спасоносно решење. Но, испоставило се да оно што трака забележи има важну документарну вредност, али нас ускраћује за ону магичну димензију сусрета глумца и гледаоца.

Ипак, сваки напор да се сценско збивање забележи, овековечи вредан је пажње и прилог својеврсној култури сећања. То су, између осталих и на свој начин, чинили Едгар Дега и Анри Тулуз-Лотрек. Зато је Позорје на прошлогодишњем Фестивалу установило нови програм. На свакој представи академски сликар Угљеша Цолић радио је крокије, бележећи покрете, гесте, емоције...

Из представе *Усијаванка за Алексију Рајчић*

Изложбе радова насталих претходних вечери, постављане током круглих столова о представама, изазвале су велику пажњу и као документ, и као атрактивна новина, али пре свега због огромне количине експресије коју је Цолић унео у своје радове. *Тренушак – њозоришни кроки* изложба у оквиру 69. Стеријиног позорја пресек је оног што је настало на претходном Фестивалу. Нека то буде наш заједнички прилог овековечењу пролазног.

Угљеша ЦОЛИЋ (1989)

Доктор је ликовних уметности. До сада је имао 75 самосталних и преко 100 групних изложби. Учествовао је на преко педесет ликовних колонија у земљи и иностранству. Излагао у Србији, Француској, Немачкој, Русији, Италији, Шпанији, Португалији, Турској, Мађарској, Румунији, Порторику, Грчкој, БиХ и Киргизији.

Истражује и експериментише у различитим стиливима и техникама, традиционалним и новим медијима. Осим цртања, сликања, графике и вајања, бави се и израдом сценографије и костимографије, осликавањем мурала, као и истраживањем синергије различитих уметности.

Организатор је различитих уметничких пројеката и перформанса, међународних изложби, пројекција, круглих столова, семинара, као и ликовних радионица и ауторских вођења кроз изложбе. Радио је као гостујући предавач у Србији, Русији и Француској. Оснивач је и члан Удружења независних уметника Нови Сад од 2013; покретач и главни уредник часописа „УПС – уметност пре свега“ од 2020; почасни члан удружења уметника „Ликовни круг“, Нови Сад од 2023; члан сарадник Матице српске од 2024.

Ради као професор на Високој школи струковних студија за образовање васпитача у Новом Саду.

СЦЕНА, МАСКА, КОСТИМ, ЛУТКА

Изложба дечјих ликовних радова

Организатор: Центар за ликовно васпитање деце и омладине Војводине

Центар за ликовно васпитање деце и омладине Војводине је установа која се већ 70 година у континуитету бави афирмацијом дечјег цртежа, усавршавањем наставе ликовне културе, повезивањем деце, омладине и наставног кадра са установама културе и као таква представља једину установу такве врсте у земљи и читавом простору Балкана.

Рина Барачков

Сандра Тегелтија

Основан је као матична институција и исходиште нових идеја и промена у настави ликовног васпитања 16. маја 1954. у Новом Саду од најеминентнијих ликовних педагога и уметника попут: Богомила Карлавариса, Јована Солдатовића, Милана Мијачевића, Бошка Петровића, Душана Миловановића, Радмиле Рис Граовац, Ивана Јакобчића, Јожефа Ач, Емине Чамо Лорбек и других.

Остварујући свој основни циљ, Центар окупља васпитаче, учитеље, ликовне педагоге основних, средњих и виших школа, као и професоре ликовних академија, ликовне методичаре и њихове

студенте. Институција је отворена и за све спољне сараднике, научнике и стручњаке сродних дисциплина.

У оквиру 69. Стеријиног позорја, Центар за ликовно васпитање деце и омладине Војводине организује 65. изложбу ликовних радова деце и омладине Србије на тему „Сцена, маска, костим, лутка“ са подтемом „Простор Нedoђије из приче о Петру Пану“. Ову јединствену изложбу, Центар за ликовно васпитање организује од 1959. године, с тим да су се изложбе до 80-тих година организовале у оквиру Мајских игара у Бечеју, а од 1993. у оквиру Стеријиног позорја у Новом Саду.

Циљ ове изложбе је да се путем позоришне уметности деца мотивишу према ликовном изражавању и обрнуто, те на тај начин утиче на развој њихове естетске и креативне личности. Деци и младима се овом изложбом ствара прилика за упознавање са светом позоришта, и указује се могућност стварања кроз игру и учење.

На овај ликовни конкурс у просеку пристигне око 2000 дечјих ликовних остварења, на изложби буде презентовано око 100 најуспешнијих остварења по оцени стручног жирија и додељује се у просеку 20 награда у пет категорија за сцену, маску, костим и лутку. Центар за ликовно васпитање деце и омладине Војводине међу првима је установио и награду за најуспешнију колекцију радова која се додељује менторима – ликовним педагозима.

Велики део радова настао у протеклих шездесет четири године са ове изложбе чува се у архиви Центра и представља јединствену и значајну тематску колекцију дечјих радова инспирисаних позориштем. Велико интересовање за овај конкурс и висок квалитет радова одржан је током деценија.

Љубица Танкосић
Центар за ликовно васпитање
деце и омладине Војводине

ВИШЊИК

Изложба костима и простора игре студената МАСТЕР СТУДИЈА СЦЕНСКЕ АРХИТЕКТУРЕ и ДИЗАЈНА

Организатори: Одсек за уметност и дизајн, Департман за архитектуру и урбанизам Факултета техничких наука Универзитета у Новом Саду и Шок ЗаДруга.

Изложбу чине прикази идејних решења простора игре и костима Чеховљевог *Вишњика* на малој сцени „Пера Добриновић“ Српског народног позоришта.

Анђелија Станковић

Анђела Мандић

Идејно решење простора игре приказано је макетом у размери 1:50 и приказује концепт, промишљање, организацију и артикулацију простора игре укључујући и сценско-гледалишни простор.

Техником еко-штампе студенти израђују текстилни материјал од кога се на основу замишљеног кроја реализују прави одевни модели.

Студенти аутори: Анђела Мандић, Анђелија Станковић, Нина Путник, Марија Петровић, Лука Мајкић

Сарадница за еко-штампу: Марија Козомора

Кустоси и аутори концепта: Даринка Михајловић ака Селена Орб, Даниела Димитровска

Изложбу ће отворити др **Татјана Дадич Динуловић**, руководилац Одсека за уметност и дизајн Факултета техничких наука Нови Сад.

ДОДИРНИ РЕЧ (ТАКТИЛНЕ СЦЕНОГРАФИЈЕ)

Организатори: Удружење грађана РеАктор, Одсек за уметност и дизајн Департмана за архитектуру и урбанизам Факултета техничких наука Нови Сад и Стеријино позорје

Тактилна уметничка инсталација *Додирни реч (Тактилне сценографије)* је део пројекта који се заснива на сарадњи Удружења грађана РеАктор са Факултетом техничких наука Нови Сад (студенти и наставници са два предмета на Основним студијама Сценске архитектуре, технике и дизајна: Нови приступи дизајну простора у уметности и култури и Сценска архитектура – дизајн архитектонског простора 2), Школом за основно и средње образовање „Милан Петровић“ и песничком Јеленом Анђеловски. Исход пројекта је тактилна уметничка инсталација и изложба најпре намењена слепим и слабовидим особама у оквиру пратећег програма Стеријиног позорја.

Пројекат је реализован у три сегмента. Предавања о инклузивној уметности, визуелној поезији и универзалном дизајну била су основа за развој уметничких идеја студената и размишљање о перцепцији простора из искуства слепих и слабовидих.

У радионичарском формату заједнички је креирано књижевно дело – песма, а потом и тактилна инсталација заснована на употреби сценских средстава и развоју активног односа према простору и публици.

Завршни део је дизајн простора поставке и приказивање рада у оквиру 69. Стеријиног позорја, у холу Новосадског позоришта / Újvidéki Színház.

Овај пројекат је наставак прошлогодишњег пројекта *Уђи – унутра*, насталог у сарадњи Удружења грађана РеАктор и Стеријиног

позорја у коме је главни циљ био повезивање поезије, сценске и визуелне уметности у сврху креирања уметничког садржаја намењеног слепим и слабовидим особама, али и широј публици.

Концепт, идејно решење и координација пројекта: **Дарија Драгојловић**, визуелна уметница (Удружење грађана РеАктор); менторка на пројекту: др ум. **Драгана Вилотић** (Одсек за уметност и дизајн Департмана за архитектуру и урбанизам Факултета техничких наука Нови Сад); кустоскиње изложбе: др ум. **Драгана Вилотић** и визуелна уметница **Дарија Драгојловић**; сарадници у реализацији изложбе: др ум. **Драгана Пилиповић** и др ум. **Владимир Савић**; предавачица и менторка радионице креирања поезије: **Јелена Анђеловски**, песникиња; предавачице и менторке радионице о инклузивној уметности: **Мирјана Исаков** и **Снежана Николић**, стручне сараднице (Школа за средње основно и стручно образовање „Милан Петровић“ Нови Сад).

ОКРЕНИ ТАЈ РИНГИШПИЛ

Музичко-плесно вече студената Департмана драмских уметности Академије уметности у Новом Саду

Наступају студенти 2, 3. и 4. године глуме на српском и мађарском језику.

Студенти **II године глуме на српском језику** у класи проф. Јасне Ђуричић и Бојане Милановић: Сања Банићевић, Невена Ерић, Кузман Крстовић, Дуња Микић, Тамара Николић, Василије Пачариз, Сергеј Петровић, Стефан Симић, Реља Штиглић.

Студенти **III године глуме на српском језику** у класи проф. Бориса Лијешевића и Милана Новаковића: Кристина Бирчанин, Магдалина Обрадовић, Иван Петрушински, Андријана Салаховић, Саша Синђелић, Јана Срећковић, Душан Томић, Божидар Томовић.

Студенти **III године глуме на мађарском језику** у класи проф. Ласла Шандора и Арона Балажа: Наталија Баги, Леа Дедовић Томић, Лила Грегуш, Ендре Густоњ, Маријо Садиковић.

Фото: Владимир Холодков

Студенти **IV године глуме на српском језику** у класи проф. Никите Миливојевића и Јелене Ђулвезан-Милковић: Владимир Бељић, Урош Лазовић, Ана Шавија.

Програм припремили: проф. др и др ум. Агота Виткаи-Кучера, ред. проф, др ум. Горан Стргар, сам. стр. сар, др ум. Давид Клем, сам. стр. сар. корепетитор, Александра Пејић, виши стр. сар. (кореограф), Роберт Мајорош, виши стр. сар. – дизајн светла.

МУЗИКА ЗА СЦЕНУ

Митар Суботић СУБА (Нови Сад, 1961 – Сао Пауло, 1999)

На Академији уметности у Новом Саду апсолвирао је на одсеку за композицију и оркестрацију; у Електронском студију Радио Београда и на IRCAM институту у Паризу специјализовао се за електронско-акустичку музику; изучавао је цез и истраживао етно музику Балкана и Источне Европе, афро-бразилске ритмове и музику староседелаца Бразила. Сматра се пиониром електронске музике. Компонувао је позоришну и филмску музику сарађујући са најзначајнијим редитељима као што су Харис Пашовић, Нада Кокотовић, Суки Џон, Иштван Лалић, Тибор Вајда, Богдан

Рушкуц, Јан Макан. Као продуцент обележио је неке од најважнијих токова регионалне и музичке сцене Бразила.

Позоришна музика Митра Суботића Субе / Rex Ilusivii

У периоду од 1985. до 1991. Митар Суботић Суба је компоновао музику за 13 позоришних представа извођених на сценама Српског народног позоришта Нови Сад, Позоришта младих, Новосадског позоришта, Народног позоришта Суботица, Синагоге у Суботици, на Битефу, Фестивалу МЕСС у Сарајеву, Фестивалу кореодраме „Emergency Exit“, Суботица + Llinkt i TNT, Загреб. Сарађивао је са тада најзначајнијим продукцијама као што су Театар Промена и КПГТ.

Награде:

1985 – награда за експеримент на фестивалу Малих експерименталних сцена у Сарајеву

1987 – награда Међународног фонда за унапређење културе УНЕСКО

1994 – награда критике АРСА (Асоцијација критичара уметности Сао Паула) за најбољу позоришну музику године

У Сао Паулу 2000. године оснива се Институт „Суба“, а 2021. у Новом Саду Фондација „Митар Суботић Суба“.

Музика за сцену

(...) Субин отклон од чисте, апсолутне музике коју је стварао, заправо је синтеза афинитета у којима, осим музичке супериорности, доминирају блискост драматургији, књижевности, стилизованом сценском покрету и облицима људског тела у времену, које код Субе није увек само линеарно, већ и паралелно, и ротирајуће, и циклично.... Када је у питању кореодрама, његова музика је предлог на основу кога кореограф/редитељ гради глобални сиже представе. Зато не изненађују габарити импозантног Субиног музичко сценског опуса; штавише, у театру, том вечитом колективном ауторском чину, он је досегао неке од врхунаца сопственог ауторског израза.

Бошко Бута

ДАНИ КЊИГЕ

Издавачки центар Стеријиног позорја за овогодишње **Дане књиге** креирао је четвородневни програм током ког ће бити промовисана нова издања Стеријиног позорја и других издавача који објављују позоришне публикације, монографије, часописе и театролошке студије. У четири фестивалска дана представићемо дванаест наслова.

Када је реч о **издавачкој делатности Стеријиног позорја**, првог дана представићемо нове свеске часописа за позоришну уметност **„Сцена“**. Са члановима редакције разговараћемо о новим темама, рубрикама и сарадницима, о домаћем драмском тексту, прегледу фестивалског живота у Србији и региону, о тематима и јубилејима који су реализовани у претходним бројевима. Осим **„Сцене“**, на овогодишњем фестивалу промовисаћемо и четири нова издања Стеријиног позорја. У 2023. Стеријино позорје објавило је књигу **Предрага Јакшића „Мотив самоубиства у драмском стваралаштву Биљане Србљановић“**, у којој се доказује да је мотив самоубиства на различите начине присутан у готово свим драмама ове ауторке. У опсежној и систематично вођеној студији, аутор истражује мотив самоубиства који је неодвојиво повезан са транзиционим периодом југословенског друштва у којем су драме, обухваћене овим аналитичким читањем, настајале и са потрошачким, нихилистичким друштвом Запада/Америке. У истој календарској години Стеријино позорје објавило је књигу **Наде Јефтенић „Вођство у алтернативним позоришним организацијама у Србији“**, у којој се нуди опсежна студија вођства алтернативних позоришних организација, на основу теоријске и емпиријске анализе остварене у периоду од 2018. до 2020. године у Београду. Ауторка проучава и систематично прикупља податке о различитим типовима вођства, као и факторима који утичу на одређени модел – стога ова студија доприноси проучавању самоорганизованих колектива и корисна је за унапређење њиховог квалитета рада. Током 2024. у издању Стеријиног позорја изашла је књига **„Неодустајање“**, јединствено уметничко искуство **Марије Меденице** утемељено на истоименој монодрами ове ауторке и записима који су настали током рада на представи. У књизи пратимо

аутентични развојни глумачки пут, све изазове и лекције који су морали бити савладани да би се дошло до тачке из које се бележи ово истраживање и тумаче се његови резултати. Рецензенткиња Марина Миливојевић Мађарев процењује да ће „Ова књига бити корисна за глумце професионалце и аматере зато што даје прецизан списак поступака глумачког система Марије Меденице у коме се пажња поклања начину на који се креира улога.“ На овогодишњим Данима књиге представићемо и књигу **Милоша Латиновића „Између змаја и његовог гнева“** у којој је сабрано осам есеја и једна критика којима се разматрају теме из савременог позоришног живота. Специфичност Латиновићевих записа лежи у карактеристичном, театролошком, али и новелистичком приступу темама. Као искусан позоришни посленик, Латиновић пише студиозно и зналачки, те повезује у асоцијативном низу своја претходна позоришна искуства, цитира и консултује ауторе које радо чита и до којих му је стало, те на тај начин креира аутентичан гао гледања на позоришне (и друштвене) догађаје.

На овогодишњим Данима књиге представићемо и позоришне публикације других издавачких кућа. Једна од њих је изузетна монографија **„Борис Исаковић, прича о глумцу и глуми“**, аутора Александра Милосављевића (Удружење драмских уметника Србије, 2023) настала поводом награде за животно дело „Добричин прстен“. У књизи је, кроз личну и професионалну исповест Бориса Исаковића, уз занимљиве интервјуе и значајне прилоге истакнутих позоришника, посебан акценат стављен на особени развој глумца и анализу феномена глуме. На 69. Стеријином позорју представићемо још једно издање посвећено изузетном уметнику. Књига **„Са Цвејом: књига о Бранку Цвејићу“** (СЛЮ, 2023), коју је приредила Бека Вучо, сачињена је од низа ауторских текстова и представља важан документ о уметнику и његовим достигнућима, али и сведочанство о једном времену, граду, земљи и целом региону бивше Југославије. У издању Народног позоришта Тимочке крајине „Зоран Радмиловић“, 2023. изашао је својеврсни зборник **„Позориште...“** – збирка разноврсних ауторских текстова **Александра Милосављевића** о позориштима, глумцима, важним и вредним представама „са периферије“. Позоришни музеј Војводине издавач је књиге **„Нови наратив“** професорке **Марине Миливојевић Мађарев**, у којој се описује и тумачи однос пре-

ма националној историји у драмским делима крајем 20. века, уз разматрање колико је позориште допринело промени наратива о томе ко смо и шта смо. На Данима књиге говорићемо и о издању **„Примјењени маркетинг у хрватским казалиштима“** аутора **Душка Љуштинe** (издавачи БЛЦ и Бесједа, Бања Лука), књизи коју Александар Милосављевић описује као као „користан уџбеник намењен не само заинтересованима за маркетинг у позоришту, но и онима који у театрима обављају менаџерске дужности“. О новим бројевима часописа за позориште и визуелне комуникације **„Агон“** (Академија уметности Универзитета у Бањој Луци), говориће нам чланови редакције. На овогодишњем фестивалу представићемо и нови број јединственог позоришног листа посвећеног једном жанру – часопис **„Комедија“**, лист позоришног фестивала **„Дани комедије“**, у издању Културног центра Јагодина.

Модераторка Дана књиге је Ружа Перуновић.

ПРЕДСТАВЉАЊЕ ИНТЕРНАЦИОНАЛНОГ ТЕАТАРСКОГ ФЕСТИВАЛА ИНТЕФ

Интеф, интернационални театарски фестивал покренули су 2019. млади уметници – свршени студенти глуме и заљубљеници у позоришну уметност. Фестивал се одржава сваког августа у Дому културе на Мишару, наомак Шапца. Ове године доживеће своје пето издање!

Интеф у две паралелне селекције окупља глумце аматере (омладинске представе) и студенте глуме (студентске и дипломске представе) из читавог региона. До сада смо угостили учеснике из Београда, Новог Сада, Ниша, Крагујевца, Богатића, Кикинде, Чачка, Подгорице, Мостара, Бањалуке, Бијељине, Лакташа, Куманова, Скопља, Приштине. Сваке године примимо 40–50 пријава за представе које конкуришу за селекцију фестивала.

Специфичност Интефа је и жири учесника – свако позориште или академија у обавези је да пошаље свог представника који ће испратити цео фестивал и у сарадњи са колегама из других по-

зоришта/академија донети одлуке о наградама за најбоља глумачка остварења. На тај начин пружамо прилику учесницима да виде једни друге, да се упознају са различитим методама рада и склопе договоре за неке нове – будуће пројекте.

Поред главног – такмичарског програма Интеф има и богат пратећи програм: тематске изложбе, трибине, програм „Траг у времену“ који је посвећен нашим истакнутим писцима и песницима, глумачке радионице, дечје представе и радионице, али и богат музички програм који се одржава сваке вечери након одграних представа.

У оквиру промоције фестивала покушаћемо присутнима да пренесемо делић атмосфере са досадашњих фестивала, а студенте глуме да анимирамо и позовемо да буду део наредних фестивала и да пријаве своје представе.

О Интефу ће говорити директорка фестивала **Оливера Гуцонић**, продуцент **Душан Симић** и чланови уметничког већа **Танасије Бакић**, **Стефан Остојић** и **Николина Вујевић**.

ЈАВНО ЧИТАЊЕ РАДОВА СТУДЕНАТА ДРАМАТУРГИЈЕ

Факултет драмских уметности Београд

Изводе студенти II године Глуме: Ања ЈОВАНОВИЋ, Андрија МАРКОВИЋ, Павле ИВАНОВИЋ, Мила ПРОТИЋ, Уна РАКИЋ, Мила ЛАЛОВИЋ, Јован СИМЕУНОВИЋ, Арсеније АРСИЋ, Петар ЛАЗАРЕВИЋ, Александра УРОШЕВИЋ.

СВУДА СУ МИРЕ САМО МИРА НЕМА

Ауторка текста: Јана МИЛИВОЈЕВИЋ, студенткиња III године на Катедри за драматургију

Режија: Елена МАТИЋ, студенткиња II године на Катедри за позоришну режију

СВУДА СУ МИРЕ САМО МИРА НЕМА је драма настала према мотивима аутобиографије Мире Фурлан *Воли ме више од свега на свијету*. Два временска тока одвајају две Мире које пролазе кроз различите, а делом ипак сличне борбе, покушавајући да разумеју свет који их окружује. Ово је драма о Великој и Малој Мири, о одласцима и остајању, о мржњи и љубави, о земљи која је била некад и о земљи каква је сада.

БИЉКЕ И ДЕЦА

Ауторка текста: Валентина МИЛИЋЕВИЋ, студенткиња IV године на Катедри за драматургију

Режија: Теодора РАКИЋ, студенткиња II године на Катедри за позоришну режију

БИЉКЕ И ДЕЦА је драмски текст о пословима који подразумевају послушност и имају правила, а на којима се занемарују радничка права. Радница (48) се са тим суочава у фабрици дувана, док се њена ћерка Ђина запошљава у концептуалном простору који зрачи добру енергију и лечење од нерада. Борба за промену, као по правилу, уследиће прекасно, тек након трагедије.

27° 6' 51.8760" S | 109° 25' 30.9720" W

Ауторка текста: Ања БИЛАНОВИЋ, апсолвенткиња на Катедри за драматургију

Режија: Никола ТЕРЗИЋ, студенткиња II године на Катедри за позоришну режију

Николина Николић је дактилографкиња. Она сваки дан одлази на посао на ком прекуцава одређени број смислених или бесмислених речи, а када дође кући, препричава снове свом млађем брату. Њени снови упућују на постојање неког потпуно другачијег света од оног у којем живи. Једног дана, Николина сазнаје да јој је истекао идентификациони број и тада почиње њена борба са системом.

Академија умјетности Бања Лука

Студенти 3. године Смјера за драматургију Академије умјетности Универзитета у Бањој Луци у класи професора др ум. Ивана ПРАВДИЋА и в. асист. Милана ГАЈИЋА, ма, представиће се јавним читањем радио драма ЧАРДАК Марије РИТАН и *МОЖДА ИПАК ДА СЕ НЕ СТИДИШ* Ђорђа ЧАРКИЋА и првим чином цјеловечерње драме *ЛИЦЕ* Николе СТАНИШИЋА.

Академија уметности Нови Сад

Драгана ЂОКИЋ: **МЕЛОДИЈА ВИЛЕЊАКА**

Летњи распуст на планини код баке претвара се у праву авантуру за седмогодишњу Весну када њен магични другар Јасен изненада нестане у шуми. У потрази за Јасеном, Весна се сусреће са разноликим чаробним створењима и открива колико храбрости и љубави има у себи.

Огњен РОДИЋ: **БАЛАДА О БРАЋИ**

Написана по мотивима епске народне песме *Предрај и Ненаг* драма прати старијег брата Предрага који напушта своје село и одлази у хајдуке у нади да ће са њима успети да пронађе свог млађег брата Ненада ког су отели Турци. Тужна судбина два брата се преплиће са мукама окупираног народа и води у крвав окршај у ком страдају и најдубље емоције.

Позорје младих

Позорје младих
Pozorje of the Young

28. МАЈ

Антон Павлович Чехов

ТРИ СЕСТРЕ

3. година Глуме

Класа: ванредни професор **БОРИС ЛИЈЕШЕВИЋ**
Асистент: др ум. **МИЛАН НОВАКОВИЋ**

Режија: **БОРИС ЛИЈЕШЕВИЋ**
Превод: **КИРИЛ ТАРАНОВСКИ**

Играју

Прозоров Андреј Сергејевич: **БОЖИДАР ТОМОВИЋ**
Наталија Ивановна, његова вереница, доцније жена: **АДРИАНА САЛАХОВИЋ**

Олга, његова сестра: **САША СИНЂЕЛИЋ / ИВАНА СИНОВЧИЋ***

Маша, његова сестра: **МАГДАЛИНА ОБРАДОВИЋ / ЈАНА НЕНАДОВИЋ**

Ирина, његова сестра: **КРИСТИНА БИРЧАНИН / ЈАНА СРЕЋКОВИЋ**

Кулигин Фјодор Илич, професор, Машин муж: **ФИЛИП ТОМИЧИЋ***

Вершинин Александар Игњатијевич, потпуковник, командир батерије: **ИВАН ПЕТРУШИНСКИ**

Тузенбах Николај Лавович, барон, поручник: **ДУШАН ТОМИЋ**

Сољони Василије Васиљевич, капетан: **НИКОЛА НОВАК****

Чебутикин Иван Романович, војни лекар: **УГЉЕША РАНИСАВЉЕВИЋ****

Ферапонт, служитељ земске управе, старац: **ЈОВАН БУРОВИЋ****

АКАДЕМИЈА УМЕТНОСТИ НОВИ САД
Класа глуме на српском језику

Анфиса, дадиља, старица од осамдесет година: **ЂОРЂА ГРГИЋ****

*Студенти 3. године студија Глуме и луткарства на Академији за умјетност и културу у Осијеку, који су део Erasmus програма.

**Студенти 2. године студија Мултимедијалне режије на Академији уметности у Новом Саду.

НАПОМЕНА: Улоге Олге, Маше и Ирине имају две поделе које се мењају након прва два чина.

Представа траје 3 сата и 40 минута, са две паузе.

29. МАЈ

ИВАН ВИРИПАЈЕВ

ПИЈАНИ

3. година Глуме

Класа: професор БРАНИСЛАВ ЛЕЧИЋ

Асистент: ЈАНКО ЦЕКИЋ

Режија: ЈАНКО ЦЕКИЋ

Играју

Марта: ДУЊА АНТИЋ

Марк: НИКОЛА АНТОНИЈЕВИЋ

Лаура: МИЊА ПЕТРОВИЋ

Лоренс: ОГЊЕН ЈОВИЋ

Магда: АНЂЕЛА КУЗМАНОВИЋ

Густав: ЂОРЂЕ ПАНТОВИЋ

Лора: САРА ЈОВАНОВИЋ

Линда: ЈОВАНА ГЕОРГИЈЕВ

Карл: НОВАК ПУЛЕТИЋ

Рената: ЈАНА РОКИЋ

Жана: КАТАРИНА РАЈКОВИЋ

Матеа: ЛАНА ВУКАШИНОВИЋ

Габријела: КАЈА БАНИЋЕВИЋ

Роза: КАТАРИНА РАЈКОВИЋ

Рос: СТЕФАН КОМАТИНА

Представа траје 1 сат и 40 минута.

ФАКУЛТЕТ САВРЕМЕНИХ УМЕТНОСТИ БЕОГРАД

29. МАЈ

АКАДЕМИЈА УМЈЕТНОСТИ БАЊА ЛУКА

Еурипид

ХЕКАБА

Преписао: **БРАНКО ПЛЕША**

3. година Глуме

Класа: редовни професор **РАДОСЛАВ МИЛЕНКОВИЋ**

Асистент: **НИКОЛИНА ФРИГАНОВИЋ**

Играју

БРАНИСЛАВ АЛЕКСИЋ
АНА ВИНЧИЋ
ИСИДОРА ДАВИДОВИЋ
ТАРА ЈОВАНИЋ
АНДРЕА НОВАКОВИЋ
МИЛА ПРОСАН

Редитељ: **РАДОСЛАВ МИЛЕНКОВИЋ**

Сарадница редитеља: **НИКОЛИНА ФРИГАНОВИЋ**

Сценографија: **ДРАГАНА ПУРКОВИЋ МАЦАН**

Костимографија: **ЈЕЛЕНА ВИДОВИЋ**

Сарадница за сценски говор: **БИЉАНА ЂУРОВИЋ**

Сарадница за сценски покрет: **АНА ТЕШИЋ**

Дизајн звука: **МАРКО ФАБРИ**

Графички дизајн: **НАТАЛИЈА МИЛЕНКОВИЋ**

Представа траје 1 сат и 40 минута.

29. МАЈ

Антон Павлович Чехов

ВИШЊИК

2. година Глуме

Класа: редовни професор мр. ум. ДАМИР АЛТУМБАБИЋ

Предметни наставник: ванредни професор мр. ум. САНЕЛА БАБИЋ

Асистент: ЕРМИН АВДИЋ МА.

Играју

Рањевска Љубов Андрејевна: ЈАНА МИЛЕТИЋ

Ања: АЗРА ХАСАНОВИЋ

Варја: МЕЛИСА СМАЈИЋ

Гајев Леонид Андрејевич: ДИНО СУЉКАНОВИЋ

Лопахин Јермолај Алексејевич: АМАР ГАЛЕШИЋ

Трофимов Петар Сергејич и Јаша: ДАНИЈЕЛ ПУШОЊИЋ

Шарлота Ивановна: ЕЛМА ШТАЛИЋ

Епиходов Семјон Пантелејевич: ТАРИК ДЕДАЈИЋ

Дањуша: АМИЛА ЋОСИЋ

Фирс: ЕРМИН АВДИЋ МА, стручњак из праксе

Лик Пишћика је изостављен у верзији Академије драмских умјетности Универзитета у Тузли.

Режија: редовни професор мр. сци. ДАМИР АЛТУМБАБИЋ

Представа траје 1 сат и 30 минута.

АКАДЕМИЈА ДРАМСКИХ УМЈЕТНОСТИ
УНИВЕРЗИТЕТА У ТУЗЛИ

30. МАЈ

ФАКУЛТЕТ УМЕТНОСТИ ПРИШТИНА – ЗВЕЧАН

Александар Поповић

СМРТОНОСНА МОТОРИСТИКА И ЉУБИНКО И ДЕСАНКА

3. година Глуме

Класа: редовни професор ДЕЈАН ЦИЦМИЛОВИЋ

Асистент: ЈОВАНА КРСТИЋ

СМРТОНОСНА МОТОРИСТИКА

Играју

Катица: НАТАЛИЈА КНЕЖЕВИЋ

Марела: АНАСТАСИЈА РАНЧИЋ

Павица: СТЕФАНИ КРУНИЋ

Силвана: ТЕОДОРА СТОЈАНОВИЋ

Лепи Дуле: МИЛОШ МИТРОВИЋ

Куфта: СЛАВИША ЂУКОВИЋ

Света: ФИЛИП ПАПРИЋ

ЉУБИНКО И ДЕСАНКА

Играју

Десанка: СТЕФАНИ КРУНИЋ

Љубинко: СЛАВИША ЂУКОВИЋ

Август: ФИЛИП ПАПРИЋ

Представа укључно траје (састоји се из два дела) 2 сата и 40 минута, с једном паузом.

30. MAJ

ФАКУЛТЕТ ДРАМСКИХ УМЕТНОСТИ БЕОГРАД

ЧЕХОВ – ЈЕДНОЧИНКЕ

2. година Глуме

Класа: редовни професор др ум. СРЂАН КАРАНОВИЋ
Асистент: доцент ДУШАН МАТЕЈИЋ

МЕДВЕД

Попова: УНА РАКИЋ / МИЛА ЛАЛОВИЋ / АЛЕКСАНДРА
УРОШЕВИЋ

Смирнов: ЈОВАН СИМЕУНОВИЋ / АРСЕНИЈЕ АРСИЋ
Лука: ПЕТАР ЛАЗАРЕВИЋ

ПРОСИДБА

Ломов: АНДРИЈА МАРКОВИЋ / ПАВЛЕ ИВАНОВИЋ
Чубуков: ЈОВАН СИМЕУНОВИЋ / ПЕТАР ЛАЗАРЕВИЋ
Наталија: МИЛА ПРОТИЋ / АЊА ЈОВАНОВИЋ

Представа траје 1 сат и 10 минута.

30. МАЈ

АКАДЕМИЈА УМЕТНОСТИ У БЕОГРАДУ

Александар Поповић

СМРТНОСНА МОТОРИСТИКА

3. година Глуме

Класа: ванредни професор МИЛАН НЕШКОВИЋ
и НИКОЛА РАКОЧЕВИЋ

Играју

АНЂЕЛА АЛАВИРЕВИЋ
АЊА АРНАУТОВИЋ
ЈЕЛЕНА БЛАГОЈЕВИЋ
ДИНА ВУЧАЈ
АЛЕКСАНДРА МАРАШ
ТЕОДОРА СИЋОВИЋ
ВЕДРАН БОРОВЧАНИН
АЛЕКСА МОГИЋ
ЛАЗАР НИКОЛИЋ
ДУШАН ПАВИЋ
АНДРЕЈ СУШАЊ

Режија: МИЛАН НЕШКОВИЋ и НИКОЛА РАКОЧЕВИЋ

Представа траје 1 сат и 40 минута.

31. МАЈ

АКАДЕМИЈА УМЕТНОСТИ НОВИ САД
Класа на мађарском језику

Бертолд Брехт

КАВКАСКИ КРУГ КРЕДОМ

3. година Глуме

Класа: редовни професор ЛАСЛО ШАНДОР
Асистент: АРОН БАЛАЖ

Играју

НАТАЛИЈА БАГИ / BAGI NATÁLIA
ЛЕА ДЕДОВИЋ ТОМИЋ / DEDOVITY TOMIĆ LEA
ЛИЛА ГРЕГУС / GREGUSS LILLA
ЕНДРЕ ГУСТОНИ / GUSZTONY ENDRE
МАРИЈО САДИКОВИЋ / SADIKOVIC MARIJO

Режија: **МОНИКА ШАФАР**, **НОРБЕРТ АЧ** и **ЕДИНА ЕЛИНГЕР**
Представа траје 45 минута.

31. МАЈ

Коста Трифковић

ИЗБИРАЧИЦА

3. година Глуме

Класа: ЈАНА МАРИЧИЋ
и НЕБОЈША МИЛОВАНОВИЋ

Играју

ДРАГАН НИКОЛИЋ
АЊА КАТИЋ
МИЛЕНА ВУКОВИЋ
ЈОВАН СТАНКОВИЋ
ВИКТОР ЛУКИЋ
ВУЧЕН ВУК ПЕЋАНАЦ
ВЛАДИМИР ЖЕЖЕЉ
ДАЛИБОР ШИШКОВИЋ
СТРАХИЊА ПОПОВИЋ

Режија: ЈАНА МАРИЧИЋ и НЕБОЈША МИЛОВАНОВИЋ

Представа траје 1 сат и 30 минута.

АКАДЕМИЈА УМЕТНОСТИ У БЕОГРАДУ

По мотивима драме *На дну* Максима Горког

СМРТ – НАШ САВРЕМЕНИК

2. година Позоришне режије

Класа: редовни професор ИВАНА ВУЈИЋ
и ванредни професор др ум. СНЕЖАНА ТРИШИЋ

Представа укључује траје (широделна структура) око 1 сат и 30 минута.

САМОУБИСТВО

(по мотивима драме *На дну* Максима Горког)

Играју

Настја: АЛЕКСАНДРА УРОШЕВИЋ*

Барон: ЈОВАН СИМЕУНОВИЋ*

Сатин: ПЕТАР ЛАЗАРЕВИЋ*

Глумац: ЛУКА ПОТПАРИЋ**

Статисти: ФИЛИП АНТИЋ, ЛУКА АДАМОВИЋ***

* студенти 2. године Глуме, класа професора Срђана Карановића (Факултет драмских уметности у Београду)

**студент Глуме (мастер, Универзитет уметности у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици, класа: проф. Александар Ђинђић)

*** студенти 2. године ФТВ продукције (Факултет драмских уметности у Београду)

Режија: ЕЛЕНА МАТИЋ

Драматургија: СТАНИСЛАВА ВЕЉАШЕВИЋ, 2. година
Драматургије (Факултет драмских уметности у Београду)

Сценографија: ЈОВАНА ДУГОЊИЋ, 4. година Сценске

архитектуре, технике и дизајна (Факултет техничких наука у Новом Саду); ЈОВАНА ЕРЕИЗ, 2. година Сценске архитектуре, технике и дизајна (Факултет техничких наука у Новом Саду)
Костимографија: ВЕРА ДАВИДОВИЋ, 2. година Савременог одевања (Факултет примењених уметности); ТЕОДОРА ЈЕВЂОВИЋ, 2. година Сценског костима (Факултет примењених уметности)

Дизајн звука: НЕБОЈША РАДОВАНОВИЋ, 3. година Снимања и дизајна звука (Факултет драмских уметности у Београду)

Дизајн плаката: ЛУКА ЈОВАНОВИЋ, 2. година Визуелних ефеката, анимације и гејм арта (Факултет драмских уметности у Београду)

Шминка: БРАНКО АЦИЋ

Продукција: ЛЕНА БАЉАК и МИОНА ЂЕНИСИЈЕВИЋ, 2. година Менаџмента и продукције позоришта, радија и културе (Факултет драмских уметности у Београду)

УБИСТВО

(по мотивима драме *На гну* Максима Горког)

Играју

Васка Пепел: **АНДРИЈА МАРКОВИЋ***

Василиса: **УНА РАКИЋ***

Костиљов: **ПАВЛЕ ИВАНОВИЋ***

Наташа: **МИЛА ПРОТИЋ***

Сатин: **МАРКО МИЉКОВИЋ****

Лука: **РАДОСАВ ЈАЊИЋ*****

Статисти: **УНА НЕДЕЉКОВИЋ** (1. година Позоришне режије, ФДУ); **НАЂА МАРЈАНОВИЋ** (1. година Драматургије, ФДУ); **ТЕОНА МИЛИЋЕВИЋ** (3. година Менаџмента и продукције позоришта, радија и културе, ФДУ); **ПЕТАР ЂОРЂЕВИЋ** и **НИКОЛА САВИЋ** (1. година Глуме, ФДУ); **ТОДОР МИЛИВОЈЕВИЋ** и **ВУКСАН БУРЗАН** (2. година Менаџмента и продукције позоришта, радија и културе, ФДУ)

*студенти 2. године Глуме (Факултет драмских уметности у Београду)

**студент 3. године Глуме (Факултет драмских уметности у Београду)

***студент 4. године Глуме (Факултет драмских уметности у Београду)

Режија: **НИКОЛА ТЕРЗИЋ**

Адаптација: **САВА ВАСИЋ**, 2. година Драматургије (Факултет драмских уметности у Београду)

Сценографија: **СМИЉАНА СЛАВКОВИЋ**, **АНЂЕЛА ЂУРИЋ** и **ИСТРА НИКОЛИЋ**, 2. година Сценографије (Факултет примењених уметности)

Костимографија: **ВЕРА ДАВИДОВИЋ**, 2. година Савременог одевања (Факултет примењених уметности)

Дизајн звука: **АНЂЕЛА ЂИРКОВИЋ**, 3. година Снимања и дизајна звука (Факултет драмских уметности у Београду)

Дизајн светла: **ВЕДРАН ШАНТИЋ**

Дизајн плаката: **МИЛИЦА ВЕЛИЋ** и **МИЛИЦА ГОШИЋ** (2. година БАПУСС, одсек за уметност и дизајн, смер: Графички дизајн)

Шминка: **БРАНКО АЦИЋ**

Продуцент: **ВУКСАН БУРЗАН**, 2. година Менаџмента и продукције позоришта, радија и културе (Факултет драмских уметности у Београду)

СМРТ

(по мотивима драме *На дну* Максима Горког)

Играју

Амра: **АЊА ЈОВАНОВИЋ***

Наташа: **МИЛА ЛАЛОВИЋ***

Пепел: **АРСЕНИЈЕ АРСИЋ***

Медведев: **ПЕТАР ПЕТРОВИЋ****

Карим: **ОГЊЕН ЈОВИЋ*****

Лехан: **МИЛАН ПЕЛИВАНОВИЋ******

Глас из офа: **ВЛАДИМИР ВЕЉКОВИЋ**

*студенти 2. године Глуме класа професора Срђана Карановића (Факултет драмских уметности у Београду)

**студент 4. године Глуме, класа професорке Марије Миленковић (Факултет драмских уметности у Београду)

***студент 3. године Глуме, класа Бранислава Лечића (Факултет савремених уметности)

**** студент Глуме (мастер, Универзитет уметности у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици, класа: проф. Александар Ђинђић)

Режија: **ТЕОДОРА РАКИЋ**

Адаптација: **НЕМАЊА ОСТОЈИЋ**, 2. година Драматургије (Факултет драмских уметности у Београду)

Сценографија: **ВИШЊА ВУКАЈЛОВИЋ** и **ЛУЦИЈА СТИЈЕПОВИЋ**, 2. година Сценске архитектуре, технике и дизајна (Факултет техничких наука у Новом Саду)

Костимографија: **АНИЦА КЕРСЦХЕР**, 1. година Савременог одевања (Факултет примењених уметности); **МИЛАН ЂУРГУЗ**, 1. година Сценског костима (Факултет примењених уметности)

Дизајн звука: **ТАРА АЛЕКСИЋ**, 3. година Снимања и дизајна звука (Факултет драмских уметности у Београду)

Видео пренос: **АЛЕКСА ПОПОВИЋ**, 1. година Камере (Факултет драмских уметности у Београду)

Монтажа видео преноса: **ДРАГАН ЖИВАНОВИЋ**, 3. година Монтаже (Факултет драмских уметности у Београду)

Шминка: **БРАНКО АЦИЋ**

Продукција: **ДУША БАШИЋ**, 2. година Менаџмента и продукције позоришта, радија и културе (Факултет драмских уметности у Београду)

1. ЈУН

ФАКУЛТЕТ САВРЕМЕНИХ УМЕТНОСТИ БЕОГРАД

ТРПЕЛЕ и ПУТУЈ ГЛУМЧЕ

3. година Глуме

Класа: професор ИРФАН МЕНСУР

Асистент: СРЂАН ИВАНОВИЋ

ТРПЕЛЕ

Аутори текста: МИЛЕНА ДЕПОЛО и БОБАН СКЕРЛИЋ

Играју

АЛЕКСАНДРА СИНЂЕЛИЋ
АНЂЕЛА ЈАНКОВИЋ
ДУЊА СТАНКОВИЋ
ИСИДОРА ЈЕЈИНИЋ
ЛУНА НИКОЛИЋ
САРА ЈОВИЋ
НИКОЛА БОШКОВИЋ
ПЕТАР МИЛУНОВИЋ

ПУТУЈ ГЛУМЧЕ

Аутор текста: Х. С. СНИСТЕРА

Адаптација и драматуршка обрада: ИРФАН МЕНСУР

Играју

ВУКАШИН МИТРОВИЋ
МАША САВИЋ
НЕГОВАН АНТОНИЈЕВИЋ
ПЕТАР РАЦИЋ
САРА ПЕЧУРИЦА
ТАМАРА ПЕТРОВИЋ
УРОШ ПАПИЋ

Представа укључује играје (саставља се из два дела) 1 сати и 30 минути.

The background is a dark red gradient with a central square that has a 3D effect, appearing to be a recessed or raised square. The square is surrounded by faint, glowing red lines that form various geometric shapes like rectangles and circles. The overall aesthetic is modern and abstract.

Између два Стеријина позорја

ФЕСТИВАЛСКИ ЦЕНТАР

68. Стеријино позорје 2023.

ИЗВЕШТАЈ СЕЛЕКТОРА ЧОВЕЧНОСТ – УСПОНИ И СУНОВРАТИ

У минулом селекционом циклусу селектор је одгледао 57 представа насталих према делима писаца који пишу на српском и другим језицима који се говоре у Србији, а од тог броја су чак 32 произведбе оригиналних домаћих драмских дела, или драматизованих прозних и поетских дела, или ауторски пројекти, што сведочи о вишегодишњем појачаном интересу за домаћу драму.

Велики је дијапазон индивидуалних драмских рукописа, формално-стилских обележја и смерова истраживања и метаморфоза драмског писма, али и квалитативних разлика у овладавању неким новим драматуршким стратегијама и техникама драмског стварања. На нашим позорницама изводе се текстови традиционалне дијалогске структуре, али су све фреквентнији и монолошки уобличени драмски текстови у којима доминира нарација или поетизован дискурс.

Тематски распон изведених представа разнородан је и стваралачки инвентиван, драмски и театарски провокативан. Већ неколико сезона у позориштима Србије издиференцирала се тематска целина чији садржај чине бројни облици насиља над женама, без обзира на њихово животно доба, образовање или имовински положај. Проблематика статуса жене у патријархално уређеном друштву, домет и обухват истинских промена у тој области, могућност самореализације жене изван традицијом додељених улога, и даље су широко поље за огледање драмских писаца. Проблем насиља над женама и питање њихових права у друштву – најжалост и даље је горућа тема на овим, и не само овим просторима.

Раширене су и интимистички или политички интониране обраде мигрантског питања, дистопијске визије, драмска разматрања рата и његових последица и даље су присутна, а можемо страховати, најжалост, да ће ехо најновијих ратних пустошења у Украјини и у будућности драмски и позоришно бити артикулисан. Неке од драма имају у основи актуелизацију или инспирацију налазе у интертекстуалним везама с мотивима из светске и домаће драмске књижевности, или им се у основи налази биографска или аутобиографска грађа јавних или историјских личности (Григорије Божовић, Милица Стојадиновић Српкиња, Јосип Броз Тито, Алекса Шантић). Та драмска истраживања почивају на општеприхваћеним биографским чињеницама или се формирају као комичке и пародичне персифлаже националне историје или феномена савремености (фабрика „Црвена застава“). Присутна су у нашој позоришној пракси и драмска истраживања у подручју личног идентитета у односу на колективне идентитете и друштвену заједницу, на породичном и националном нивоу. Нека од позоришних остварења наметнула су својом дијалогичношћу и полемичку усредсређеност на болна питања савремености (мигрантска криза, ауторитарни режими, ангажоване представе у смеру „зелене“ иницијативе, социјална положај радништва у свету крупних капиталиста (остати овде или отићи), исповест лекара „гастарбајтера“, на пример) и својим дејством указала на њихов позоришни потенцијал.

Избор представа за Стеријино позорје показује и статус српске драме у региону, Европи и великом свету. Дела домаћих драмских писаца у овом тренутку најприсутнија су на позорницама у Словенији: драме Димитрија Коканова (иначе уз Тијану Грумић тренутно најпродуктивнији и најчешће ангажованог драмског

писца и драматурга) изводе се у СНГ Нова Горица (Одједном, река у режији Кокана Младеновића) и Љубљани (Кретање у СНГ Драма у режији Јуша Зидар), а 52 херца (Најусамљенији кит на свету) Тијане Грумић у СНГ Нова Горица. Такође се игра и Ролеркостер Јелене Кајго у Младинском гледалишчу у Љубљани, а Милан Марковић Рамшак у ПГ Крањ чека премијеру дела Кишни дан у Гурвичу. У Словенији (Гледалиште Копер) изводи се и Сумњиво лице у режији Кокана Младеновића. Ожалошћена породица, класика наше комедиграфије, изведена је недавно и у Хрватској, у загребачком театру Керемпух. У Северној Македонији, у театру у Струмици игра се Поморанчина кора у режији Драгане Милошевске. У Босни и Херцеговини изведене су две представе Златка Паковића: Гробница за Бориса Давидовича како је данас зидамо у Босанском народном позоришту у Зеници и Педагогија отпора Бранка Ћопића у копродукцији Центра ОМАХА Цазин, Културног центра Бихаћ, Народног позоришта Тузла и Културног центра Нови Пазар.

Општа естетска вредност позоришних представа била је врхунаравни критеријум одабира представа за такмичарски програм 68. фестивала „Стеријино позорје“. Тек потом, или истовремено с том вредношћу, као евентуалне додатне критеријуме селектор је удруживао њихов ексклузивитет, културну различитост, истакнуту модерност, истраживачку усмереност, естетски радикализам, уметничку апартност или изузетност, и други факторе. Ослонац током целог селекторског циклуса била је парафраза мисли Питера Брука: Искра живота, месо и крв реалности, мора да буде присутна у сваком тренутку позоришног чина.

ТАКМИЧАРСКА СЕЛЕКЦИЈА 68. СТЕРИЈИНОГ ПОЗОРЈА

1. ДЕЦА, опера у 17 песама на музику Ирене Поповић, по роману Милене Марковић; композиторка и редитељка Ирена Поповић; Народно позориште Београд

У овој представи је сценско читање драме прешло у сценско певање романа, и тако се трансформисало у сажету музичко-сценску форму која следи хронолошки низ прича, интимних истина и проживљених тренутака у детињству. Са сцене се ори бунт и индивидуалност, протест против генерације родитеља, али и учи-

теља, конкретно и симболички схваћених, презир лажног морала и малограђанштине. Глумци и оперски певачи су монолитно колективно тело, односно идентитет који, на скоро пустој сцени, играју свој доживљај људског бола и радости, посртања и успења. Деца нису драмска, него музичка представа чији је унутрашњи динамични мотив музика Ирене Поповић Драговић, која се развија све јаче и јаче да би у завршници екстатично артикулисала мисао Милене Марковић „нисмо људи него нека страшна деца“.

2. ГОСПОЋИЦА, писац Иво Андрић, драматизација Вања Ејдус, режија Ђурђа Тешић; Народно позориште Републике Српске, Бања Лука (Република Српска-БИХ)

Вешт је спој епског и драмског начинила Вања Ејдус драматизујући роман Госпођица. Духовно посрнуће протагонисткиње Рајке има зачетак у трауматично доживљеном и протумаченом аманету њеног оца о важности штедње. Редитељски поступак Ђурђе Тешић одише поетски наглашеном стилизацијом и визуелизује два сучељена погледа на свет: рационалност „обичног“ света, с једне стране, и извитопереност тврдичлуком захваћеног бића, с друге стране. Динамика представе са нимало безазлено метафоричком слутњом о Новцу као врхунаравном господару људског живота, подстакнута је, колико комичним ситуацијама у које запада главна јунакиња, толико и музичким ритмовима и функционално употребљеним сонговима који прате радњу и успело дочаравају атмосферу Сарајева и Београда тридесетих година прошлог века.

3. НОЋНА ФРАЈЛА, писац Александар Поповић, режија Бранислав Мићуновић; Народно позориште Ниш

Највећи домет режије Бранислава Мићуновић у представи Ноћна фрајла је звонко и разговетно прецизирање и жанра и драмске радње. То је сада слика менталитета, ултразвучни снимак наше нарави с тенденцијом да се разбијени елементи драмске радње приберу, да се језиком обујми сва комплексност људског рода, појединачних житија обичних смртника и њиховог колоплета и батргања у друштвеном и политичком брлогу, не одричући му поетски и филозофски смисао ни једног трена. Има нешто у Ноћној фрајли од наслеђа сценског ритаула, суптилно и високоестетизовно, које делује заводљиво на чула гледалаца.

4. ПОКОЈНИК, писац Бранислав Нушић, режија Егон Савин; Црногорско народно позориште Подгорица и Центар за културу Тиват (Црна Гора)

Сажета, оштра, опака црна комедија, тамна гротеска, са несумњивим честицама криминалистичког жанра (варирајте на то жанровско одређење, колико Вам драго!) али то је редитељски спроведено тако да не ремети ни богатство, ни комплексност Нушићеве драме, а уз све то је језички прилагођена црногорском крају. Свеједно, тако измештена, или не, она свакако саввим добро пристаје нашем добу. Покојник је, без двојбе, чиста друштвена сатира, у којој је реч о томе како криминалци прикирвени плаштом крупног капитала поробљавају нескривено поште не грађане, а уз садејство судства, медија, полиције и политике. Покојник Егона Савина је жесток обрачун са лажним друштвеним моралом, лицемерјем, корупцијом, лоповлуком и другим облицима непочинства у миљеу такозваног високог друштва.

5. УСПАВАНКА ЗА АЛЕКСИЈУ РАЈЧИЋ, писац Ђорђе Косић, режија Југ Ђорђевић; Народна позориште Београд, „Фондација Нови Сад – Европска престоница културе“, Стеријино позорје Нови Сад

Фрагментарна драмска приповест у стиху о тужном, губитничком статусу жене у оковима патријархата, о судару сневаног и сурове стварности. Косићева драма изванредне поетске вредности у свом средишту има причу о злочину који почини жена услед немоћи да се одупре мужевљевом злостављању. На основу књиге Затворенице – Албум женског одељења Пожаревачког казненог завода Милутина А. Поповића, аутор је изградио драму коју одликује, фасцинантно подражавање форме народне поезије (успаванке, нарицаљке, додолске песме, итд.) у споју са грубим језичким исказом наше савремености што контрастирањем резултира изванредним драмским предлошком за настанак представе чудесне лепоте у режији Југа Ђорђевића у којој се преплићу елементи традиционалног и брехтовског театра.

6. YANKEE ROSE, писац Слободан Обрадовић, режија Милош Лолић; Београдско драмско позориште

Духовита, гротескна и горка прича у којој се на црнотуморни начин „развијају“ готово све парадигме о Америци. Полазећи од

псеудобиографије Ен Никол Смит, америчке манекенке, глумице, телевизијске звезде и Плејбојеве лепотице и телевизијске личности, Слободан Обрадовић гради универзалну драмску причу о трагичној судбини жене. Милош Лолић ову причу о успону и паду једне од безбројних копија Мерилин Монро, редитељски компонује као спектакуларну жанровску мешавину мјузикла, луткарског позоришта и водвиља. Испитујући феномен „америчког сна“, представа се развија комедијски разуздано (захваљујући не малом уделу метатеатарских честица), распевано, да би се сва жанровска укрштања слила у основни тон представе: трагизам и неспокој. Yankee Rose приказује упечатљиво пошаст нашег времена: незајажљивост, безосећајност, распад породице, комерцијализацију, медијску манипулацију, потрошачку грозницу...

7. ШТО НА ПОДУ СПАВАШ, писац Дарко Цвијетић, драматизација: Кокан Младеновић, Мина Петрић, Дарко Цвијетић, Дубравко Михановић и ансамбл представе; режија Кокан Младеновић; Српско народно позориште Нови Сад, Градско драмско казалиште „Гавела“ Загреб, Народна позориште Сарајево и МЕСС Сарајево

У представи су, на тему распада бивше заједничке земље и крвавог рата, у сталном преплитању фиктивно и стварно. „Постјугословенски писац“ Дарко Цвијетић оживљава сурову истину о трауми рата, породичној али и свеопштој, загледаној у лице смрти. Лично и аутобиографско надмеће се и отеловљује на плану глумачке игре и представи додаје карактер истински непорецивог, снагу стварносног сведочанства. Редитељско решење, да писца у улози Писца игра стварни аутор који пред публиком организује и мења своја сећања и тако интегрише сопствени живот у чврсти редитељски концепт, постаје еманација до сада ретког спајања стварности и театра, по свом значењу далеко изнад онога дејства које се може постићи применом „театра у театру“. Редитељски и драматуршки поступак у представи Што на поду спаваш још тражи своје име.

8. 52 ХЕРЦА, писац Тијана Грумић, режија Мојца Мадон; Словенско народно гледалиште Нова Горица (Словенија)

Мешавина наивног дечјег погледа на свет, искуства зрелог доба и језика науке, творе чудесну и поетичну лепоту драмског текста

Тијане Грумић. На тој подлози настаје моћна и визуелно раскошна представа која се догађа свуда – од дна мора до космичких висина. Суптилну и поетску режију Мојце Мадон карактерише оквирна, метатеатарска прича коју води наратор који повезује конце радње и који током целе представе гради и разграђује сценску илузију.

НЕТАКМИЧАРСКА МЕЂУНАРОДНА СЕЛЕКЦИЈА „КРУГОВИ“

1. ЛЕПА ВИДА, писац Сташа Прах, режија Марјан Нећак; Гледалиште Копер / Teatro Carodistria (Словенија); Словенско стално гледалиште Трст (Италија)

Најновија драмска варијација Сташе Прах на тему мотива о Лепој Види, константном миту словеначке књижевности, драматуршка је подлога за сценско-музички спектакл Марјана Нећака, раскошну, визуелно и музички богату представу-метафору о Жени, чежњи, љубави и страсти.

2. НОЋ СА АЛЕКСОМ, писац Марко Томаш, редитељ Ивица Буљан; Хрватско народно казалиште Мостар (БИХ)

Буљанова деконструкцијска представа надраста стереотип митске личности Алексе Шантића као симбола града Мостара. Позоришној публици дат је на увид један невероватно сугестивно изведен крлежијански солилоквиј о проклетству мале, патријархалне средине која може послужити и као парадигма ондашње, али и данашње Босне и Херцеговине.

3. ТЕНА – кроника распада једне љепоте, писац Јосип Козарца, драматизација Борислав Вујчић, режија и адаптација Дражен Ференчина; Градско драмско казалиште „Гавела“ Загреб, Градско казалиште „Јоза Ивакић“ Винковци, Луденс театар, Центар за цјеложивотно учење и културу Бјеловар и Градско казалиште Пожега (Хрватска)

Из романа Јосипа Козарца редитељ Дражен Ференчина излучује исконско непролазно, док економски реалитет оставља у другом плану. Приповедни предлогачка искоришћен је као основа за нову ауторску реконструкцију баштињене грађе. Елементи кореодраме, хорских гласова и експресионистичке честице у редитељском приступу, доприносе снажном утиску о модерном позоришном остварењу.

ПРЕДСТАВА У ЧАСТ НАГРАЂЕНИХ

СЛИКА НЕПОЗНАТОГ, према роману Изложба Миодрага Кајтеза и драматизацији Ђорђа Милосављевића, режија и адаптација текста Никола Завишић; Народно позориште „Тоша Јовановић“ Зрењанин, Стеријино позорје Нови Сад

Др Миливоје Млађеновић,
Селектор 68. Стеријиног позорја
Нови Сад, март 2023

ПРОГРАМ

ЧЕТВРТАК, 25. мај

Пролог 68. Стеријиног позорја

19.00 часова / Сценска лабораторија *Борислав Гвојић*, Факултет техничких наука, Трг Доситеја Обрадовића 6, Нови Сад
Чему уметност служи данас? – предавање Матка Ботића (театролог, драматург и музичар из Хрватске)

Организатор: Одсек за уметност и дизајн, Факултет техничких наука Нови Сад

ПЕТАК, 26. мај

19.00 часова / СНП, доњи фоаје Сцене „Јован Ђорђевић“
17. Међународни тријенале „Позориште у фотографској уметности“

Отварање изложбе и уручење награда

20.00 часова / СНП, Сцена „Јован Ђорђевић“

Свечано отварање Фестивала

Беседа: Јагош Марковић

ТАКМИЧАРСКА СЕЛЕКЦИЈА

ДЕЦА

Према истоименом роману Милене Марковић
Композиторка и редитељка: Ирена Поповић Драговић
Народно позориште Београд

СУБОТА, 27. мај

10.00 часова / СНП, горњи фоаје Сцене „Јован Ђорђевић“

Сцена, маска, костим, лутка

Отварање изложбе, уручење награда

Организатор: Центар за ликовно образовање деце и омладине Војводине

11.00 часова / Такмичарска селекција

Округли сто: Деца

17.00 часова / Галерија *Шок задруге*, Змај Јовина пасаж бр. 22, Нови Сад

Изложбени костим за једног човека изложба костима студентна мастер студија Сценске архитектуре и дизајна

Отварање изложбе

Организатори: Одсек за уметност и дизајн, Депарتمان за архитектуру и урбанизам Факултета техничких наука Универзитета у Новом Саду и Шок задруга

18.00 часова / СНП, Сцена „Пера Добриновић“

ТАКМИЧАРСКА СЕЛЕКЦИЈА

ШТО НА ПОДУ СПАВАШ

Према истоименом роману Дарка Цвијетића

Режија: Кокан Младеновић

Српско народно позориште Нови Сад, Драмско казалиште „Гавела“ Загреб (Хрватска), Народно позориште Сарајево и МЕСС Сарајево (Босна и Херцеговина)
(Публика је на сцени)

19.30 часова / СНП, фоаје

Пројекат УЋИ – УНУТРА

Отварање изложбе

Организатор: Удружење грађана **РеАктор**

20.00 часова / СНП, Сцена „Јован Ђорђевић“

Међународна селекција „Крутови“

НОЋ С АЛЕКСОМ

Текст: Марко Томаш

Режија: Ивица Буљан

Хрватско народно казалиште у Мостару (Босна и Херцеговина)

22.30 часа / СНП, Сцена „Пера Добриновић“
ТАКМИЧАРСКА СЕЛЕКЦИЈА
ШТО НА ПОДУ СПАВАШ / реприза
Према истоименом роману Дарка Цвијетића
Режија: Кокан Младеновић
Српско народно позориште Нови Сад, Драмско казалиште
„Гавела“ Загреб (Хрватска), Народно позориште Сарајево и
МЕСС Сарајево (Босна и Херцеговина)
(Публика је на сцени)

НЕДЕЉА, 28. мај

11.00 часова / Међународна селекција „Кругови“
Округли сто: Ноћ с Алексом

12.00 часова / Такмичарска селекција
Округли сто: Што на поду спаваш

17.30 часова / СНП, горњи фоаје Сцене „Пера Добриновић“
Дани књиге
Промоција позоришних издања

18.00 часова / Новосадско позориште
Позорје младих
Бела Пинтер: Прљава
Академија уметности Нови Сад (Класа глуме на мађарском
језику)

19.30 часова / Позориште младих
ТАКМИЧАРСКА СЕЛЕКЦИЈА
ПОКОЈНИК
Текст: Бранислав Нушић
Режија: Егон Савин
Црногорско народно позориште Подгорица и Центар за културу
Тиват (Црна Гора)

20.30 часова / Академија уметности Нови Сад
Позорје младих
Биљана Србљановић: Скакавци
Академија уметности Нови Сад (Класа глуме на српском језику)

ПОНЕДЕЉАК, 29. мај

11.00 часова / Такмичарска селекција
Округли сто: Покојник

11.00 часова / СНП, Камерна сцена
Јавно читање радова студената драматургије
Академија уметности Бања Лука (Република Српска, Босна и
Херцеговина) и Академија уметности Нови Сад

14.00 часова / Академија уметности Нови Сад
Позорје младих
По мотивима текста Бертолта Брехта: Опера за три гроша
Факултет драмских уметности Београд

17.00 часова / СНП, горњи фоаје Сцене „Пера Добриновић“
Дани књиге
Промоција позоришних издања

19.00 часова / СНП, Сцена „Пера Добриновић“
Међународна селекција „Кругови“
ТЕНА – КРОНИКА РАСПАДА ЈЕДНЕ ЉЕПОТЕ
Текст: Јосип Козарац
Режија: Дражен Ференчина
ГДК „Гавела“ Загреб, ГК „Јоза Ивакић“ Винковци, Луденс
театар, Центар за цјеложивотно учење и културу Бјеловар и
Градско казалиште Пожега (Хрватска)

20.00 часова / Културни центар Новог Сада
Позорје младих
Ежен Јонеско: Ђелава певачица
Академија уметности у Београду

21.00 час / СНП, Сцена „Јован Ђорђевић“
ТАКМИЧАРСКА СЕЛЕКЦИЈА
YANKEE ROSE
Текст: Слободан Обрадовић
Режија: Милош Лолић
Београдско драмско позориште
(Публика је на сцени)

УТОРАК, 30. мај

11.00 часова / Међународна селекција „Кругови“
Тена – кроника распада једне љепоте

12.00 часова / Такмичарска селекција
Округли сто: **Yankee rose**

13.00 часова / СНП, Камерна сцена
Позорје младих
Бекство ка себи (одломци из античких трагедија)
Факултет савремених уметности Београд

14.00 часова / Академија уметности Нови Сад
Јавно читање радова студената драматургије
Факултет драмских уметности Београд

18.00 часова / СНП, Камерна сцена
Позорје младих
Вилијам Шекспир, Том Стопард: **Роз, Вил, Цил**
Факултет савремених уметности Београд

19.00 часова / СНП, Сцена „Јован Ђорђевић“
ТАКМИЧАРСКА СЕЛЕКЦИЈА
YANKEE ROSE / реприза
Текст: Слободан Обрадовић
Режија: Милош Лолић
Београдско драмско позориште

20.30 часова / Културни центар Новог Сада
Позорје младих
Хенрик Ибзен: Нора - луткина кућа
Академија умјетности Бања Лука (Република Српска, Босна и Херцеговина)

21.00 час / Новосадско позориште/Újvidéki Színház
ТАКМИЧАРСКА СЕЛЕКЦИЈА
52 ХЕРЦА
Текст: Тијана Грумић
Режија: Мојца Мадон
Словенско народно гледалиште Нова Горица (Словенија)

СРЕДА, 31. мај

11.00 часова / Такмичарска селекција

Округли сто: **52 херца**
18.00 часова / СНП, горњи фоаје Сцене „Пера Добриновић“
Дани књиге
Промоција позоришних издања

18.00 часова / Културни центар Новог Сада
Позорје младих
Ежен Јонеско: **Жак или Покорност**
Факултет уметности Приштина – Звечан

20.00 часова / СНП, Сцена „Пера Добриновић“
ТАКМИЧАРСКА СЕЛЕКЦИЈА
УСПАВАНКА ЗА АЛЕКСИЈУ РАЈЧИЋ
Текст: Ђорђе Косић
Режија: Југ Ђорђевић

Народно позориште Београд
20.00 часова / СНП, Камерна сцена
Позорје младих
Џорџ Орвел: **Животињска фарма**
Академија уметности у Београду

ЧЕТВРТАК, 1. јун

11.00 часова / Такмичарска селекција
Округли сто: Успаванка за Алексију Рајчић

12.00 часова / Сала Стеријиног позорја (Змај Јовина 22/1).
Трибина: **Домаће драмско стваралаштво у светлу актуелних репертоарских политика наших позоришта**
Организатори: Стеријино позорје и Удружење критичара и театролога Србије

13.00 часова / СНП, Камерна сцена
Позорје младих
Горан Стефановски: **Чернодрински се враћа кући**
Факултет драмских и филмских умјетности, Универзитет Синергија Бијељина (Република Српска, Босна и Херцеговина)

17.00 часова / СНП, Камерна сцена
Позорје младих
Џефри Хачер: **Један Пикасо**
Академија умјетности Бања Лука (Република Српска, Босна и Херцеговина)

19.00 часова / Новосадско позориште/Újvidéki Színház
Међународна селекција „Кругови“
ЛЕПА ВИДА
Текст: Сташа Прах
Режија: Марјан Нећак
Гледалишче Копар (Словенија); Словенско стално гледалишче Трст (Италија)

21.00 час / СНП, Сцена „Пера Добриновић“
ТАКМИЧАРСКА СЕЛЕКЦИЈА
ГОСПОЋИЦА
Према истоименом роману Иве Андрића
Режија: Ђурђа Тешић
Народно позориште Републике Српске Бања Лука (Република Српска/Босна и Херцеговина)

ПЕТАК, 2. јун

11.00 часова / Међународна селекција „Кругови“
Округли сто: Лепа Вида

12.00 часова / Такмичарска селекција
Округли сто: Госпођица

17.00 часова / СНП / Сцена „Пера Добриновић“
Сећање: Игор Вук Торбица
Програм се реализује у оквиру „Игорових дана“ у организацији Српског народног позоришта

18.00 часова / СНП, горњи фоаје Сцене „Пера Добриновић“
Дани књиге
Промоција позоришних издања

20.00 часова / СНП, Сцена „Јован Ђорђевић“
ТАКМИЧАРСКА СЕЛЕКЦИЈА
НОЋНА ФРАЈЛА
Текст: Александар Поповић
Режија: Бранислав Мићуновић
Народно позориште Ниш

22.00 часа / Такмичарска селекција
Округли сто: Ноћна фрајла

СУБОТА, 3. јун

20.00 часова / СНП, Сцена „Пера Добриновић“
Проглашење и уручење Стеријиних награда

Представа у част награђених
СЛИКА НЕПОЗНАТОГ
Према роману *Изложба* Миодрага Кајтеза
Режија: Никола Завишић
Народно позориште „Тоша Јовановић“ Зрењанин и Стеријино позорје

ОКРУГЛИ СТО

Округли столови одржавани су након сваке представе у горњем фоајеу Сцене „Пера Добриновић“ уз модерирање редитеља Влатка Илића.

Свакога дана, уочи Округлог стола критика, у истом простору била је постављена изложба крокија насталих на представама претходне вечери. Аутор изложбе **Тренутак – позоришни кроки** био је академски сликар др Угљеша Цолић.

ТАКМИЧАРСКА СЕЛЕКЦИЈА

Извештај Жирија

Жири Шездесет осмог Стеријиног позорја – **ЉИЉАНА ПЕШИКАН ЉУШТАНОВИЋ**, професорка универзитета (председница Жирија), **ИСТА СТЕПАНОВ**, балерина и кореографкиња, **ИВАН МЕДЕНИЦА**, театролог и позоришни критичар, **ЈУРЕ НОВАК**, позоришни редитељ и **ВАЛЕНТИН ВЕНЦЕЛ**, глумац, видео је од 26. маја до 3. јуна 2023. године осам представа у такмичарској селекцији.

На завршној седници, одржаној 2. јуна 2023, Жири је донео:

ОДЛУКУ О СТЕРИЈИНИМ НАГРАДАМА

Стеријина награда за најбољу представу – УСПАВАНКА ЗА АЛЕКСИЈУ РАЈЧИЋ Ђорђа Косића, режија Југ Ђорђевић, Народно позориште Београд, Фондација Нови Сад – Европска престоница културе и Стеријино позорје Нови Сад; Одлука је донета већином гласова.

Стеријина награда за текст савремене драме – ЂОРЂЕ КОСИЋ за **УСПАВАНКУ ЗА АЛЕКСИЈУ РАЈЧИЋ**, режија Југ Ђорђевић, Народно позориште Београд, Фондација Нови Сад – Европска престоница културе и Стеријино позорје Нови Сад; Одлука је донета једногласно.

Стеријина награда за режију – МИЛОШ ЛОЛИЋ за представу **YANKEE ROSE** Слободана Обрадовића, Београдско драмско позориште; Одлука је донета једногласно.

СТЕРИЈИНА НАГРАДА ЗА ГЛУМАЧКО ОСТВАРЕЊЕ:

ВАЊА ЕЈДУС за улогу у представи **УСПАВАНКА ЗА АЛЕКСИЈУ РАЈЧИЋ** Ђорђа Косића, режија Југ Ђорђевић, Народно позориште Београд, Фондација Нови Сад – Европска престоница културе и Стеријино позорје Нови Сад; Одлука је донета једногласно.

ДАНИЦА МАКСИМОВИЋ за улогу у представи **YANKEE ROSE** Слободана Обрадовића, Београдско драмско позориште; Одлука је донета већином гласова.

МАТИЈА РУПЕЛ за улогу Кловна у представи **52 ХЕРЦА** Тијане Грумић, режија Мојца Мадон, Словенско народно гледалиште Нова Горица. Одлука је донета већином гласова.

САША КРМПОТИЋ за улогу у представи **ШТО НА ПОДУ СПАВАШ** према истоименом роману Дарка Цвијетића, режија Кокан Младеновић, Српско народно позориште Нови Сад, Градско драмско казалиште „Гавела“ Загреб, Народно позориште Сарајево и МЕСС Сарајево. Одлука је донета већином гласова.

Стеријина награда за сценографско остварење и коауторство сценског простора – УРША ВИДИЦ за представу **52 ХЕРЦА** Тијане Грумић, режија Мојца Мадон, Словенско народно гледалиште Нова Горица. Одлука је донета једногласно.

Стеријина награда за костимографско остварење – МАРИА МАРКОВИЋ МИЛОЈЕВ за представу **YANKEE ROSE** Слободана Обрадовића, режија Милош Лолић, Београдско драмско позориште. Одлука је донета једногласно.

Стеријина награда за оригиналну сценску музику – НЕВЕНА ГЛУШИЦА за представу **YANKEE ROSE** Слободана Обрадовића, режија Милош Лолић, Београдско драмско позориште и **УСПАВАНКА ЗА АЛЕКСИЈУ РАЈЧИЋ** Ђорђа Косића, режија Југ Ђорђевић, Народно позориште Београд, Фондација Нови Сад – Европска престоница културе и Стеријино позорје Нови Сад; Одлука је донета једногласно.

Стеријина награда за сценски покрет – АМИЛА ТЕРЗИМЕХИЋ у представи **ШТО НА ПОДУ СПАВАШ** према истоименом роману Дарка Цвијетића, режија Кокан Младеновић, Српско народно позориште Нови Сад, Градско драмско казалиште „Гавела“ Загреб, Народно позориште Сарајево и МЕСС Сарајево; Одлука је донета већином гласова.

Стеријина награда за драматизацију – КОКАН МЛАДЕНОВИЋ, МИНА ПЕТРИЋ, ДАРКО ЦВИЈЕТИЋ, ДУБРАВКО МИХАНОВИЋ и АНСАМБЛ ПРЕДСТАВЕ за остварење **ШТО НА ПОДУ СПАВАШ** према истоименом роману Дарка Цвијетића, режија Кокан Младеновић, Српско народно позориште Нови Сад, Градско драмско казалиште „Гавела“ Загреб, Народно позориште Сарајево и МЕСС Сарајево. Одлука је донета једногласно.

Стеријина награда за сценски говор – ЉИЉАНА МРКИЋ ПОПОВИЋ за представу **YANKEE ROSE** Слободана Обрадовића, режија Милош Лолић, Београдско драмско позориште и **УСПАВАНКА ЗА АЛЕКСИЈУ РАЈЧИЋ** Ђорђа Косића, режија Југ Ђорђевић, Народно позориште Београд, Фондација Нови Сад – Европска престоница културе и Стеријино позорје Нови Сад; Одлука је донета једногласно.

Стеријина награда из Фонда „Дара Даринка Чаленић“ за најбољу младу глумицу – ИВАНА ПЕРЦАН КОДАРИН за улогу у представи **52 ХЕРЦА** Тијане Грумић, режија Мојца Мадон, Словенско народно гледалишче Нова Горица. Одлука је донета једногласно.

Стеријина награда из Фонда „Дара Даринка Чаленић – за најбољег младог глумца – ЛУКА ГРБИЋ за улогу у представи **YANKEE ROSE** Слободана Обрадовића, режија Милош Лолић, Београдско драмско позориште. Одлука је донета једногласно.

Специјална Стеријина награда за кохерентност и целовитост уметничког остварења – АУТОРСКОЈ ЕКИПИ и ГЛУМАЧКОМ АНСАМБЛУ ПРЕДСТАВЕ 52 ХЕРЦА Тијане Грумић, режија Мојца Мадон, Словенско народно гледалишче Нова Горица. Одлука је донета једногласно.

ОСТАЛЕ СТЕРИЈИНЕ НАГРАДЕ

Стеријина награда за театрологију „Јован Христић“

Жири: Александар Милосављевић (председник), Бранислава Илић и Игор Перишић донео је једногласну одлуку да Стеријину награду за театрологију „Јован Христић“ у 2023. додели **ПЕТРУ ГРУЈИЧИЋУ** за књигу *Teatar и прошлости (антикитетички театар Јована Стерије Појовића)*, издање Позоришног музеја Војводине и Академије уметности Нови Сад, 2022.

Стеријина награда за критику „Миодраг Кујунџић“

Жири: Мирослав Стајић (председник), Жељко Јовановић и Жељко Хубач донео је једногласну одлуку да се Стеријина награда за критику „Миодраг Кујунџић“ равноправно додели **ДИВНИ СТОЈАНОВ** за текст „Мидлсекс: између античког мита и савремене квир драме“ о представи „Мидлсекс“ по роману Џефрија Јуџинидиса у режији Јоване Томић (продукција Српско народно позориште и Опенс) објављеној у онлајн магазину IZ OFF-а, 4. јануара 2022. и **СВЕТИСЛАВУ ЈОВАНОВУ** за критику „Шарган, поплава“ о представи „Чудо у Шаргану“ Љубомира Симовића у режији Јагоша Марковића (продукција Југословенско драмско позориште), објављеној у онлајн магазину IZ OFF-а, 3. јуна 2022.

Стеријина награда „Дејан Пенчић Пољански“ Округлог стола критике за најбољу представу

Жири: Влатко Илић (председник), Наташа Гвозденовић и Игор Бурић донео је одлуку већином гласова да награду додели остварењу **52 ХЕРЦА** Тијане Грумић, режија Мојца Мадон, Словенско народно гледалишче Нова Горица.

НАГРАДА СТЕРИЈИНОГ ПОЗОРЈА

Награду публике 68. Стеријиног позорја за најбољу представу (просечна оцена 4,67) добило је остварење **52 ХЕРЦА**

Гласање публике за најбољу представу: Што на поду спаваш (4,64); Госпођица (4,55); Успаванка за Алексију Рајчић (4,29); Деца и Покојник (4,02); Yankee Rose (3,90); Лепа Вида (3,62); Ноћ са Алексом (3,45); Тена – кроника једне љепоте (3,29); Ноћна фрајла (3,08)

НАГРАДА ЗА РЕДИТЕЉСКИ ОПУС „ДЕЈАН МИЈАЧ“

Удружења драмских уметника Србије и Стеријиног позорја

Ове године Удружење драмских уметника Србије и Стеријино позорје установили су бијеналну Награду за редитељски опус „Дејан Мијач“. Жири у саставу Миливоје Млађеновић (председник), Небојша Брадић и Небојша Дугалић донео је једногласну одлуку да се Награда додели **ЕГОНУ САВИНУ**.

НАГРАДА ЗА ГЛУМАЧКУ БРАВУРУ „ЗОРАН РАДМИЛОВИЋ“

Народног позоришта Тимочке Крајине „Зоран Радмиловић“
Зајечар и Стеријиног позорја

Жири: Владимир Ђуричић (председник), Александар Милосављевић, Александар Гајин награду додељује **ДАНИЦИ МАКСИМОВИЋ** за улогу у представи **YANKEE ROSE** Слободана Обрадовића, режија Милош Лолић, Београдско драмско позориште.

НАГРАДА ПРОДУЦЕНТСКЕ КУЋЕ „SCOMEDIASCO“ ЗА ЕПИЗОДУ

Жири у саставу Даринка Николић, председница, Соња Дамјановић и Игор Бурић, једногласно је одлучио да награду равноправно поделе **АЛЕКСАНДРА ПЛЕСКОЊИЋ** за улоге у представи **ШТО НА ПОДУ СПАВАШ** према истоименом роману Дарка Цвијетића, режија Кокан Младеновић, Српско народно позориште Нови Сад, Градско драмско казалиште „Гавела“ Загреб, Народно позориште Сарајево и МЕСС Сарајево и **ДИМИТРИЈЕ ЦИНЦАР КОСТИЋ** за улогу у представи **YANKEE ROSE** Слободана Обрадовића, режија Милош Лолић, Београдско драмско позориште.

МЕДИЈИ И ЈАВНОСТ; САЈТ ПОЗОРЈА

Стеријино позорје, као институција од националног значаја, велику пажњу посвећује односима са медијима. Сви важнији догађаји – програми, нова издања, сам Фестивал – пропраће-

ни су конференцијама за медије, чиме је обезбеђена јавност у раду, као један од начина презентације и промовисања програма рада. О великом интересовању јавности за активности Стеријиног позорја сведочи и број акредитованих новинара (60 из четрдесетак медијских кућа) на 68. Позорју, као и знатан простор који су медији уступили овом догађају.

Радио телевизија Војводине свакодневно је у оквиру емисије Артерија емитовала петнаестоминутне извештаје о Фестивалу.

Значајну улогу у сегменту односа са јавношћу има званични сајт Стеријиног позорја. Осим битних актуелности из делатности установе, те свакодневног праћења програма Фестивала, сајт садржи и податке из историјата Позорја. Уз ово, сајт има интенцију да постане место окупљања свих релевантних информација о позориштима и позоришним збивањима у Србији (Позоришни портал Србије).

АКРЕДИТОВАНИ НА 68. ПОЗОРЈУ

Билтен 68. Стеријиног позорја: Наташа Гвозденовић, Милена Кулић, Снежана Милетић, Бранислава Опрановић, Дивна Стојанов, Борисав Матић. Фоторепортери: Марина Блашковић, Бранислав Лучић; Политика: Борка Голубовић Требјешанин; Компанија Новости: Јованка Симић, Ненад Карлић (фоторепортер); Дневник: Наташа Пејчић; Нови магазин, регионални недељник: Гордана Нонин; Блиц: Тања Њежић; Танјуг: Тијана Вучиновић (новинар), Драган Вукелић (сниматељ), Ненад Михајловић (фоторепортер); Данас: Душка Бајић, Александар Латас; Нова рс: Ана Хегедиш Лалић; Новосадски репортер: Зоран Сурла; Слободна Далмација: Небојша Димитријевић, Мирон Џуња (фоторепортер); Сцена, часопис за позоришну уметност: Драгана Вилотић; Вршачка кула: Весна Кукић; Нова мисао: Светислав Јованов; Вечерње новости: Јованка Симић; Телевизија Војводине: Сташа Јамушаков, Ивана Петровић, Јелена Јокић, Милица Ранчић, Ива Јованчић, Ивана Грегорински, Нада Зорић; ТВ Мост: Александра Живановић, Радослав Јакшић; ТВ Курир, дописништво Војводина: Станислава Кенешки; Радио телевизија Војводине: Оливера Шешлија, Ивана Малетин Ђорилић,

Ана Чупић; Радио телевизија Србије: Оливера Милошевић, Слободан Савић; РТС Радио Београд 2: Мишка Кнежевић, Соња Тодоровић Шегрт, фотограф; Радио 021: Гордана Михаиловић; БХРТ- Радио-телевизија Босне и Херцеговине: Данијела Регоје; Хоћу у позориште, часопис и портал: Александра Никодијевић; Културни центар Војводине: Мирко Себић; Аутономија, портал: Бранислава Опрановић; ТОНС, Туристичка организација Новог Сада Belgrade Edit Culture Blog: Марко Радојичић; Самосталан free lance: Зоран Р. Поповић; Корзо, портал за урбану културу и баштину: Бојана Каравидић; The Theatre Times: Борисав Матић; See Stage: Андреј Чањи; ART Vox: Љиљана Малетин Војводић; Култ, портал: Мина Кулић; Културама, портал: Љиљана Радмило Малетин; Култура.мк Скопље: Сашо Огненовски; Војвођански новинар: Јелена Допуђ; Портал 021: Јелена Георгијев; Универзитетски одјек, онлајн новине универзитета Нови Сад: Божидар Миловац, Срђан Дороски, фотограф.

ПРАТЕЋИ ПРОГРАМИ

Пролог 68. СТЕРИЈИНОГ ПОЗОРЈА

ТРИБИНА: ЧЕМУ УМЕТНОСТ СЛУЖИ ДАНАС

Гост: Матко Ботић

Организатори: Одсек за уметност и дизајн, Департман за архитектуру и урбанизам Факултета техничких наука Универзитета у Новом Саду и Стеријино позорје

17. МЕЂУНАРОДНИ ТРИЈЕНАЛЕ „ПОЗОРИШТЕ У ФОТОГРАФСКОЈ УМЕТНОСТИ

64. ИЗЛОЖБА ЛИКОВНИХ РАДОВА ДЕЦЕ И ОМЛАДИНЕ СРБИЈЕ „СЦЕНА, МАСКА, КОСТИМ, ЛУТКА“

Организатор: Центар за ликовно васпитање деце и омладине Војводине и Стеријино позорје

Центар за ликовно васпитање деце и омладине Војводине је установа која се већ 69 година у континуитету бави афирмацијом

дечјег цртежа, усавршавањем наставе ликовне културе, повезивањем деце, омладине и наставног кадра са установама културе и као таква једина је установа те врсте у земљи и на Балкану. Основали су га у Новом Саду као матичну институцију и исходиште нових идеја и промена у настави ликовног васпитања 16. маја 1954. тадашњи најеминентнији ликовни педагози и уметници: Богомил Карлаварис, Јован Солдатовић, Милан Мијачевић, Бошко Петровић, Душан Миловановић, Радмила Рис Граовац, Иван Јакобчић, Јожеф Ач, Емина Чамо Лорбек и други.

Остварујући основни циљ, Центар окупља васпитаче, учитеље, ликовне педагоге основних, средњих и виших школа, као и професоре ликовних академија, ликовне методичаре и њихове студенте. Институција је отворена и за спољне сараднике, научнике и стручњаке сродних дисциплина.

У оквиру 68. Стеријиног позорја, Центар за ликовно васпитање деце и омладине Војводине организовао је 64. изложбу ликовних радова деце и омладине Србије „Сцена, маска, костим, лутка“. Ову изложбу Центар организује од 1959. године, с тим што су се изложбе до 80-тих година организовале у оквиру Мајских игара у Бечеју, а потом у оквиру Стеријиног позорја у Новом Саду.

Циљ изложбе је да се путем позоришне уметности деца мотивишу за ликовно изражавање и обрнуто, те на тај начин утиче на развој њихове естетске и креативне личности. Деци и младима ова изложба пружа прилику да упознају свет позоришта и даје могућност стварања кроз игру и учење.

Велики део радова настао у протекле шездесет три године за ову јединствену изложбу чува се у архиви Центра и представља особену и значајну тематску колекцију дечјих радова инспирисаних позориштем. Велико интересовање за овај конкурс и висок квалитет радова одржан је током деценија.

ИЗЛОЖБЕНИ КОСТИМ ЗА ЈЕДНОГ ЧОВЕКА – изложба КОСТИМА СТУДЕНАТА МАСТЕР СТУДИЈА СЦЕНСКЕ АРХИТЕКТУРЕ И ДИЗАЈНА

27. мај – 4. јун / Галерија *Шок загрује*, Змај Јовина пасаж бр. 22, Нови Сад

Изложбу су чинили одевни комади за различите особе које су студенти замислили. Костими одражавају различите физичке одлике ликова. Израђени су од материјала који дезеном припадају карактерима ликова који их носе.

Студенти аутори:

Соња Брдар, Марина Маџар, Ема Павловић, Итана Шестовић, Иван Вучковић и Ненад Џмура

Организатори:

Одсек за уметност и дизајн, Департман за архитектуру и урбанизам Факултета техничких наука Универзитета у Новом Саду и Шок задруга

ПРОЈЕКАТ УЋИ – УНУТРА

Удружење грађана **РеАктор**

Пројекат „Ући - унутра“ заснива се на стварању уметничких дела која су пре свега приступачна за слепе и слабовиде групе. Заједничким подухватом савремених песничких стваралаца и стваратељки Новог Сада и савремених визуелних уметника/ца који су такође заступљени на локалној сцени, креирани су уметнички радови/инсталације чији су формати прилагођени и оријентисани ка инклузивности.

Пројекат се успоставља сарадњом четири песника/песникиње и четири визуелна уметника/це, који су на основу књижевне песме, креирали уметничке инсталације/сценографије доступне за приступачно тактилно перципирање. Осим уметничких изведби, инсталације садрже и аудио снимке аутентичног читања аутора/ке песама који ће моћи да се чују током изложбе. На овај начин пројекат обједињује песничку и визуелну форму, како би публика имала више могућности за разумевање радова.

Назив пројекта „Ући – унутра“ указује да се посматрач потпуно прожима кроз радове, слушајући песме које песници/песникиње интерпретирају, као и перципирајући својим тактичним чулима микро простор креираних сценографија. Такође, уметници/це и песници/песникиње међусобно „улазе“ у друге фор-

мате уметности, како би се дошло до заједничког решења односно померања индивидуалног приступа у раду, ка инклузивном, односно ка другима.

Поред тога што је овај пројекат усмерен на слепе и слабовиде групе, има за циљ и подстицање уметника/ца, културних радника/ца и установа да се на иновативне начине представи позоришна и сценска уметност која је због формата претежно неприступачна особама са оштећеним чулом вида, те да се на основу иновативних начина за представљање инклузивних радова шири свест о потреби за учесталијим пројектима овог типа у области културе и уметности.

Песници и песникиње који су учествовали на пројекту су Јелена Анђеловски, Стеван Брадић, Снежана Николић и Витомирка Требовац, док су уметници и уметнице који креирају уметничке радове Бојан Дојкић, Дарија Драгојловић, Милица Весић и Адриен Ујхази.

ЈАВНО ЧИТАЊЕ РАДОВА СТУДЕНАТА ДРАМАТУРГИЈЕ

Стеријино позорје, у складу са својом основном мисијом – промоција домаћег драмског писма, већ неколико година организује јавно читање радова студената драматургије. До сада су у овом програму учествовали студенти Академије уметности Нови Сад, а од ове године им се придружују колеге са Академије умјетности Бања Лука и са београдског Факултета драмских уметности.

Академија умјетности **Бања Лука**

Никола Станишић (Вршац, 1996) студент II године Смера за драматургију на Академији умјетности Универзитета у Бањој Луци у класи проф. Мариа Ђулума и др ум. Ивана Правдића

ИСКОПИНЕ

Водитељка подкаста и IT стручњак након неколико покушаја да се састану уживо, коначно се нађу у клубу. Клуб није онакав ка-

кав се чини и она схвати да је у питању његова игра. IT стручњак врши експеримент у виртуелној реалности како би открио да ли су они нечим везани једно за друго.

Подела:

В: Јелена Јандрић (асистенткиња на Катедри за глуму и Позоришну режију Академије умјетности у Бањој Луци)

И: Анђела Тасић (студенткиња 3. године Смера за глуму Академије умјетности Универзитета у Бањој Луци у класи проф. Жељка Митровића)

Марија Ритан (Бања Лука 1997) редовни је студент на Академији умјетности у Бањој Луци, Смјер драматургија.

МЕМЕНТО МОРИ

Млада дјевојка Ирис долази у фирму „Добар сан“ на разговор за посао са жељом да ријешити питање запослења. Упознаје жену средњих година Миру, бившу директорову супругу, која је у прошлости доживјела трауматично искуство и оно данас одређује и диктира њене поступке.

Подела:

Мира: Катарина Рендић

Ирис: Дуња Поповић

Дидаскалије чита: Олга Скерлетовић-Ђорђевић (студенткиње 3. године Смера за глуму Академије умјетности Универзитета у Бањој Луци у класи проф. Жељка Митровића)

Ђорђе Чаркић (Источно Сарајево 2001) друга година студија драматургије

РОЂЕЊЕ

Смиљкине (65) уобичајене вечерње навике, гледање телевизија и испијање чаја, прекида незвани гост. Ранко (25) упада у њен стан у намјери да га опљачка, али се на том путу мора суочити са Смиљком, бившом државном шампионком у стрељаштву. Ранко је свршени ђак богословије. Пошто покуша да оде из стана са све плијеном у рукама (Смиљкином протезом за ногу), бива заустављен. Након напетог сусрета, имплусивне реакције Смиљке и Ранкове очекиване бојазни за свој живот, страх утихњује и отпочиње разговор, гдје се обје душе проналазе у причама које

изговарају једно другом. Ранково разочарење и губитак вјере, те Смиљкин жала и страх да нема довољно времена да се испуни за почињени гријех, због којег испашта, разлочи су њихових животних проблема. Овај разговор је благоносан за њих двоје, даје им вољу и снагу за наставак њихових овоземаљских живота.

ФАКУЛТЕТ ДРАМСКИХ УМЕТНОСТИ БЕОГРАД

Ања Билановић (2000, Београд) студенткиња IV године на Катедри за драматургију ФДУ

КУЋИЦА НА ДРВЕТУ

Драма *Кућица на дрвету* преиспитује различита сећања на трагичан догађај из прошлости. Ненад се враћа у село у ком је провео детињство како би своју дементну и болесну бабу одвео у Београд. Поновни долазак и сусрети са људима које није видео годинама доводе га у ситуацију у којој почиње да преиспитује прошлост и догађај који га је обележио за цео живот, а који је до тада успевао да потисне. Баба, најбољи друг из детињства Мирко и бабина комшиница Анђелка имају потпуно различита сећања на трагедију у којој је једно дете страдало. Сеоска слава, дрво ораха, петао и дечачка обест довели су до несреће после које више ништа није било исто.

Софија Димитријевић (2001, Чачак) студенткиња III године на Катедри за драматургију ФДУ

МОЖЕШ ТИ ТО БОЉЕ, МИШЕЛ

Џед Мартен, сликар, организује последњу изложбу у свом животу. Сматра да је једина особа која може да напише пригодни говор за овакву свечаност, најпознатији живи француски писац, Мишел Уелбек. Мишел Уелбек, писац, мрзи говоре и свакако никад не прихвата позив да их напише.

Павле Димитријевић (1994, Београд) студент IV године на Катедри за драматургију ФДУ

ПРИРУЧНИК ЗА ИДЕАЛНУ ПОРОДИЦУ

Приручник за идеалну породицу је драма о породици која покушава да остане нормална уочи смака света. Мистериозна планета Икс се приближава Земљи, и док се хаос шири свуда, они

се окрећу провереним вредностима – здравој исхрани, вежбању и лепом понашању.

Ана Марковић (2001, Београд) студенткиња IV године на Катедри за драматургију ФДУ

ОДРАЗИ

Позоришни комад *Одрази* је прича о искупљењу, изборима, страху, греху и борби са породичном трагедијом која је остала страховите последице. Покушавајући да побегне од своје стварности, главни јунак овог комада повлачи се у себе, све док не схвати да је он једини који може да промени своју судбину.

Теодора Марковић (2000, Београд), студенткиња IV године на Катедри за драматургију ФДУ **ОСЕЋАМ НЕШТО СЕ МЕЊА** *Осећам нешто се мења* прича је о породичном путовању на којем једна девојка покушава да донесе исправну одлуку о даљем развоју њеног живота. Неразјашњени односи и тајне унутар породице додатно ће закомпликовати ситуацију у којој се јунакиња нашао, али ће јој истовремено и доказати да су љубав и подршка коју породица пружа, најјаче у тренуцима највећих криза.

Андреа Пољак (2000, Нови Сад) студенткиња IV године на Катедри за драматургију ФДУ

МНОГО КУЛ ДРАМА

Многo кул драма је комад који се бави питањем младих у контексту данашњег друштва. Акцент је стављен на тинејџере који се боре са класичним проблемима одрастања, само у контексту друштвених мрежа. Овај комад треба да представља критику савременог друштва и да постави питање како оно, друштвене мреже и друге форме дигиталног изражавања утичу на младе, њихове перцепције себе и света који их окружује. Интерактивност комада треба да читаоца/гледаоца стави у позицију друштва које утиче на одлуке главних јунакиња. Главне јунакиње су Марија и Јана, најбоље другарице, које уписују средњу школу. Оне покушавају да постану популарне путем актуелне друштвене мреже. Због тога упадају у различите конфликти и њихово пријатељство се распада.

АКАДЕМИЈА УМЕТНОСТИ НОВИ САД

Драгана Ђокић (Нови Сад, 1998) II година студија драматургије **САВРШЕНО НЕСЛАГАЊЕ**

Радња дуодраме *Савршено неслагање* прати двоје младих, Марка, програмера и Тамару, студенткињу психологије. Након упознавања на друштвеној мрежи, необавезног секса и сукоба мишљења, Марко и Тамара су приморани да проведу још неколико сати заједно. Док чекају да киша престане са падањем, схватају да између њих ипак постоји сличност, разумевање и шанса за љубав.

Димитрије Петровић (Ниш, 2000) IV година студија драматургије

ЦЕЛИБАТОМ ПРОТИВ ВУДСТОКА

Целибатом против Вудстока је комедија у једном чину чија се радња дешава вече уочи Ускрса 1969. Монах Светислав је целог свог живота посвећан само цркви и Богу и као награду за његову преданост Исус Христ га позива да му буде апостол и најави његов други силазак. Али оно што Исус не зна је да је Светислав толико пожртвован само из једног разлога, да би провео ноћ са Недом, девојком којом је опседнут још од кад је био дечак.

Огњен Родић (Зрењанин, 2002) II година студија драматургије **ГДЕ ЈЕ МАЈА**

Радња драме *Где је Маја* прати пет средњошколаца: Марка, Вука, Нину, Владу и Мају који праве представу за крај средње школе. Након инцидента између Маје и њиховог професора, она се не појављује на проби а остали јунаци су приморани да бирају између својих циљева и љубави према Маји.

Бранислав Черњев (Панчево, 1999) IV година студија драматургије

ЛОВЦИ НА ОБЛАКЕ

Доктор права и размажена јединица се упознају на необичном месту – у продавници самоубилачке опреме (ПСО). Иако је продавац опреме припремио план, исто вече сме да се обеси само једна особа, а обома се жури. Међутим, у ПСО долази осмог-

дишњи дечак који ће им помутити планове и натерати их да, бар привремено, застану са својим жељама. У току ноћи, док покушавају да открију идентитет и прошлост дечака, биће стављена правникова и јединичина *дефинитивна одлука* на пробу.

ДОМАЋЕ ДРАМСКО СТВАРАЛАШТВО У СВЕТЛУ АКТУЕЛНИХ РЕПЕРТОАРСКИХ ПОЛИТИКА НАШИХ ПОЗОРИШТА

Стеријино позорје је суштински заинтересовано за положај наших аутора у контексту савременог позоришног репертоара. Мисија Удружења критичара и театролога Србије је да кроз свој рад допринесе развоју и унапређењу критике и театрологије као важног дела савременог позоришног живота. Имајући то у виду, Стеријино позорје и Удружење су организовали трибину посвећену савременом драмском стваралаштву у светлу актуелних репертоарских политика нашег позоришта.

Ова широка тема има најмање три важне подтеме, то јест питања. **Прво** је третман произведби дела савремених српских драмских писаца у контексту текућег позоришног репертоара – чему се наши писци могу надати и шта од њих очекују позоришта? **Друго** питање везано је за промену улоге драматурга. Уочена је тенденција да савремени драматурзи проширују поље свог деловања. Они су све чешће не само писци већ и редитељи и извођачи својих представа (исто тако и текстови неких значајних представа више нису дело једног писца, већ колективни рад глумаца, редитеља и драматурга окупљених на пројекту). **Треће**, веома важно питање је, како могу Стеријино позорје и Удружење да допринесу нези и подршци домаћег драмског стваралаштва – да ли је треба покренути нове пројекте, подржавати постојеће конкурсе и иницирати нове.

Модератори трибине били су Александар Милосављевић и Марина Миливојевић Мађарев.

ДАНИ КЊИГЕ

СЕЋАЊЕ
ИГОР ВУК ТОРБИЦА (1987-2020)

Програм је реализован у оквиру „Игорових дана“ у организацији Српског народног позоришта

2. јун

СНП / Сцена „Пера Добриновић“

17.00 часова

Разговор на тему „Позоришне стратегије Игора Вука Торбице: ЗВУК КАО ЗНАК“

Учествују:

Станко Јузбашић, композитор и мулти-инструменталиста (Загреб)

Ален и Ненад Синкауз, композитори, перформери и мулти-инструменталисти (Загреб) Владимир Пејковић, композитор (Београд)

Разговор модерира Катарина Пејовић, драматург.

19.30 часова

IN MEMORIAM

Перформанс:

Импро-концерт Алена и Ненада Синкуза

Видео: Катарина Пејовић

Монтажа: Леа Милета

20.30 часова

Пројекција снимка представе *Хинкеман* редитеља Игора Вука Торбице, у продукцији Загребачког казалишта младих.

ПОЗОРЈЕ МЛАДИХ

На Позорју младих изведено је 11 представа студената осам високошколских установа из земље и региона.

КОНКУРС ЗА ОРИГИНАЛНИ ДОМАЋИ ДРАМСКИ ТЕКСТ 2022/23.

ОДЛУКА ЖИРИЈА КОНКУРСА СТЕРИЈИНОГ ПОЗОРЈА ЗА ОРИГИНАЛНИ ДОМАЋИ ДРАМСКИ ТЕКСТ 2022/23.

Жири у саставу Душан Петровић (председник), Јелена Кајго и Небојша Лапчевић донео је једногласну одлуку да се за најбољи савремени домаћи драмски текст на Конкурсу Стеријиног позорја за 2022/23. прогласи остварење *Кавез за птице*, шифра Vogelkor.

Накнадним увидом у разрешење шифре утврђено је да је аутор награђеног текста Никола Станишић. Жири истиче и препоручује и следеће текстове: *Незадрживи усјон Блавора Ш.* (шифра: Кајла Меклаган), *Осињак* (шифра: Тинтин), *Када у шоку војње заменимо месџа* (шифра: Гарибалдијева 7) и *Лилић на земљи* (шифра: астрофизика).

У Новом Саду, 21. 02. 2023.

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ ЖИРИЈА

На Конкурс Стеријиног позорја за домаћи савремени драмски текст била су пријављена педесет и два дела. У ужем кругу за избор биле су следеће драме: *Незадрживи усјон Блавора Ш.* – Александра Новаковића; *Осињак* – Ане Вујадиновић; *Кавез за ишнице* – Николе Станишића; *Када у шоку војње заменимо месџо* – Горана Лабудовића Шарла; *Лилић на земљи* – Ане Огризовић.

Жири у саставу Јелена Кајго, Небојша Лапчевић и Душан Петровић једногласно је изабрао драму под називом *Кавез за ишнице* аутора Николе Станишића, која је послата под шифром Vogelkor и која се издвојила по својој оригиналности и целовитости.

Када читате драму *Кавез за ишнице* прва ствар са којом се суочите је њена иновативна форма сачињена од одвојених пасажа дијалога који се, како је аутор понудио, могу посложити и другачије од понуђеног редоследа. Та форма вас подстиче да активно дешифрујете задате ситуације са изразитим, намерним, недостатком дијаскалија и да откривате актере у њима који су обележени само иницијалима. Иза свега постоји логичан систем који чини низ догађаја који полако сачињавају причу о групи адолесцената у некој врсти затвора за малолетне делинквенте. Део догађања дешава се у виртуелном свету друштвених мрежа где актери обитавају скривени иза својих измишљених адреса. Кроз целу драму осећај клаустрофобије и безнађа је контрапунктиран са готово дечијом наивношћу актера и сновима о бољој будућности која их чека по изласку из те установе, сновима који прерано и брутално завршавају. Ово је драма о стварности о којој се ретко и нерадо говори, о деци која су одбачена од стране породице, школе и целог друштва.

КОПРОДУКЦИЈЕ

Стеријино позорје је у копродукцији са Народним позориштем „Тоша Јовановић“ Зрењанин поставило комад *Слика неизнајој* према роману *Изложба* Миодрага Кајтеза у драматизацији Ђорђа Милосављевића и режији Николе Завишића. Представа је одиграна у част награђених на 68. Стеријиним позорју.

МЕЂУФЕСТИВАЛСКА И МЕЂУИНСТИТУЦИОНАЛНА САРАДЊА

У склопу редовне међуфестивалске сарадње представници Стеријиног позорја били су током 2023. у: Београду (Битеф), на Фестивалу професионалних позоришта Србије „Јоаким Вујић“ у Зајечару, на Данима „Боре Станковића“ у Врању, Зајечару („Дани Зорана Радмиловића“), Крагујевцу „Јоакиминтерфест“, Фестивалу првоизведених представа у Алексинцу, Фестивалу професионалних позоришта Војводине у Зрењанину, Виминацијум фестивалу, Фестивалу „Буцини позоришни дани“ Александровац, „Театар фесту Петар Кочић“ Бањалука, Фестивалу босанскохерцеговачке драме, Зеница, као и на премијерама у позориштима Србије и региона.

ПАСАЖ ФЕСТ

У складу са циљевима дефинисаним у Стратегији развоја Стеријиног позорја 2020-2024. током 2022. године Позорје је покренуло заједнички програм са независном културном сценом – Мултимедијални центар Лед арт, Рекулминација, Графичка за-друга, Мафин производња аудио-визуелних проивоа, Булевар Букс и Куцкуц продукција у који су били укључени и угоститељски објекти и други привредни субјекти у пасажу Змај Јовине улице 22. Програм је мултимедијалног карактера и обухвата позоришне представе малих и камерних форми, концерте, изложбе, говорне програме и филмске пројекције, а одржавао се током августа 2022. (25. 8. - 28. 8.) у пасажу у којем се налази Дирекција Стеријиног позорја. На овај начин промовисани су амбијентални простори као алтернативне сцене за различите уметничке форме и на конкретан начин афирмисана сарадња институционалних и ванинституционалних актера који обликују културне садржаје Новог Сада. Пасаж фест је 2023. одржан у периоду од 31. 8. до 2. 9. уз ућешће Војвођанског камерног ансамбла, Колектива Матријаршија, МоМо студија, Фестивала еколошког позоришта, Аутономног фестивала жена, Музичке групе Маријан и ЖеЖе.

МЕЂУНАРОДНИ ЦЕНТАР

Бојана Тања је уредница за Међународне програме Стеријиног позорја.

2023. године учествује у организацији и реализацији 68. Стеријиног позорја као и у припремама за наредни фестивал који ће се одржати 2024. године.

Фестивал „Теден словенске драме“

У склопу редовне међународне сарадње са селектором Фестивала Миливојем Млађеновићем и директором Стеријиног позорја, Мирославом Радоњићем присуствовала је Фестивалу „Теден словенске драме“.

Овај фестивал је главни фестивал представа словеначких драмских текстова, који сваке године организује Прешерново позориште уз подршку Министарства културе и Општине Крањ.

Фестивал подстиче постављање националне драме, њено стварање и промоцију, као и постављање у иностранству. Сарађује са словеначким и међународним позориштима и позоришним институтима. Важан допринос промоцији стваралаштва словеначке драме представљају годишње фестивалске драмске радионице, које воде истакнути драмски писци из иностранства и Словеније, као и читалачке представе и дани номинација, који су намењени интегрисаном представљању номинованих драма. а настају у сарадњи Позоришне академије, радија, филма и телевизије (АГРФТ) и Факултета уметности.

Стеријино позорје у склопу редовне међуфестивалске сарадње има вишегодишње партнерство с овим фестивалом.

ПТУ, ПРЕМИЈЕРА ПРЕДСТАВЕ „ПОХОРСКИ БАТАЉОН“

Са Мирославом Радоњићем, директором Стеријиног позорја, и Аном Тасић, селекторком Позорја, Бојана Тања путовала је у Пту на премијеру представе „ПОХОРСКИ БАТАЉОН“.

Представу је режирао редитељ Јернеј Лоренци и рађена је у копродукцији са Градским позориштем Љубљана.

Последњих деценија рат је поново постао редован пратилац наших живота, за сада углавном у виду директних преноса на телевизији. Некако смо се навикли на експлицитне сцене ужаса и зарања. Али шта је право искуство рата? Како је то када останеш без склоништа, хране, основног људског достојанства, у бекству, најчешће са децом? Како је бити ухваћен између зупчаника масakra и свестан непосредне смрти? Овим пројектом Лоренци се враћа мотиву демонског зла рата и људске патње у рату.

МЕЂУНАРОДНОЈ РЕГИОНАЛНИ ФЕСТИВАЛ САВРЕМЕНОГ ПОЗОРИШТА СУБОТИЦА, НА ФЕСТИВАЛУ: *DESIREE* КОЈИ СЕ ОДРЖАВА У ПОЗОРИШТУ «KOSZTOLÁNYI DEZSŐ»

Међународни/регионални фестивал савременог позоришта Десире 2023 под називом *The History and You*. Фестивал се држао од 25. до 30. новембра 2023. године у Суботици.

Окосницу фестивала чине позоришне представе, радионице и музичке продукције из региона.

Позориште „Kosztolányi Dezső“, програмски серијал „Дезиреов трамвај“ и фестивал „Desiré Central Station“ је институција/догађај истакнутог значаја Националног савета мађарске националне мањине.

Стеријино позорје и овај фестивал имају сарадњу од његовог оснивања.

„Позориште у фотографској уметности“, 17. МЕЂУНАРОДНО ТРИЈЕНАЛЕ „ПОЗОРИШТЕ У ФОТОГРАФСКОЈ УМЕТНОСТИ“

У току јануара 2023. завршене су припреме за 17. међународно тријенале „Позориште у фотографској уметности“, јединствене изложбе у свету коју Стеријино позорје традиционално организује од 1965. године.

Поднете су пријаве за покровитељство Фото савеза Србије, ФИАПА (International Federation of Photographic Art и Међународне федерације фотографске уметности (International Federation of Photographic Art) које су и добијене, плаћене котизације, формиран жири, одређени датуми пријаве, жирирања, објаве резултата, све у сарадњи са Фото савезом Србије и Међународном федерацијом фотографске уметности. Позив и пријаве су стављене на сајтове сва три партнера (Стеријино позорје, Фото савез Србије и Међународна федерација фотографске уметности).

Одржано је седамнаесто међународно тријенале „Позориште у фотографској уметности“

Жири:

Александар Келић, MFFSS (Србија) Драган Проле, MF AUFBiH, EFIAP/d2 (Босна и Херцеговина) Драгослав Мирковић, MF FSS/, EFIAP/p/ ESFIAP, ULUPUDS (Србија) Маја Аранђеловић Стошић, MF FSS EFIAP (Србија) Раша Милојевић, MFFSS, EFIAP/p, EsFIAP (Србија).

Изложба (црно-беле и колор фотографије) одржава се на две теме: позоришно извођење (представа, опера, балет, пантоми-

ма, извиђачка уметност, итд.) и/или позоришна атмосфера (тренутак у позоришту, на сцени или иза ње, у публици, свлачионици, холу, на отвореном простору, итд.)

Током 2023. године договорена гостовања изложбе фотографија међународног тријенала „Позориште у фотографској уметности“, јединствену изложбу у свету коју Стеријино позорје традиционално организује од 1965. године. Гостујуће изложбе ће се одржавати у региону, и од изузетног су међународног значаја.

МЕЂУНАРОДНИ СИМПОЗИЈУМ ПОЗОРИШНИХ КРИТИЧАРА И ТЕАТРОЛОГА 2024

Стеријино позорје тријенално организује традиционални Међународни симпозијум позоришних критичара и театролога на којем учествује тридесетак најеминентнијих театарских стручњака из целог света. Овај програм Позорје реализује у сарадњи са Међународном асоцијацијом позоришних критичара (International Association of Theatre Critics-IATC). Службени језици на симпозијуму је енглески и српски

СУЖБЕНИ САСТАНЦИ ТОКОМ 2023. ГОДИНЕ У МИНИСТАРСТВУ КУЛТУРЕ

Састанци су се одржавали у канцеларији помоћника Министарке за Културу Радована Јокића, у Влајковићевој 3 у Београду, поводом промовисања и афирмације рада у току текуће и следеће године.

ПОЗОРИЈАНСКИ СУСРЕТИ

Позоријански сусрети су традиционални програмски садржај кроз који се промовишу значајни наслови наше позоришне и театролошке мисли, сродни позоришни фестивали с којима Позорје одржава традиционалне пријатељске и пословне везе, битни актуелни и догађаји из историје Стеријиног позорја, те значајни позоришни ствараоци. Од садржаја које треба издвојити су промоције издања Стеријиног позорја као и делатности институције на „Данима Зорана Радмиловића“ у Зајечару, Фестивалу професионалних позоришта Србије у Лесковцу, Фестивалу првоизведених представа у Алексинцу, „Малом Јоакиму“ у Крушевцу, „Јоакиминтерфесту“ у Крагујевцу, Фестивалу „Буцини позоришни дани“ у Александровцу, Фестивалу класике у Вршцу, Фестивалу балканског културног простора „Театар на раскршћу“ у Нишу, „Театар фесту Петар Кочић“ у Бањалуци, Фестивалу босанскохерцеговачке драме у Зеници.

ПРОМОЦИЈЕ

Стеријино позорје је током 2023. године у свом простору, али и на фестивалима у земљи и окружењу, организовало промоције својих издања, пре свега часописа „Сцена“, али и осталих публикација.

ДОКУМЕНТАЦИОНОИСТРАЖИВАЧКИ ЦЕНТАР СТЕРИЈИНОГ ПОЗОРЈА

Програмски циљеви и задаци

Документационоистраживачки центар Стеријиног позорја је у 2023, у складу са програмским циљевима и задацима Стеријиног позорја, систематски истраживао, прикупљао, обрађивао, чувао и публикувао документацију, документациону грађу и податке о позоришту и драми. Истодобно, Центар је пружао различите облике услуга за потребе научно-истраживачког рада и давао податке и информације о позоришту и драмској књижевности институцијама, организацијама и појединцима из земље и иностранства.

Садржај, карактер и методе рада Центра карактерише примена савремених метода и средстава истраживања, прикупљања, обраде, заштите и коришћења позоришне документације и података.

САКУПЉАЊЕ И ОБРАДА ПОЗОРИШНЕ ДОКУМЕНТАЦИЈЕ И ПОДАТАКА

Архивски фонд

У 2023. години истражена је, сакупљена, обрађена и на одговарајући начин похрањена грађа и документи о драмском, оперском и балетском репертоару српских позоришта за позоришну сезону 2021/2022. и документи, грађа и подаци о великом броју позоришних фестивала и манифестација за 2023.

Поред ове грађе, докумената и података, истражен је и прикупљен и део докумената и грађе о репертоару српских позоришта и позоришних фестивала за текућу 2022/2023. позоришну сезону.

ХЕМОТЕКА

Збирка садржи преко 68.642 штампаних написа о премијерама, фестивалима, позоришном животу Србије. Актуелне вести преузимамо од електронских медија, те се, уз дигиталну форму, одређени број наслова и штампа. За прикупљање новинских наслова ангажован је клипинг центар Србије Ninamedia.

Збирка штампаног позоришног материјала

У 2023. сакупљено је 32 примерка различитог штампаног позоришног материјала: програми драмских, оперских и балетских представа, каталози и билтени позоришних фестивала и позоришних манифестација, програми – најаве репертоара позоришта и разни други штампани информативни и пропагандни материјали. Збирка садржи преко 20.000 примерака.

Збирка позоришног плаката

Сакупљено је 22 примерака идејних и реализованих решења позоришних плаката, плаката српских професионалних позоришта и позоришних манифестација.

Збирка тренутно садржи 6.604 примерка позоришног плаката.

Збирка рукописних драмских дела

У 2023. приспело је 51 примерака драмских дела уз материјал потребан за објављивање Годишњака позоришта Србије, за потребе Фестивала и за конкурс Стеријиног позорја за оригинални домаћи драмски текст.

Збирка садржи 1.850 примерака драмских дела, односно драматизација и адаптација.

Збирка позоришне фотографије

У збирку позоришне фотографије у 2023. приспело је 5.662 фотографије. Збирка сада садржи 62.935 фотографија позоришних манифестација, догађаја и портрета позоришних стваралаца. Од приспелих фотографија у 2023. израђено је и у албуме похрањено 100 фотографија, а остатак се чува у електронској форми.

Збирка снимака позоришних представа

У архиви Документационоистраживачког центра похрањују се снимци представа које позоришта достављају као фестивалски материјал, те снимци свечаног отварања Фестивала и догађаја који су у вези са Позорјем. Фонд Центра је у 2023. постао богатији за 12 видео записа, те сад броји 696 DVD-а.

ИСТРАЖИВАЊЕ И АНАЛИТИЧКА ОБРАДА ПОЗОРИШНЕ ДОКУМЕНТАЦИЈЕ

Годишњак позоришта Србије

Годишњак позоришта Србије је резултат систематског рада Центра на истраживању, обради и публиковању позоришне документације, односно аналитичке обраде дела Базе података о српском позоришту. Чetrдесет трећа свеска Годишњака, као и претходне, садржи све релевантне податке о репертоару професионалних позоришта за сезону 2021/2022, податке о српским позоришним фестивалима за 2022, одељак Академије и факултети, Позоришни музеји и Документационоистраживачки центар, Селективну библиографију о позоришту и драми у 2022, те

индексе аутора извођених дела, учесника у инсценијацији и наслова представа.

Истовремено, интензивно се радило на прикупљању и уносу података за сезоне 2022/2023. и 2023/2024. како би се одржао континуитет у издавању публикације.

Фиксирајући укупност текуће позоришне продукције, Годишњак даје веома рељефну слику нашег позоришног стваралаштва у одређеном културно – стваралачком тренутку. Као документ и грађа, Годишњак нуди могућности за различите облике истраживања и вредновања наше позоришне уметности и културе. Годишњак се може користити и као поуздан информатор и као фундаментално полазиште у истраживању и проучавању позоришне уметности и културе, с једне стране, и за компаративна истраживања веза и додира наше и иностране позоришне уметности, с друге стране.

Годишњак позоришта Србије има веома широку рецепцију. Могу га користити људи различитих професионалних профила, нивоа образовања и интересовања: научници, позоришни стручњаци и уметници, наставници и студенти, новинари, пропагандисти и љубитељи позоришта.

КОРИШЋЕЊЕ И УСЛУГЕ

Центар је стварао и обезбеђивао услове за коришћење својих збирки позоришне документације и база података о позоришту. Збирке и базе података користиле су институције и појединци за различите потребе. Истовремено, радници Центра давали су разне информације и податке о позоришту и драмској књижевности институцијама и организацијама, научним радницима, студентима и средствима јавног информисања. Идеја о формирању Позоришног института Србије, где би Документационоистраживачки центар Позорја био база и имао незаобилазну улогу у конституисању Института као независне установе наставља свој развој и утемељење. У сарадњи са Позоришним музејом Војводине, покренуто је научно истраживање које је подразумевало ангажман десетак стручних сарадника са Академије уметности у Новом Саду, Филозофског факултета Универзитета у Новом Саду и из Матице српске,

чиме је први научни пројекат Стерија на позоришним сценама Новог Сада и Војводине (од оснивања Стеријиног позорја до данас) успешно реализован 2016, а наредне године и пројекат Савремени српски драмски текст на Стеријиним позорју (од оснивања Позорја до данас). Сарадња ће бити проширена и на друге институције у земљи (Факултет драмских уметности Београд, Позоришни музеј Србије). Резултати истраживања објављени су у Зборнику радова, чиме је у потпуности био заокружен научно-истраживачки карактер пројекта. Крајем 2018. објављен је наредни Зборник – Српска међуратна драма на Стеријиним позорју, а потом, у 2019, покренуто ново истраживање под насловом Српска драмска баштина на маргинама сцене у којем учествује тринаесторо сарадника-истраживача, што је праћено и редовним објављивањем Зборника радова. У октобру 2020. почела је реализација другог дела истраживања Српска драмска баштина на маргинама сцене, која је продужена и током 2021. Објављен је и зборник Српска драмска баштина на маргинама сцене II.

РАЗВОЈ АПЛИКАЦИЈЕ ЗА ГОДИШЊАК ПОЗОРИШТА СРБИЈЕ

За припрему садржаја Годишњака користи се апликација Годишњак коју су израдили стручњаци са Природно-математичког факултета у Новом Саду 1990. Апликација омогућува овлашћеним лицима Документационоистраживачког центра Стеријиног позорја унос и ажурирање потребних података које у слободном формату, најчешће на папиру, добијају од позоришта. Упитом над тим подацима добија се текстуална датотека у жељеном формату која представља дигиталну основу за коначно штампано издање.

Анахроност постојеће базе података успорава процес рада, те се појавила потреба за изградом нове, савремене верзије апликације Годишњака иако је у протеклих 30 година коришћења у складу са могућностима, функционално иновирана, али није превазишла ограничење технологије која је у времену настанка била савремена, а сада је превазиђена. Апликација не само да не може да ради на савременим радним станицама (оперативним системима новијим од Windows XP), већ ни да користи све

погодности рада мишем, ласерске штампе, copy/paste података у дигиталном формату и слично. Апликација није multi-user: инсталирана је на неумреженој деск-топ радној станици без могућности конкурентног рада више корисника. Преласком на модерне системе добијамо и много бољу подршку за ћирилично и писма националних мањина.

Због свега наведеног, Центар је аплицирао на Конкурс за финансирање или суфинансирање пројекта из области дигитализације културног наслеђа и савременог стваралаштва у 2019. који је расписало Министарство културе и информисања Републике Србије. Одобрено је 500.000,00 динара по нареченом Конкурсу за развој апликације за Годишњак позоришта Србије. Ангажовани су стручњаци са Природно-математичког факултета др Зоран Будимац и др Дони Працнер, као и дугогодишњи сарадник Центра Михаило Крстић, који помаже одржавање постојећег програма за унос података. У 2019. је завршена прва фаза развоја апликације: постављене су основе за држање података потребних за архивирање активности позоришта, креиран је интерфејс за приказ података на веб страници, доступан је и интерфејс за унос нових података, у оквиру података постоји већа повезаност учесника на представама него што је пре био случај, на пример много лакше се могу испратити активности жељеног драмског ствараоца, креиране су апликације које могу да увезу постојеће податке из старих верзија базе у тренутну базу. У 2020. се наставио рад на развоју апликације. Од Министарства Републике Србије по конкурсу, Центар је добио средства у износу од 700.000,00 динара. Настављен је посао на унапређивању апликације. Пробна верзија унапређене апликације доступна је од 2020. на интернету. У 2021. апликација је у потпуности завршена и доступна је на сајту Стеријиног позорја. Године 2022. Центар је наставио да користи нову апликацију, која је донела велике предности – брзину уношења података, њихово распоређивање, селектовање по жанровима, улогама, лакше претраживање. Апликација је и даље у фази унапређивања, али су то финесе које „у ходу“ решавамо.

Апликација је допуњена и завршена у 2023.

ИЗДАВАЧКИ ЦЕНТАР

Издавачки центар је у првом тромесечју 2023. тежиште усмерио на припрему и реализацију *Сцене* на српском језику, бр. 1/2023, а до почетка фестивала реализован је и број 2/2023. Одржавани су контакти са уредницима и сарадницима, рађена је лектура текстова и коректура, те надзор штампарске фазе. У истом периоду у едицији „Експозиције“ објављена је књига Саве Анђелковића *Генеза Стеријиних комедија*. Почетком године праћени су републички и покрајински конкурси за издаваштво те се приступило изради конкурсне документације за издавачку делатност Стеријиног позорја у 2023.

Током априла, после саопштавања селекције за 68. Стеријино позорје, приступило се припреми и реализацији фестивалског штампаног материјала (каталог 68. Позорја, каталог 17. Изложбе позоришног плаката, програмски лифлети, плакати, ситан штампани материјал). Током свих фестивалских дана (26. мај–3. јун 2023) излазио је *Билтен 68. Стеријиног позорја* (9 бројева, уредница Ружа Перуновић). Текстови за *Билтен* (каст листе, текстови о извођачима, критике о представама, екс либрис...) припремљени су у Издавачком центру пре фестивала. У изради Билтена учествовало је седам сарадника, два фотографа и техничко лице (прелом Билтена рађен је у Стеријиним позорју). *Билтен* је постављан на сајт Стеријиног позорја у 17 часова, а штампано издање је било у прес центру СНП-а у 20 часова. Издавачки центар је током фестивала организовао Дане књиге (модераторка Дивна Стојанов). У четири термина промовисана су нова издања Стеријиног позорја и других издавача. Након реализације два броја *Сцене* и по завршетку фестивала, обављени су контакти са свим сарадницима ради прикупљања података, након тога сачињени су обрасци за исплату ауторских хонорара.

У последњем кварталу 2023. године Издавачки центар је радио на реализацији више пројеката који су предвиђени програмом рада. Током септембра и октобра фокус је био на припреми, лектури и коректури текстова за *Сцену* бр. 3, те интензивнијом комуникацијом и састајањем са уредницима и сарадницима часописа. Почетком септембра месеца изашла је из штампе и

књига Предрага Јакшића *Моћив самоубиства у драмском стваралаштву Биљане Србљановић* (едиција „Синтеза“).

Почетком новембра одржан је састанак са уредницима и направљен договор у вези са садржајем за *Сцену* бр. 4, као и оквирни тематски план за сва четири броја нашег часописа у наредној календарској години. Четврти број *Сцене* у потпуности је реализован крајем године. До краја новембра завршен је рад на лектури, коректури, прелому и дизајну књиге Наде Јефтенић *Вођство у алтернативним позоришним организацијама у Србији* (едиција „Драматуршки списи“), која је угледала светлост дана крајем године.

На конкурс за јавне набавке за услуге штампања који је спроведен почетком марта 2022. најбоље услове понудила је штампарија „Сајнос“ Нови Сад, где су реализована сва издања Стеријиног позорја и ситан штампани материјал.

ИЗДАЊА ВЕЗАНА ЗА 68. СТЕРИЈИНО ПОЗОРЈЕ

Каталог 68. Стеријиног позорја (уредник Горан Ибрајтер). Штампан је двојезично (српски, енглески), обим 210 страна. Каталог доноси програм 68. Стеријиног позорја, извештај селектора Миливоја Млађеновића, податке о представама у Такмичарској селекцији (9 представа), нетакмичарском Међународном програму „Кругови“ (3 представе), представи у част награђених, пратећим програмима Позорја и одељак Стеријино позорје у 2022. години.

Визуелни идентитет: Атила Капитањ; прелом: Ненад Богдановић; превод на енглески: Драган Бабић; вебсајт: Ненад Богдановић, Милан Каћански; фото: Бранислав Лучић, Марина Блашковић, Срђан Дорошки.

Билтен 68. Стеријиног позорја уређује Ружа Перуновић. Редакција: Наташа Гвозденовић, Милена Кулић, Снежана Милетић, Бранислава Опрановић, Дивна Стојанов, Борисав Матић, Александра Коларић; фотографи: Бранислав Лучић (представе), Марина Блашковић (пратећи програми), прелом: Ненад Богдановић. Информативно гласило Фестивала излазило

је сваког фестивалског дана (укупно 9 бројева), обим је варирао према дневним потребама (16–20 страна). Сваки број садржи податке о представама (подела улога), биографије писаца и редитеља, критике о представама, интервјуе са учесницима, извештаје са Округлих столова, критике о представама студената Академије уметности Нови Сад (ментор: Марина Миливојевић Мађарев), извештаје о пратећим програмима Фестивала. *Билтен* доноси фотографије учесника, представа и пратећих манифестација. Умножаван је техником дигиталне штампе и био је доношен новинарима и публици пре представа. Свакодневно је постављан на сајт www.pozorje.org.rs те је на тај начин био широко доступан.

ДАНИ КЊИГЕ

Традиционално представљање позоришних књига и периодике током Стеријиног позорја одржано је у горњем фоајеу СНП-а у три термина (28. мај–2. јун 2023). Преносимо програм Дана књиге у целисти.

НЕДЕЉА 28.5. у 17.30

Промоција издања Стеријиног позорја
„Сцена“, часопис за позоришну уметност

Учествовали су уредници часописа

Оливера Милошевић „Театрологике 2“

Учествовали Оливера Милошевић, Иван Меденица и Ружа Перуновић

Сава Анђелковић „Генеза Стеријиних комедија“

Учествовали Весна Крчмар и Мирослав Мики Радоњић

ПОНЕДЕЉАК 29.5. у 17.00

Промоција издања Стеријиног позорја

Јокаим Вујић „Сабране драме“

Приредила Исидора Поповић

Учествовали Исидора Поповић и Горан Ибрајтер

Ана Тасић „Трагови позоришне бесмртности“

Учествовали Ана Тасић и Игор Бурић

СРЕДА 31.5. у 18.00

„Његово величанство: Случај“ - Монографија о Ренати Улмански

Приредио Марко Мисирача

Учествовали Рената Улмански и Марко Мисирача

Светозар Рапајић „Постколонијалне студије: оријентализам у музичком позоришту“

Учествовали Светозар Рапајић и Иван Меденица

„Нова српска драма (антологија)“ (Драме Димитрија Коканова, Олге Димитријевић, Тање Шљивар, Сташе Бајац, Исидоре Милосављевић, Филипа Грујића)

О антологији говори Сашо Огненовски

ПЕТАК 2.6. у 18.00

Енциклопедија „Српско народно позориште“, три тома

Учествовали др Зоран Ђерић и Александар Милосављевић

Милован Здравковић „Позоришни живот Земуна“

Учествовали Милован Здравковић и Александар Милосављевић

Јелица Стевановић „Народно позориште у огледалу времена“

Учествовали Јелица Стевановић и Александар Милосављевић

Модераторка дана књиге Дивна Стојанов

КЊИГЕ

Едиција „Експозиције“

САВА АНЂЕЛКОВИЋ *ГЕНЕЗА СТЕРИЈИНИХ КОМЕДИЈА*

За издавача: др Мирослав Радоњић, директор; Уредник: др Мирослав Радоњић; Дизајн корица и прелом: Вељко Дамјановић; Слог: ћирилица; Повез: топлим поступком; Формат: 12 x 17 cm; Обим: 267 стр.; Тираж: 300 примерака; Штампа: „Сајнос“ д.о.о. Нови Сад

ISBN: 978-86-85145-88-9

Комедиографски рад Јована Стерије Поповића интересант је за изучавање јер представља изврстан корпус за праћење еволуције рада талентованог аутора на самом почетку једне националне комедиографије. Због неразвијеног позоришног живота, он је најпре имао у виду читаоца као дестинатора, потом гледаоца, а на крају и једног и другог. Различитост уметничког домета његових комедија тумачимо управо усмереношћу аутора на различит тип дестинатора, на његову оријентацију према визуализацији написаног: гледалац – представа и читалац – текст.

„Генеza Стеријиних комедија“ Саве Анђелковића представља свеобухватан поглед на Стеријино стваралаштво, јер је аутор, као дугогодишњи проучаваоц и познаваоц Стеријиног дела, аналитички приступио тумачењу и контекстуализацији, не само насловљених комедија, већ и поезије, прозе и Стеријиних „жалостних позорја“.

Едиција „Синтезе“

ПРЕДРАГ ЈАКШИЋ *МОТИВ САМОУБИСТВА У ДРАМСКОМ СТВАРАЛАШТВУ* *БИЉАНЕ СРБЉАНОВИЋ*

За издавача: др Мирослав Радоњић, директор; Уредник: др Мирослав Радоњић; Рецензенткиње: Ксенија Радуловић, Марина Мађарев; Дизајн корица: Вељко Дамјановић; Прелом: Роберт Јенеи; Слог: ћирилица; Повез: броширано + меке корице; Формат: 14 x 20 cm; Обим: 354 стр.; Тираж: 300 примерака; Штампа: „Сајнос“ д.о.о. Нови Сад

ISBN: 978-86-85145-91-9

Никада није лако одредити шта су кључни мотиви неког драмског опуса. Учесталост појављивања конкретног мотива може се сматрати потврдом кључног значаја. И разноврсност његовог приказивања указује на могућност да се ради о кључном мотиву. Такође, ту је значај који мотив има у наративу, у самој драми, а што може бити значај „интеграционе тачке“ или значај за „разрешење“ неке приче. Однос осталих мотива према предметном мотиву још је један од показатеља који истичу кључну улогу одређеног или одређених мотива. То такође може бити перспектива из које се посматра све остало. Уколико се сложимо да одговор на ово питање није једноставан, те да би горе набројани приступи, сами за себе или сви заједно, могли бити релевантни за одређивање кључног мотива драмског дела појединог аутора, утолико у овом раду показујемо да је самоубиство један од кључних, ако не и кључни мотив у драмама Биљане Србљановић. Доказујемо да је мотив самоубиства на различите начине присутан у свим драмама ове ауторке које истражујемо, да је самоубиство и у подтексту појединих драма, те да су неке од њих управо драме о самоубиству. Показујемо да је самоубиство као мотив узрочно-последично повезано како са транзиционим периодом југословенског / српског друштва у којем су предметне драме настале, периодом којим се ауторка углавном бави у својим „домаћим“ драмама, али тако и са потрошачким, нихилистичким друштвом Запада (западне Европе и Америке), због чега њен драмски опус и уз помоћ овог универзалног мотива добија далеко већи значај од друштвено-историјског контекста у ком је настао. Будући да је самоубиство, као један од неразрешених филозофских проблема и акутних психолошких и друштвених феномена, у директној вези са питањем апсурда, било да апсурд посматрамо као вечито амбивалентно питање хуманистичких наука, било да га посматрамо театролошки у вези са тзв. театром апсурда или театром поруге, истражујемо како је ауторка градила свој драмски свет апсурда и на које је све начине у том свету истакнут мотив самоубиства. Показујемо да су религијске референце везане за мотив самоубиства у конкретним ситуацијама изузетно значајне за тумачење ових драма, као и за проналажење стварног места и значаја мотива самоубиства у драмском опусу Биљане Србљановић (...)

**НАДА ЈЕФТЕНИЋ ВОЂСТВО У АЛТЕРНАТИВНИМ ПОЗОРИШНИМ
ОРГАНИЗАЦИЈА У СРБИЈИ**

За издавача: др Мирослав Радоњић, директор; Уредник: др Мирослав Радоњић; Рецензенткиња: Ирена Ристић; Дизајн корица: Вељко Дамјановић; Прелом: Роберт Јенеи; Слог: ћирилица; Повез: броширано + меке корице; Формат: 14 x 20 cm; Обим: 277 стр.; Тираж: 300 примерака; Штампа: „Сајнос“ д.о.о. Нови Сад

ISBN: 978-86-85145-92-6

Ауторка Нада Јефтенић нуди опсежну студију вођства алтернативних позоришних организација у Србији, на основу теоријске и емпиријске анализе остварене у периоду од 2018. до 2020. године у Београду. Промишљајући вођство које би одговарало развојним и стваралачким захтевима уметника, Јефтенић конструише нов модел који пружа могућност за проучавање улоге различитих димензија, међу којима су харизма, трансформациони потенцијал, партиципативност у доношењу одлука, емоционална интелигенција, колективна креативност и етичност унутар самих организација. Вођство се посматра као развојни процес међусобних утицаја, тако да и само полазиште одступа од доминантних теорија, махом утемељених у идеолошкој матрици која оправдава хијерархизацију и опресивне механизме корпоративног пословања. Притом, у студији су детаљно размотрене све дилеме савремених теоретичара и истраживача, а потом су разнородни увиди проверени у серији интервјуа са саговорницима из 25 организација активних на локалној независној сцени. У исходу су добијена драгоцене сведочења, као основа за проучавање самоорганизованих колектива ван главних токова. Ово је прва научна анализа вођства на независној културној сцени Србије, открива висок степен иновативности у оквиру изабраног приступа и разумевање сложених феномена који одређују динамику ванинституционалног рада у уметности.

Публикације и материјали штампани за 68. Стеријино позорје

КАТАЛОГ 68. Стеријиног позорја: Каталог је штампан двојезично (српски/енглески). Садржај: Беседа на отварању 68. Позорја (Јагош Марковић, редитељ); Програм; Такмичарска селекција: Извештај селектора Миљивоја Млађеновића; Представе у такмичењу за Стеријине награде (детали свих појединачних представа); Представа у част награђених; Жири 68. Стеријиног позорја; Округли сто; Представе у селекцији Међународни програм „Кругови; Остали програми: 17. изложба позоришног плаката и графичког обликовања; „Око душе 63. изложба ликовних радова деце и омладине Србије „Сцена, маска, костим, лутка“. Организатор: Центар за ликовно васпитање деце и омладине Војводине; Дани књиге; Јавно читање радова студената драматургије АУ Нови Сад; Позорје младих; Између два Стеријина позорја.

За издавача: др Мирослав Радоњић, директор; Уредник: Горан Ибрајтер; Превод (енглески): Драган Бабић; Коректура и лектура: Издавачки центар СП; Графички дизајн: Атила Капитањ; Прелом: Ненад Богдановић; Илустрације; Слог: ћирилица/латиница; Повез: броширано + меке корице. Формат: 23 x 21 cm. Обим: 222 стр.; Тираж: 500; Штампа: „Сајнос“ д.о.о. Нови Сад.

ISBN: 978-86-85145-89-6

КАТАЛОГ 17. МЕЂУНАРОДНИ ТРИЈЕНАЛЕ ПОЗОРИШТЕ У ФОТОГРАФСКОЈ УМЕТНОСТИ:

Садржај: Чланови жирија; Стеријино позорје и позоришна фотографија; Одлука жирија; Награђене фотографије; Излагачи 17. Међународног тријенала; Списак учесника и земаља учесница.

За издавача: др Мирослав Радоњић, директор; Уредница: Бојана Тања, Прево: Драган Бабић; Графички дизајн и прелом: Атила Капитањ; Слог: ћирилица; Повез: броширано + меке корице. Формат: 24 x 22 cm. Обим: 80 стр.; Тираж: 300; Штампа: „Сајнос“ д.о.о. Нови Сад.

ISBN: 978-86-85145-90-2

БИЛТЕН 68. Стеријиног позорја: Девет бројева. За издавача: др Мирослав Радоњић, директор; Уредница: Ружа Перуновић; Сарадници: Наташа Гвозденовић, Милена Кулић, Снежана Милетић, Бранислава Опрановић, Дивна Стојанов; Борисав Матић; Александра Коларић; Фото: Бранислав Лучић, Марина Блашковић; Дизајн корица: Атила Капитањ; Техничко уређење: Издавачки центар СП; Прелом: Ненад Богдановић; Слог: ћирилица. Штампа корица и умножавање: „Сајнос“ д.о.о. Нови Сад; Повез: кламерисано; тираж: 400; Формат: 21 x 29 см. Обим: укупно 176 стр. (20+16+24+20+20+16+20+20+20)

НАЈАВНИ ПЛАКАТ 68. Стеријиног позорја: Дизајн: Атила Капитањ. Формат: 98 x 68 цм. Тираж: 100 ком.; Штампа: „Сајнос“ д.о.о. Нови Сад.

НАЈАВНИ ПЛАКАТ ИЗЛОЖБЕ ПЛАКАТА: Дизајн: Атила Капитањ. Формат: 98 x 68 цм. Тираж: 100 ком.; Штампа: „Сајнос“ д.о.о. Нови Сад.

НАЈАВНИ ПЛАКАТ ПОЗОРЈА МЛАДИХ: Дизајн: Атила Капитањ. Формат: 98 x 68 цм. Тираж: 100 ком.; Штампа: „Сајнос“ д.о.о. Нови Сад.

Програмски банер, рол ап банер: Дизајн: Атила Капитањ;
Ситан штампани материјал (програм 68. Стеријиног позорја – 33 x 21 цм (савијено на три дела); позивница, улазнице, акредитације, бонови, гласачки листићи; нотес са хемијском оловком; шоља са логотипом Стеријиног позорја; кишобран; Дизајн: Атила Капитањ. Штампа: „Сајнос“ д.о.о. Нови Сад.

ДИПЛОМЕ добитника Стеријиних награда: Графичко обликовање: Вељко Дамјановић; Штампа: Адверто, Нови Сад

ПЕРИОДИКА

„СЦЕНА”, ЧАСОПИС ЗА ПОЗОРИШНУ УМЕТНОСТ
YU ISSN 0036-5734

Уредништво: Милош Латиновић (главни уредник), Марина Миливојевић Мађарев, Александар Милосављевић, Жељко Јовановић, Милена Кулић. Секретарица редакције: Ружа Перуновић.

„СЦЕНА”, 1/2023.

Садржај/сарадници: Интервју „Сцене”: Томи Јанежич, разговарао Игор Бурић; Фестивали: Марина Мађарев, Светислав Јованов; Теоријска Сцена: С. Јованов, Ружа Перуновић, Божидар Мандић, Нина Живанчевић; Образовање: темат посвећен Зори Бокшан Танурић; Сценски дизајн: Радивоје Динуловић; Историјска Сцена: Синиша И. Ковачевић; Књиге: Ксенија Радуловић, Александар Милосављевић, Милена Кулић, Синиша И. Ковачевић; Нова драма: Александра Јовановић, Жељко Јовановић

Дизајн и прелом: Вељко Дамјановић; Обим: 132 стр.; Слог: ћирилица; Повез: броширано + меке корице; Тираж: 300 примерака; Штампа: „Сајнос“ д.о.о. Нови Сад.

„СЦЕНА”, 2/2023.

Садржај/сарадници: Интервју „Сцене”: Франк Касторф, разговарала Оливера Милошевић; Образовање: темат о Љубици Бељански Ристић; Теоријска Сцена: Милош Латиновић, Иван Додовски, Александар Милосављевић, Светислав Јованов, Бисерка Рајчић; Историјска сцена: Синиша И. Ковачевић; Фестивали: Милош Латиновић, Александар Милосављевић, Синиша И. Ковачевић; Сценски дизајн: Татјана Дадич Динуловић; Књиге: Александар Милосављевић, Милена Кулић, Ружа Перуновић, Синиша И. Ковачевић; Нова драма: Никола Станишић, Ж. Јовановић.

Дизајн и прелом: Вељко Дамјановић; Обим: 162 стр.; Слог: ћирилица; Повез: броширано + меке корице; Тираж: 300 примерака; Штампа: „Сајнос“ д.о.о. Нови Сад.

„Сцена“, 3/2023.

Садржај/сарадници: Интервју „Сцене“; Душан Ковачевић, разговарао Жељко Јовановић; Фестивали: Александар Милосављевић, Милош Латиновић, Миливоје Млађеновић, Сашо Огненовски, Теодора Вигато, Јована Гиоргиевска, Александра Никодијевич; Слободан Селенић (темат): Ксенија Радуловић, Милена Кулић (приредила), Владислава Гордић Петковић, Владимир Папић, Владан Бајчета; Теоријска сцена: Светислав Јованов, Бисерка Рајчић, Бранислава Илић; Образовање: Марина Ковачевић, Сунчица Милосављевић; Сценски дизајн: Драгана Вилотић, Сандра Никач; Књиге: Милена Кулић, Ружа Перуновић, Синиша Ковачевић, Јелена Балаћ Марићевић; Нова драма: Соња Атанасијевић, Милош Латиновић.

Дизајн и прелом: Вељко Дамјановић; Обим: 233 стр.; Слог: ћирилица; Повез: броширано + меке корице; Тираж: 300 примерака; Штампа: „Сајнос“ д.о.о. Нови Сад.

„Сцена“, 4/2023.

Садржај/сарадници: Интервју „Сцене“: Борис Исаковић, разговарао Александар Милосављевић; Фестивали: Бојан Тасић, Јелена Стојиљковић, Марина Мађарев, Јелена Перић, Александра Гловацки; Теоријска сцена: Емилија Поповић, Божидар Мандић; Образовање: Горица Радмиловић; Историјска сцена: Синиша И. Ковачевић, Ружа Перуновић; Сценски дизајн: Слађана Милићевић, Миодраг Куч; Јагош Марковић (темат): Александар Милосављевић (приредио), Вања Поповић, Светозар Рапајић, Павле Пекић, Варја Ђукић, Миливоје Млађеновић, Тања Њежић, Мирослав Мики Радоњић; Миленко Шуваковић (темат): Александар Милосављевић (приредио), Милена Лесковац, Петар Марјановћ, Томислав Кнежевић, Желимир Жилник; Књиге: Теодора Вигато, Синиша И. Ковачевић, Синиша И. Ковачевић; Нова драма: Маја Пелевић, Жељко Јавановић.

Дизајн и прелом: Вељко Дамјановић; Обим: 180 стр.; Слог: ћирилица; Повез: броширано + меке корице; Тираж: 200 примерака; Штампа: „Сајнос“ д.о.о. Нови Сад.

Пријатељи Позорја

ДОНАТОРИ И СПОНЗОРИ

Фонд
Дара Чаленић

МЕДИЈСКИ ПОКРОВИТЕЉИ

РАДИО-ТЕЛЕВИЗИЈА
ВОЈВОДИНЕ

ДНЕВНИК

Каталог 69. Стеријиног позорја

За издавача: др Мирослав РАДОЊИЋ, директор

Уредник: Горан ИБРАЈТЕР

Сараднице: Сузана ПАЉИЋ

Ружа ПЕРУНОВИЋ

Весна ГРГИНЧЕВИЋ

Превод (енглески): Драган БАБИЋ

Превод (словеначки): Зоран ПОПОВИЋ

Коректура и лектура: Издавачки центар СП

Прелом: Ненад БОГДАНОВИЋ

Штампа: САЈНОС д.о.о. Нови Сад

Тираж: 500

Визуелни идентитет 69. Стеријиног позорја

Атила КАПИТАЊ

Website Фестивала: Ненад БОГДАНОВИЋ, Милан КАЋАНСКИ

Фото: Срђан ДОРОШКИ, Бранислав ЛУЧИЋ и Ђорђе ПОПОВИЋ

Стеријино позорје

Тел. (+38121)

Дирекција: 451 273, 426 366, 527 255

Фестивалски центар: 426 517

Међународна сарадња: 451 077

Продукција: 527 387

Издавачки центар: 6612 485

Центар за позоришну документацију: 527 387

Рачуноводство: 527 387

Факс: (+38121) 6615 976

www.pozorje.org.rs

CIP - Каталогизација у публикацији
Библиотеке Матице српске, Нови Сад

792.2.091.4(497.113 Novi Sad)"2024"(085)

СТЕРИЈИНО позорје (69 ; 2024 ; Нови Сад)

69. Стеријино позорје, Нови Сад, 26. мај - 3. јун 2024. = 69th Sterijino Pozorje Festival, Novi Sad, 26th May - 3rd June 2024. / [уредник Горан Ибрајтер ; превод (енглески) Драган Бабић, превод (словеначки) Зоран Поповић ; фото Срђан Дорошки, Бранислав Лучић и Ђорђе Поповић]. - Нови Сад : Стеријино позорје, 2024 (Нови Сад : Сајнос). - 210 стр. : фотогр. ; 23 cm

Упоредо срп. текст и енгл. превод. - Тираж 500.

ISBN 978-86-85145-95-7

а) Стеријино позорје (69 ; 2024 ; Нови Сад) -- Каталогизи

COBISS.SR-ID 144647689